

GVILIELMI PERKINSI
PROBLEMA

DE
ROMANÆ FIDEI E-
mentito Catholiciſmo.

Estq; Antidotum contra Theſaurum
Catholicum Iodoci Coccij.

ET
Προκαταſτὰς Iuventutis in Lectione omnium Patrum.

Editum poſt mortem Authoris operâ & ſtudio
Samuelis Wardi.

CANTABRIGIÆ
Ex officina IOANNIS LEGAT.
Anno Dom. M. D. CIIII.

*Extant Londini apud Simonem Waterſon in Cœmeterio D.
Pauli ad inſigne Coronæ.*

POTENTISSIMO E.

idemq̃ Pientissimo Principi

IACOBO, Angliæ, Scotiæ, Fran-
ciæ, & Hyberniæ Regi: &c.

Veni mihi libellum, cum ad superos pro-
peraret, publico bono excudendum tra-
didit, vir cum multiplici eruditione, tum
vitæ integritate animiq̃; modestia infig-
nis, Guil. Perkinsus; cum Tuæ Maiesta-
tis nomine inscriptum prodire volui (Ia-
cobe Rex invictissime,) imò voluisse de-

bui multis de causis: sive ut pro mea virili parte, ad hanc
communem gratulationem bonorum omnium, de tua auspi-
catissima ad Imperij Anglicani gubernacula successione,
conferrem quod possem: sive adeo, ut huius scripti orbitati
solatium aliquod asferrem, de tam potentis Tutoris institu-
tione. Cum enim de præcipuis Christianæ fidei capitibus
controversis agat iste libellus, quem potius haberet cui sese
in tutelam traderet, quàm T.M. *Christiana fidei potentissimum*
Propugnatorem. Quo iustissimo tuo titulo quid amplius,
quid magnificentius excogitari potest? Quandoquidem
nulla sunt maiores divitiæ, nulli thesauri, nulli honores, nulla huius
mundi maior substantia, quàm sit Fides Catholica, ut rectissime
Augustinus. Est enim hæc, pretiosum illud *requiritur* & sa-
cro sanctum depositum, de quo sollicitè asservando non vno
in loco Paulus^b Timotheum admonet: & de quo acerrimè
nobis decertandū esse præcipit^c Iudas. Quò magis Deo om-
nipotenti sempiternæ nobis grates agendæ sunt, quòd T.M.
nati sumus, huius tam pretiosi depositi fidissimum custo-

a Serm. 181. de
Tempor.

b 1. Tim. 6. 20.
& 2. Tim. 1. 14.
c Iud. 3.

EPISTOLA

dem & vindicem longè acerrimum, præsertim his temporibus, in quibus tot vindiq; insensissimos hostes habeat domi forisq;, qui nihil non tentant, quò tibi & nobis conceditum hunc Theaurum eripiant, & impias suas superstitiones denudò obtrudant. Necessariò igitur mihi comparandum erat nominis tui præsidium, quò tutius iste libellus ab insidijs inimicorum delitesceret. Quod autem necessitate coactus primò feci, illud etiam virtutum tuarum summa admiratione inductus, libentiùs faciendum duxi. Inprimis impulerunt illa pietatis tuæ sub initio principatus egregia specimina. Nam vel modò simulatq; pedem posuisti in hoc tuo Regno, quàm tibi omnes curas, Religionis negotio, posthabendas esse duxisti? Diem septimum, mysterio resurrectionis Dominicæ consecratum, feriatum & à privatis occupationibus & à publicis Regni Consilijs haberi edixisti: in publica pestis calamitate, ieiunia cum precibus Deo placando, tuâ sponte primus indixisti, inter primos observâsti: nemo te aut in auditorio frequentior, aut in concione attentior, aut in oratione ferventior conspectus est: quis deniq; non animadvertit sollicitudinem tuam certissimis argumentis testatam, de Evangelio Christi per omnes ditiones tuas disseminando? Atque hæc summæ Pietatis indicia, tametsi tu non famæ pretio vendites, eosq; detesteris qui nisi ad auras populares rectè facere nesciunt; tamen & sermonibus hominum celebrantur, & tibi certum cognomen Pij, omnium bonorum suffragio pepererunt. Nam quid ego aut quemadmodum commemorem cæteras virtutes tuas, aut in cognoscendis calamitosorum iniurijs facilitatem, aut in vindicandis iustiti- am? quid liberalitatem? quid clementiam? quid in Repub. gerenda prudentiam admirabilem? quid illas, quas in privatis hominibus miramur, tolerantiam laboris & vigilæ, cibi potusq; temperantiam, castitatem, comitatem, urbanitatem? quid exactam in Poeticis, Historiâ, Philosophiâ, Theologiâ, omni deniq; literarum genere, eruditionem? Equidem & vinci me fateor laudum tuarum, vel ipsis titulis, & hoc indiculo colligendo: & tamen vereor ne fortè tibi un- ita modum excessisse videar, ut vix adulatoris & nomen & odium effugiam. Ego verò testem mihi invoco, illam æter-

name

DEDICATORIA.

nam veritatem, nihil me tuis auribus dare, quibus nihil fertur ingratus accidere proprijs laudibus. Sed interest mortalium egregijs virtutibus honorem haberi: nostrâ interest cogitare, quantum Deo pro T. M. debeamus, quibus acerbissima res, Bonam Principem amittere, tam feliciter cessit. Et Principum interest scire, quibus artibus, & diuinæ tutelæ securitas, & subditorum charitas, & regni tranquillitas, & gloriosi nominis æternitas comparetur. Quin & tuâ (Rex) interest non ignorare, quid de te populus tuus existimet, quid expectet, quid sibi ab istis initijs deinceps polliceatur. Quod superest, ex hoc libello leuiter inspecto (vt amplius non dicam,) spero Maiest. tuam non obscure intelligere posse, Romanæ fidei Catholicismum, toties ab ijs iactatum, planè euentitum esse; nullamq; esse causam, quamobrem vel Pontificij suam vetustatem tam insolenter creparent, vel nos genuinæ antiquitatis iudicium pertimescamus. Accipe igitur (Pientissime Rex) hoc qualecunq; meæ in T. M. obseruantiz testimonium, & posthumi scripti orbitatem tuo dignare patrocinio. Ipse verò interim audebo votum pro veteri more, sed pium & Christianum, nuncupare; Deum Opt. Max. precatus, *vt ita te nobis incoluntem seruet, sicut nos amat aut amabit: vtq; ita nos amet vt nos te; vtq; hoc votum solui quotannis, innumeris gratiarum victimis immolandi, quàm diutissime velit.*

*Tuæ Maiestati deuotissimus
subditus,*

Samuel Wardus.

Lectori benevolo. S.

 Voies diligentius recorder, & intimè mecum reputo, quantum vulnus acceperit Ecclesia hisce paucis annis, ex obitu multorum illustrum Theologorum, qui fortissimi Religionis purioris instaurata, vindices existerunt; toties vehementer animo commoneor & gravissimè perturbor: eoque nunc magis, quòd Evangelij hostes nihil intentatum relinquunt, quò antiquas superstitiones renocent, & lucis Evangelij noctem offundant sempiternam. Et ut exteras nationes taceam, quis vera pietatis paulò studiosior, Academia nostra Cantabrigiæ vicem dolendam non censeret, qua paucis abhinc annis Guiljelmis fuit, Fulcone, Whitakero, Perkinso totidem, præstantissimis Theologis, pietate pariter & eruditione insignibus, orbata est: qui non solum Academia nostra, sed & totius Ecclesiæ Anglicanæ hortulos, suis fontibus copiosissimè irrigarunt. Annus iam integer est, & eo amplius, ex quo D. Perkinus in Domino placidè obdormiuit. Cuius obitum, prematurum nimis, (non dum enim exceßerat annos 43.) quamplurimi tum temporis desierunt, multiq; pijs consumptis lacrymis tacito etiamnū dolore prosequuntur: ego, quem præceptoris & parentis loco diu coluerim, authore testeq; studiorum meorum orbatu, semper acerbum & luctuosū habeo. Hic in celeberrimo Christi Collegio (cuius me quoq; olim alumnus fuisse gratè & libenter agnosco) bonis artibus à pueritia innutritus, ex quo tempore primū sacro ministerio se consecrauit, hac una in re, cogitationes omnes curasq; defixit, ut quoquo modo aliqua accessio fieret adificationi Ecclesiæ. Hoc abundè testantur eius tum in concionando sedulitas, idq; sæpenumero cum ratio potius habenda fuerat infirma valetudinis, tum scribendū indefessum studium, ut omittam crebra Consilia prinata, quibus dubijs conscientijs succurrit. Quin ut officij sese admoneret, & libris suis (quod in viuēti & mortui Bibliotheca obseruari) nihil aliud temerè, quàm præclaram illam vocem, & vero pastore dignam, VERBI MINISTER ES, HOC AGE, præfigere solebat. Atq; hoc pacto, vniu ea sparsu eruditā manu

&

LECTORI.

Et lingua, vera Religionis semina, qua indices magis magisq; adolescunt, ut nihil dubitem quin ex ijs fruges copiosas atas etiam postera sit perceptura. Sed & moriens (quod nos in hisce malis non parum solatur) nonnulla reliquit posthuma scripta, insepultas ingenij divini reliquias, in quibus hoc est, quod iam damus, de Pontificia Religionis e mentis universalitate, quod multo labore elucubratum prolog; iam ab aliquot mensibus destinatum, cum mea fidei moribundus credidisset, diutius tibi, Lector, debere non potui. Atq; utinam, si pius ac fas est optare, hac optimo viro mora saltē ad immortalitatem facta esset, quoad ipse suo operi supremam, quod dicitur, manum imponeret: certē non dubitem quin multum nitoris accessisset ultimā illā eādemq; (ut soles) accuratissimā eliminatione. Quamquam vel sic, etsi fortasse tale non est, ut in arce poni possit, velut illa Minerva Phidia, eiusmodi tamen est, ut quispiam promptē coniciat, non nisi ex peritissimi artificis officinā prodire potuisse. Caterum, ut de ratione huiusce operis pauca (Lector) hic initio admoneam, scire debes, 1°, Eius formam à Mathematicis disciplinis (quibus author multum à pectore assueverat) esse desumptam. Quarū sunt Problemata, & eorundē explicationes, & Lemmata atq; postulata, & Demonstrationes, & porismata sine Corollaria: quas partes easdem in hoc quoq; libello observabis. II°, In Lemmate de suppositiis Patrum scriptis, ne quis insolens putet, quod tam multos libros aut obelo ingulet aut suspectos habeat, adversarijs ipsis ut plurimum accedit, aut Erasmo viro eruditissimo & in scriptis Patrum versatissimo: qui cum acerrimo ingenio exactoq; iudicio fuerit, & quod caput est, in fidei controversijs aut à nullis aut ab adversariorū partibus steterit plerumq; non est quod eius iudicium in scriptis Patrum censendis temerē refugiant. III°, Eadem tamen scripta, quae vulgi dubie fidei notārat, citat interdum hic noster, sub Authorum nomine, quibus vulgō inscribuntur, sine tadio sapiens idem admonendi: sine quod scriptorum sunt plerumq; antiquorum: qua in re adversarios & ipsum adeo Bellarminum sequitur, qui quos libros Patribus falso ascriptos concedant, interdum eorundem interdum laudant. IV°, Authorum longiusculas sententias interdum recidit, ips duntaxat descriptis, quae ad rem propositam pertinebant; id cum sit, virgula defectus ad hanc formam — Lectori rem admonet. Si quid perspicuitatis ergō repetat ex antecedenti

LECTORI.

serie orationis, id vinctis hac forma [ ] circumducitur, vario à reliquis charactere. Vnde, In testimonijs, quæ lectorem diligentius observare cupit, quæq; (ut Scholastici loquuntur) vim faciunt maxime, nonnunquam maiusculo, nonnunquam rotundo charactere distinguuntur à reliqua sententia, quæ ut plurimum pendulo charactere à verbis Authoris discernitur. Sed hoc discrimen cum non esset à Typographo ubiq; observatum, interdum tamen hac nota " ad initia linearum indicatur. Hac te (Lector) nescire nolui, ne fortè veri ignoratione aliquid secus de hoc opere indicares a primo aspectu. Quod si serie tibi intuenti, velut in egregio corpore, mens unus aut aliter deprehendatur, aut ut sit in tanto numero testimoniorum, aliter hic noster, Scriptoris alicuius verba, ac ipse senserit, accipisse videatur: memor humane imbecillitatis, quamq; solet ingenium scribentis interdum peregrinari, aut ut oculis nimia contentione visu venis hallucinari, interdum morbo corporis langore confici, opprimi interdum occupationum mole & succumbere, ita demum hic pronuntiato. Quod ego non excusationis causa dico, sed præscinè contra invidos eosdem. & ignavos homines (si tamen homines) quibus melli est, si quid arripiant in bonis Authoribus, quod allatrent. Equidem de meipso tantum habeo profiteri, magno mihi labore constitisse, dum testimonia plethorag, consultis Authoribus, qui erant ad manum, examinare; permulta, vitio Amanuensis nò tam in hac palestra exercitati, partim falso citata requiro, partim manca perperamq; descripta restituo. Sed omnem mihi laborem leuem fecit vel tui inuandi voluntas, vel mortui preceptoris charitas, si tamen mortuus est existimandus, qui in hoc scripto viuit, & (si quid ego auguror) viuet in omnem posteritatem. Tu Lector hisce laboribus & Authoris & Editoris fruire. Et hoc addo, Deum precare, ut Ecclesia bono multis excitet Euangelij Doctores, huic nostro aut pares aut etiam superiores. Vale è Collegio Emmanuelis. IIII° Nonas Iannarij. Anno salutis M. D. CIII.

Cum Pelagianorum prophanas vocum novitates, Ecclesia Christi & Occidentalis & Orientalis horruerit, ad curam nostram existimo pertinere, non solum scripturas sanctas Canonicas adversus eos testes adhibere, quod iam satis fecimus: verum etiam de Sanctorum literis, qui eas ante famam celeberrimam & ingenti gloria tractaverunt, aliqua documenta proferre: non quo Canonicis libris a nobis ullius disputatoris æquetur auctoritas, tanquam omnino non sit quod melius seu verius ab aliquo Catholico, quam ab alio itidem Catholico sentiatur: sed ut admoneantur, qui putant istos aliquid dicere, quemadmodum de his rebus ante nova istorum vaniloquia, Catholici antislites eloquia divina secuti sint: & sciatis a nobis recta & antiquitus fundata Catholicam fidem contra recentem Pelagianorum hæreticorum præsumptionem perniciemque defendi.

Methodus sequentis tractatus.

Propositio Problematis. I

Explicatio Problematis. I, 2

Præparatio ad Demonstrationem Problematis. 2. & c.

I. Auctoritas Patrum & modus scribendi. 2. & c. ad 7.

II. Scripta Veterum partim dubia partim spuria. 7. & c. ad 44

III. Corruptæ Religionis Apostolicæ causæ. 44, 45

Demonstratio Problematis, in locis sequentibus. 45: Ca-

Catalogus locorum Al- phabeticus.

<i>Adservatio Sacramenti.</i>	151	<i>Liberum arbitrium.</i>	67
<i>Antiquitas.</i>	235	<i>Lingua Latina in Sacris.</i>	152
<i>Baptismus.</i>	131	<i>Maria.</i>	229
<i>Benedictiones.</i>	239	<i>Mediator.</i>	59
<i>Bulle Indulgentiales.</i>	216	<i>Meritum.</i>	106
<i>Cardinales.</i>	224	<i>Missæ privata.</i>	148
<i>Character sacramentalis.</i>	130	<i>Mixtio vini & aqua.</i>	150
<i>Chrisma.</i>	184	<i>Monachi.</i>	225
<i>Clerici.</i>	241	<i>Opus operatum.</i>	127
<i>Calibatus.</i>	190	<i>Peccatum veniale.</i>	74
<i>Communio Laica.</i>	145	<i>Peregrinatio.</i>	119
<i>Concilia.</i>	237	<i>Pœnitentia Sacramentum.</i>	170
<i>Concupiscentia.</i>	73	<i>Preces pro mortuis.</i>	97
<i>Confessio Sacramentalis.</i>	180	<i>Primatus.</i>	202
<i>Confirmatio.</i>	184	<i>Populus.</i>	241
<i>Coniugium.</i>	188	<i>Purgatorium.</i>	175
<i>Coniugium Clericorum.</i>	190	<i>Reus præsentia.</i>	153
<i>Cultus Sanctorum.</i>	78	<i>Regum Potestas.</i>	219
<i>Descensus ad Inferos.</i>	62	<i>Reliquia.</i>	77
<i>Ecclesia.</i>	235	<i>Res sacra Missarum.</i>	167
<i>Extremum unctio.</i>	201	<i>Sacramenta.</i>	124
<i>Festæ dies.</i>	231	<i>Sacramenti adoratio.</i>	166
<i>Fides.</i>	109	<i>Sacrificium Missæ.</i>	136
<i>Hora Canonica.</i>	86	<i>Satisfactio.</i>	170
<i>Leivium.</i>	120	<i>Scriptura.</i>	47
<i>Imago.</i>	77	<i>Stignum Crucis.</i>	82
<i>Impletio Legis.</i>	119	<i>Successio.</i>	235
<i>Intentio Ministræ.</i>	126	<i>Supererogatio.</i>	116
<i>Intercessio Sanctorum.</i>	78	<i>Templum.</i>	85
<i>Invocatio Sanctorum.</i>	78	<i>Traditio.</i>	56
<i>Iustificatio.</i>	102	<i>Veritas humanitatis.</i>	60

Confectarium Problematis. 244

ERRATA

In posthumum libellum

Εὐαγγ.

VT fallit male-suada suos synagoga Papalis,
Dum veterum assensum clamat unanimem!
Unanimum? at falso: nam nec sententia Christi est
Una audita illi, nec veterum unanimis.
Vid' scire hoc? multum hunc evolvere volue libellum,
Dicito & harmonicam quid sonat ista lyra?

G. P.

PROBLEMA.

Impossibile esse, ulli per orbem Pontificio Theologo, è genuinis Conciliorum Patrumq; monumentis, & ex genuino illorum sensu, ostendere, Fidem Ecclesie Nunc-Romanæ, in quibus differt ab Ecclesijs Evangelicis, verè Catholicam esse.

Explicatio Problematis.

Ex fidem Ecclesie Romanæ intelligo doctrinam, de via & ratione salutis consequendæ, propositam in Concilio Tridentino, in Romano Catechismo ad Parochos, in Missali & Breviario, quæ Pij V. Pontificis iussu eduntur & reformantur.

Catholicum intelligo ut Vincentius contra hæres. c. 3. In ipsa (inquit) Catholica Ecclesia magnopere curandum est, ut id teneamus quod *UBIQUE*, quod *SEMPER*, quod ab omnibus creditum: hoc est enim verè propriè catholicum, quod ipsa vis nominis ratioq; declarat, quæ omnia verè universaliter comprehendit. Rursus, cap. 25. Ille est verus & germanus Catholicus, qui ———, quicquid universaliter *ANTIQUITVS*

Ecclesiam Catholicam tenuisse cognoveris, id solum sibi tenendum credendumq; decernit. Quicquid verò ab aliquo deinceps uno præter omnes, vel contra omnes sanctos, novum & inauditum subinduci senseris, id non ad religionem, sed ad tentationem potius intelligat pertinere. Similiter Augustinus de Baptismo contra Donatist. lib. 4. cap. 24. Quod universa tenet Ecclesia nec concilijs institutum, sed semper retentum est, non nisi Apostolica auctoritate traditum rectissime creditur. Hic iam consideremus quid Vincentio, quid Augustino antiquum. Vixit certè uterque ante annos 1200. Id eis proinde antiquum est quod tempore Apostolorum, & proximo post Apostolos seculo in Ecclesia receptum fuit. Non illi proculdubio antiquum putarunt quod suo tempore, aut centum circiter, aut ducentum ante eos annis natum est, multò verò minùs quod post illorum seculum excogitatum in religione & receptum fuit. Non ergo vetustas doctrinæ omnis bona est, sed ea demùm quæ Lirinensi, Augustino, Hieronymo, Cypriano, &c. antiquitas est, quamq; illi propriè commendant. Similiter ea vniuersalitas pro vera habenda est quæ Apostolorum seculo, & proximis ante Vincentium annis in omnibus Ecclesijs obtinuit.

Præparatio ad Demonstrationem Problematis.

A Nequam aggrediar confirmationem problematis, necesse est tria præmoneri, ut expedita futuræ defensionis via sternatur. Primum erit de auctoritate veterum, deq; illorum scribendi modis: Secundum de Spurijs dubijsq; illorū scriptis: Tertiū de Apostolicæ religionis iā corruptæ causis.

I. Auctoritas Patrum

& modus scribendū.

1 Veteres canonicam Scripturam omnium fidei controuersiarum regulam & normam in se perfectam esse, docent & defendant. Tertullian. contra Hermog. *Adoro Scripturæ pleni-*

plenitudinē. Athanas. in Synop. ait ad fidem sufficere illa quæ in scriptura reperiuntur dogmata. Basil tractatu de fide. Manifestum est infidelitatis & arrogantia crimen vel recurre aliquod quod scriptum est, vel addere aliquod quod non scriptum est. August. contra lit. Petil. l. 3. c. 6. Sive de Christo, sive de eius Ecclesia, sive de quacumq; alia re, quæ pertinet ad fidem vitamq; nostrā, non dicam — si nos, sed omnino, quod sequutus adsecit; si Angelus de cælo vobis annūciaverit **P R A E T E R Q U A M** quod scripturis legalibus & Evangelicis accepissis, Anathema sit. Idem. tract. in Ioh. 49. Cū multa fecisset Dominus Iesus, non omnia scripta sunt: electa sunt autem quæ scriberentur, quæ salutis credentium sufficere videbantur. Vincent. Lirin. cap. 41. Scripturarum Canon solus sufficit ad omnia **S A T I S S U P E R Q U E**. Salvianus l. 3. de provid. dicit, Evangelica volumina habere plenam omni perfectionis genere doctrinam. Scotus in præfat. Lumb. Patet quod scriptura sufficienter continet doctrinam necessariam viatori. Cameracensis in Sent. recurrendum est ad solas Scripturas ut vitam æternam adipiscamur. Bellarm. de verbo Dei non scripto lib. 4. cap. 11. Dico illa omnia scripta esse ab Apostolis quæ sunt omnibus necessaria, & quæ ipsi palam omnibus vulgò prædicaverant.

2 Dīcta sua veteres & testimonia examinari volunt, & eatenus recipi tantum, quatenus analogiæ fidei & Prophetici ac Apostolici scriptis congruunt. Dionysius Alexandr. de Nepote apud Euseb. lib. 7. cap. 23. Histor. Ecclesiast. In alijs quidem multis ego amplector & diligo Nepotem: sed renerā plus omnibus amanda est & præferenda veritas. Laudari oportet & absque invidia approbari, si quid rectè dictum est: discuti vero & discerni, si quid minus sanè dictum est. August. ad Paulin. epist. 112. Nolo auctoritatem meam sequaris, ut ideo putes tibi aliquid necesse esse credere, quoniam à me dicitur. Idem. epist. 19. Ego solis tuis scripturarum libris, qui iam Canonici appellantur, hunc timorem & honorem deferre didici, ut nullum eorum auctorem scribendo aliquid errasse firmissimè credam. Alios autem ita lego, ut quantalibet sanctitate doctrinaq; præpollcant, non ideo verum putem quia ipsi ita senserunt, sed quia mihi vel per illos auctores Canonicos, vel probabili ratione quod à veritate non abhorreat, persuadere potuerunt. & ad Crescon. l. 2. c. 32. Ego

huius Epistola auctoritate non teneor, quod literas Cypriani non ut Canonicas habeo, sed eas ex Canonicis confidero: & quod in ista dininarum scripturarum auctoritati congruit cum laude eius accipio, quod autem non congruit cum pace eius respicio. Rursus: de Doct. Christi. l. 2. c. 9. In his quae aperte in scriptura posita sunt, inveniuntur illa omnia quae continent fidem moremque vivendi, spem scilicet atque charitatem. Chrysost. in psal. 95. Si quid dicatur absque scriptura, auditorum cogitatio claudicat. Basiliius de Spir. Sanct. docet non esse satis Patribus & scriptoribus Ecclesiasticis credere in rebus fidei, nisi quatenus sua & scripturis confirmant.

1. 3. Patres multa de rebus sacris incommodè loquuti sunt. Primo quòd ardore disputationis cò protracti sunt. Basil. epist. 64. de Gregor. Neocæsariensi. Hoc [nimirum quod dixit Filium & Patrem hypostasi vnum esse] non ex decreto sed ipsius ex contentione dictum esse in disputatione adversus Arianum intelligere non potuerunt illi.
2. Secundò, quia in exhortationibus vehementius rhetoricati sunt, vel in fauorem aliorum, vel ut auditores permoverent. Hieronymus de se dicit, excusans quædam incommodè dicta, rhetoricati sumus, & aliquid declamationibus dedimus. Theodoretus dialog. 3. Non ego dogmatum & decretorum regulam ea duco, quae in Ecclesia panegyricè & declamatoriè dicuntur. Quod multò verius dici potest de Canonistarum & Scholasticorum turba. Aeneas Sylvius de gest. Concil. Basil. lib. 1. Alius clamat subditorum facta indicari à Papa: Rom. verò Pontificem solius Dei reservari iudicio; Alius dicit quia primam sedem nemo indicabit; Alius asserit electionem summorum Pontificum sibi Dominum reservasse. Alius asserere non veretur Romanum Pontificem quamvis animas aeternam secum ad inferos trahat, nullius reprehensioni fore subiectum. Nec considerant miseri, quia quae pradicant tantopere verba, aut ipsorum summorum Pontificum sunt suas fimbrias extendentium, aut illorum qui eis adulabantur.
3. Tertiò, quia nondum motis disputationibus SECVRIVS loquuti sunt, ut August. agnoscit in libro 1. contra Iulianum Pelag. cap. 2. Pelagianis nondum litigantibus veteres negligentius loquutos de originali peccato, & libero arbitrio. Verba sunt, Disputans in Catholica Ecclesia non se aliter intel-

his arbitratur, tali questione nullus pul'abatur, vobis nondum
litigantibus, Securius loquebatur. Bellarm. fatetur authores ali-
quando proprie & cautius, aliquando improprie & incautius
loquutos. Quarto, quia formulas loquendi à vulgo mutu-
ati sunt, & proinde sepe populariter sunt loquuti. Canus loc.
com. l. 11. c. 6. *Negare non possumus viros aliquando gravissimos
in Divinorum præsertim prodigijs describendis, sparsos rumores &
excepisse, & scriptis etiam ad posteros retulisse. Quæ in re, ut mi-
hi quidem videtur, aut nimium illi sibi aut fidelium certè vulgo
indulserunt: quod vulgus sentiebant, non tantum ea facile mira-
cula credere, sed impensè etiam flagitare —, & authoribus
nobilissimis placuisse, veram historia legem esse, ea scribere, quæ
vulgò vera haberentur —.* Quæ ego eadem de Beda atque
Gregorio iure fortasse ac verè dicere possum. Hoc modo in Pa-
trum scriptis id dicitur Apostolicum & Catholicum sæpè,
quod in vulgus tale fuit. Quintò, quia victi multitudine
trahebantur in superstitiones, ut impetus fluminum trahit
navigantes. Hinc etiam est quòd ex timore quædam reticent.
August. ad Ianuar. epist. 119. *Multa (inquit) huiusmodi prop-
ter nonnullarum vel sanctarum vel turbulentarum personarum,
scandala devitanda, libenter, improbare non audeo. Sextò, quia
loquuntur de rebus recitative & isagogice non assertivè & na-
turalitèr.* Hieronym. Apolog. pro libris contra Iovin. c. 4.
*Veteres interdum coguntur loqui non quod sentiunt, sed quod
necesse est dicunt, adversus ea, quæ dicunt Gentiles.* Rursus: *Aliud
est isagogice scribere, aliud dogmatizans.* Otto Frising. lib. 4.
cap. 18. *Considerandum secundum quid loquantur auctores, quid
opinando, quid asserendo, quid ex magnitudine doloris semet
consolando.* Et ita exponit verba Ambrosij de Valentiniano
sine baptismo moriente, *Ipse gratiam quam poposcit non amisit.*
Ioachim Abbas in Revelat. *Opinando dicere potest ex conse-
cluris, non intelligendo.* Et testimonia Patrum, quibus dicunt
duos illos testes esse Enoch & Eliam, appellat *opiniones*
quæ fallere possunt, non notitiam, vel intellectum. pag. 148.
Duaren. l. 1. de Sac. Ecclesiæ ministr. c. 4. ait Bartolum Consti-
tutionem Clementis V. de potestate Papæ in reges *persun-
clorie & dicis causa* tueri magis videri, quàm verè & ex ani-
mo, quia fluctuat, & nullam certam profert sententiam, &

4

5

6

quia in loco ecclesiæ Romanæ subiecto manebat. Catharinus de certitu. grat. assert. 13. ait, *Neg; enim quodcūq; Pontifices in suis decretis enunciatiue aut opinatiue magis quam decisive loquuntur, illud haberi debet quasi decissum & determinatum, ut ipsi attestantur. nam ipsemet Innoc. in cap. Litera de restitutione spoliatorum, quum proposita esset quedam questio circa quam erat oraculum Clementis Papa, non habuit oraculum illud pro determinationem nec ipse voluit determinare —. Magnū enim esset, ac verē nimis durum, ex quoniam prolato (responsio) Pontificum, alligare intellectum sapientum. Non enim semper & in omni verbo assistit illis Spiritus, Bellarm. de Cœlestino & Innocentio contraria docentibus, ait. Neutrum aliquid de ea re certi statuisse, sed utrumq; quod sibi probabilius videbatur, respondisse. Et multa esse in epistolis decretalibus, quæ non faciunt rem aliquam esse de fide, sed solum opiniones Pontificum de ea re nobis declarant. Cur non ergo nos dicamus hoc de Patribus?*

4 Ergo Patres posteriores priorū sæpe dicta ē scripturis sacris exposuerunt, vel rejecerunt. Hoc fecit August. in disputatione contra Pelagianos. Iulianus citauit Basilium, peccatum non est substantia, sed accidens: ergo facillimē potest à voluntate separari, ut nullius mali signa remaneant. August. hunc locum Basilij, ex analogia fidei exponit: *facile est (inquit) non humane voluntati, sed misericordie Dei. Id contra Manichæos sufficit, qui putant impossibile esse. Et ubi veteres Irenæus, Iustinus, Clemens, Tertullianus dixissent gentes sine Christo naturæ lege saluatas, Augustinus aperte refellit. Imò Veteres dicta incommodē, vel retractarunt, vel contrarium loquendo correxerunt.*

5 Errores habent scripta veterū, eosq; aliquando crassiores; id quod ipsi ingenuē agnoverunt. Anselmus in Comm. in 2. epist. ad Corinthios. *In libris sanctorum Doctorum, quos authenticē legit Ecclesia, nonnunquam inveniuntur praua, vel hæretica; non tamen pro his vel libri vel authores damnantur; perlegas eorum libros prudens lector, & inueniet verum esse quod dico.* Sixtus Senensis in præfat. l. 5. Biblioth. *Veteres dum vnum errorem omnium virum conatu destruere amittuntur, sæpe in alterum errorem vel deciderunt, vel quodammodo decidisse videantur*

deantur agricolarum more, qui incurvum tenera arboris stipitem corrigere volentes, immodica nonnunquam attractione modum excedunt, plantamq; in contrariam diversamq; deducunt formā. Canus loc. com. lib. 11. c. 6. Non omnia quæ magni auctores scripserunt, sunt undiq; perfecta. Nam & labuntur aliquando, ut ille ait, & oneri cedunt: & indulgent ingeniorum suorum voluptati: vulgoq; interdum etiam indulgent.

II. Scripta Veterum partim dubia, partim spuria, vel corrupta, unā cum erroribus quos crassiores scriptis suis insperperunt, obiter indicatis.

Liber Canonum APOSTOLORVM, dist. 15. c. Sancta Romana: dicitur apocryphus. & dist. 16. c. Canones. Isidorus idem asserit. Damnatus etiam fuit sexto Concil. Constantinop. c. 2. Primus illorum mentionem facit Epiphanius hæres. 30.

Liturgia IACOBI precationem pro ijs continet, qui degunt in monasterijs, quæ Apostolorum diebus nulla fuerunt. In ea sæpius occurrunt verba Apostolorum seculo ignota *ἡμεῖς*, &c. & *λειτουργίας* vocabulum pro ritu missandi, & in ea talis ritus cœnæ describitur qui ab Apostolis observatus non fuit: ut ex Actis & Iustino constat. Et si verè esset hæc Liturgia S. Iacobi sacræ scripturæ pars esset, notissima quoq; fuisset primis seculis. at penè 600. à Christo annis nulla eius mentio.

Liturgia D. PETRI.

Missæ ÆTHIOPVM adscripta S. Matthæo: sed falsò: meminit enim Epactæ & aurei numeri. Et celebre illud est. Apostolos sola oratione Dominica consecrassè.

Missæ S. MARCI continet preces pro Papa, pro lectoribus, cantoribus, Subdiaconis, quorum fuerunt munera posterioribus seculis recepta.

Libri passionis S. ANDREÆ nulla fit mentio apud probatos auctores Eusebium, Hieronymum, Gennadium. & blasphema quædam habet, Salve sancta crux, &c.

Missæ ANDREÆ eiusdem est generis.

Ann. 80.

Multa

Multa sunt conficta sub CLEMENTIS Romani nomine. Euseb. lib. 3. c. 25. Epistola ad Corinthios vna genuina est. Idem c. 34. Rufinus in præfat. ante Recognitiones Clementis, & Conc. Valsense 1. c. 6. Vnius epistolæ Clementis ad Iacobum fratrem D. mentionem faciunt: tres autem nunc eduntur. Deinde has epistolas non esse Clementis, apertè constat. Iacobus obiit 7. annis ante Petrum: & Clemens non fuit Romanæ Ecclesiæ præsul nisi post Petrum vt constat ex omnibus penè historiis. Epistola 5^a communionem rerum & vxorum docet. 2^a Iacobum stultissimè monet, vt non murium stercora inter fragmenta dominicæ portionis appareant, neque putrida per negligentiam remaneant Clericorum.

Item *Constitutionum Apostolicarum* libri 8 ab eodem scripti non maiorem merentur fidem. De his nil Eusebius, nil Hieronymus, nil Gennadius. Deinde author se prodit vbi dicit verum æquinoctium incidere in vicessimum secundum diem mensis duodecimi, qui appellatur dystros, siue Martius. At Christi & Apostolorum seculo, æquinoctium fuit Martij 25. & non 22. nisi post Nicenum Concilium. Hoc vidit Carolus Bovius & excusare non potuit. Cirârunt quidem aliquando veteres Constitutiones & Dispositiones Apostolicas, sed non scriptas (vt fatetur Basilius lib. de spiritu Sancto c. 27.) imò ne scriptas quidem à Clemente, quia nomen eius non apponunt nisi posterioribus seculis.

Ann. 96.

Opera DIONYSII AREOPAGITÆ de cælesti Hierarchia. De Ecclesiastica Hierarchia. De diuinis nominibus. Epistola item aliquot fidem non merentur.

Multum in Aët c. 17. vt Erasmus. L. Valla. Caietanus & alij præterea docti negant prorsus hæc esse scripta Dionysij Apostolici his ducti rationibus. Primò, licet fuerat Pauli discipulus ab eo conversus, beneficij tamen conuersionis & amicitia cum præceptore adeo obliuiscitur, vt ne vno quidem loco Pauli meminerit: obscurum quendam Hierotheum præceptorem suum appellans. Secundò, plurimorum meminit ordinum, vt Pontificum, Præsulum, Sacerdotum, Monachorum, &c. quorum (præterquam Episcopi) Dionysij ætas nullum habuisse, probari potest. Tertio, Eusebius &

Hiero-

Hieronymus in Catalogo, horum nullam faciunt mentionem; imò nullus ante Gregorium Magnum, qui tamen citans huius literas, non iudicat eum fuisse Dionysium Areopagitā. His attexam rationes Illyrici. Prima, quòd ille tumidus, obscurus, improprie & intricatus stylus, ut est istius Dionysij, nequaquam tempore Apostolorum Athenis fuit vſitatus, sed 300. demum postea annis in Græcia & etiam Romæ cæpit esse in vſu. Secunda, Recentior versio habet, quod Hierarchiam ad Timotheum scripserit, quem etiam suum filium vocat: quod idem est vſu scripturæ & Ecclesiæ, ac discipulus. Cum Timotheus habuerit diutissimè præstantissimum præceptorem, illud electum Christi vas, fueritq; adhuc vincto Paulo celebris Doctor ac Episcopus: ut ille potius hunc Dionysium docere potuerit, quàm ab eo doceri. Tertiò, mox post conversionem Areopagite, docuit Paulus Corinthi diu, & Ephesi diutius, quæ loca faciliè Athenis adiri possunt: ut si Dionysius iste discendi cupidus esset, potuerit per integrum biennium Paulum quasi domi habere: eòq; non fuerit necesse eum, sese in disciplinam Hierotheo homini in Ecclesia planè ignoto dedere. Quarta: ° Initio Hierarchiæ dicit suos præceptores istam doctrinam ab Apostolis accepisse. Vnde liquidò constat eum non fuisse Apostolorum discipulum. Ideo autem in plurali dicit (præceptores) ut per plures sibi invicem succedentes præceptores eam doctrinam ab Apostolis ad se provenire ostendat. Quinta. Quis possibile fuit, istum Dionysium non sæpe quæsiſſe scribendo ad Timotheum, an quid ipse rectius ab Apostolo Paulo audiuiſſet de illis ipsis rebus, cum quo ille tandiu familiariter vixiſſet, & planè eruditus fuiſſet. Sexta: meminit hic scriptor crebrò Chori & templi à se invicem distincti & aliarum partium templi. Atqui tempore Apostolorum & 100. annis postea, non habuerunt Christiani tam operosa templorum ædificia, sed initio in domibus conveniebant. Septima: Iohannes Apostolus diutius Dionysio vixit, fuitq; plerunq; Ephesi, & in Asia minori, vbi & Timotheus egit, qui ei familiaris fuiſſe scribitur. Quomodo ergo iste Dionysius ausus fuit docere Timotheum habentem tantum præceptorem: & non potius millies repetendo petiſſet

o Potius in fine, vbi de baptismo in sum ante se dicitur que sancti præceptores eius ex traditione antiqua ad Ecclesiam derivant.

tijisset ut sibi Timotheus, vel de hac re, vel de alia, suam aut Pauli Iohannisve sententiam proscriberet. Octava: Ille Dionysius in libro de divinis nominibus citat Clementem philosophum de dialectica differentem, ac dicentem quod exemplaria rerum principalia, aut idæ seu causæ formales sint relatiuæ. Nullus vero fuit alius Clemens philosophus quàm Alexandrinus, cuius libri iam extant, qui ducentis post Christum annis vixit. Videtur etiam omnino ille locus citatus in fine octavi Stromatum esse, ubi Clemens dicit causas, præsertim formalem esse relatiuam. Nona: Ille Dionysius citat 4. cap. de divinis nominibus Ignatii epistolas: quæ tamen sicut illorum vitæ testantur, sunt post mortem Dionysij Areopagitæ scriptæ. Sic idem citat Euangelium Iohannis & Apocalypsin in sua Hierarchia, idq; ita tanquam si ea scripta iamdiu fuissent pars sacræ scripturæ. At contra si credimus historicis, utrunq; scriptum Iohannes paulò ante mortem, nempe circiter 14. annos post Dionysij mortem, edidit. Postrema: Inter epistolas istius Dionysij est una ad Polycarpum scripta, quæ eum alloquitur tanquam iam doctorem & Episcopum. Iam testantur scriptores Dionysium, esse passum in Gallijs anno Domini 96. & Polycarpum 166. suæ verò ætatis 86. Vnde liquidò apparet, Polycarpum tempore passionis Dionysij adhuc impuberem fuisse. Hætenus Illyricus. Dionysij Mysticam Theologiam Athanasij seculo ignotam arbitratur Sixtus Senensis Bibliothecæ l. 4.

Libri sub nomine LINI de Passione Petri & Pauli scripti sunt ab aliquo nugatore & fabulatore.

Ann. 100

MARTIALIS Burdegalensis fuit ante paucos annos in Gallia repertus; & impudenter se appellat Apostolum Christi. Nulla eius mentio apud Eusebium, Hieronymum vel Gennadium.

Opera ABDIÆ conficta. Spurium eum & mendacè asserit I. Molanus, l. 1. de fide hæreticis seruanda c. 6. vid. plura apud Iuell. in Duplicat. cont. Harding. art. 1. sect. 5.

Euseb. l. 3. c. 35. & 36. & Hieron. Septem IGNATII numerant epistolas: at nunc sub illius nomine habentur 12. Quinq; ergo spurix: *Ad Marium, ad Tarsenses, Ad Hieronem, Ad Antiochenos, Ad Philippenses*; & ex his Papiæ plurimæ.

plurima. Et si deur genuinas esse: multa tamen admixta sunt quæ non sunt Ignatij. Vt quod dicit epist. ad Philipp. quarta & sexta feria post passionis Dominicæ hebdomadâ ieiunandum, & prohibet ieiunium Sabbathi: cum Augustinus hæc aliter disputet. Item dicit: quicumq; cum Iudeis pascha ederit participabit illis qui Dominum occiderunt. Cum Epiphanius citet Canonem Apostolorum planè contrarium; & historia Ecclesiastica aliud doceat.

Præterea epistolæ ad Smirnenſes author, corrigit Salomonem. Honora (inquit) fili deum & regem Prov. 24. 8. Ego verò dico: Honora Deum vt omnium authorem, Episcopum verò vt principem sacerdotum, honorare oportet, & regem. Theodoretus dialog. 3. citat locum ex hac epistola de errore Menandri qui tamen in ea hodie non legitur. & Tritemius omisit. Item Bellarminus ait græcos codices esse corruptos.

Epistola ad Ephesios spuria vel saltim corrupta. Theodoretus Cyrensis in Eraniste dialogo 1. & Gelasius in libro de duabus in Christo naturis contra Eutichen. citant ex ea testimonium, quod in editis exemplaribus non habetur.

DE PAPIÆ scriptis iudicium Eusebij est, hist. lib. 3. c. 36. eum peregrina de Christo loqui & fabulosa scribere, & Apostolicas disputationes non rectè intelligere & millenarios annos ponere.

Ann. 120

PROCHORI historia de Iohanne Theologo est authoris recentioris, facit enim mentionem τῆς ἐκπονήσεως τῆς αἰῶνος.

HISTORIA EGESIPPI quæ hodie extat in Bibliotheca S. Patrum, spuria est. nam lib. 3. c. 5. ait, Antiochiam, tertio loco, antè, ex omnibus quæ in orbe Romano essent Civitatibus, æstimatam, quarto demum censerì, postquam Constantinopolis excreuit, civitas Bizantium. Verus autem Egesippus fuit ante Constantini tempora, Ann. Dom. 160. Deinde Tritemius ait, eum scripsisse libros Ecclesiasticorum actuum à passione domini ad suam vsque ætatem. Hi autem libri continent historiam de Maccabæis, de bello Iudaico, & de Urbis Hierosolymitanæ excidio. Vide plura in Renati Laurentij præfatione.

Ann. 150.

IUSTINVS Chiliaſta eſt in Dialogo cum Triphone.

Libellus quaſt. & reſponſ. non eſt genuinus. nam quæſt. 82. & 86. Origenis mentionem facit. Et q. 127. Irenæi, & Manichæorum.

Ann. 160.

Liber *De tranſitu Mariæ* dubius. *Meliton* Sardenſi tribuitur à Tritemio, ſed malè. Apocryphus eſt diſt. 15. c. Sancta Romana. Hieronymus huius non meminit. Beda in retractatione Actorum c. 8. ait, falſa multa continere & Melitoni imponi tantùm. Idem ſentit F. Suarez in Thomam.

Ann. 171.

IRENÆVS Chiliaſta fuit. Euseb. lib. 3. c. 29.

THEOPHILVS ANTIOCHENVS. *Commentarij* ſub eius nomine in Proverbia & Evangelium, improbantur ab Hieronymo. Sixtus Sen. Bibliothecæ lib. 4.

Ann. 200.

TERTULLIANVM Eccleſiæ hominem non fuiſſe ait Hierony. quia ad Montani dogma eſt deſapſus, imò Hæreſiarcha fuit.

Libri eius contra Orthodoxos ſcripti.

Libre contra *Psychicos*, id eſt, contra Catholicos.

De Monogamia.

De Ieiunio.

De fuga in perſequentione.

De pudicitia.

De exhortatione ad caſtatem, &c.

In his habentur multa ſemina Papatus. Geſaſius omnes eius libros iudicavit apocryphos diſt. 15.

Librum *de pœnitentia* non eſſe illius iudicavit Eraſmus.

Scriptis etiam Montaniſta librum de corona militis in quo novam prophetiam explicat.

Ann. 230.

ORIGENES errorum plenus. Hieronymus eius ſcripta venenata appellat. Eusebius etiam & Ruſſinus teſtatur & conqueſti ſunt eius ſcripta ab hæreticis peſſimè tractata.

Spuria. *Homiliæ in Lib. Ieſu Nave*, quæ abundant Solæciſmis, & in Hieronymi Catalogo non ſunt.

Tractatus tres in librum Iob, ubi accuſantur hæreſeos, qui vnum Deum & Tres Perſonas dicunt.

Homilia due in Pſal. 38.

Homiliæ

Homilia 4. posterioris explanationis in Cantica.

Tbrenorum tractatus unus.

Commentarij in Romanos non fideliter redditi à Ruffino.

Liber De Pœnitentia. Gelasius Dist. 15. dicit Apocryphum.

Homiliæ in diversas. In ijs mentio Arrianorum & Manichæorum. Ex ijs si quæ sunt ab eo scriptæ corruptit eas Ruffinus.

CYPRIANVS dum Tertullianum nimis miratur *favet aliquando Montanistis.* *An. 240.*

Spuria, quæ certò non sunt Cypriani, hæc sunt.

Tractatus de Sina & Sion.

De revelatione capitis Iohannis Baptista. nam meminit Pipini regis Francorum.

Expositio Symboli meminit Arianorum. Ruffini est, teste Hieronymo.

De singularitate Clericorum. habet vocabula barbara. Inordinabiliter, contubernaliter, conjugalitas, absentare.

Sermones 12. de cardinalibus operibus Christi sunt incerti authoris. Teste Pamelio, & Sixto Sen. lib. 4. bibliothecæ.

Sermo de baptismo Christi contradicit sententiæ Cypriani de hæreticis rebaptizandis.

Liber de laude Martyrij argutias affectat.

Liber de duplici Martyrio Turcarum meminit, qui non fuerunt Cypriani seculo.

Liber de 12. abusibus, ut opinantur Tritemius & Pamelius.

De stella & Magis & Innocentium morte.

Sermo adversus Iudeos.

Librum Genesis & Sodoma Sixtus Sen. ait esse Tertulliani.

Passio Cypriani scripta est à P. Diacono anno 807. Sigebertus.

Liber de aleatoribus.

Oratio pro Martyribus.

Oratio sub die Passionis.

Liber de pœnitentia Cypriani dist. 15. c. Sancta Romana.

In hoc libro dicitur fuisse Magus: quod falsum: fuit enim professione Rhetor ut Hieronymus ait in Catalogo, & super Ionam c. 3. qui de Magia nihil: nec Cyprianus ipse in descriptione conuersionis suæ lib. 2. ep. 2. nec Pontianus diaconus eius in vita Cypriani.

Cypriani liber de *unitate Ecclesie* corruptus est ad stabilendum Primatum Petri. Hæc enim verba, [*Et illi pascebas mandauit oues suas.* Rursus. *Unam constituit Cathedram.* Item, *Primatus Petri datur ut una Christi Ecclesia.* & *Cathedra una monstretur.* Et, *Qui Cathedram Petri super quam fundata est Ecclesia deserit.*] hæc verba, inquam, desunt in varijs MS exemplaribus. Vide T. Iamessij catalogum.

Dubia. De disciplina & bono pudicitie ad Novatianum hæreticum, Quod lapsis spes veniæ non deneganda.

Ann. 250.

METHODII liber de creatione non habetur apud Hieronymum, dubius est Io. Simlerus in Bibliotheca.

Ann. 260.

GREGORII NEOCÆSARIENSIS de Annuntiatione, &c. *homilia* dubiæ. Nam vitæ Sanctorum, lectiones item, & hymni eorum festis convenientes, primùm à Carolo constituti sunt circa an. 807. P. Æmilius l. 2. de Gestis Francorum. Sigebertus ad an. 807.

Ann. 290.

ARNOBII libri contra gentes sunt tantùm septem vt testatur Hieronymus epist. ad Magnum. Octavus non est eiusdem operis liber. Sixtus Senens. lib. 4. Et tamen beatæ memoriæ doctissimus Fulco existimat vel Arnobij esse, vel Minutij Felicis.

Commentarij sub eius nomine in Psalmos sunt Authoris multò recentioris. Bellar. de amiss. grat. & statu peccati lib. 4. c. 9. Nam hæreseos Pelagianæ mentionem faciunt.

Ann. 310.

Concil. NEOCÆSARIENSE canones 14. vt dicit Collector Conciliorum non 24. vt Gratianus ait.

Ann. 320.

Pontificij sugillant EVSEBII CÆSARIENSIS historiam Ecclesiasticam: sed malè. Fuerit enim Ariani & Origenis immodicus defensor: fide tamen digna historia est. Hieronymus dicit: Ecclesiasticam pulchrè Eusebius historiam texint. Et Basilius vocat eum *deusotum*.

LACTANTII *carmen de passione Christi spurium, quia contradicit genuinis scriptis Lactantij, his verbis.*

Flecte genu, lignumq; crucis venerabile adora.

Præterea nulla eius mentio in Catalogo operum Lactantij apud Hieronymum. in Catalogo, licet aliorum meminit quæ iam non extant.

Carmen de resurrectione, Venantio ascribitur in Vaticano codice, Thomafius. Phœnix authorem Christianum non videtur habuisse. Idem.

DONATIO CONSTANTINI. Cusanus de Concord. Cath. l. 3. c. 2. *Sunt (inquit) meo iudicio ista de Constantino apocrypha, sicut fortasse etiam quadam alia longa & magna scripta Sanctis Clementi & Anacleto Papa attributa. Constantinus Italiam filiis testamento delegavit, ut ait Naucler. lib. 2. gener. 11. Non habetur hæc Donatio apud ullum probatum veterem authorem. Imò in antiquis Gratiani codicibus non habetur distinctio de donatione, ut testatur Antoninus 1. part. Histor. Tit. 8. c. 2. § 8. Caput (inquit) ius non habetur in antiquis decretis, quid ergo & quantum donavit Constantinus non est bene certum. Idem Canus asserit locor. com. lib. 10. c. 5. Quinetiam decreta Paparum de hac donatione sibi ipsi contradicunt. Nam dist. 96. c. Constantinus, dicitur Romana urbs & Italia tota una cum Imperio occidentis donari Sylvestro. Sexti verò decretalibus l. 1. Tit. V l. de Electione c. Fundamentum. Urbis tantum donatæ mentio fit. Naucler. vol. 2. gen. 11. ita scribit. Qualia autem & quæ Constantinus Ecclesie donauerit Romana, variant in hoc scribentes. Text. in. c. Constantinus, refert eum concessisse B. Sylvestro & Ecclesie Romanae, urbem Romanam, Italiam & omnium Occidentalium regionum provincias ut habetur dist. 96. c. Constantinus. Alij dicunt textum istum paleam esse, & nihil probare quod credibile reddatur. Nam Constantinus postea præmissa regna filiis suis testamento reliquit, quæ etiam abunde successionis iure in manibus remanserunt Imperatorum & regum Catholicorum. Ad quod non facit medicum c. Fundamentum de Elect. l. 6. loquens de Donatione Constantini, tantum dicit de urbis Romane donatione, Italia & aliarum provinciarum nullam faciens mentionem. Sed nec can. futuram l. 2. q. 1. qui Text. asserit quod Constantinus fidem ve-*

ritatis

ritatis adeptas dedit licentiam per uniuersum orbem sub suo de-
gentibus Imperio, eos non solum fieri Christianos, sed etiam fabri-
care Ecclesias, & pradia constituit tribuenda, donariaq; immensa
tribuit & fabricam templi primamq; sedem B. Petro instituit, a-
deo ut sedem Imperialem relinqueret, & B. Petro ac successori-
bus eius profuturam concederet. Pro hac parte facit, quod qua
hodie dicuntur de patrimonio Ecclesia fere omnia inveniuntur à
sequentibus principibus donata, alij aliter sentiunt, vincat veritas.
Rursus. De dono eius aut concessione apud nullos extat authores
praterquam in libro decretalium. idq; in antiquis voluminibus
minime contineri auctor est Antoninus præsul Florentinus in
Chronica. Quod valde miror; cum Isidorus qui fuit abhinc anno
800. gravis auctor ac planè Sanctus in historia sua aperte dicat
eum urbe Roma Pontifici cessisse. Hæc Nauclerus.

Ann. 328.

NICENI Canones ultra 20. spurij. Theod. l. 1. c. 8. viginti
agnoscit de Ecclesiastica politia nō plures. Ergo 70. Canones
editos fuisse à Patribus fictum est. Præterea Canones isti in
tomis vulgaribus corrupti sunt. Apud Ruffinum veri Ca-
nones habentur, ut testatur Cyrilius in epist. ad Concil. Car-
thag. Extat in Tom. 1. Concil. in actis Concil. African.

Epistola Synodi Nicene ad Sylvestrum, fictitia. In ea dicitur
Macarius esse Episcopus Ecclesiæ Constantinopolitanæ:
quæ tamen eotempore nulla in vniuerso orbe fuit. Idem de
Rescripto Sylvestri sentiendum.

Eiusdem farinae sunt Canones Arabici 80.

Concilij SINVESSANI nullus antiquus auctor me-
minit. In eo dicitur Dioclesianum verba habuisse cum Mar-
cellino, quod falsum est. Sigonius de regno Occidentali.
lib. 1.

Præfatio item huius Concilij in primo tomo Concil. incerti
authoris est: & proinde nullius fidei.

Synodus ARELATENSIS, 2^a apertissime depravata
& incerti temporis. Dicitur enim habita sub Constantino &
Sylvestro: in ea tamen fit mentio Bonosiacorum c. 17. &
Concilij Vafensis 1. c. 28. quod fuit sub Leone I.

Ann. 330.

Chronicon EVSEBII corruptum. In eo Petrus (inquit)
Christianorum Pontifex primus, cum primùm Antioche-
nam Ecclesiam fundasset, Romam proficiscitur, ubi Evange-
lium

lium prædicans 25. annis eiusdem vrbis Episcopus perseverans. at contra in historia lib. 3. c. 1. ait Petrum in Ponto, Galatia, Cappadocia, & Asia prædicasse, & circa finem vitæ Romæ constitutum, cruci affixum esse. Vide etiam cap. 4.

Concil. SARDENSIS Can. 3. 5. 7. suspectæ fidei. In his enim conceditur appellatio ad Papam: & statutum est ei licere mittere legatum à latere, qui eius nomine in provinciis alienis lites componat. Verum Augustinus epistolâ ad Coelestinum ait, vt aliqui tanquam à tuæ sanctitatis latere mittantur, nullâ invenimus Patrum Synodo constitutum. Et contra Crescon. lib. 3. c. 24. nullum Sardicense Concilium agnoscit nisi hæreticum. Et hæc est sententia Cusani l. 2. c. 25. de concord. Cath. Pugnant etiam aperte cum canone 5. Nicenæ Synodi. Interim alij censent canones non esse fictitios, sed de privilegio in Iulium Papam extra ordinem collato intelligendos; & Constantinopolit. synodi c. 2. antiquatos.

Concilia ROMANA sub Constantino & Sylvestro spuria. horum historici non meminerunt.

ATHANASIUS. Euagrius l. 3. c. 31. ait Apollinarij libros sub Athanasij nomine venditatos à Nestorianis ac Eutichianis.

Spuria.

Liber de varijs questionibus sacra scripture ad Antiochum principem: in eo Magnus Athanasius citatur quæst. 23. Et mentio fit Sancti Gregorij Nazianzeni quæst. 117. & 129. Theologicam quoq; Mysticam Dionysij allegat, Athanasij sæculo ignotam. Sixtus Senensis, lib. 4.

Quæst. 16. de veneratione crucis, Septimæ Synodi actione 4^a tribuuntur Leontio cuidam, qui circa tempora Mauritij vixit.

Tractatus de definitionibus Theologicis. Ibi citatur Nyssen.

Disputatio Laodicea habita de fide inter Arium & Athanasium. Author indicat Arium hunc fuisse, non hæreticam sed alterum. Cassander Vigilij Martyris esse vult. *Comm. in epist. Pauli* sub nomine Athan. Theophyl. sunt.

Exhortatio ad Monachos.

Libellus de passione imaginis Christi crucifixi in Berytho Syria:
contigit enim in anno 764. Sigebertus.

Epistola ad Marcum Papam pro exemplaribus Niceni Concilij, quia exempla quæ erant Alexandriæ fuerunt cremata ab Arianis, vna cum *Marci rescripto.* Hæc incensio librorum fuit sub Constantio. Athanasius epist. ad orthodoxos. Marcus autem Papa eo tempore fuit defunctus. Bellar. de Pontif. l. 2. c. 25.

Epistola Secunda ad Serapionem de Spiritu Sancto.

Dubia.

Tractatus de incarnatione Christi.

De salutari adventu.

Contra hæreses. Sermo.

Ad Maximum Oratio 16^a.

Epistola ad Marcellinum de interpret. Psalmorum.

De Virginitate. Sermo.

Testimonia è sacra Scriptura.

Sermo de passione Domini. Hic citantur quæstiones ad Antiochum, quæ non sunt Athanasij, iuramenta vetat.

Epistola ad Serapionem.

Epistola ad omnes fratres per Ægyptum, &c.

Sermo de Deiparâ Virgine. In eo refutatur error Nestorij: scriptum ergo fuit post Conciliū Ephesinū.

Sermo in illud Evangelij. Qui dixerit, &c.

Disputatio in Niceno Con. contra Arinū.

Epistola ad Solitariam vitam agentes, partim epistola est, partim fragmentum alterius operis. Et quædam promissa dicuntur, quæ ibi iam non extant. Author editionis Commelianæ.

Scriptum de vita Antonij dubiæ fidei. Nuper fuit additum operibus. In multis nugatorium est.

Homilia de Semente.

Declaratio Levitici.

Epistola ad Felicem Papam ait, Romana Ecclesia est sacer vertex in quo omnia vertuntur. hæc allusio non est, nec esse potest in græco, ergo latinè potius scripta. Præte-

rea multa in hac epistola dicuntur, quæ Athanasio non conveniunt, ut quod dicit Romæ sumptum prædicationis exordium: & in Niceno Concilio decretum esse, debere provocationem fieri ad Rom. Episcopum in omnibus causis. Juellus.

Epistola ad Liberium Papam in I. Tom. Concil. in allegationibus scripturæ inepta: & proinde Athanasio non tribuenda.

Synopsis sub DOROTHEI Tyrensis nomine & falso ei ascribitur, & plena est fictis narrationibus. Inter disc. 72. numerat Eunuchum reginæ Æthiopum: & Italiam foeminam Episcopum facit: & Cæsarem cuius mentio Epistolâ ad Philip. id est, Neronem, Episcopum fuisse dicit. Bellarm.

DAMASI *epistolam* Tom. 2. operum Hieronymi. Erasmus ei putat falso ascribi.

Et Epistola 4. ad Episcopos Numidie spuria est. Nil enim tum Episcopus Romanus commercij habebat cum ecclesijs Africae. qui tamen in hac epistola edicta sua proponit, & non servantibus minatur.

Opera EPHREMI. Edita ab eo Syriacè nunc non habentur nisi vel latinè vel græcè.

GREGORII Nysseni oratio Catechetica de anima, corrupta ab hæreticis. Niceph. l. 11. c. 19.

De festo purificationis orationes Amphilochij, Gregorij Nysseni, Chrysostomi, Cyrilli Alexandrini, & Andreae Cretensis apud Lippomanum & Surium suppositiæ, quia hoc festum fuit Iustiniani tempore institutum. Vide Durand. Enchir. lib. 7.

GREGORII NAZIANZENI *Tragedia* non sapit stylum Gregorij, neq; versum Iambicum, more Gregorij, accuratè observat. Euripidem videtur imitari. Fulco.

CYRILLI HIERSOLYMITANI *Catacheses* dubiæ. Iofias Simlerus in indice, inquit, librorum græcorum quos respub. Augustana emit ab Antonio Eparcho Corcyro, nominantur Iohannis Episcopi Hierosolymitani *Catacheses* *ὑπομνήματα* 18. & *ὑπομνήματα* quinque. Quare videndum est ne fortè Iohannes fuit, qui longè posterior fuit Cyrillo, quæ tamen alteri de industria fortè ascripta sunt

Ann. 350

Ann. 370.

Ann. 380.

Ann. 380.

Ann. 380.

Ann. 380.

ut plus autoritatis haberent. In Bibliotheca.

Cyrilli Hierosol. *epistola ad Aug. de miraculis Hieronymi spuria*. Constat Cyrillum ante Hieronymum obiisse. Et author Sabinianum damnat quod duas in Christo voluntates ponit.

Ann. 380.

BASILII scripta dubia, vel saltem corrupta.

Liber de Spiritu Sancto: in cuius medio inserta quædam censet Erasmus, quæ non redolent characterem Basilij.

Asctica in catalogo monumentorum eius in Monodia Nazianzeni, non habentur. Eustathius qui apud Armenos instituit vitam monasticam illorum author nonnullis visus. Sozom. lib. 3. cap. 13.

Regula sub nomine Basilij dubia. Eius nulla mentio apud Nazianz. & sub eius nomine est alia quæ 35. capita tantum habet. Sunt in ea quædam quæ cum Basilij scriptis non conveniunt.

Libellus de vita Basilij sub nomine AMPHILOCHII spurius: & fabularum est plenus, & cum historijs pugnantia tradit. vide Iuellum Duplicat. contr. Hard. art. 1. sect. 33.

Ann. 380.

Basilij *epistola ad Casaream Patriciam* dubiæ fidei.

Preces ad finem quadragesimæ falsò ascriptæ PRUDENTIO. Giselinus seorsim excusas vidit non indicato authoris nomine, & contradicunt aperte odæ 7. libri *kathmæquæ*, dicendo, *Non posco beatâ... in regione domum, &c.* Dictum impium & non tribuendum Prudentio. Vide catalogum Illyrici editum an. 98. p. 186.

Ann. 380.

AMBROSII *spuria*.

Sermones breves ad Populum 92. nam horum aliqui reperiuntur inter Sermones Aug. ut 25. est 9 Augustini. 38 est inter Sermones de Tempore 73. & 69 est 31 Sermo de Sanctis. Serm. 19. de verb. Dom. est inter Ambrosianos 7. & 25. de verbis Apostoli est apud Ambrosium 9. & inter Ambrosianos 27. fuit de Tempore 77. & inter Ambrosianos 68. est apud Augustinum de Sanctis 26. Inter Ambrosianos primus, est apud Aug. de Sanctis 31. & Secundus, 23.

Sermo de Agnese. In fine hæc verba habentur. Hæc ego Ambrosius.

Sermo de baptismo Augustini, ornat eum cucullâ nigrâ. & falsò monachus authorem facit.

Eiusdem

Eiusdem generis *Liber de Salomone.*

Preces preparatrices ad Missam non sunt Ambrosij: ibi adoratio Sacramenti.

Liber de Apologia David.

De vocatione gentium libri duo qui falsò ascribuntur Ambrosio; vel etiam Prospero Aquitanico, qui in carminibus contra ingratos vniuersalem gratiam & redemptionem oppugnat, quæ tamen in prædictis libris asstruuntur.

Liber ad devotam virginem.

Liber ad virginem lapsam, nam declamatio est & prope-modum, tota in epistola Hieronymi ad matrem & filiam, extat. Hospin.

Liber de interpellatione David.

Liber de viduis pugnat apertè cum Comm. ad Rom. c. 7.

Commentarij in Hebræos potius Remigij esse videntur, vel Anselmi.

Historiam Egesippi ex græco conversam esse ab Ambrosio, non credibile Erasmo.

Commentaria in Apocalypsin. Six. Sen. Biblioth. l. 4.

Ambrosij liber *de fide contra Arianos* Nazianzeno tribuitur, in latina operum eius editione, Rufino interprete.

Ambrosij *Missale* mentionem facit festi Assumptionis, quod non fuit receptum nisi posterioribus seculis.

Scriptum de vita Gervasij apud Ambrosium est spuria, nonnulla enim habet pugnantia cū scriptis genuinis Ambr. *Epistola* 84. Prosperi est. Suarez.

Opera HIERONYMO falsò ascripta cōmuni omnium iudicio.

Ann. 400.

Traditiones hebraica in libros 3. Regum & Chronicorum, Sixtus Sen. lib. 4. & Liranus.

Prefationes in { *Baruch.*
Maccabaorum libros 2.
Psalterium 2.
Parabolas Salom. 2.

Homilæ 4. in Cantica.

Loci hebraici in Acta. Citant Hieronymum in cap. 27.

Commentarij in Threnos Ieremie. Sixtus Sen. lib. 4. Rabani

Mauri sunt, vel Bedæ vt censuit Erasmus.

Commentarij in Marcum cum prefatione. Sixtus Sen. lib. 4.

Prefat. in Lucam & Iohannem.

Commentarij in Psalmos. Lindanus, Canus, Erasmus, Bruno.

Prefatio & commentaria in Iob. Sixtus Sen. lib. 4.

Comment. lib. 3. in Proverbia Salomonis. in cap. 31. citatur Gregorius.

Comment. in 13 epistolas Pauli. Sixtus Sen. lib. 4.

Epistola ad Demetriadem Pelagij est. Greg. Arimin. 2. d. 26.

q. 1. art. 3. Non Hieronymi esse sed Pelagij, clarè patet ex Aug. de gratia Christi & peccato orig. c. 37. & 38. in quibus verba Pelagij ex epistola quam se ad Demetriadem virginem scripsisse commemorat, recitantur, quæ vicina sunt allegatis. Idem patet ex epistola Aug. ad Iulianam, matrem prædictæ Demetriadis, in qua etiam recitat verba Pelagij in epistola eadè contenta.

Geruntij filius.

Marcellam.

Epistole ad Virginem in exilium missam.

Anneum ægrotum de viro perfecto.

Institutio amici in scientia diuina legis.

De tribus virtutibus.

De assumptione Mariæ Sermo, ad Paulam & Eustochium.

De honorandis parentibus.

De septem gradibus Ecclesiæ ad Rusticum Narbonensem Episcopum.

De laude virginitatis ad Mauritiij filiam.

De his quæ Deo in scripturis attribuantur.

Symboli explanatio ad Damasum.

Explanatio fidei ad Cyrillum.

Ad Presidium diaconum de Ceresaschali.

De celebratione Paschæ.

In Susannam lapsam obiurgatio.

In Euagrium obiurgatio ob Levitam.

Hortatio ad militem seculi.

De 10. temptationibus Israelitarum.

Explanatio in psal. 40. & 117.

Ad Dardanum de generibus muscorum.

De resurrectione Domini, Sermo.
De nativitate Domini, Sermo.
De epiphania Domini, Sermo.
De Quadragesima, Sermo.
Ser. 10. in vigilia Pasche de esu agni.
Ad Eustochium de vinculo Petri.
De observatione vigiliarum.
Ad Pammachium & Oceanum exhortatoria.
Ad quemdam qui in seculo pœnitebat.
De diversis generibus leprosum.
De duobus filiis frugi & luxurioso.
Regula monachorum per Lupum de Oliveto collecta.
Dialogus sub nomine Hieron. & Augustini.
Homilia de corpore & sanguine Domini.
Homilia super Evang. Matthæi.
Apologia pro Origene. non est Pamphili Martyris.
Catalogus scriptorum aliquot ecclesiasticorum.
Epist. ad Tyrasium super mortem filia.
Ad Oceanum de ferendis opprobriis.
Hieronymi responsio ad epistolam Damasi.
Ad Paulam & Eustochium de virtute psalmorum.
Ad Damasum de oblatione altaris.
Regula monachorum cap. 41. continens.
Chromatius & Heliodorus Hieronymo.
Hieronymus Chromatio & Heliodoro.
De nativitate Maria.
Eusebius de morte Hieronymi, ad Damasum.
Augustinus de magnificentijs Hieronymi.
Vita Hieronymi incerto auctore.

Tractatus dubie fidei.

Hieronymi epistola ad Augustinum. Quum in vrbe.
Alia ad eundem, Anno præterito.
Epistola ad Apronium.
Hierony. Theophilo, Beatitudo tua.
Hierony. ad Celantiam.
Comitus liber, quem Micrologus Lctionarium vocat. c. 25.
fertur sub nomine Hieronymi. Honorius l. 1. c. 88. sed au-
thoris est multo recentioris.

Notandum

Notandum. Distinct. 16. c. Sancta Romana. Hieronymi iudicium approbatur, de Origine, de Ruffino, & de vniuersis, in quibus illos reprehendit.

Ann. 400.

Damasi Pontificale suspectę fidei. Conciliorum editio Veneta concedit pugnare cum probatis & receptis omnibus historijs, pag. 617. & 684. tomi primi & tomo 2. pag. 463.

Ann. 405.

CHRYSOSTOMI *spuria* ex Sixto Senen. Biblioth. lib. 4.

Commentarij in Psalmos non sunt Chrysostomi.

Non epistola sexta ad Theodorum.

In Gen. cap. 2. homilia 1. quę incipit. Dignitas humanę originis.

In Gen. cap. 2. hom. 1. incipiens, Deus institutor mundi: quę collecta est ex centonibus Augustini; suntq; in ea duo integra capita, ex libro de Ecclesiasticis dogmatibus transcripta, nempe trigessimum primum, & trigessimum secundum.

In Gen. cap. 2. hom. 1. Iubetur Adam.

In Gen. cap. 3. hom. 1. Deus sine initio.

In Gen. cap. 3. hom. 1. Quotiens mecum temporis.

In Gen. cap. 3. hom. 1. Christiano cum hoste.

In Gen. cap. 15. hom. 1. Fides est religionis.

In Gen. cap. 25. hom. 1. Portabat Rebecca.

In Gen. cap. 37. hom. 1. Filii autem Iacob.

In Exod. cap. 17. hom. 1. Stabat Moyses.

In Iud. cap. 11. hom. 1. Deus qui voluit.

In 1. Reg. 13. hom. 1. Dominus Deus cum Dauid.

In 2. Reg. 7. hom. 1. Imitatores Christi.

In 2. Reg. 17. hom. 1. Perdidit Absolon.

In 3. Reg. 17. De Helia hom. 1. Gloriosus olim.

In idem, hom. 1. Cum gesta peccata.

In 4. Reg. 2. de ascensione Helia. hom. 1. incipiens, Apud quosdam veteres. Hanc Beda in Quęstionibus libri Regum putat esse Chrysostomi; sed stylus respicit autorem eius homilie, cuius initium est, Exulta cælum, & in latus esto terra. quę ponitur inter pseudepigrapha Hieronymi, in die dominicę resurrectionis, & inter sermones Eusebii Emeseni.

In 4. Reg. 5. De Naaman, hom. 1. Cum Naaman.

In

In 4. Reg. 6. De Heliseo, hom. 1. Et si frequenter.
In Iob cap. 1. hom. 1. Veruntamen fratres charissimi.
In Iob cap. 1. hom. 1. Athletam in certamen.
In librum psalmorum Præfatio, incipiens, Post Moysen.
In lib. psal. Præfatio altera incipiens, Omnis scriptura.
In psal. 1. hom. 1. Beatitudo est omnium.
In psal. 2. hom. 1. Quemadmodum qui in Solem.
In psal. 9. hom. 1. Creatoris omnium rerum.
In psal. 9. hom. 1. Deus generis nostri.
In psal. 13. hom. 1. Quemadmodum cum Dominus.
In psal. 14. hom. 1. Est pulcher psalmus.
In psal. 22. hom. 1. Circulo consecrato.
In psal. 24. hom. 1. Viatores arctæ & augustæ viæ.
In psal. 25. hom. 1. Filij lucis.
In psal. 26. hom. 1. Ex plenitudine verbi.
In psal. 29. hom. 1. Celebritas confessionis.
In psal. 33. hom. 1. Sermo diuinus.
In psal. 37. hom. 1. Sæpè à nobis.
In psal. 38. hom. 1. Et quomodo potest psalmus.
In psal. 39. hom. 1. Nec hunc quidem psalmum.
In psal. 40. hom. 1. Nonnulli quidem.
In psal. 40. hom. 1. Etiam si propheta.
In psal. 42. hom. 1. Hic psalmus est.
In psal. 42. hom. 1. Cohæret priori.
In psal. 68. hom. 1. Qui orationibus.
In psal. 71. hom. 1. Dominus virtutum.
In psal. 84. hom. 1. Omnis, qui se agnoscit.
In psal. 90. hom. 1. Psalmum nonagesimum.
In psal. 93. hom. 1. Aduersus fluctus.
In psal. 95. hom. 1. Egregium vereq; mirandum.
In psal. 69. hom. 1. Ictus à vipera Paulus.
In psal. 106. hom. 1. Spiritus sanctus.
In psal. 115. hom. 1. Narratur quod apiculæ.
In psal. 118. hom. 1. Benignitas Dei.
In psal. 110. hom. 1. Veritatem prædicandam.
In psal. 121. hom. 1. Dominus noster.
In psal. 142. hom. 1. Iudicia domini sicut abyssus multa.
In Esaiæ cap. 1. hom. 1. Si volueritis, & audieritis.

In Esa. 9. hom. 1. Christus vnâ cum patre.

In Esa. 42. hom. 1. Vita innovata.

In Esa. 62. hom. 1. Quoniam tempus venit.

In Ierem. 1. hom. 1. Magnum Ieremiæ meritum.

In Dan. 3. De tribus pueris, hom. 1. Trium puerorum sermo.

In Dan. 13. De Susanna, hom. 1. Diuinæ lectiones.

In Zach. 6. hom. 1. Nobiles genere.

Opus imperfectum in Mattheum Chrysostomi esse putant etiam Catholici; alij negant quia sapit Arianismum. ab omnibus tamen ob variam eruditionem commendatur.

In Matth. c. 2. hom. 1. Hoc futurum.

Hom. 1. Dedicatur novus.

Hom. 1. In eo quod dixit.

In 4. hom. 1. O incomparabilem.

In 5. hom. 1. Non tantum.

In 5. hom. 1. Cum nobis pro officio.

In 5. hom. 1. Per omnia.

In 6. hom. 1. Dominica.

Hom. 1. Sicut in superioribus.

Hom. 1. Series Lectionis.

In 7. hom. 1. Omnibus notam.

In 9. hom. 1. Christum in.

Hom. 1. Multæ tempestates.

In 14. hom. 1. Hodie nobis.

In 15. hom. 1. Miratur.

In 18. hom. 1. Videtur.

Hom. 1. Exercitia.

Hom. 1. Magnum.

In 19. hom. 1. Iustus.

Hom. 1. Quoniam.

In 20. hom. 1. Postquam.

Hom. 1. Proximè.

In 21. hom. 1. Puto.

Hom. 1. Si ad arborem.

In 22. hom. 1. Omnis malitia.

Hom. 1. Frequenter.

In 26. hom. 1. Ad hodiernum.

Hom. 1. Secundum Saluatoris.

*In 27. hom. 1. Evangelicæ.
Hom. 1. Sufficientis.
In Marc. hom. 1. Animal.
Hom. 1. Nunc veniamus.
Hom. 1. Videte.
Hom. 1. Quoniam.
Hom. 1. Instruxerat.
In 5. hom. 1. Interrogat.
In 8. hom. 1. In superiore.
In 9. hom. 1. Iurat.
In 10. hom. 1. Quoniam.
In 11. hom. 1. Ille qui.
Hom. 1. Ingreditur.
Hom. 1. In euangelio.
In 13. hom. 1. Evangelica.
In Luc. 1. hom. 1. De sol.
In 2. hom. 1. Ioseph autem.
In 10. hom. 1. Tam dixit.
In 15. hom. 1. Omnium.
In 16. hom. 1. Quoniam dixerat.
In 19. hom. 1. Si per Christum.
In Ioh. 1. hom. 1. De Ioanne dicitur.
7n 4. hom. 1. Innumera.
In 11. hom. 1. Grandi fratres.
In 14. hom. 1. Dominus Christus.
In 20. hom. 1. Maria.
Hom. 1. Hoc ergo.
in 1. Cor. 13. hom. 1. Apostolus Paulus.
In 1. Cor. 15. hom. 1. In hesterno fratres.*

MISSA CHRYSOSTOMI, *spuria*. Habet precationem pro Imperatore Alexio, qui vixit longè post Chrysostomum: & pro Nicholao siue Papa, siue Patriarchâ Constantinopolitano. Exemplaria multum variant. Inter Sanctos qui ibi commemorantur, ipsius Chrysostomi fit mentio: ergo non ab illo conscripta, sed ab alijs sub illius nomine, diuersis temporibus, varijs editionibus confuta. Et illa imprimis quæ dicuntur de cultu imaginis Christi, supposititia sunt. Nam Chrysost. in veris scriptis artem pingendi superstitiosam

peritiosam existimavit. homil. 50. in Mattheum. Et Synodus Nicæna 2^a, vndiq; corradens testimonia pro cultu imaginum, nusquam tamen hanc Liturgiam citavit.

Eiusdem est generis homilia de natali Petri & Pauli, apud Surium.

Homilia nonnullæ ad populum Antiochenum ex varijs tum locis tum authoribus confutæ sunt. ut hom. 66. verba [*qui purpuram indutus est. -- fiat Sanctis supplicaturus &c.*] totidem serè verbis leguntur inter Sermones Augustino inscriptos de S. Paulo.

AVGVSTINI *spuria scripta* communi omnium iudicio.

I. Tom. *Regula clericorum fragmentum.*

Regula secunda: & de vita Eremitica.

Erasmus etiam vult *tertiam regulam* esse confictam, quæ appellatur *virorum vel ad Servos dei*. Et Polydoro non est visum has ab Augustino regulas conscriptas.

II. Tom. Epistolæ Spuriæ.

Epistola quæ fuerat CXL. cuius loco substituit Erasmus epistolam ad Fortunatianum.

Epistola CXLII. ad Demetriadem virginem.

Epistola Augustini ad Bonifacium & contra 16, ab 181 ad 199.

Epistola Augustini Cyrillo Hierosolymitano de laudibus Hieronymi.

Epistola Innocentij quæ 93. est apud Augustinum, spuria est Erasmo.

Epistola ultra 242. omnes receter à Louanienlib^s additæ.

III. Tom. *De Ecclesiasticis dogmatibus liber.* dicitur esse Genadij. Walefridus de rebus ecclesiasticis c. 20. Thomas in catena, ad primum caput Matthei. Verum quæ interferuntur à cap. 21. ad cap. 52. sunt authoris multò recentioris: & author videtur Pelagio favere.

De fide ad Petrum Liber unus. Fulgentio ascribitur à Bertramo. Libr. de corpore & Sang. Domini.

De mirabilibus Scripturæ libri. Disserit author de Computo annorum per cyclos lib. 2. c. 4. libri ergo scripti sunt post 600. annos à Christo.

De

De Spiritu & anima liber. citat Boethium cap. 37. Hugoni de Sancto Victore ascribitur à Tritemio.

Quæstiones de Trinitate.

De benedictionibus Patriarcharum.

IV. Tom. Liber de 8. quæst. Dulcuij.

Liber quæst. 21. & quæst. 65.

Quæstion. veteris & novi testamenti.

De Incarnatione verbi.

De Trinitate & unitate Dei.

De essentia diuinitatis.

De fide verum inuisibilem.

De vera & falsa pœnitentia: in his citatur Augustinus.

De salutaribus documentis.

De amicitia.

Dubij.

Liber de Continentia.

Liber de Patientia.

Liber de bono viduitatis.

Liber quæst. 33.

VI. Tom. De altercatione Ecclesie & Synagoge.

Dubij Tractatus.

Oratio de 5 hæresibus.

De unitate Trinitatis contra Felicianum liber.

Tractatus de Epicureis & Stoicis.

Tractatus in illud, Ego sum qui sum.

VII. Tom. Contra Fulgentium Donatistam.

Liber hypognoticon.

De predestinatione & gratia.

Liber de predestinatione Dei.

IX. Tom. Exposuio in Apocalypsin Ioannis.

De diligendo Deo.

Soliloquia.

Manuale.

De triplici habitaculo.

De scala Paradisi.

De 12 abusuum gradibus.

De contritione cordis.

De Speculo.
De vita Christiana.
De assumptione Maria.
De contemptu mundi.
De vanitate seculi.
De obedientia & humilitate.
De bono discipline.
De visitatione infirmorum. Bellarm. l. 1. de extrema vnctio-
ne. c. 4.
De visitandis infirmis.
De consolatione mortuorum. lib. 2.
De laudibus Charitatis, tractatus.
De Sobrietate & castitate.
Speculum peccatoris.
De consuetu virtutum & vitiorum.
De relictudine catholica conuersationis.
De creatione primi hominis.
De arbore scientia boni & mali.
De Antichristo.
Super Magnificat.

Tractatus dubij.

Liber de Agricultura Dominica, sive de feria quarta.
Liber meditationum.
Sermo de Cataclysmo.
De tempore Barbarico.
De 4. virtutibus Charitatis.
De utilitate ieiunij.
De pugna anime.
De urbis excidio.
De bono discipline.
De Pœnitentia medicina, liber. Et de utilitate pœnitentie.

X. Tomo. Spurij Sermones.

De revelatione Stephani.
Sermones ad fratres in Heremo.
Sermones de verbis Domini. 3. 14. 18. 19. 20. 22. 28. 34. 38.
47. 52. 54. 56. 57. 58.
De verbis Apostoli. 21. 25. 26. 34. 35.
Libri 50 homiliarum. 2. 3. 4. 7. 9. 10. 15. 21. 22. 30. 31. 41.

45. 46.

De Tempore. 9. 10. 11. 18. 24. 28. 33. 37. 38. 39. 43. 47. 48. 51. 59. 62. dicit non ieiunare in quadragesima peccatum esse: hoc tamen negat in genuinis scriptis. *Epist.* 118. ad Ian. c. 4. 63. 68. 77. 95. 96. 97. 99. 113. 114. 115. Nam articuli Symboli Apostolici non fuerunt Augustini seculo in eum ordinem, quo hic habentur, digesti. Ille enim in libro de Symbolo ad Catechum: omittit *descensum ad Inferos*, & *vitam eternam*: Chrysost. tom. 5. de Symbolo, omittit *communione Sanctorum*. 117. 118. 120. 121. 125. 128. 130. 132. 136. 137. 138. 152. 156. 157. 158. 159. 161. 167. 169. 174. 176. 181. 183. 188. 196. 199. 207. 211. 223. 224. 226. 228. 229. 238. 239. 241. 242. ex his etiam alij censentur spurij à Protestantibus, vt 91. 215. 251. 255.

Sermones de Sanctis. 2. 5. 7. 10. 11. 15. 19. 20. 22. 26. 27. 30. 31. 33. 34. 35. 37. omnes ultra 50, additi à Parisiensibus. Protestantes reliquos omnes spurios, & neque Augustini esse, neque Fulgentij censent, quòd, inter alia, illorum author Serm. 35. facit Isidori mentionem, qui 200 post Aug. annos vixit.

Sermones de diversis 35. omnes ultra 43 additi à Lovanensibus. A nostris omnes censentur spurij.

Palladij historia Lausiaca farrago est anilium fabularum. nihil proinde facièda: hoc cuivis legenti facillimè constabit.

EPISTOLÆ DECRETALES quæ dicuntur esse scriptæ per *Clementem, Evaristum, Telesphorum, Higinum, Anicetum, Soterum, Calixtum, Urbanum, Pontianum, Anterum, Fabianum, &c.* Et *Sylvestrum* spurix sunt.

Ratio prima: Idem & vnus author omnium epistolarum fuit, quia stylus siue orationis compositio, in omnibus eadem est, & phrasæ in multis epistolis identidem recurringunt. Impossibile esse enim tot episcopis vnâ & eandem loquutionem fuisse, etiam si alij conarentur alios imitari.

Secunda: Multa in his epistolis parum latinè, imò barbarè dicuntur: vt episcopi sunt obediendi, diligendi, & summo-perè venerandi, & non detrahendi, vel lacerandi. Et, Patres

420

Ab an. 80
ad 300.

omnes

omnes sunt venerandi, non respuendi, aut insidiandi, &c.

Tertia: Hæ epistolæ in citandis sacræ scripturæ locis, Hieronymi translationem sequuntur, quam tamen Pontifices harum decretalium authores nunquam viderant, quia nondum fuit.

Quarta: A veritate historicâ alienissima in singulis penè epistolis continentur. Loquuntur enim de Primatu & regno Ecclesiæ Romanæ, de ordinatione Episcoporum, de non lædendis, accusandis & deponendis sacerdotibus, de appellationibus ad sedem Romanum: vbi tamen tribus his primis seculis ob varias persecutiones, *parvus* (vt Syluius loquitur) *respectus habebatur ad Ecclesiam Romanam.*

Quinta: Sic dicit Cusanus de concord. Cath. l. 3. c. 2. Bel- lar. de Pontif. lib. 2. c. 14. ait se non negare aliquos errores irrepsisse in has epistolas, neque audere indubitatas esse affirmare. Et Isidorus in præfat. ante Concilia, harum omnium non meminit. Eusebius tantum Clementis & Victoris epistolarum meminit, quæ tamen hodie non extant. Damasus de antecessoribus suis scribens, nil de epistolis tamen, neque Hieronymus.

Præterea *epistolæ decretales Pontificum* quæ habentur in Tomis Conciliorum à Sylvestro vsq; ad Gregorium 1. Et deinceps vel *suppositis* sunt, vel saltem, *suspectæ fidei*. Hoc indicant magna in plurimis styli infusitas, ineptæ scripturarum allegationes, & studium dominandi in Ecclesiam Catholicam. Eò enim collimant penè omnes, vt Primatum Ecclesiæ Romanæ tueantur. Imprimis hæ quarum nomina sequuntur.

1 *Epistola MARCI ad Episcopos & Egyptios.* Dicit Romanam ecclesiam nunquam errasse nec erraturam deinceps. Verum hæc opinio de firmitate Romanæ fidei non fuit recepta nisi his proximis seculis. Catharinus in Gal. 2.

2 *IVLI Epist. 1^a ad Orientales pro Athanasio*, non congruit cum genuina quæ habetur apud Socratem l. 2. c. 15. & Sozom. l. 3. c. 8. *Secunda* item absurda est & inepta.

3 *Rescriptum LIBERII ad Athanasium*: & *epistola ad omnes Episcopos.*

4 *FELICIS epistola.*

5 STEPHANI ad Damasum, & DAMASI ad Stephanum Africa Episcopum alia: in qua hæc habentur verba, *Charitativè, compassibiliter, ordinabiliter, præfixi fratres, innotuisti, pro indicastis, &c.*

Eiusdem formæ epistola ad Episcopos Numidia, &, alia ad Episcopos Ilyricos.

6 SYRICII epistola prima ad Himerium episcopum Tarraconensem. Fidei dubiæ esse ostendit styli barbaries; ut in his verbis. *In ergastulis autem suis tales personas retrudendas ut tantum facinus continuâ lamentatione descentes purificatorio pœnitundinis igne possint decoquere.* Deinde imperiosè mandat Episcopo Tarraconensi ut sua decreta passim omnibus Episcopis obseruanda communicet: verum non tanta tum fuit Episcopi Romani autoritas. Non maioris fidei epistola ad Mediolanenses, nec tertia nec quarta ad Episcopos Africanos scripta.

7 ANASTASII due. Harum data, & Consules qui nominantur, non congruunt cum probatis historicis. Et in primâ hæc habentur verba. *Quasi ad caput charitativè mittere non dubitatis, & mandat autoritate Apostolicâ standū esse ad lectionem Evangelij.*

8 Epistola sub INNOCENTII. I. nomine ideo suspectæ quòd multæ sunt in illis Traditiones quæ illius seculi Theologis prorsus fuerunt ignotæ. Et integri paragraphi in his ponuntur, quæ tum in priorum tum posteriorum Pontificum scriptis habentur. Epistola 3^a ad Exuperium mentionem facit quinque librorum Salomonis. Epist. 22. mentionem facit insularum Episcopatum, quæ tum non erant in usu apud Christianos. Et Epistola eius ad Concil. Carthaginense inutilis est & inepta.

INNOCENTII Epistole quæ sunt 91. & 93. inter epistolas Augustini, spurie sunt. Erasmus.

9 HILARII Epistole.

10 FELICIS Epistole. Exordium 2^e epistolæ ita est. *Quoniam importabilibus verbis garrulasti.*

11 ANASTASII Epist. ad Anastasium Imperatorem eum admonet, ut monitis Apostolicis i. Pontificum decretis pareat. At ipsi tunc temporis monitis Imperatorum parebāt.

12 IOHANNIS *Papa epistola 2^a* pugnat cum historia illius temporis.

13 *Epistola BONIFACII, & annexa deprecatio Aurelij Carthagenensis.* In hac epistola fit mentio Iustini principis: cum tamen Bonifacius Episcopus R. neque Senioris neque iunioris Iustini temporibus vixit. Videtur ergo ab adulatore pontificio conficta.

14 VIGILII *prima epistola*, nugatoria. Docet quod ecclesie dirutae restaurari & consecrari possint sola missae celebratione, siue aquae benedictae asperzione.

Tertia adeo confuse scripta est & edita, ut non intelligi queat.

15 IOHANNIS III. *Epistola.*

16 BENEDICTI I. *Epistola.* Eius pars una fragmentum est Epistolae 1^{ae} decretalis Alexandri primi. Pars altera est integrum penè caput 4. epist. 1. ad Timotheum.

17 *Epistola SIXTI III. ad Orientales* haec habet verba. *Valentinianus Augustus nostra autoritate Synodum congregari iussit.* Ineptè; Valentinianus proprio iussu potuit convocare Concilium: & non habuit opus autoritate Pontificis. ficta ergo epistola.

Ann. 433

In *Epistola Sixti III. de malis doctoribus & operibus fidei.* Illa verba [*Semper tamen Purgatorij locum excipio, in quo animae hominum corporibus soluta ad tempus expiantur*] ab alio addita sunt. Apertè enim pugnant cum antecedentibus & consequentibus. Nam Sixtus dicit, duo tantum esse loca Gehennam & coelum: & extra regnum dei non esse vitam.

Gregorij III. epistola 3. in 3. tomo Concil. ad Episcopos Bavariae non convenit cum exemplari quod habetur apud Aventinum lib. 3. Annalium.

Zachariae epistola 5^a in 3. tomo. Concil. continet inepta responsa ad stultissimas quaestiones. Inprimis notandum quod praecipit de tempore in quo lardum comedendum. *Sexta Epistola* est ob impuro Rapsodo contaminata. Catalogus testium.

18 EPISTOLA NICHOLAI ad *Michaellem Imperatorem.* In ea dicit pios Imperatores nunquam imperasse Sacerdotibus, sed obsecrasse solum ut patres. At contra Eusebius l. 10. c. 5. & Niceph. l. 7. c. 43. dicunt Constantinum impe-

imperasse Miltiadi Episc. Romano vt iudicaret causam Cæciliani Carthaginensis Episcopi.

SYNODI ALEXANDRINÆ *epistola ad Felicem Papam spuria est, & mendaciorum plena.*

Hilarij epistola numero 88. apud Augustinum non est Hilarij Pictaviensis. Erasmus.

Ann. 360.

Epistola item ad Apram filiam nil habet Hilarij, neq; Hymnus ad eandem.

Historia de vita Ambrosij sub nomine PAVLINI spuria est. Erasmus in præfatione in libros Ambrosij.

Ann. 420.

E VODII *libri duo de miraculis S. Stephani apud Augustinum tom. 10. spurij. Tritemius dicit Euodium scripsisse volumen de factis in Aphricæ miraculis, per reliquias Stephani Martyris ab Orosio presbytero allatas, at hi libri nihil tale; & de his libris nullibi habetur mentio.*

Ann. 420.

SOPHRONII non est, *Sermo de assumptione Mariæ apud Hieronymum sed nugatoris, qui postremis temporibus vixit, vt stylus indicat. Præterea, Sophronius Hieronymo fuit æqualis vt ex libro de Ecclesiasticis scriptoribus constat. In hoc vero libro mentio fit hæresium Eutichetis & Nestorij quæ post Hieronymum exortæ sunt.*

MAXIMI TAVRINENSIS *Sermones, incertæ fidei. ex ijs enim plurimi varijs authoribus ascribuntur.*

Ann. 420

Sermo in natale Domini cuius exordium. In aduentu Domini, est apud Augustinum 11. de Tempore.

Sermo in Epiphania, Licet fratres dilectissimi &c. est 37. de Tempore.

Sermo de accusatione Domini apud Pilatum qui incipit, Mirum forsitan videatur, est de Tempore 118.

Sermo de solennitate paschali, est 128 de Tempore.

In natali S. Stephani, qui incipit, Lectio Actuum Apostolorum est quintus de Sanctis apud Augustinum, & aliud habet exordium ex Augustino, vt fatentur Lovanienses.

Sermo in natali Apostolorum Petri & Pauli, qui incipit, Gloriosissimos Christianæ fidei, &c. est de Sanctis 27. Et Sermo qui incipit, Legimus in libro qui Apostolorum actibus inscribitur, est nonus apud Ambrosium.

An. 430.

Et de verbis Apostoli apud Aug. 25.

CYRILLI ALEXAND. in *Iohannem Commentariorum* l. 12. At ex his 4. medij interierunt. Ergo his libri 4. additi sunt à Iodoco Clitoveo, nempe quintus, sextus, septimus, octauus.

Libri 16. Comment. in Leviticum.

Epistola eiusdem ad Colosyrium dubiæ fidei. Non habetur inter opera eius. Ejus fragmentum ab alijs citatur. Et utrum à Cyrillo Alex. sit scriptum necne, incertum.

An. 430.

EVCHERII libri 3. in *Genesis* & *commentarij* in lib. regum, incerti authoris, & recentioris. Sixtus Senens. præfat. in Bibliothec. & lib. 4.

Eius etiam *homilia de assumptione Mariæ* spuria, nam in ea hæc habentur verba: *Merito Sancti Patres constituerunt ut in hac solennitate Mariæ Virginis hoc Evangelium legeretur...* at festum assumptionis sub Mauritio Imperatore institutum est, circa ann. 595. Vide Durandi *Enchiridion*. Ex ista homilia de cæteris æstimatio facienda.

An. 435.

490.

LIBRI 10. CASSIANI & FAVSTI RHEGENSIS damnantur à Gelasio in Concilio 70. Episcoporum. Et rectè: scripsit enim Cassianus contra Prosperum, & Faustus contra Fulgentium, de prædestinatione Sanctorum, & de bono perseverantiz. Præterea Faustum damnarunt P. Diaconus lib. de Incar. Hormisdæ Papa in Epistola, in 5. Tom. Biblioth. Ado in Chron. & Tritermius in Fausto. Ergo Diedo & Ruardus Tapperus, Fausti scripta approbando, Semi-pelagianos se esse produnt.

An. 440.

LIBRI 12. THEODORETI de *curatione gravium affectionum* dubij sunt, quia Nicephorus in Catalogo lucubrationum Theodoretæ horum nullam mentionem facit. Et in his stabilitur inuocatio Sanctorum, quæ tamen in Commentarijs in epistolas damnatur. in Coloss. 2.

Theodoreti epistola ad Leonem & Renatum sunt dubia fidei.

Item *Liber de Sanctis* nonnulla ab alijs inserta habet.

An. 450.

LEONIS scripta *quædam* spuria.

Sermo in festum omnium Sanctorum vel spurius est, vel saltem titulus est confictus, nam hoc festum primò institutum fuit à Gregor. 4. circa. an. 610. Petrus de Natalibus l. 10. c. 1.

Sermo

Sermo 5. de Quadragesima est inter Augustinianos 63 de Tempore. Et 8. est. 33 de Tēpore apud eundē Augustinū.

Epistola quedam vi 84. & 92. nusquam extant nisi apud Gratianum. Is autem falsator egregius veteribus eas sepe tribuit quæ ab ijs nunquam scripta sunt. Et mirum videri possit. Leonem edicta pratoria per Europam, Asiam, Africam mittere, cum tamen necesse habuerit Imperatorem suppliciter exorare vt Concilium intra Italiam convocari iuberet. Et Leonis *epistolam* 84. & 46 vel confictas esse vel saltem corruptas hinc constabit. In his sibi arrogat plenitudinem potestatis in longinquis prouincijs; & Anatolio Constantinopolitano Episcopo *exequutionem sua dispositionis iniungis* initio *epist.* 46. At contra Concil. Constantinop. I. c. 36. *Definimus vt Constantinopolitana sedes parē habeat dignitatē sedis veteris Roma, & in ecclesiasticis negotijs aequē, ac illa magnificetur.*

Epistola muna IVSTINIANI & IOHANNIS vrbis Romæ Episcopi in cod. lib. 1. Tit. 4. de Summa Trinitate, dubiæ fidei sunt. Nam *primò* ibi Iustinianus dicit se operari dedisse vt omnes Sacerdotes Orientalis tractus se Romanæ sedis subijcerent. At historici hoc tribuunt Phocæ Imperatori. Ado Viēnsis in Chronico ad an. 604. Iuo in Chronico. Platina in Bonifacio 3. Tribuitur etiā Michaeli Palæologo. Deinde in hac epistola, Papa dicitur esse *caput omnium Ecclesiarum*: at contra habetur apud Gregorium. 4. Registri *epist.* 32. 34. 36. 38. *Tertiò*: hæc epistola vt & altera Iohannis, non habetur in antiquis manu scriptis codicibus, vt testatur Alciatus Parerg. lib. 5. c. 23.

Attici Epistola in fine Concilij Calcedon. spuria, vid. Iunij Animadu. in Bellarm. de Roman. Pontif. lib. 1. c. 24. & 1. 2. c. 25.

Epistola Concilij Calcedon ad Leonem ficta. E Bibliothecâ Colonienſium Prædicatorum non ita pridem edita.

GELASII *liber de duobus naturis*. Censura. Negatur esse scriptus à Gelasio I. Papâ. Bellarm. de Pontifice lib. 4. c. 10. Et Canus loc. com. lib. 6. c. 8. Concedunt tamen esse vel Gennadij, vel Gelasij Cæsariensis Episcopi.

VIGILII *epistola ad Theodosium, Anthemium, Severum*, hæreticos Eutichianos, qua profitetur se eiusdem cum illis esse sententiæ. Censura. Dicitur esse commentitia à Bar-

An. 450.

An. 496.

tonio Tom. 7. ad an. 538. & à Bellarm. de Pontifice lib. 4. cap. 10. verum describitur epistola à Liberato, & extat. c. 22. Breuiarij, & habetur in Chronico Victoris. Idem testatur scriptam fuisse post ordinationem Vigili: contrarium ergo sentiens Bellarminus, decipitur.

Ann. 500 *Encomium* ANDRÆ CRETENSIS de dormitione Sanctæ deiparæ c. 6. mentionem facit festi assumptionis Mariæ. hoc autem festum fuit primò institutum circa ann. Dom. 595. ergo orationes eius videntur spuræ.

Canones CONCILII AGATHENSIS qui citantur de consecr. d. 1. c. Missas, nusquam habentur.

Ann. 520 EVSEBII EMISSANI *Homilie* scriptæ non ab Episcopo Emesæ Græco, sed à quodam Gallo, ut apparet hom. de Blandina. Fulco. Bellar. consentit l. 1. c. 5. de extrema vnctione. vide etiam lib. 2. de Sacramento Eucharistiæ c. 29.

Ann. 570. *Sermo* de festo Natiuitatis, cuius exordium. Natiuitas Domini, & extat inter opera *Fulgentij*, tribuitur Augustino estq; Sermo 15. de Tempore. Tribuitur item *Sencriano* in quibusdam MS.

Ann. 600 *Dialogorum liber* GREGORII M. dubius. Italicis prodigijs plenus: nec in orationis genere, nec in rebus ipsis cum reliquis Gregorij scriptis congruit. Chemnitius.

Eius *Sacramentarium* & *Antiphonarium* Pamelius edidit: sed horum nulla apud authores mentio, nisi apud Micrologum. c. 24.

In Nicena Synodo 2. tribuitur *epistola* de veneratione imaginum, Gregorio Magno, quæ Gregorij tertij est. Magnus enim Gregorius adorationem imaginum prohibuit.

Ann. 670 CÆSARII ARELATENSIS *Homilia* de verbis Apostoli, si cuius opus manserit, &c. est Sermo 41 apud Augustinum de Sanctis.

Canones SEXTÆ SYNODI in Trullo supposititij dicuntur à Pontificijs: verum in Synodo Nicena secundâ iubentur obseruari, & apud Gratianum approbantur d. 16. c. Sextum. Citatur à D. Bezâ vetustum quoddam scholium Balsamonis, ex vetusto manu scripto codice descriptum. Verba latine ita sunt. *Est autem hac quoque Synodus vniuersalis. Etsi enim Occidentales Episcopi Itali videlicet & Latini, quibus*

quibus lethale vulnus à quibusdam huius Synodi canonibus infligitur, valde instant istam non esse vniuersalem, neque ei interfuisse Romani Papa vicarios, quòd alia sit sexta Synodus regnante Constantino Pogonato habita, sicuti dictum est, hæc verò multo post tempore Iustiniani Rinothmeti mandato, coeuit: Ego tamen hæc audire non sustinens, & huius allocutionis coherentiam potius considerans, & ordine sequentes canones his verbis scriptos. Sancta & vniuersalis Synodus hæc & hæc definiit, præteritis recentibus nomocanonibus, ut qui neq. regum, neq. Patrum à quibus edita sunt Synodi, subscriptiones contineant: sumptis in manibus vetustioribus nomocanonibus comperi ex subscriptionibus in hac quoque Synodo qua in Trullo regij Palatii coijt, adfuisse vniuersa Synodi Romane ecclesie nomine vicarios, Basilium quendam Cortina Creta Insula metropolis, & alium quendam Ravenna Episcopum, neque istos duntaxat, verum etiam Papæ tum Romani legatos Thessalonice, Sardinie, Heraclea in Thracia & Corinthi episcopos. Hæc ille. Et Bartholomæus Caranza de his ita scribit. In volumine Conciliorum excuso Colonia feruntur novem canones ascripti sextæ Synodo, cum tamen sciamus sextam Synodum quando primò sub Constantino congregata est, nullos edidisse canones: sed post sub Iustiniano convenientes 227 patres in Trullo Regie Palatii Constantinopoli canones ediderunt sequentes 102. Hoc ita tradunt patres, qui ad septimam Synodum convenerunt in Nicea sub Constantino filio Leonis, & Irene eius matre in actione quinta & explicatiùs in actione sexta Tomo. 1. in utroq. loco citant Canonem octuagesimum secundum. Horum etiam Canonum meminit Nicholaus 1. in epistola ad Michaellem Imperatorem. Item & Anastasius Abbas Apostolica sedis Bibliothecarius in præfatione 8. Synodi, dicens: quum Sexta nullam protulerit, præter fidem, regulam, sed quas eius asseverant regulas, longè post Sextam Synodum ab ipsis constat esse penes se. prinatimq. depromptas, & c. Item Patres qui ex Occidente & Oriente convenerunt ad Synodum Florentinam in Sessione 5. citant hos 102 canones Sextæ Synodi in Trullo. Item Gratianus in decreto citat aliquot canones istorum & ascribit illi sextæ Synodo. Hæc ille. Dist. 16. c. Sextam. Adrianus Papa ait, Sextam Synodum sanctam cum omnibus suis canonibus recipio. Et idem Adrianus in epistola ad Tarasium hæc habet verba. In sexta Synodi divinè & legaliter præ-

predicatis canonibus.

Novem illos canones qui in 2° tomo Conciliorum sexta Synodo tribuuntur, adulterinas esse concedit Surius.

Ann. 720

BEDÆ MARTYROLOGIVM varijs additionibus corruptum nonnulli existimant.

784

Synodus Nicena 2^a pro adorandis imaginibus, idololatrica & impia est: & proinde reiecta fuit ab Occidentalibus Ecclesijs. Auentinus lib. 4. annalium: Scita (inquit) Græcorum de imaginibus adorandis Concilio Francofurtensi rescissa sunt. Idem Ado ætate sexta, Houedenus, &c. Albertus Pighius noluit editionem huius Concilij Coloniensem, pro genuina agnoscere. Multa etiam in eo palpabiter falsa.

Caroli Magni librum contra Nicenam Synodum Pontificij suppositum dicunt, sed sine argumento. Huius libri meminit Hincmarus Remorum Archi-Episcopus c. 10 contra Hincmarum Landunensem Episcopum: & testatur quòd illū adolescentulus in regio Palatio legerit: citat etiam ad verbum integrum serè caput 28. l. 4. Deinde Romæ in Lateranensi Bibliotheca, idem exemplar vetustis Longobardicis literis descriptum extare, Augustinus Steuchus eius Bibliothecæ præfectus publico etiam scripto testatur. Hæc doctissimus Hospinianus.

DAMASCENI ORATIO *de dormitione Deipare* dubia. Citat enim Euthimium, qui vixit posterioribus seculis sub Alexio.

Libellus sub eius nomine editus à Turriano Iesuita è bibliotheca Cardinalis Sfortizæ de corpore Christi, nullius fidei, ut verbo dicam. scripta eius propter pudendos errores non magnam apud pios auctoritatem merentur.

Ann. 820.

DONATIO LVDOVICI Pij (qui fuit filius Caroli Magni) quā scilicet is Romam & liberum ius eligendi novum Pontificem Papæ & civibus Romanis concessit. dist. 63. c. Ego Ludouicus, fictitia est. Quia Paschalis à populo vi coactus Pontificatum obire, neglecta auctoritate Imperatoris, per legatos purgat se apud Ludouicum Pium & culpam in clerum & populum transfert. Imperator verò à Papa satisfactionem accepit, verum clerum & populum cum increpatione monet ne simili exemplo Imperatoriam maiesta-

maiestatem læderent. Sabellicus Ennead. 8. l. 9. Platina in Paschali. Molinæus I.C. Bibliothecariū R. Pōtificis huius capituli authorem esse: & prōinde vt suspecto minimē credendum fore, existimat. Præterea canon dist. 63. c. Ego Ludovicus, pugnat cum dist. 63. c. Cū Hadrianum. Nam si Ludovicus primus liberam Pontificis electionem concessit: cur eius nepos Ludovic. II. iniuriam sibi factam esse putabat.

Iuramentum OTTONIS Imperatoris, per legatos Ioanni Papæ præstitum dist. 63. c. vbi Domino, confectum est. Is enim Romam profectus vt Papæ Dominus, Ioannem ob scelera curavit deponi, comprobante id toto Clero & populo. Luitprandus, P. Diaconus hist. l. 6. & Theod. à Niem.

Liber de vitis Pontificum editus, sub nomine Anastasij. Censura. Multa in hac historia asseruntur à veritate aliena, quæ nullius gravis & prisca authoris testimonio confirmari possunt multū in eo Chronologici lapsus, nonnulla pugnantia & asystata. Baronius suspicatur à pluribus, minimū duobus, scriptoribus esse confarcinatum. Nonnullis in locis adulterinā aliorum adiectione vel detractioe, ob summam superiorum seculorum incitiam, deprauatus est. Platina, Tritenhemius, Onuphrius tribuūt quoad priorem partem, Damaso. Abūdat foedissimis barbarissimis & solæcismis. Hæc Albinus.

Ann. 880

PASCHASII LIBER *de corpore & sanguine Domini* depravatus est: narratio enim de visibili specie corporis Christi in forma infantis, quæ habetur c. 14. in Bibliotheca S. Patrum, inserta est à Monacho fabulatore. Nam hæc fabula pugnat cum tota doctrina Paschasij de modo præsentie Christi in coena, & magna styli varietas est. Hoc obseruauit Hospin. lib. 5. de Sacrament.

Ann. 880.

SIMEON METAPHRASTES fuit triualis Constantinopoli ludimagister, & *Sanctorum vitas* scripsit, quæ non immeritò mendaciorum legenda dici possunt.

Ann. 950

ANSELMI *de imagini mundi* lib. 2. à quibusdam Honorio ascribuntur. Simlerus in Biblioth.

An. 1080

Anselmi commentarijs in Matthaum, locum à Græcis intertextum, asserit Bellarm. de Euchar. l. 4. c. 9.

Opera BERNARDO ascripta *Spuria*, vel saltem *incerta* fidei.

De vita solitaria ad fratres de monte Dei.

Meditationes.

De interiore Domo.

De ordine vite.

Scala Paradisi: Louanienfes reijciunt.

Formule honesta vite.

Speculum Monachorum.

Sermones varij; quos vide in editione Antuerpiensi: Inter hos

Sermo de cœna Domini.

Liber de conscientia.

Sermo de Andrea.

Descriptio Clara Vallis.

Epistola Bernardi Sylvestri.

Sermones Gisleberti 48. in Cantica, ab eo loco quo Bernardus morte præuentus desierat. scripsit enim Bernar. tantû 86.

De lamentatione Mariæ.

Doctrina Bernardi.

Homilia de discipulis euntibus Emaus.

Libellus de amore Dei.

De natura & dignitate amoris divini libellus.

Liber de Passione Dei, super illud. Ego sum vitis vera.

Oratio rhythmica ad membra corporis Christi: Et alia de dominica passione: item alia ad Christum & Mariam: item alia de nativitate Christi.

Formula privata confessionis.

Ad Sororem modis bene vivendi.

De conscientia Liber alius.

Deprecatio ad Mariam.

De miseria humana.

Sermones de pugna spirituali.

De 12 gradibus humilitatis.

Sermo in Dominica infra octavam Epiphaniæ.

De cœna Serm. 15. P. Martyr alterius nomen appositû vidit.

Homilia super, Simile est regnum cœlorum negotiatori.

Epistola ad Mattheum Albanensem Episcopum.

Super salve Regina, Meditatio.

Sermo in adventu Domini de 11 oneribus.

Vita Sancti Malachia.

Galfridus Arthuri Monumetensis lib. 4. de rebus Britannicis. Censura G. Neubrigenfis: Quidam (inquit) nostris temporibus scriptor emerfit, ridicula de Britannis figmenta contexens, eosq; longè supra virtutem Macedonum & Romanorum, impudens vanitate attollens. Galfridus hic dillus est, agnomen habens Arthuri: pro eo quòd fabulas de Arthuro ex prisca Britonum figmentis sumptas, & ex proprio auctas, per superinductum, Latini sermonis colorem, honesto historia nomine palliauit. Qui etiam maiori ausu, cuiusdam Merlini diuinationes fallacissimas, quibus vtiq; plurimum de proprio adiecit dum eas in Latinum transfunderet, tanquam authenticas & immobili veritate subnixas, prophetias vulgauit. Rursus, Præterea in libro suo quem Britonum historiam vocat, quàm petulanter & impudenter ferè omnia mentiatur, nemo nisi veterum historiarum ignarus, quum in librū istū incidit, ambigere finitur. Nam qui rerum veritatem non didicit, fabularū vanitatem indiscretè admittit. Omitto quanta de gestis Britonum ante Iulij Caesaris imperium & aduentū, homo iste confinxit; vel ab alijs conficta tanquam authentica scripserit. Hæc ille aliquantò asperius: quanquā & in ipsū Neubrigenfē refundi eadem culpa debet quam Arthurio tribuit. Aliquando enim desleceit ipse à cæteris historicis: nugis item fabulisq; circumfluit, in suā rerum Anglicarum Historia.

Epistola FRANCISCI ad omnes fratres suos, spuria. Bellarm. de Missa lib. 2. cap. 10.

An. 1200.

PSALTERIUM B. MARIE falsò tribuitur Bonauenturæ, nam ille super Magistrum ait, cauendum esse ne dum matris excellentia ampliatur, filij gloria minuat.

An. 1260.

Iacobi de Voragine Episcopi Genuensis Legenda vulgò dicta Aurea, reuera est impudentissima legēda mendaciorū.

NICEPHORVS CALLISTVS fabularum plenus. Apud eum fabula est de imagine Christi missa ab eo ad Abagarum. Euseb. hist. l. 1. in fine, nil tale in Archiujs reipub. Edessenæ reperit.

An. 1300

Veteres Authores qui non citantur à Posteris suis, nec ab aliquo bono authore habent testimonium, vel spurij proculdubio sunt, vel non in Ecclesia probati, & minoris certè fidei: vt Ludgarus de miraculis S^ci Suiberti &c.

Libros item editos à Romanis Bibliothecarijs, quiq; tantum in Vaticana reperiuntur, vel Monachorum Claustris, suspectos habemus.

Quæ à veteribus incommodè dicta sunt de re aliquâ fidei, si ante exortam de re eadem hæresin, commodè & candidè exponenda: sin post, communiter reiicienda.

III. Corruptæ Religionis Apostolicæ, causæ.

I Religionis doctrina à multis flexa est & formata ad opinioniones Gentilium. Cassander in appendice libri, de defensione libelli de officio pij viri. *Non possumus* (inquit) *inficiari veteres Christianos, admirabili consensu, quod de iure non Romanorum modo, sed & aliarum gentium, dictum olim fuit; partim esse scriptum, partim non scriptum, hoc est ἡρώδης & ἀγρίων; id dixisse etiam de iure suorum sacrorum. Græci illis ipsis verbis viuunt, ut Clemens Alexandr. Basilium, Epiphanius, Dionysius. Et Patres, ne doctrina Ecclesiæ horridior videretur, inflectūt eam ad disputationes physicas: & locos de peccato, de libero arbitrio, de fide, tractant magis philosophicè quàm Theologicè, ut Athanasius in libro contra Idola, & Clemens 2. *ἐκκλησίαν*. Consilia *supererogationis* nil sunt aliud, quàm philosophorum illud *κατόψωπα*. Doctrina de Purgatorio traducta est in Ecclesiam à scriptis Gentilium. Nam Philosophi & Poetæ primi, de pœnis Purgatorii post mortem, scripserunt, ut Plato lib. 10. de repub. Virgil. *Æneid.* 6. Ovid. *metamorph.* 15. Aug. de Ciuit. dei. lib. 21. c. 13. *Platonici* (inquit) *quamuis nulla impunita velint esse peccata: tamen omnes pœnæ commendationi adhiberi putant, vel humanis legibus inflatæ vel diuinis, siue in hac vita, siue post mortem.**

II. Gentilium ritus paulùm mutati, transferuntur à Christianis in cultum dei. Consuetudo multorum fuit, ut ad memorias martyrum epulas facerent; & hæc à gentilitate cōsuetudo ducta est, August. Confess. lib. 6. cap. 2. Gregorius Thaumaturgus, gentilium ferias in festa sanctorum Martyrum mutauit. Greg. Nyss. de vit. Greg. Thaumaturgi, *Permissi etiam memorias martyrum, ne vulgus imperium propter voluptates,*

luptates, in errore simulachrorum permanerent. Theodoret. de Euangelicæ veritatis cognitione. lib. 8. *Pro Pandys, & Diasys, & Dionysys, hoc est, Iouis Liberiq; Patris solennitatibus, Petro, Paulo, Thoma, Sergio, Marcello, Leontio, Antonino, Mauritio alijsq; Sanctis martyribus, solennitates populari epulo peraguntur.* Structura simulachrorum & imaginum, gentilis fuit consuetudo, Euseb. lib. 7. cap. 17. *Histor. Eccles.* Et ex more Ethnico, Thus, & Cerei ad eas accendebantur, Cicero offic. lib. 3. *Vigiliæ anniuersarię prius receptę fuerunt à gētibus quàm ab Ecclesia, vt patet ē Sueton. in Vespasiano. c. 7.* Item aspersio aquæ Lustralis, Iuuenal. Satyr. 6. quam Sozom. lib. 6. c. 6 aperte ait, gentilem esse ritum. Item accensio lucernarum de die, Seneca lib. 14. epist. 15. Item rasura capillorum, Apuleius de aureo asino lib. 11. ait, Sacerdotibus Isidis *capiliū fuisse derasum, & vertices prænites.* Ruffinus histor. lib. 2. cap. 29 ait, pro thoracibus Serapidis, crucis dominicę signum vnūquemq; in postibus, ingressibus, fenestris, in parietibus, in columnis depinxisse: item pro Labaro, posuit signum crucis Constantinus. Sozom. lib. 1. c. 5.

III. Iudæorum ritus antiquatos revocavit Ecclesia. Alcuinus de offic. diuin. ait Ecclesiam vestimenta sacra recepisse, ad instar sacerdotum Mosaicę legis. Idem Amalarius de offic. Eccles. l. 2. cap. 22. Gratian. de Consecrat. Dist. 1. ait consecrationes, & sacras vnctiones, ad imitationes Moysis & Leuitarum faciendas.

Demonstratio Problematis.

Demonstratio Problematis erit in his, quę sequuntur, thesibus. quas de præcipuis Theologiæ locis in controuersia positis, composui. Harum enim penę omnium hic scopus est, vt doceatur Religionem Ecclesię Romanę præsentis, pseudocatholicam esse. *Summa* verò Demonstrationis huc credit, quodd illius maxima & propria capita: Vel I^o. non inde à Christo & Apostolis recepta sunt: Vel II°. si recepta fuerint, non tamen vt *artientis fidei*, sed vt *opiniones & coniecturę* probabiles: Vel III°. quodd *eodē* non tenebantur & defendebatur *modo* à melioribus vbiq; Ecclesijs, quo nunc tenentur à Pontificis in Concilio Tridentino.

Catalogus Locorum.

<i>Scriptura.</i>	47	<i>Mixtio vini & aqua.</i>	150
<i>Traditio.</i>	56	<i>Adservatio Sacramenti.</i>	151
<i>Mediator.</i>	59	<i>Lingua Latina in Sacris.</i>	152
<i>Veritas Humanitatis.</i>	60	<i>Realis praesentia.</i>	153
<i>'Descensus ad Inferos.</i>	62	<i>Sacramenti adoratio.</i>	166
<i>Liberum arbitrium.</i>	67	<i>Res sacra, Missa.</i>	167
<i>Concupiscentia.</i>	73	<i>Poenitentia Sacramentum.</i>	170
<i>Peccatum veniale.</i>	74	<i>Satisfactio.</i>	170
<i>Imago.</i>	77	<i>Purgatorium.</i>	175
<i>Reliquia.</i>	77	<i>Confessio Sacramentalis.</i>	180
<i>Signum crucis.</i>	82	<i>Confirmatio.</i>	184
<i>Templum.</i>	85	<i>Christus.</i>	184
<i>Hora canonica.</i>	86	<i>Coniugium.</i>	188
<i>Cultus Sanctorum.</i>	78	<i>Coniugium Clericorum.</i>	190
<i>Preces pro mortuis.</i>	97	<i>Calibatus.</i>	190
<i>Institutio.</i>	102	<i>Extrema unctio.</i>	201
<i>Meritum.</i>	106	<i>Primatus.</i>	202
<i>Fides.</i>	109	<i>Bulle Indulgentiales.</i>	216
<i>Impletio legis.</i>	116	<i>Regum Potestas.</i>	219
<i>Supererogatio.</i>	116	<i>Cardinales.</i>	224
<i>Peregrinatio.</i>	119	<i>Monachi.</i>	225
<i>Ieiunium.</i>	120	<i>Maria.</i>	229
<i>Sacramenta.</i>	124	<i>Festi dies.</i>	231
<i>Opus operatum.</i>	127	<i>Ecclesia.</i>	235
<i>Intentio Ministrum.</i>	129	<i>Successio.</i>	235
<i>Character.</i>	130	<i>Antiquitas.</i>	235
<i>Baptismus.</i>	131	<i>Concilia.</i>	237
<i>Sacrificium Missae.</i>	136	<i>Benedictiones.</i>	239
<i>Communio sub vna specie.</i>	145	<i>Clerici.</i>	241
<i>Missa privata.</i>	148		

Sacra

Sacra Scriptura.

1 Veteres siue Ecclesia Christiana, Canonem Iudæorum
 siue V. Testamenti, verum & perfectum agnoscunt: & pro-
 inde Libros qui dicuntur *Tobia*, *Iudith*, *Sapientia*, *Ecclesiasti-*
fici, *Machabæorum*, è numero verè *Canonicorum* per omnia
 penè secula apertè excludunt. Athanasius in Synopsi dicit,
Præter istos [duos & viginti libros Canonis Iudaici] *alijs præte-*
rea libri sunt V. Testamenti qui non sunt Canonici, quibz, solum à
 Catechumenis leguntur, ut *Sapientia*, & *Ecclesiasticus*, &c. Cyril.
 Hierosolymit. catechesi 4. *Istorum* (inquit) *hos viginti duos li-*
broz lege: cum apocryphis verò nihil habeas negotij: *has tantum*
studiose meditare scripturas, quas in Ecclesia confidenter legimus.
 Alitè prudentiores te & religiosiores fuerunt Apostoli &
 primi Episcopi veritatis duces, qui nobis eas tradiderunt. Tu igitur
 quantum sis filius Ecclesia, non transgrediaris illius terminos. Ac
 veteris Testamenti, ut dictum est, viginti duos meditare libros.
 Cyprianus, siue Ruffinus in expositione Symboli, de Canone
 Iudaico, ait: *Hæc sunt quæ Patres intra Canonem cõcluserunt*,
ex quibus fidei nostra assertiones constare voluerunt. Sciendum
 tamen est, quòd & alij libri sunt, qui non sunt Canonici, sed Ec-
 clesiastici à maioribus appellati sunt, ut est *Sapientia Salomonis*,
 & alia *Sapientia* quæ dicitur filij Syrach —. Eiusdem ordinis est
 liber *Tobia*, & *Iudith*, & *Machabæorum libri*. In novo Testa-
 mento, libellus qui dicitur *Pastoris* —. quæ omnia legi quidem
 in Ecclesiis voluerunt, non tamen proferri ad auctoritatem ex his
 fidei confirmandam. Epiphani. lib. de mensuris & ponder. post
 recitatum canonem, de *Sapientia Salom.* & de *Ecclesiastico*
 ait, *Utiles quidem & commodes sunt*, sed in numerum receptarum
 non referuntur: quare neque in Aaron, neque in Testamenti ar-
 cam repositi sunt. Eadem penè verba habentur apud Damas-
 cen. lib. 4. de fide, c. 18. Nazianz. certò pronunciat de Cano-
 ne, in Carminibus de genuinis S. Scripturæ libris,

^b *Ἀρχαίαις καὶ ἰσχυραῖς τοῦ ἁγίου Βιβλίου*

Τὸν τὸν Ἐβραίων ὑποκρίναται ἀντιθέτως.

Vide etià apud eundem Nazianz. poema Iambicum ad Se-
 leucum, de recta educatione. Hieronymus in prologo Ga-
 leato

b I. Philus sic
 reddit, Veteris
 Testamenti vi-
 ginti duo libri
 sunt, totidem
 scilicet, quos a-
 pocal. Hebræos
 elementa.

a Prologo in
Apocrypha.
b Prologo in
Iosuum.
c Nota, do-
bitatum esse
de his libris,
per 600. an-
nos a Christo,
in Ecclesia.

leato in librum Regum: *Sapientia Salomonis & Iesus & Iudith, & Tobias non sunt in Canone.* Et præfat. in libros Salomonis: *Sicut ergo Iudith & Tobie & Machabæorum libri legiti Ecclesia, sed eos inter Canonicas Scripturas non recipit: sic & hac duo volumina (Sapientie Salomonis, & Syrach) legat ad edificationem plebis, non ad auctoritatem Ecclesiasticorum dogmatum confirmandam.* Et præfat in Eldram & Nehem. ad Dominionem & Rogatianum: *Quæ non habentur apud Hebræos, nec de viginti quatuor Senibus, sunt procul abiicienda.* Hanc Hieronymi sententiam^a Lyranus, Dionysius Carthusianus, & Hugo^b Cardinalis sequuntur. Greg. in Iob, l. 19. c. 17. — ^c *Ex libris [Machabæorum] licet non canonicis, sed tamen ad Ecclesia edificationem editis, proferamus testimonium.* Radulphus in Levit. lib. 14. c. 1. *Tobias, Iudith, & Machabæorum libri quamvis ad instructionem Ecclesia legantur, tamen non habent auctoritatem.* P. Cluniacensis l. 1. epist. 2. *Restant post hos authenticos Scriptura libros, sex non recitandi libri, Sapientie, Iesu filij Syrach, Tobie, Iudith, & ceteri Machabæorum libri: qui etsi ad sublimem illorum precedentium dignitatem pervenire non potuerunt, propter laudabilem tamen & pernecessariam dignitatem, ab Ecclesia suscipi meruerunt.* Caietanus ad finem Hester. ait, septem illa capitula, libros Tobie, Iudith, Sapientie, Ecclesiastici, Machabæorum non esse canonicos. C. Sigonius in comment. in Seuerum Sulpitium, libros Machabæorum propter dissonantiam rejicit e libris canonicis: & Iustinum historicum præferre videtur. Hieron. in præfat. in Iudith, dicit hunc librum à Synodo Nicænâ, in numero sacrarum scripturarum computari. Illa ergo Synodus iudicavit reliquos qui dicuntur apocryphi, haud esse dignos qui recipiantur ab Ecclesia. Et quod dicit Hieron. de hoc libro non est certum: nam verba eius sunt, *Synodus legitur composuisse: & Athanasius qui Synodo interfuit, Iudith aperte rejicit.* Synodus Laodicæna c. 59. statuit nihil legendum in Ecclesia de veteri Testamento, præter Hebræorum scripturas, quas canonicas appellat. Concil. quidem Carthag. I l. can. 47. prædictos omnes libros, inter sacras Scripturas numerat: verum dico, catalogum librorum istius canonis, *suppositum esse, vel saltem dubium.* Nam primò iste canon qui cõmuniter dicitur

dicatur esse 47. Carthaginensis III. in quibusdam libris est c. 24. alterius Concilij sub Bonifacio, teste Surio. *Deinde ibi approbantur quinque libri Salomonis: quinque autem non sunt. Præterea canones Trullani approbant simul Carthaginensem hanc Synodum & Laodicænam: hoc autem non posset fieri, si Laodicæna apocryphum iudicaret. quod Carthaginensis Canonicum facit. Ultimo, Synodo Carthag. canonicum id omne esse puto, quod à Patribus accēpit in Ecclesia legendum.*

2 *Liber Baruch* fuit exclusus è canone tum à Patribus, tum à Concilijs, usque ad an. 1439. Tum enim hunc librum inter Canonicos posuit Concil. Florentinum, Verum postea Driedo negavit esse Canonicum, de dogm. Eccles. l. 1. c. 4.

3 *Septem ultima capita libri Hester, & additamenta Danielis, nimirum hymnus trium puerorum, historia Susanna, Belis, & Draconis* reijciuntur à veteribus, ut scripta spuria. Hieronym. præfat. in Daniele, Susannæ, Belis & Draconis historias, fabulas appellat, & nullam sanctæ scripturæ autoritatē præbere dicit. Eandem sententiam esse dicit Eusebij, Apollinarij, Methodij. Author libri de mirabilibus Scripturæ apud Aug. l. 1. cap. 22. ait. *De lacu verò, & Abacuk translati, in Belis & Draconis fabulâ, idcirco nihil in hoc ordine ponitur, quia in auctoritate diuina scriptura non habentur.* Sixtus Senensis Bibliothecæ l. 1. c. 8. Postrema septem capita libri Hester, & Historiam Susannæ reijcit, ut additamenta.

4 Canonicum & diuinum apud Patres duplex est. Canonicum *ἀπλῶς & καλῶς*. *Ἀπλῶς* canonicum est perfecta regula fidei & morum simul. *Καλῶς* canonicum quod sententias aliquas è canonicis descriptas, & historias ad Ecclesiam Dei pertinentes continet, ac proinde in Ecclesiæ conuentu solebat legi. Atque ita canonicum opponitur scripto profano tantum & ethnico. Hoc secundo modo libri Apocryphi dicuntur esse canonici, & diuini, vel diuinæ autoritatis. August. de ciuit. Dei lib. 18. cap. 36. cum cap. 22. libri 2. contra 2. epistolâ Gaudentij. Hiero. in præfat. in Macabæorū libros. Hoc modo Conciliū Carthag. III. cōn. 47. pro canonicę scripturę libris agnoscit omnes eos quos (inquit)

accepimus à Patribus in Ecclesia legendos. Et veteres citantes Apocryphorum capita, non vt propriè Canonica citant, sed vt historica duntaxat. Quartus Ezre citatur ab Ambrosio, libro de bono mortis, & libro 2. in Lucam: nemo tamen est, qui canonicum asserit. Similiter tertius Ezre, ac liber Hermæ qui inscribitur Pastor, à veteribus per sæpe allegantur, qui tamen Apocryphi sunt. Tertius Maccabeorum canonicus habetur can. Apostolorum 84. non receptus tamen à Concilio Tridentino. Bellarminus ait decreta Pontificum à Gratiano scripturas sacras *καταγινώσκοντες* dici, vt distinguantur à prophanis: & canonicas, vt distinguantur à scriptis sacris Patrum, quæ non sunt regulæ, nec habent authoritatem obligandi. Licet enim (inquit) canones Pontificum & Conciliorum distinguantur & postponentur sacræ scripturæ; tamen suo modo sunt & possunt dici scripta sacra & canonica— quomodo Innoc. cap. cum Maribus. extra de celebrat. Missarum, vocat scripturam sacram, sententiam illam Augustini, *Inimiam facis martyri qui orat pro martyre*. Et hoc modo canones Apostolorum inter canonicos libros à Damasceno numerantur.

5 Veteres, eorumq; doctiores posteri Sacræ scripturæ textum Hebraicum, & Græcum, integrum & incorruptum manere aliquando dicunt, quiq; neget non est ullus. Hieronymus in cap. 6. Isaie ridet illos qui falsatos codices hæbreos dicunt. Et vult maiorem authoritatem tribui archetypo quàm interpreti, epist. ad Lucinium de opt. gen. interpret. in cap. 3. Malach. ep. ad August. 89. Præfat. in 4. Evang. August. de ciuit. Dei, l. 15. c. 13. *Cum diuersum aliquid in virisque codicibus inuenitur— ei lingua potius credatur, unde est in aliam per interpretes facta translatio*. Et Lodovicus Vives, in hunc locum. Similiter idem August. epist. 108. & in Ioan. tractat. 3. de doct. Christ. l. 2. c. 11. Arias Montanus in præfat. Tomi primi ait, libros hebraicos quibus vtimur non fuisse Iudæorum fraude corruptos: & si fuerit aliqua mutatio facta, tamen nullum verbum vel elementum vel punctum olim fuisse quod in Thesauo, quem Mazzoreth appellant, non fuerit asservatum: & proinde Mazzoreth fidam custodiam appellat.

6 Veteres ante Gregorium I. non sunt vsi vulgari Editione Bibliorum, quæ dicitur correctæ fuisse ab Hieronymo iussu Damasi.

1 Non *Tertullianus* contra Marcionem.

Vulgata Editio.

Onera vestra invicem sustinete.
l. 5. c. 4.

Alter alterius onera portate —

Gal. 6.

— *Irritam faciam.* l. 5. c. 5.

Prudentiam prudentium reprobabo —

1. Cor. 2.

Non me pudet Evangelij. l. 5. c. 13.

Non erubescō Euangelium.

Rom. 1.

2 Non *Cyprianus* ad Quirinum.

Non sum dignus calceamenta portare.

Math. 3.

Non sum idoneus —. lib. 1. Num. 12.

Quia visitavit & fecit redemptionem plebis suæ.

Luc. 2.

Quia prospexit redemptionem populo suo. l. 2. nu. 7.

In principio erat verbum —

Ioh. 1.

In principio erat Sermo. l. 2. n. 6.

An divitias bonitatis eius, & patientiæ & longanimitatem contemnis.

Rom. 2.

An nunquid opulentiam bonitatis eius & sustentiam & patientiam contemnis. l. 3. n. 35.

3 Non *Clerus* Rom. *Cypriani* seculo.

Omne debitum dimisi tibi quoniam rogasti me.

Math. 18.

Donavi tibi omne debitum quia rogasti me. epist. 31.

Fides vestra annuntiatur in vniuerso mundo.

Rom. 1.

— *Prædicatur in vniuerso mundo.*

4 Non *Arnobius*.

Filioli nouissima hora est —.

1. Ioh. 2.

Pueri nouissima hora com. in psal. 67.

Satanas expetiuit vos vt cribraret.

Luc. 22.

— *vt ventilet.* psal. 106.

Ego autem rogavi —

Ego autem intercessi.

5 Non *Hilarius*.

Quo iudicio iudicaueritis iudicabimini.

Math. 7.

— *iudicabitur de vobis.* In Math.

G 2

Arum.

cap. 11.	Arundinem vento quassa- tam	— vento moveri. Ibid.
cap. 36.	Extendens manum exemit gladium suum, & percuti- ens servum principis sa- cerdotum amputavit au- riculam eius.	Gladium exereus, sermo princi- pis Sacerdotum aurem ab- scidit.
LUC. 1.	— In mulieribus —	6 Non Ambrosius. — Inter mulieres. Commen- in Luc. 8.
cap. 12.	— fiat mihi — — quid induamini —	— contingat mihi. Ibid. — quid vestiamini. Ibid.
Ioh. 9.	Fecit lutum ex sputo & lini- vit lutū super oculos eius.	7 Non Augustinus. De salina sua lutum fecit & in- vixit oculos cæci. tractat. in Ioan. 44.
cap. 17.	— post buccellam —	Post panem. aut. post panem in- in lectum. tract. in Ioan. 61.
1. Ioh. 1.	Et testamur & annunciamus vobis vitam æternam, quæ erat apud patrē, & mani- festata est vobis.	Et testes sumus, & annuncia- mus vobis vitam æternam, quæ erat apud patrē & ma- nifesta est in nobis. tractat. 10. in 1. epist. Ioan.
1. Ioan. 4.	Omnis spiritus qui soluit Je- sum —	Omnis spiritus qui non confite- tur Iesum in carne venisse. Tract. 6. in 1. epist. Ioan.
	Charitas ex Deo est —	Dilectio ex Deo est. lb. tract. 7.
Mach. 16.	Portæ Inferi nō prævalebūt.	8 Non Optatus. Portæ Inferorum non vincent.
cap. 7.	— conversi disrumpent vos.	— conversi elidant vos.
LUC. 18.	Dixit autem & ad quosdam, qui in se confidebant tan- quam iusti, & aspernabā- tur ceteros.	Dicebat Iesus hanc similitudinem propter eos qui se san- ctos putant, & contemnunt ceteros.
1. Ioh. 4.	Omnis spiritus qui soluit Je- sum —	9 Non Fulgentius. — Qui confiteatur. ad Thra- simund. l. 1. c. 5.
Phil. 3.	— Configuratum —	— conforme. lib. 2. c. 18.

10 Non Primasius.

Oleo latius praefertur cibis.

Quibus ad horam cessimus.

11 Non Prosper.

Vi habeamus renunciare his de promissis part. 3.

In deserto, parate viam.

Cum impleteretur cursus, Iohannes dixit, quem me suspicamini esse non sum ego, sed ecce venit post me de cuius pedibus non sum dignus solvere corrigiam calceamentorum eius.

12 Non Leo.

Beati pauperes: beati qui lugent. Fest. om. Sanct.

— hareditate possidebunt terram.

Oleo exultationis praefertur cibis.

— neque ad horam —

— vt responsum demus —

— In deserto, parate viam —

Quum impleteret autem Iohannes cursum suum dicebat, quem me arbitramini esse non sum ego, ecce venit post me, cuius non sum dignus calceamenta pedum solvere.

Beati pauperes: beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.

7 Gregorius per sepe eam sequitur etiam errata Librari-
orum, vt Luc. 15. *euertit domum*, pro *euertit*. in Euang. hom.

14. Ergo translatio latina Hieronymi (vt dicitur) non obtinuit, neque ceteris praefata fuit in Romana Ecclesia, nisi circa tempora Gregorij Magni, qui propterea libro 20 Moralium c. 23. eandem translationem novam appellat. neque is per omnia sequitur, nam Moral. 1. c. 19. non legit, *Ipsa conseruet*, sed, *Ipsa obseruabit*. Post tempora Gregorij, sola non fuit recepta: nam Beda, Gildas, & alij, alijs aliquando editionibus sunt vsi. Bernard. Serm. in Cant. 24. legit Gen. 4. *Si recte offeras & non recte auidis*, iuxta Septuaginta. Non ergo fuit sola & penitus recepta per 1000 annos a Christo, & nullo vnquam Ecclesiae decreto cautum fuit, vt editio Latina authentica publice haberetur ante Concilium Tridentinum.

8 Vulgatam editionem Bibliorum apud Catholicos authenticam, non esse eam quam correxit Hieronymus iussu Damasi, probabile est. Nam habentur in ea nonnulla errata, quae correxit Hieronymus. Nomen *Isaie* quod habetur in

vulgata editione Mar. 1. v. 2. appositum existimat Librario-
rum incuria in Comment. in Matth. c. 3. Et in Matth. c. 6.
corrigit Vocabulum [*exterminant*], quod tamen habetur in
vulgari editione. Et Matth. c. 16. 4. Vulgaris editio est *Vade
post me*: Hieronymus legit, *Vade retrò me*. Rursus, in Com-
ment. in epist. ad Galatas. cap. 1. Vulgata editio legit,
Expugnabam illam: Hieronymus verò, *Devastabam il-
lam*: & eodem cap. Pro *acquiesci* ponit, *Contuli*: & cap.
3. Legitur, inquit, in quibusdam codicibus; *quis vos fas-
cinavit non credere veritati?* Sed hoc quia in exemplanbus
Adimantij non habetur, omisimus. Et c. 5. Vulgata editio
est, *Evacuati estis à Christo*; quam interpretationem diserte
reprehendit Hieronymus, vertens, *à Christi opere cessastis*.
Augustinus etiam qui Hieronymi editionem impense lau-
dat, epist. 10, hanc editionem 500. amplius locis non sequi-
tur.

Quæ dicuntur de approbatione scripturæ per Ecclesiam
ad præsentem Ecclesiam non pertinent. Locum Augustini
contra epist. fund. cap. 5. *Ego Evangelio non crederem nisi me
Ecclesia Catholica cõmoveret authoritas*, non de quâvis Eccle-
sia accipit Gerson Parisiensis; sed de Ecclesia primitivâ, quæ
Christum Iesum aut saltem eius Apostolos viderat, & de il-
lorum scriptis testimonium ferre poterat. lib. 1. de Vita Spir.
lect. 2. corol. 7. Durand. l. 3. dist. 24. q. 1. ait. *Hoc autem quod
dictum est de approbatione scripturæ, per Ecclesiam, intelligitur,
solum de Ecclesia quæ fuit tempore Apostolorum, qui fuerunt re-
pleti S. Sancto, & nihilominus viderunt miracula Christi, & au-
diuerunt eius doctrinam: & ob hoc fuerunt convenientes testes
omnium quæ Christus fecit aut docuit. unde Evangelia quæ per
Ecclesiam illam approbata sunt, non possunt nunc reprobari: quia
non subest similis causa: immò tenens contrarium hereticus est, cu-
iuscunq; status, aut conditionis sit.* Quomodo iam stabit illud
Cusani epist. 2. ad Bohemos, qui dicit scripturarum autho-
ritatem in Ecclesiæ (scilicet præsentis) approbatione fundari:
& scripturam non plus habere authoritatis ligandi & soluen-
di fideles, quàm Ecclesia voluerit? Et Bellarmini illud Athe-
ismi fundamentum est, de effectu Sacram. l. 2. c. 25. Si (inquit)
tollamus authoritatem præsentis Ecclesiæ & præsentis Concilij.

Tridentini in dubium revocari poterunt omnium aliorum Conciliorum decreta, & tota fides Christiana. Rursus, omnium dogmatum firmitas pendet ab autoritate presentis Ecclesie.

10 Canonica Scriptura principium Theologiæ ædificator est: & proinde per aliud vllum externum principium indemonstrabile. Petrus de Alliaco in 1. l. Sent. q. 1. art. 3. Principia Theologica sunt ipse sacri canonis veritates. Quin ad ipsas sit ultimata resolutio Theologici discursus: & ex ijs primò singule conclusiones Theologica deducuntur. Ioachim Abbas in Apocalypsi. Voluntas Dei, est in agnoscenda litera utriusq; Testamenti, nihil præter id quod scriptum est, relationibus aliorum aut opinione præsumere.

11 Sacra Scriptura in omnibus rebus ad salutem necessarijs suis ipsius est certus & infallibilis interpret. Est enim & glossa & Textus. Iren. l. 4. cap. 63. Secundum scripturas expositio legitima & diligens & sine periculo, & sine blasphemia. Orig. in Jerem. hom. 1. Sensus nostri, & enarrationes sine ijs (scripturis) testibus non habent fidem; & hoc quod dictum est, in ore duorum vel trium testium stabit omne verbum, magis convenit ad interpretantis probationem, quam ad quorumcumq; hominum numerum; ut firmem verbum intellectus mei, accipiens duos testes, de Novo & Veteri Testamento, accipiens tres testes de Evangelio, de Propheta, de Apostolo. Sic enim stabit omne verbum. Chrysost. hom. 13. in Genesin. Scriptura seipsam exponit, & auditorem errare non sinit. Idem August. de doctrina Christiana l. 3. c. 6. & 26, 27, 28. Clemens epist. 5. & citatur dist. 37. c. Relatum. Non enim sensum extrinsecum alienum & extraneum debetis querere, & quoquo modo ipsum ex scripturæ autoritate confirmetis, sed ex ipsis scripturis sensum capere veritatis oportet.

12 Iudicium infallibile & determinativum de omnibus controuersijs fidei penes personam Christi est, vel penes Spiritum eius, quatenus is nobis loquitur in Scripturis canonicis. Tertul. de præscript. Sedet ad dextram Dei; misit Vicariam vim Spiritus Sancti qui credentes agat. Optatus contra Parmen. l. 5. Querendi sunt indices — in terris de hac re nullum poteris reperiri iudicium, de celo querendus est index. Sed ut quid pulsamus ad Calumiciam habeamus hic in Evangelio Testamentum

mentum? Terrenus pater quum se in confinio senserit mortis, timens ne post mortem suam rupta pace, disjuncti fratres, adhibitis testibus voluntatem suam de pectore mortuuro transfert in tabulis diu duraturas. Et si fuerit inter fratres contentio nata, non itur ad tumultum sed queritur testamentum, & qui in tumultu quiescit, tacitis de tabulis loquitur vivus. Is cuius est testamentum, in calo est: ergo voluntas eius, velut in testamento, sic in Evangelio inquiratur. Aug. de nuptijs & concupis. l. 2. c. 33. Ista controversia iudicem querit. Inducet ergo (christus, & cui rei mors eius profuerit, ipse dicat —. Inducet cum illo & Apostolus, quia in Apostolo, ipse loquitur Christus. De grat. & lib. arbitr. c. 18. Sedeat inter nos iudex Apostolus Iohannes.

Traditio.

1 Patres nomine Traditionis aliquando significant doctrinam in Ecclesia primitiva receptam, quam Apostoli tradiderunt, quæq; in illorum scriptis exprimitur. Cyprian. ep. 74. ad Pompeium. Si aut in Evangelio præcipitur, aut in Apostolorum epistolis aut actibus continetur, ut à quacumq; heresi venientes non baptizentur, sed tantum manus illis imponantur, in penitentiam; observetur divina hac & sancta traditio.

2 Traditionem non-scriptam aliquando vocant, quæ non scripturæ quidem verbis, sed sensu tantum continetur. Huc referuntur omnia collecta per analogiam. Aug. de Genesi ad literam l. 10. c. 23. dicit pædobaptismum esse Traditionem Apostolicam; quam tamen probat scripturis. l. 4. de baptismo contra Donatist. cap. 24. Hoc etiam modo baptizatos ab hæreticis non esse rebaptizandos, apud Aug. Traditio est, non scripta quidem verbis, scripta tamen sensu & fundamento. Et proinde traditio eadem poterit esse scripta, & non scripta: Scripta sensu, non-scripta verbis. Traditio apud Vincentium Lirinensem continet summam doctrinæ catholicæ fundatam in scripturis, & non continet doctrinam ullam fidei præter, vel extra scripturas: quia dicit scripturam perfectam & ad omnia sufficientem satis superq;. Addit præterea catholicæ ecclesiæ traditionem sequendam in his dumtaxat

taxat præcipuè quæstionibus, quibus totius Catholici dogmatis fundamenta nituntur.

3. Sæpissimè traditionis nomine consuetudines de rebus liberis, vel ritus ecclesiastici, id est, præcepta de rebus, vel actionibus ad decorum tantum & politiam, non ad cultum Dei vel articulos fidei pertinentibus, significantur. Et hi ad laudem ordinis ecclesiastici, dicuntur *Apostolici*, ut Simulachra dicuntur à Græcis ad maiorem laudem à love e celo esse missa, Act 19. Et liber Epicuri *ἡπὶ χρίσθω, Διωτὴς* & Porticus dicitur Salomonis ex sententia populari; nam eam Herodes ædificavit Hieronym. ep. ad Lucinium, *Unaquæq; provincia — præcepta maiorum leges Apostolicas arbitretur.* Et in Ag. xum c. 1. sed & alia, quæ ab'q; auctoritate & testimonio scripturarum, quasi traditione Apostolica sponte reperiunt atq; consingunt, percussit gladius Dei. Et apud Tertul. de corona. c. 34. Traditio est ritus quisq; à quocunq; ortum habuerit. An non (inquit) putas omni fidei lucere conspere & constituere? quod Deo congruat, quod disciplina conducatur, quod salus proficiat? Ieiunium 4. feræ & pasceus dicitur esse Traditio Apostolorum. can. Apost. 68. Et apud Epiph. hæref. 75. τὰὶ τὰμὲν vel nunquam fuit à Catholica Ecclesia observatum. Hoc autem indicat non fuisse verè sed nomine tenus Apostolicum.

4. Quidam è Patribus ad hæreticos inclinantes Traditionibus non-scriptis indulserunt. Iustinus in dialogo cū Triphone errorem Chilistarum defendit auctoritate Traditionis Apostolicæ. Irenæus etiam deceptus fuit Traditionibus, scribit enim Christum vixisse annos 50. eumq; hoc, traditione ab Apostolis accepisse. Clemens Alexandrinus ait, operarios Dei habere agriculturam duplicem, scriptam & non-scriptam l. 1. stromatum: nec mirum; hic enim vult gētes per Philosophiam saluatas. Irenæus l. 3. c. 2. & Tertul. de præscript. testes sunt, veteres hæreticos in eadem de Traditionibus sententiā fuisse, quam etiam resellunt. Eusebius de præparat. Euang. l. 1. cap. 8. ait. Apostolos quædam scriptis, quædam sine literis observanda tradidisse, & excellentiora quædam perfectis reservasse. Tertullianus Montanista novis prophetiis & Traditionibus addictus fuit.

5 Veteres sæpe de Traditionibus pugnantiæ loquantur. Basil. libro de Spiritu Sancto c. 27. *Dogmata quædam à nobis servantur & prædicantur partim ex doctrinâ scripta, partim ex Traditione Apostolorum in mysterio ad nos delatâ accepimus atq; hæc utraq; parem ad pietatem vim habere dicit.* Contra tamen alibi scripturas continere omnia necessaria ad salutem, asserit. regul. mor. 8. & 26. epist. 80. Chrysost. in 2. Thess. hom. 4. ait, *Traditio est, nihil amplius desidera; sed secum ipse pugnat.* nam hom. 1. in psal. 95. ait. *Si quid dicitur absq; Scriptura auditorum cogitatio claudicat, nunc annuens, nunc hesitans, & interdum sermonem ut frivolum avergens.* Et Serm. de Sancto & adorando Spiritu. *Si quem videritis dicentem, Spiritum sanctum habeo: & non loquentem Evangelica, sed propria, ut à seipso loquitur, & non est S. Sanctus in ipso.* Et paulo post. *Si quis eorum qui dicuntur habere spiritum, dicat aliquid à seipso, & non ex Evangelijs, non credite, meam doctrinam sequimini.*

6 Traditiones quas veteres dicunt Apostolicas, Romana præfens non agnoscit Ecclesia: & si agnoscit, certò tamen de ijs non constat an sint Apostolicæ. Exolevit trina immersio, quæ est apud Tertull. de coron. Milit. c. 3. & Basilium, quam etiam Concilium Toletanum 4. improbavit. Stationes etiam diebus Dominicis à Paschate ad Pentecosten inter precandum observatæ, penitus neglectæ iacent. Apud Epiphanium Traditio est ne quis post votum calibatus contrahat. Is tamen permittit illis qui vruntur coniugium, quia melius esse dicit, habere vnum peccatum quam plura. Nunc autem tale coniugium apud Papæos irritum habetur. Neque solent nunc dierum ij in baptismo gustare mel & lac, nec per hebdomadam à baptismo ieiunium observare, nec ieiunium quartæ & sextæ feriæ. Audiamus hic Cassandrum in libro quem appellat defensionem libelli de officio pij viri: *Rituum* (inquit) *tria genera commemorantur, quorum primum est eorum in quibus non tantum momenti putabatur, ut omnino eorum observatio tam accuratè retinenda videretur: cuius generis est illud quod à Tertulliano & Hieronymo afferitur de præstatione lallis & melis post baptismum* — : item non genuculandum dominico die, & per omnem Pentecosten hoc est 50 illos à Pascha ad Pentecosten dies, sed stando orationem faciendam, cuius ut Apostolica habita,

habita, & in Synodo Nicana c. 20. constituta & diuina Ecclesiarum consuetudine firmata observationis, nullum nunc in ecclesia vestigium est reliquum. Certè inter Dominicum & quemvis profestum diem, nullum discrimen obseruatur, nisi quod solennibus quibusdam ieiuniorum diebus Diaconus ad genna flectenda hortatur. Item ieiunium 4^a feria & prosabbathi olim religiosissime colebatur, quibus diebus & synaxes fieri, Apostolica esse ordinationis testatur Epiphanius. Sed illud quartæ feriæ ieiunium prope modum apud Romanos obsoleuit, nisi quod nonnullæ gentes, & prænati nonnulli homines eo quoque die à carniū esu abstinent. Prosabbathi verò siue sexta feriæ ieiunium in abstinentiam tantum carniū est conuersum, quomodo & totius feræ quadragesimæ: quæ tamen abstinentia inanem tantum veri ieiunij umbram retinet, cum apud plerosq; deliciarum commutationem & maiorem luxus profusionem potius, quàm corporis lascini refractionem ullam habeat. Hæc Cassander.

Ergo Romana præsens Ecclesia, non potest Catholicum Doctorum Ecclesiæ consensum ostendere, pro Traditionibus suis non-scriptis, quas ad salutem statuit necessarias.

Mediator.

I Veteres docent Christum esse mediatorem (quæ Deus & Homo) diuersa quidem operatione & energiâ, sed vno & eodem ^{interueniente} modo ab utrâq; Christi naturâ prodeunte. Nam in natura humana, operatus est salutem nostram patiendo, moriendo, satisfaciendo; in diuina, vires humanitati ministrando, vt posset ferre mortem crucis, & satisfactionem peragere. August. hom. de ovibus. c. 12. Diuina humanitas & humana diuinitas, mediatrice est. Et de consensu Euang. lib. 1. c. 25. Ideo Christus Mediator Dei & hominum dictus est, inter Deum immortalem & hominem mortalem, Deus & homo reconcilians hominem deo; manens id quod erat, saluus quod non erat. Cyrillus lib. 1. de fide ad Reginas: Ex confesso est salut. ^{nostræ} mors Christi, sed si non esset Deus, quomodo ipse & solus sufficeret

ad hoc ut esset precium? sed solus sufficit pro omnibus nostris, quia super omnes est. Rursus August. Enchir. c. 108. Neque per ipsam liberaremur unum Mediatorem Dei & hominum, hominem Christum Iesum, nisi esset Deus.

2 Vbi veteres dicunt, Christus in tantum Mediator in quantum homo; & per hoc Mediator, per quod homo; & in humana natura Mediator; & secundum hominem mediator; non loquuntur de humanitate solâ, sed de personâ integrâ, considerandâ quidem, ut assumit carnem & naturam hominis.

3 Vbi verò negant Christum esse Mediatorem ut Deus est, loquuntur de Deo vel filio Dei absolute sumpto, non de Deo quâ incarnatus, hoc est, de nuda & sola Deitate, vel de Christo quâ Patris *hys* est. ¶ Et è veteribus nemo est, qui dicat totum Christi suppositum, ita mediatorem esse, ut humanitas eius sola, sit actionum Mediatoris formale principium: est enim totum suppositum secundum utramq; naturam, operationis Theandricæ principium.

Ergo figmentum est Scholasticorum, Christum Mediatorem esse tantum secundum humanitatem.

Veritas Humanitatis.

1 Veteres quum dicunt Christi humanam naturam *Deificatam*, & *Deitatis participem*, *summâq; gloria*, his & similibus formulis exprimunt hypostaticam unionem; & intelligendi cum exceptione, quatenus nimirum hæc constare poterunt cum humanitatis veritate, salutisq; illius proprietatibus: vel ita loquuntur quatenus Caro instrumentum quasi Deitatis est, per quam, & in qua potentiam & vires suas exerceat. Damascen. lib. 2. c. 17. *Caro Domini, completata est divinis energijs propter hypostaticam unionem: nec propterea excidit vel excessit à propria sua natura, nec à proprietatibus suis naturalibus.* Nazian. orat. 42. ait humanitatem divinitate ac libitatem & *ipsam*, simul Deum. At hoc non formaliter, sed ratione dispensationis, id est, unionis personalis.

2 Quando

2 Quando Patres interdum dicunt Omnipotentiam Dei esse communicatam Christo homini, vel humanitati, duobus modis debent exponi. Primus est, quo hic homo Christus, dicitur Omnipotens, per Communicationem proprietatum. Alter est, quo opera propria Dei, tribuntur carni, ut Diuinitatis Organo. Sic Damasc. l. 3. c. 18. & Nicet. Thesau. l. 3. c. 38.

3 Natiuitatem Christi fuisse sine miraculo more communi aliqui asserunt, ut Ambros. l. 2. comment. in Luc. super verba, Omne masculinum aperiens vuluam. Orig. homil. 14 in Lucam. Tertull. in fine libri de Carne Christi. Cyprianus siue Ruffinus in Symb. Apost. Leo non longè, ab hac opinione, epist. 83. & 97. Durand. l. 4. dist. 44 q. 6. *Est modus possibilis quod in Virgine Maria virtute diuina, fuerit facta dilata- tio membrorum & meatuum naturalium, sine interruptione, vel aliqua fractione.* Et in hanc sententiam citat Gregor. in Luc. 2. Et rursus: *Cum fores essent clausæ venit Iesus, sed non dicitur quod intrauit per ianuas clausas — . potuerunt ianue perquam subito aperiri & subito claudí, ita ut apertio & clausio lateret discipulos.*

4 Veteres asserentes plenitudinem gratiæ Christi lo- quuntur sæpe de Christo ut Deus, vel de tota persona Chri- sti, non de anima. Ut Athanas. Serm. 4. contra Arianos. Naz. orat. in Basil.

5 Plenitudinem scientiæ, Christo à conceptione collatam esse, ut ei plenius conferri non potuerit, veteres vnamini consensu non dicunt. Orig. lib. 4. *ἐπεὶ δὲ γέν. Suscepit animam similem animarum nostrarum per naturam.* Ambros. de Incarn. Dom. c. 7. *Ideo aetatem Lucæ commemorauit, ut secundum ho- minem crederes dictum.* *Ætas enim non diuinitatis sed corporis est.* Ergo si proficiebat ætate hominis, proficiebat sapientia homi- nis. August. varius est: & tamen locum Luc. 2. *puerulus cres- cebat* —, refert ad humanam naturam Christi. De Genes. ad lit. lib. 10. c. 18. Bruno Herbpol in Symbol. Apost. post sanctum eius natiuitatem ætate & sapientia crescens, triginta annos impleuit.

6 Quæ veteres tribuunt nomini Iesu, vel Christi, non tri- buunt propriè nudo nomini, sed nomini quæ est ab ho-

minibus inuocatum, vel invocationi nominis. Nazianz ad Nemesium, illud nomen vix plerumq; pronunciati, cūq; statim demon se proriperet. Orig. lib. 1. contra Celsum ait, dæmones celsisse ad solum eius nomen invocatum. Et lib. 3. ægros sanari invocato super eos vniuersorum Deo, & Iesu nomine. Hieron. in vita Hilarion. ait, Hilarionem profligasse dæmones nomine Iesu invocato.

Descensus (ad patres liberandos) AD INFEROS.

1 Veteres nonnunquam descensum Christi ad Inferos virtualem, & liberationem ab Inferis virtualem, id est, per meritum & per virtutem passionis & mortis, non localem adstruunt. Aug. in Psal. 85. hoc ipsum agnoscit. Et Durand. l. 3. Sent. dist. 22. q. 3. negat descensum Christi ad locum damnatorum, aliter quàm per effectum. Thomas etiam part. 3. q. 52. art. 2. asserit, Christum præsentia reali in Limbo tantum fuisse, non in loco damnatorum nisi per effectum aut virtutem. Hoc sensu pleraq; testimonia Veterum figuratè accipienda sunt. Pari modo dicunt Adamum aliosq; apud inferos esse, non quoad situm loci, sed quoad meritum, etiam ante discessum è corpore.

2 Qui vero tuentur localem & descensum, & liberationem communiter non tuentur vt articulum fidei Catholicæ, sed vt probabile quid, ex opinione probabili. Id argumento esse potest, quòd rarò solebant ponere in Symbolis & Confessionibus fidei. Ruffin. in exposit. Symboli. *Sciendum est quod in Ecclesia Romana Symbolo non habetur additum. Descendit ad inferos: sed neq; in Orientis Ecclesiis habetur hic sermo, vis tamen verbi eadem videtur esse in eo, quòd sepultus dicitur.* Imò in nullis ferè veterum Symbolis & Confessionibus habetur. Non est in confessione Marcelli apud Epiphanium: non in Confessione Ignatii, in epistola ad Magnetianos, vel ad Ephesios. Non in epistola Policarpi ad Philipenses: Non apud Iustinum Martyrem in Apolog. 2. Non in formula fidei apud Iren. l. 1. c. 2. Non in Symbolo apud Tertullianum lib.

lib. de præscript. vel contra Praxeam ubi explicatur regula fidei ab Apostolis tradita. Non apud Orig. in proœmio *περί εὐσεβείας* ubi tractatur de fide: non in Gregorio Neocæsariensi: non in Concilio Nicæno, Socrat. l. 1. c. 5. nen in Symbolo Eusebij Cæsariensis, Theodoret. 1. cap. 12. non in tertio Symbolo repetito in Concilio Nicæno. Socrat. 1. 5. Non in Symbolo Athanasij in epist. ad Epictetū; non in Symbolo quod in epistola Athanasij de Synodis Ariminensi & Seleuciæ: nō in Symbolo Sirmiensis Synodi Socr. l. 2. c. 25. Hilar. lib. de Synod. contra Arianos: non in Symbolo Concilij Sardicensis Theodoret. 2. 8: non in expositione huius Symboli factā ab Hilario: non in Symbola Synodi Antiochenæ apud Hilarium lib. de Synodis contra Arianos: non in Symbolo Seleuciæ vrbis Isauriæ, apud Socrat. l. 2. c. 32. Epiph. hæres. 73. non in Synodo quæ in Illyrico. Theodoret. 4. 8: non in Symbolo Damasi in 2. Tom. operum Hieronymi. Theodoret. 5. 10: non in Symbolo Eusebij Pamphili apud Socrat. l. 1. c. 5: non in Symbolo apud Hilarium in lib. de Synodis contra Arianos: non in Symbolo quod in Asceticis apud Basilium: non in Symbolo Greg. Naz: Non in Symbolo M. Victorini in libro 1. contra Arianos: non in Ancorato Epiphaniij, ubi catholica fides recensetur: non in Dialogo, Impatibilis apud Theodoretum, ubi Nicænum Symbolum exponitur: non in expositione Symboli apud Maximum Taurinensem: non in Symbolo quater repetito apud Petrum Chrysologum homil. 56, 57, 58: non in Symbolo Toletani primi: non in Ephesino ann. 435: non in Concilio Constantinop. primo: non in Concil. Constantinopol. VI. Act. 10. Non in Symbolo Chalcedonensi apud Zonaram: non in Symbolo Patrum apud Cyrillum ad Reginas l. 1: neq; in Confessione Concil. Toletani III: neq; in Symbolo Gregorij. I: neq; in Confessione Spiridionis Niceph. 8. c. 15: neq; in Confessione, quam Episcopi Orientis exhibuerunt Constanti, Niceph. 9. cap. 11: non in fidei formula quam & legati Imperatori Constantio in occidente exhibuere. Niceph. 9. cap. 10: neq; in libro de fide ad Petrum Diaconum: neq; apud Aug. ubi exponit Symbolum, lib. de fide & Symbolo, & libris 4 de Symbolo ad Catechumenos. Serm. de Tem-

pora

pore 123. 125. licet locus citatus symbolum quinquies exponatur, non in priori expositione Symboli Tom. 5. Chrysofost.

3 Aliquando veteres per descensum Christi ad inferos, significant descensum eius ad inferiores partes mundi. Beda in Psal. 85. ait. Christum non solum moriendo, sed etiam nascendo in infernū descendisse. In Concilio VI. act. 10. deest, *descendit ad inferos, & ponitur Descendit è calis*: Sic in Concilio Nicæno. Ibid. Act. 17. Item in Symbolo Ephesino est, *Descendit è calis*. Toletana VI. & XI. habet. *Missus à patre, venit in mundum*.

4 Aliquando descensus ad inferos, Sepulturam significat. Vt in Symbolo Athanasij & in posteriori expositione symboli apud Chrysofostomum. Et in Symbolo Tolet. III. Verba sunt. *Descendit ad inferos ut sanctos qui ibi tenebantur, erueret: & deuscto mortis imperio resurrexit: & apud Hieronymum in proximo in comment. in Isaiam: Sepultus, resurgens ab inferis—pradicatur*. Radulphus Ardès in Vigilia ascensionis homil. 2. *Descendit non tantum in inferos, sed etiam in inferiores partes terre, id est, in inferna, ea confringens & captivam ducens captivitatem*.

5 Veteres vel non norant, vel si norant incertè loquuntur de distinctis sedibus inferni: & proinde aliquoties Limbum illum Patrum qui pars interiorum esse dicitur, oppugnant; & aliquoties sed dubitanter asserunt. August. ep. 99. *non utiq; sinus Abrahe, id est, secreta cuiusdam quietis habitatio, aliqua pars inferorum credenda est*. Et lib. 1. de Peccatorum remissione. c. 28. *Non est ullus ulli loci medius ut possit esse miscum Diabolo, qui non est cum Christo*. De Genesi ad literam l. 1. c. 33. *quoniam illud me nondum invenisse confiteor, inferos appellatos ubi iustorum anime requiescunt & Abraham & ille pauper—nec apud inferos esse dicti sunt—nondum inveni & adhuc quero. Nec mihi occurrit inferos alicubi in bono posuisse scripturam duntaxat Canonicam—Et ideo quomodo Abraham apud inferos credamus esse nō video*. Et in Psal. 85. *Fortasse apud inferos est aliqua pars inferior, quò truduntur impij qui plurimum peccarunt*. Etenim apud inferos virum in locis quibusdam fuisse iam Abraham, non satis possumus definire. Et, ergo inter ista duo fortasse inferna—. Tertul. Sinum Abrahæ, in quo vult iustorum

florum animas detineri vsq; ad vltimum iudicium; distinguit ab inferis. Contra Marc. l. 4. c. 52. *Aliud* (inquit) *inferi*, vt iuto, *aliud* quoq; *Abraha Sinus*. Et, *eam* regionem *sinum* dico *Abraha*, etq; non *caelestem*, sublimiorem tamen *inferis*, interim refrigerium praebituram animabus iustorum, donec consummatio rerum, resurrectionem omnium, plenitudine mercedis expungat. Hic etiam opinionem de Limbo patrum Marcioni ascribit. Marcion, inquit, aliorum cogit, scilicet, vt *vtamq;* mercedem creatoris, siue tormenti, siue refrigerij apud inferos, determinet eis positam qui legi & prophetis obedierint, Christus verò & Dei sui caelestem designat *sinum*, & *portam*. Et de anima c. 7. *Quid est illud* quod ad inferna transfertur post diuortium corporis, ad quod & Christus moriendo descendit, *P V T O* ad animas Patriarcharum. Aug. ep. 99. Et de illo quidem primo homine, patre generis humani, quod enim ibidem salueris, Ecclesia ferè tota cõsentit: quod eam non inaniter credidisse credendum est, vnde cumq; hoc traditum sit, etiam si canonicarum scripturarum hinc expressa non proferatur autoritas. Iulianus Toletanus. l. 2. Prognost. c. 4. *Ita* ergo fortasse duo fuerunt inferna, quorum a vno requieuerunt anime sanctorum, in altero torquentur anime impiorum. Beda in Psal. 85. ait, regionem terræ superiorem esse infernum & locum pœnarum post hanc vitam esse infernum inferiorem.

6 De fine descensus Christi ad inferos veteres variè & incertè loquuntur. communiter dicunt descendisse vt sanctorum animas erueret è vinculis & captiuitate mortis. August. de ciuit. Dei. l. 20. c. 15. *Non absurde credi videtur Antiquos etiam sanctos, qui venturi Christi tenuerunt fidem, locis quidem à tormentis impiorum remotissimis, sed apud inferos fuisse, donec eos inde sanguis Christi, & ad ea loca descensus, erueret.* Apertius autem ep. 99. *Iustis illis qui in sinu erant Abraha, cum Christus in inferna descenderet, nondum quid contulisset inueni, à quibus eorum secundum beatificam presentiam sua Diuinitatis nunquam video recessissq;.* Clemens Alex. 6. Stromat. apertissime dixit, Christum nulla alia de causa descendisse ad inferos, quam vt annuntiaret Evangelium gentibus vt veram fidem discerent & saluarentur vel iuste in æternum damnarentur. In eadem sententia est Damascenus in orat. de fidelibus defunctis. Sed

opinio damnata est à Philastrio c. 74. *Sunt hæretici, inquit, qui dicunt Dominum in infernum descendisse, & omnibus post mortem ibidem renunciasse, ut consuetes ibidem saluarentur.* Vide August. de hæresib. c. 79. & Gregor. l. 6. Indict. 15. epist. 15. Fulgentius ad Thrasimund. l. 3. c. 31. ait, *Christum ad infernum pro nobis peccatoribus descendisse.* Epiphani. hæz. 46. contra Tatianos ait, *Christum descendisse ut ijs qui ab eius Deitate non aberrârunt, verum ob errores in inferno detenti sunt, indulgentiam largiretur.* Bellarm. de Christi anima, l. 4. c. 15. fatetur descensum Christi ad inferos, esse tantum de decentia, non de necessitate. Licet, inquit, non est necessaria præsentia animæ Christi ut Patres divina visione illustrentur, tamen congruum esse videbatur, ut illa esset præsens dum id fieret. At articuli fidei sunt de necessarijs.

7 Qui Patres in inferno esse volunt usque ad descensum Christi pugnancia loquuntur. Nam alij in pœnis esse volunt. ut Rufinus in exposit. Symb. Dicitur, inquit, *rex fuisse in carcere, non tamen ea conditione qua ceteri qui tenebantur inclusi: sed illi quidem ut pœnas solverent, hic vero ut absolveret pœnas.* Athanasius de salutari Christi aduentu, ait, *Animam Adæ — & ceterorum qui Deo per legem natura placuerunt, in carcere fuisse & vociferari.* Anastasius Sinaites in Hexamer. ait, per Christum Adamum liberatum è mœcoribus. Et lib. 5. de re- & fidei Dogmatibus, animas liberatas è claustris inferni ubi detinebantur miserrima oppressi tyrannide, forsan non tyrannide, sed multis peccatorum debitis obnoxie. Cæsarius homil. 3. de Paschate. *Confessum æterna nox inferorum, Christo descendente resplenduit. Siluit stridor lugentium ille, soluta sunt onera catenarum, disrupta ceciderunt vincula damnatorum.* Alij vero dicunt antiquos sanctos fuisse in refrigerio, vel quiete sine pœnis. August. de Genesi ad lit. lib. 12. c. 33. Hieronym. ad Paulam, epist. 25. c. 3. vnde & Abraham licet in loco refrigerij, etiam apud inferos cum Lazaro fuisse scribitur.

Liberum

Liberum Arbitrium.

1 Quædam dicta Patrum de libero arbitrio, loquuntur de libertate naturæ integræ ante lapsum, vel de libertate gloriæ. Augustinus, siue quis alius Author, Hypog. 3. *Adamo dictum est illud Eccles. 15. Si volueris mandata servare, confermabunt te.*

2 Quædam loquuntur de naturali libertate voluntatis à necessitate, qua non libera esse non potest. Et hoc modo dicunt nos in omnibus omnino rebus habere liberum arbitrium; id est, mentem intelligentem & voluntatem, vel consentientem, vel repugnantem iudicio, quibus scientes & volentes, agimus quod agimus, ^b non coacti. Cyrillus Catechesi 4^a. *Liberum arbitrium habet anima, & potest quidem diabolus incitare; cogere præter voluntatem non potest.* Hieronym. l. 2. in Iovinian. *Liberi arbitrij nos condidit Deus, nec ad virtutes nec ad vitia necessitate trahimur.* Et loquuntur de libertate in ijs rebus quæ subiectæ sunt rationi & sensibus. August. sic Coelestio respondet objicienti locum 1. Cor. 7. *faciat quod vult. Quasi verò pro magno habendum sit velle nubere, ubi de adiutorio diuinæ misericordiæ operosius disputatur.* lib. de perfect. Iustitiæ, contra Coelestium. Author de vocat. Gentium, lib. 1. c. 3. *Nec quia Spiritu Dei agitur, ideo se putet liberum arbitrium non habere, quod nec tunc perdidit quando diabolo voluntate se dedit, à quo iudicium voluntatis depravatam est, non ablatum.* Euthymius in Luc. 15. ubi agit de filio prodigo, sic habet, *Substantia partem qua sibi obveniebat, petivit, hoc est, liberum arbitrium. Ac si disceret noli urgeat me serviendi necessitas, liberum est enim mihi arbitrium.* Bernard. de gratia & lib. arbit. *Cum igitur consummatio fieri habeat de nobis siue etiam in nobis, non autem à nobis. Creatio fallax sit & sine nobis, sola qua nobis cum quodammodo sit propter consensum voluntarium nostrum, in merita nobis reputatur reformatio.*

3 Quædam loquuntur de bono pertinenti ad vitam naturalem, vel de bono morali externo, siue de externa disciplina. De istâ hoc modo loquitur Author Hypognost. 3. *Reglè d'homme est semivivus, habebat enim vitalem motum, id est, liberum*

b Greg. Arim.
l. 3. dist. 29. in
fine : in, Suf-
fere ad ratio-
nem voluntatis, & à
scientia & vo-
luntate 10. com-
muneur,

arbitrium uniuersatum. Et, vt Gregor. Arimin. ait, 2. dist. 26. & eum secutus Cassalius lib. 1. de quadripartit. Iustitiâ. loquuntur de bono ex genere, obiecto, & officio; non de bono ex circumstantijs omnibus.

4 Quædam etiam illorum dicta sunt legalia, quatenus nimirum ostendunt, non quid facere possimus, sed quid facere non possumus ex peccato, quodq; ex officio facere debemus. August. de gratia & libero arbitrio c. 16. *Magnum aliquis Pelagianus se scire putant, quando dicunt. Non iubet Deus quod sciret ab homine non posse fieri. Quis hoc nesciat? Sed ideo iubet aliqua, quæ non possumus, ut noverimus quid ab ipso petere debeamus.*

5 Quædam loquuntur de arbitrio liberato; & proinde ostendunt quid possit voluntas in opere vere-bono, non per se, vel ex naturali potentia; sed quid possit ex gratiâ.

6 Quæ dicuntur incommode, à veteribus, de libero arbitrio, corriguntur ab iisdem, imprimis ab Augustino. Pugnantia enim penè omnes loquuntur, vt nescias quid statuunt, aliquando humanas vires nimirum extollunt: *primò*, ne si impotentiam voluntatis diserte essent professi, philosophorum cachinnos excitarent: *Secundo*, ne delicta occasionem darent. Aliquando autem libertatem voluntatis in contrarium deprimunt. Chrysost. per sepe liberi arbitrij viribus post lapsum nimium tribuit: aliquoties tamen sententiam corrigit; vt Serm. 1. de adventu. *Homo priusquam peccet, liberum habet arbitrium virum velis sub regno esse diaboli, an non: cum autem se peccato tradideris sub regno ipsius, iam non potest de potestate eius exire.* Basil. Serm. de Humil. *Nihil ubi relictum est ad superbiam hominibus; cuius gloriatio & spes est, ut mortifices omnia quæ tua sunt & quæ in futurum in Christo vitam: cuius nunc adepti primitias, in his sumis, totum quod vivimus, gratia & dono Dei debentes. Nam Deus est qui dat, & velle, & operari pro bona sua voluntate.*

7 Veteres ante exortum Pelagij de libero arbitrio nondum notis certaminibus securius scripserunt & loquuti sunt more Pelagiano, ij præsertim, qui Valentinianis, Marcionitis, vel etiâ Manichæis resisterunt: quas dū oppugnât ob hæresim de necessitate omnium rerum & euentuum, defleunt nonni-

hil

hil de via, libero arbitrio nimium, & gratiæ parum tribuentes, saltem verbotenus. Iustin. apolog. 1. *Nihil esset in hominibus laude dignum si non haberent æqualem potestatem vertendi se ad utramq; partem.* Irenæus, lib. 4. c. 71. *Vis à Deo non fit, sed bona sententia adest illi semper. Et propter hoc consilium quidem bonum dat omnibus. Posuit autem in homine potestatem Electionis sicut in angelis.* & c. 72. *Omnes sunt eiusdem natura potentes retinere & operari bonum, & potentes id amittere & non facere.* Tertull. l. 2. contra Marcionem. *Non poneretur lex ei qui non haberet obsequium debitum legi in sua potestate* : & eadem arbitrij libertas (quæ fuit in Adam) etiam nunc efficit victorem de eodem diabolo. Hieron. dialog. contra Pelag. l. 3. c. 1. *Nostrium est incipere, Dei perficere : nostrum offerre quod possumus, illius implere quod non possumus.* Chrysost. hom. 42. in Gen. *Nisi primum & ipse (Patriarcha) quod suum erat fecisset, non tanta à Domino obtinisset : ea propter non hoc solum vide, sed in unoquoq; diligenter attende, quemodo primum in omnibus viriatis sue indicium exhibuerit, atque sic divinum meruerit presidium.* & hom. 17. in 2. Ioh. *Hinc admoneri possumus deum suis in nos beneficijs, nostras non prævenire voluntates, sed à nobis incipiendum esse : cum autem ille nos viderit prompto, paratoq; animo esse ad suscipiendam gratiam, tum multas nobis offeret salutis occasiones.* August. de prædest. Sanct. l. 1. c. 3. *Dixi nostrum esse credere & velle. Dei autem dare credentibus & volentibus facultatem bene operandi.* Hesichius in Levit. l. 2. c. 7. *Proponere bona siue incipere ea, nostrum : operibus autem perficere & ad finem perducere, quæ præcepta sunt, hoc divina est gratia.* Post exortum Pelagij, eius fauerunt sententiæ de libertate arbitrij, Cassianus : (vt de illo ait Prosper contra Collatorem) Collat. enim 12. c. 11. *affirmat quod gratia diuina aliquando nos præuenit, aliquando præuenitur à nobis.* Sic & Faustus Rhegiensis.

8 Augustinus post exortum Pelagium, in scriptis posterioribus liberum arbitrium in verè bono, & in prima peccatoris conversione, nec quoad exercitium, nec quoad potentiam activam agnoscit. De natura & grat. cap. 52. *Quid tantum de natura possibilitate præsumitur? vulnerata, sauciata, vexata, perdata est : vera confessione, non falsa defensione opus habet. Gratia ergo Dei non qua infirmatur, sed qua restituatur,*

queratur. Hypognost. 3. c. 1. dicitur hominem per peccatū amisisse. *Possē bonum, & possibilitatis bonum.* Lib. de perfect. iustitiz ait Aug. *Vicia vito voluntate naturam caruisse libertate.* Et de spiritu & litera c. 3. *Liberum arbitrium nihil nisi ad peccandum valet.* Si lateat veritatis via: & cū id quod agendum est, caperit non latere, nisi etiam deleat & amittitur, non agitur non suscipitur, non bene viuunt. De bono perseverantiz. c. 13. *Nos ergo volumus, sed deus in nobis operatur & velle: nos ergo operamur, sed Deus in nobis operatur & operari, pro sua bona voluntate.* De gratia & lib. arbit. c. 16. *Certum est nos velle quum volumus, sed ille facit ut velimus de quo dictum est, Deus est qui operatur in nobis velle.* Certum est nos facere, cum facimus, sed ille facit ut faciamus, præbendo voluntati vires efficacissimas qui dixit, *faciam ut faciat.* Sine illo operante ut velimus, vel cooperante quum volumus, ad bona pietatis opera nihil valeamus. De corrept. & gratia c. 1. *Liberum arbitrium, & ad bonum, & ad malum consuetudinem est nos habere: sed in malo faciendo liber est quisq; iustitia servusq; peccati: in bono autem liber esse nullus potest, nisi fuerit liberatus ab eo qui dixit.* Si vos liberauerit filius, verè liberi eritis. Author de dogmat. eccles. c. 27. *Sancta cogitatio, bonum propositum, pium consilium, omnisq; motus bonæ voluntatis ex Deo est: quia per illum aliquid boni possumus, sine quo nihil possumus.* Et epist. 107. *Liberum arbitriū ad diligendum Deum, primi peccati granditate perdidimus.* Epist. 89. ad Hilarium. *Libertas sine gratia non est libertas, sed contumacia.* De verbis Apost. serm. 2. *Magnas liberi arbitrii vires homo cū conderetur accepit, sed peccando amisit.* Et apud Aug. hæc sæpè occurrunt, *arbitrium servum, captivatum, perditum, amissum.* Augustini sententiam sequutus est Prosper, contra Collat. c. 21. *Infidelitas rapuit fidem, captivitas abstrulit libertatem, nec potuit illis vlla portio residere virtutum, quò tanta irruerat turba vitiorum.* Fulgentius de Incarnat. & grat. c. 13. *Peccans Adamus qui sine peccandi necessitate creatus est, in eo, quod animæ sanctitatem delinquendo perdidit, etiam illa cogitanda quæ ad Deum pertinent, amisit protinus facultatem.* Et cap. 12. ait, *cogitationis sanctæ amissam facultatem in primo homine, per hominem secundum recipi.* Maxentius in libro de fide. c. 32. *Liberum, ait, naturale arbitrium ad nihil aliud valere credimus ni-*

si ad discernenda tantum, & desideranda carnalia siue secularia, qua non apud Deum sed apud homines possunt fortassis videri gloriosa. Ad ea vero qua ad vitam aeternam pertinent, nec cogitare, nec velle, nec desiderare, nec perficere posse, nisi per infusionem & inoperationem intrinsecus spiritus sancti. Addit, & velle & perficere donum diuinum esse. Bern. de grat. & lib. arb. docet. Aliud esse velle, aliud velle bonum. Velle siquidem (inquit) inest nobis ex libero arbitrio, non etiam posse qua volumus, non dico velle bonum aut velle malum: sed tantum velle. Velle etenim bonum, profectus est, velle malum, defectus—. Liberum arbitrium nos facit volentes, sed gratia benenolos. Ex ipso nobis est velle: ex ipsa bonum, velle.

9 Augustinus de nupt. & concup. l. 1. c. 3. & in Julian. l. 4. c. 3. De ciuit. Dei. l. 5. cap. 19. & 19. 25. Et in Psal. 31. in præfat. Simpliciter omnia infidelium opera, peccata fuisse dicit. Contra, 2. epist. Pelag. l. 3. c. 8. Liberum arbitrium capitatum non nisi ad peccandum valere ait. Ita Hieronymus: in Gal. c. 3. Sine Christo omnis virtus in vitio est. Ita Gregorius l. 2. moral. c. 33. In Domo fratris primogeniti conuincuntur filij, dum virtutes reliqua epulantur in fide; Quæ si non prima in corde nostro gignitur, reliqua quæ bona esse non possunt, licet esse videantur. Concil. Arausicanum. Diuini muneris est, quum pedes nostros ab iniustitia declinemus. Stapletonus doctrinam hanc flagellat, lib. 2. de iustific. c. ultimo, ubi etiam dicit Augustinum modum in hac cum Pelagianis disputatione fortasse excessisse. Alij tamen ex Neotericis sentientes cum Augustino, negant hominem viribus nature bonum morale posse cognoscere. Ariminenfis, in 2. dist. 26. q. 1. art. 2. & 2. dist. 29. q. 1. art. 2. Capreolus in 2. d. 28. q. 1. art. 3. Cassalius de quadrip. iustitia. l. 1. c. 15. & 32. Negant etiam posse sine fide, cum auxilio speciali, & sine illo, ex viribus nature, bonum opus morale fieri, ut in eo nullum peccatum admittatur. Gregorius Arim. & Capreolus in 2. dist. 28. Marsilius in 1. quæst. 20. Cassalius etiam veteres patres in hac sententia fuisse, & docet, & defendit c. 36. libri prædicator. Bellarm. fatetur Scotum, Durandum, & Biel. in 2. dist. 28. liberius fortasse, quam par fuit, scripsisse. Sixtus Senensis Bibliothecæ l. 5. in præfat. ait August. minus aliquando tribuere videri liberæ hominis voluntati, & con-

Exest in Bibli-
otheca Colle-
git Corp.
Christi. Contra-
Lrigg.

tra Chrysostomum naturæ nostræ vires plus æquo attolle-
re. Thomas Bradwardinus Archiepisc. Cantuar. circa ann.
1350. in Libro de causa Dei contra Pelagium, docet, & de-
fendit. l. 3. c. 4. quod liberum arbitrium tentatum non potest
proprijs viribus sine Dei auxilio & eius gratiâ, tentationem
aliquam superare. & c. 5. quod liberum arbitrium quanta-
cunq; gratiâ creatâ suffultum, sine aliquo dei auxilio speciali,
non potest tentationem aliquam superare. Et c. 6. quod illud
dei auxilium speciale, est Dei voluntas inuicta.

10 Veteres dicunt à Deo adiuuari voluntatem nostram,
more humano. nam inter homines ita loquimur, ut dicamus
nos ope alicuius adiutos fuisse, etiam si nihil agamus, & totū
opus ipse penitus effectum det.

11 Apud veteres possibilitas conuertendi est, quā mens
& voluntas ordinariā dispensatione Dei, conuerti possunt
ad accipiendam gratiam quando præueniuntur, & adiuuan-
tur à Spiritu Sancto. Aug. de prædest. Sanct. c. 5. *Possē habere fidem & charitatem, natura est hominum.* Contra Iulian. l. 2.
*Naturam humanam capacem esse iustificationis per gratiam spi-
ritus sancti.* Ariminenfis l. 2. dist. 28. ait ad illud Augustini, nil
tam esse in potestate nostra quā velle, *dicendum non solum
esse in nostra potestate male velle, sed etiam bene velle, sed dis-
crepenter. Nam absq; speciali Dei adiutorio male velle possumus:
bene autem velle nisi illo specialiter adiuvante, non possumus.* Et
Aug. retract. l. 1. c. 22. *In potestate (inquit) hominis est mutare in
melius voluntatem, sed ea potestas nulla est nisi à deo detur.* Et c.
23. *Nostrum est velle credere, verum est quidem, sed eādē
regula: & utrumq; ipsius est, quia ipse preparat voluntatem, &
utrumq; nostrum, quia non fit nisi volentibus nobis.* Hoc modo
multa in Augustino exponi debēt. Loquitur enim de possibi-
litate passiva, quæ materiæ est, non de actiua quæ formæ est,
quæ abest ante conuersionem quoad actum utrumq; & pri-
mum & secundum.

Cooperationem cum gratiâ Dei, veteres agnoscunt na-
turalem quoad ipsum intelligere & velle, ex gratia etiam,
quoad bene velle. August. Serm. 15. de verbis Apost. *Qui
fecit te sine te non iustificat te sine te.* Et, *Qui fecit te nescientem iu-
stificat volentem, & sine voluntate tua non erit in te iustitia.*

Ergo

Ergo doctrina Papistarum de libero arbitrio Semi-mortuo, id est, ligato quoad exercitium. & non extincto quoad actiuam potentiam bene volendi, non est Catholica.

De reliquijs Concupiscentiæ.

1 Quod apud veteres interdum legitur, concupiscentiam non esse peccatum post regenerationem, id ita accipiendum est, propterea quod ex Dei gratia non imputatur. Tantum ergo negant concupiscentiam peccatum esse personæ cui inest: esse vero eam peccatum in se, & per se, & ita post baptismum manere non negant, imò asserunt. August. contra Iulian. Pelag. l. 5. c. 3. *Concupiscentiam*, aduersus quam, bonus pugnat spiritus, peccatum, disertè appellat, quia (inquit) inest illi inobediencia contra dominatum mentis. Lib. 1 c. 26. de nupt. & concup. *Hoc est* (inquit) non habere peccatum, non esse rem peccati. Tract. 41. in Ioan. Non regnet peccatum: non ais, non sit, sed non regnet. *Quandiu enim visus, necesse est peccatum esse in membris tuis, saltem illi regnum auferatur.* Ambrosius reliquam concupiscentiam in renatis vocat iniquitatem, apud Aug. contra Iulian. l. 2. c. 5. Hilarius malitiam, apud Aug. l. 2. contra Iul. c. 8. Caietanus in Rom. c. 7. v. 8 ait, Concupiscentiam de qua ibi Apostolus, peccatum esse etiam formaliter, pro quanto est pars peccati originalis.

2 Primi concupiscentiæ motus consensum voluntatis præcedentes, in se peccata sunt ex sententia veterum. Beda in Psal. 9. *Carnales concupiscentia sunt prima mors, & porta mortis.* Et in Psal. 114. *Quisquis labitur vel copulatione, Deo displicet.* Et in Psal. 1. *Alors anima fit tribus modis aut delectationis tantum, aut delectatione & consensu, aut perpetratione.* Radulphus in Leuit. l. 8. c. 4. *Ante consensum peccatum quidem est in partu, & incipit iam nasci, sed non est completum & perfectum.* Cassiodorus in Psal. 119. *Illicita desideria* appellat ea, quibus non consentimus. Et ante eum August. in Psal. 118. Conc. 3^a.

3 Quando veteres dicunt primos motus non esse peccata, si non accedat consensus, hoc non ita intelligendum ac si ex se veri nominis peccata non essent: sed quòd reatus eorum

vnâ cum cōcupiscentiæ ipsius reatu, soluitur in regeneratione. August. lib. 2. de peccato original c. 40. *Ipsa etiam desideria vitiosa, quibus si non consentitur, nullus peccati reatus contrahitur —, eodem lavacro baptismatis, uniuersa purgantur.* Et lib. 2. contra Iulian. c. 10. *Quantum ad nos attinet, sine peccato temper essemus, donec sanaretur hoc malum, si ei nunquam consentiremus ad malum.* Sed antea dixerat, cap. 9. in fine. *Quomodo ergo mortuum dicimus hoc peccatum in baptismo — & quomodo habitare in membris faciemur, & multa operari desideria reluctans nobis, quibus non consentiendo resistimus — nisi quia mortuum est in eo reatu, quo nos tenebat; & donec sepultura perfectione sanetur, rebellat & mortuum?* Quamvis iam non eodem modo appelletur peccatum, quo facit reum, sed quod sit reatu primi hominis factum, & quod rebellando nos trahere nititur ad reatum, nisi nos adiuet gratia Dei per Iesum Christum. vid. & Conc. 3^a in Psal. 118. Hinc est quod August. sæpe repetit, non opus esse pro motibus concupiscentiæ involuntarijs dicere, Dimitte nobis debita nostra. omnes enim in baptismo censuit esse remissos. vid. epist. 200. ad Asellicum, lib. de perfectione iustitiæ. in psal. 118. conc. 3^a.

4 Aliquando loquuntur de externis Satanæ suggestionibus, quæ quidem nostra non sunt peccata nisi quatenus ijs confenserimus. Gregor. lib. 21. Moral. c. 3.

Peccatum veniale.

1 Peccatum veniale quod præter legem est, non contra legem Dei, quodq; naturâ suâ obligat tantum, ad reatum pœnæ temporalis, non fuit notum Patribus, saltem per 700 ann. a Christo Postea apertè cepit asseri, & defendi. Haimo in epistolam Dominicæ octauæ, post Pentecostem. *Stipendium peccati, id est, remuneratio peccatorum mors est; non tamen de peccatis omnibus intelligendum, sed de criminalibus, de quibus Iohannes: est peccatum ad mortem.*

2 Veteres agnoscunt omne peccatum æternam mortem propriè ex sua naturâ, iusto Dei iudicio mereri. August. epist.

pist. 108. Est penitentia bonorum & humilium fidelium quotidiana, in qua pectora tundimus dicentes, dimitte nobis debita nostra. — Neque enim ea nobis dimitti volumus, quæ dimissa non dubitamus in Baptismo; sed illa utiq; , quæ humana fragilitati, quamvis parvis, tamen crebra subrepunt. quæ si collecta contra nos fuerint, ita nos gravabunt, & oppriment, sicuti vnum ali quod grande peccatum. Quid enim interest ad naufragium, utrum uno grandi fluctu navis operiatur, & obruatur, an paulatim surrepens aqua in sentinam, & per negligentiam derelicta atque contempta, impleat navem, atque submergat. Rursus, tract. 12. in Iohan. dicit plura peccata minuta si negligantur, occidere. Et expos. 1. in epist. Iohan. ait multa levia peccata facere vnum grande. Nazianzen. orat. 31. Omne peccatum anime mors est. Author Asceticorum: Quale peccatum est quod quis audebit parvum dicere? Hieronym. epist. 14. Nescio an possumus leue aliquod peccatum dicere, quod in Dei contemptum admittitur. Beda in Sam. lib. 1. cap. 10. Non tantum capitalium incendia criminum, in quibus apertum opus diaboli claret, sed & parva quæq; , & quæ hominibus extrema vel levia fortè peccata videntur, ad stricti iudicii sententia reprobant, damnant. Gregor. in Ezech. 1. 1. hom. 2. Omne peccatum grane, quia non permittit animam ad sublimia elevari. Sixtus III. de malis doct. & operibus fidei, ait, Otiosum sermonem dicere, & fratrem quemlibet fatuum vocitare, modica & exigua videri delicta. Addit autem, Si gehenna ignis reus erit, etiam qui fratrem suum fatuum sit locutus, quod peccatum sit quod extra gehennam esse possit, in legis arbitrio derelinquo. Gerson de vita Spirit. lect. 1. Omne peccatum pro quanto est offensa Dei, & contra legem eius æternam, est de sua conditione & indignitate mortiferum, secundum rigorem iustitiæ, & à vita gloriæ separativum. Rursus, Nulla offensa Dei est venialis de se, nisi tantummodo per respectum ad divinam misericordiam, quæ non vult de facto quamlibet offensam imputare ad mortem, cum istud possit iustissime. Et ita concluditur quod peccatum mortale & veniale in esse tali, non distinguuntur intrinsicè & essentialiter, sed solum per respectum ad divinam gratiam, quæ peccatum istud imputat ad pœnam mortis, & aliud non. Sic Rosensis in refut. articul. 31. Lutheri. Michael Baius professor Lovaniensis: Non est, ait, improbanda opinio quæ dicitur quod e-

etiā leuia peccata, *secundo Christi sanguine, ex natura sua secundu-
dum à regno Dei*, idq; ipse multis è scriptura, rationibus con-
firmat.

3 Apud veteres peccatum veniale dicitur, non quia tale
est per se, sed quia inest personæ iusti, cui in Christo data est
remissio peccatorum per gratiam Dei. Hoc modo Beda di-
cit, *Quidam esse minima peccata, quæ iustis iniustitia sua meritum
nequaquam auferre, vel minuire possunt.* Comment. in 1. Ioh. 5.
Cyrillus Catechesi 2^a, *Grane peccatum est reuerenti, lene abij-
cientis.* Et Cassianus, *Venialia, ait, talia esse iusto.* Collat. 22.

4 Dicitur etiam veniale, quia veniam habet quoad cen-
suram Ecclesiasticam: maiora enim delicta & crimina ex-
communicationem merebantur, & de his, publica pœnitentia
solebat agi, de minoribus, id est, venialibus non item. hinc
est quod toties veniale opponitur, criminali. Tertull. de pu-
dicitia, ait, quædam peccata esse *graviora & exitiosa*, quædam
quotidiane incurfionis, quibus omnes sumus ita obiecti, ut si nulla
sit *venia istorum*, nemini salus competat. Horum ergo, inquit, erit
venia per exoratores Christum. Aug. epist. 89. dicit. quædam
peccata esse, quæ appellantur *crimina*; quædam *sine quibus
non vivitur.* Cæsius hom. 1. Peccatum est vel capitale, vel
minutum. Capitale, ut homicidium, sacrilegium. Beda in psal.
2. Peccatū veniale opponit criminali. Dicitur autē criminale,
quod criminaliter puniatur à magistratu. Iam, quod veteres,
hominum ratione de peccatis dixerunt, Scholastici postea ad
Deum transfulerunt, & quædam peccata statuerunt, quæ ad
sui purgationem non egerent Christi sanguine.

5 Tertiò peccatum veniale dicitur, quod veniam quoad
eventum consequitur, licet alioquin mortem mereatur in se.
Ambrosius lib. de Paradiso, c. 14. *Veniabilis culpa, quam se-
quitur confessio delictorum.* Author de verâ & falsâ pœnitentia
apud August. cap. 18. *Quædam peccata sunt quæ sunt mor-
talia, & in pœnitentia sunt venialia.* August. lib. 21. de civitat.
Dei, c. 27. *Nunc verò dum venialis iniquitatis etiam si perseveret,
ignoratur modus, profectò & studium in meliora proficiendi, ora-
tioni instando vigilantius adhibetur.* Et peccatum mortale huic
oppositum, est peccatum ad mortem perducens. Pacianus
epist. 3^a ad Sempronian. Hieronymus in Hierem. c. 2. Gra-

via peccata dicit, quæ ad mortem trahunt, ijsq; opponit leviora. Author precum apud Prudentium, ad finem Hamartigenias,

te induce eodem

*Spem capio, fore quicquid ago, veniabile, apud te,
Quamlibet indignum veniam, faciamq; loquarq;.*

6 Quartò: veniale dicitur, quia excusabile est coram hominibus humanâ benevolentia: hoc modo mendacium officiosum est veniale. Aug. Enchir. c. 22. *Peccatum ergo est, sed veniale, quod benevolentia excusat.* Et venialia dicuntur respectivè, habitâ ratione ad maiora crimina. Cassianus collat. 22. de venialibus ait, levia esse videri, ac parva hominibus. Sixtus III. lib. de malis doctoribus & operibus fidei, ait, modica & exigua videri: & levia existimari.

Imago. Reliquie.

1 Vfus imaginum à primitiva Ecclesia receptus non fuit ullus, nisi Symbolicus, & qui est ornatus gratiâ, etiam in privatis locis, per annos à Christo 380. Gnosticis exprobravit Irenæus lib. 1. c. 24. quòd primò depictam Christi imaginem haberent, deinde quòd eam coronarent, atque venerarentur. vide & August. de hæres. hæ. 7. & Epiph. in hæres. 27. Origenes contra Celsum, lib. 7. *Nec simulachra nos quidem veneramus: quippe qui Deum ut invisibilem & incorporeum, figurâ nullâ circumscribamus.* Arnob. siue potius Minutius Felix, contra gent. lib. 3. *Quam imaginem Deo faciemus; cuius imago, si rectè iudicamus, homo est?* Et ibidem hæc sunt Ethnicorum verba: *Cur nullas aras habent, nulla templa, nulla nota simulachra?* Eusebius lib. 7. cap. 17. histor. Eccles. Veteres ex Gentili consuetudine eos, quos Servatores putarunt, ad hunc modum honorare soliti sunt, id est, pictis imaginibus. Concil. Eliber. c. 36. *Placuit picturas in Ecclesia esse non debere, ne id quod colitur, aut adoratur in parietibus depingatur.* Epiph. in ep. ad Ioan. Hierosol. velù depictû scidit, quòd contra authorita-

tē scripturarū, imago hominis in Ecclesijs pendeat. Hæc illius sententia probatur ab Hieronymo, à quo epistola fuit latine edita. Hic è Romanensibus alij Epiphanium inculant. Castro l. 8. Contra hæreses. Titul. Imago. excusat eum ab hæresi, errasse tamen dicit. Waldensis ei tribuit zelum non secundam scientiam, de Sacram. tom. 3. cap. 157. Alij partem illam extremam Epistolæ Epiphaniij, dicūt esse supposititiā. Vt Damasc. orat. de Imaginibus, Alanus Copus & Sanderus: Sed nullis id euincunt argumentis. Primò dicunt locum hunc non citari in Synodo Nicæna: at citatur in Concilio Frankford. Carolus l. 4. c. 25. Secundò, dicunt Epiphanium cultum imaginum non numerare inter hæreses. at hoc falsum. hæc. 79. ait diaboli conatum esse statuas humanas exprimere, & adorandas introducere. Rursus, hæc. 55. de Melchisedechianis ait, adorant Moses imaginē, quam effingentes, seducti sunt. Et hæc. 27. Inter Carpocratianorum instituta ponit, Imagines Iesu, Petri, & Pauli, colere. Tertiò, obijciunt illud Gregorij lib. 9. Indict. 4. epist. 9. ad Serenum qui sanctorum imagines confregerat, *dic frater à quo factum Sacerdote aliquando auditum est, quod fecisti.* At ostendant velim, Serenum, Epiphaniij, ac alicuius patrū testimonia contra Imagines non citasse.

2 Circa annos 400. cepit obtinere vsus imaginum historicus, non priuatim tantum; sed etiam in Ecclesijs Christianorum. Aug. de conf. Euang. l. 1. c. 10. Basil. orat. in Sanct. Barlaam. Greg. Nyss. orat. in Theodorum. Prudent. hymno de S. Cassiano. Paulinus epist. 12. Solitariae vero Sanctorum imagines, nondum in Ecclesijs eriguntur: neq; statuz, ante 600 à Christo annos. Hoc ingenuè faterur Cassander in Consult. de Articulis controuersis.

3 Inualecente superstitione obtinuit cultus imaginum, non receptus tamen à doctis pijsq; viris: nec imagines publicè ad cultum adorationis prostitute, ante annos 600. Gregorius lib. 9. indict. 4. epist. 9. imagines negat adorandas: & imaginem virginis Mariæ, solenni in pompa efferri voluisse testatur Sigonius l. 1. de reg. Ital. de cultu tamen illius, nulla mentio; ad an. 591. Et post hæc tēpora Concilia quædam, imagines in Ecclesijs positas, approbârunt, non tamen colendas

das docuerunt. Et sicubi ante hæc tempora invaluit iste cultus, non Doctorum tuit, sed superstitioni populi. Regino in anno 622. ait, *Sergius papa in sacrario beati Petri Apostoli, magnam portionem ligni Dominice crucis reperit, qua ex tempore illò ab omni populo in Basilica Constantiniana, die exaltationis eius osculatur ac adoratur.*

4 Cultus iste primum publicè stabilitus ann. 788. in secundo Concilio Nicæno. Contrà tamen, paulò ante, Concilium quoddam Constantinopolitanum sub Copronymo (in quo fuerunt 330. Episcopi) imaginum cultum & reliquiarum damnauit, P. Æmilius de gestis Franc. Idem fecerunt Leo Constantini Pater, & Philippicus: P. Diaconus l. 6. c. 12. Et Synodus Francofurti (cui interfuit Carolus Magnus & Legati Romani) Concil. Nicenum secundum damnauit vt hæreticū. Regino l. 2. ad an. 794. *Pseudosynodus Græcorum quam pro adorandis imaginibus fecerant, à Pontificibus reiecta est.* Idem etiam damnarunt Principes & Episcopi Britannix. Houedenus in Continuatione Bedæ ad an. 792. *Carolus inquit, rex Francorum misit Synodalem librum ad Britanniam, sibi à Constantinopoli directū, in quo libro heu, pro dolor, multa inuenientia & vera fidei contraria reperiuntur, maxime quòd penè omnium Orientalium doctorum non minus quàm 300. vel eo amplius Episcoporum vnanimi assertionem confirmatum sit, Imagines adorari debere. Quod omnino Ecclesia Dei execratur. Contra quod, scripsit Albinus epistolam ex auctoritate diuinarum scripturarum mirabiliter confirmatam, illamq; cum eodem libro ex persona Episcoporum, ac Principum nostrorum, regi Francorum attulit.* Bellarm. de Imaginibus lib. 2. c. 14. Concedit Synodum Francford. Nicenam improbasse: sed hoc factum eicit ex errore duplici, 1º, quia putauit Synodū Nicenā factam sine autoritate Papæ, deinde quia putauit eandem Synodum definisse imagines adorandas latrà. Huic respondet Suarez in tertiam p. Thomæ. q. 25. disp. 54. *Mihi inquit, difficile creditum est Synodum Francford. potuisse ex errore facti contra Nicenam procedere: quia Nicena Synodus paulò ante congregata fuerat sub eodem Pontifice Adriano, à quo fuerat confirmata Legati autem eiusdem Adriani adfuerunt Concilio Franc. (vt iidem authores fatentur) qui ergo sit, vt tota illa synodus*

Ado item in
Chron ad an.
794 & Gen-
teardus.

Concilia

Concilij Niceni auctoritatem, & doctrinam ignorare poteris, cum à Legatis Pontificis instrui posses.

Copus in Dialogis, Surius Tom. 3. Conciliorum, & F. Suarez loco prædicto respondent, Synodum Francford. defendere honorem imaginum; & Synodum Constantinop. quam Græci interdum septimam appellant, pro tollendis imaginibus factam, reprobâsse. Synodus Senoniensis, c. 14. ait, Carolum in Synodo Franc. erroris Iconomachorum insaniâ fregisse. *Respondeo.* Synodus Francof. mediâ viâ incedit, venerationem quandam imaginibus tribuens. Hoc modo intelligendus P. Æmilii lib. 2. de gestis Francorum, propè finem, quando ait, & imaginibus suis honor seruatus est. Synodum ergo Constantinopolitanam damnauit, quatenus abolendas imagines decreuit, Nicenam etiam quia ex aduerso, adorationem, illa stabiluit. Platina in vita Adriani, ait. In Synodo Francoford. & *Synodus, quâ Greci septimâ appellabant,* (id est Nicena) & *hæresis Falscinna de tollendis imaginibus abrogata est.*

5 Patres communiter hunc cultum non defendunt; sed damnant potius, etiam post Concilium Nicenum. Augustinus de moribus Ecclesiæ. c. 34. disertè improbat sepulchrorum, & picturarum adoratores. Hieron. in Dan. 3. *Notanda proprietas, Deos coli, imaginem adorari dicunt, quorum virumq; seruus Dei non conuenit.* Walefridus Strabo de rebus Ecclesiæ c. 8. *Non ideo quia novimus non adorandas, nec colendas iconas, conculcande sunt & delende picture.* Et Concil. Constantinop. VI. prohibet spiritum sub columba figurari, & Magos sub stella, & Christum sub Agno; Tesle Caranza. annot. ad can. 82. Leo Armenius edicto, imagines tolli iussit. Zonaras, annal. tom. 3. Alemanni, & Armenij imaginum adorationem interdixerunt, Nicetas Choniates in Annalibus. Neoterici docent imaginem Dei non rectè fieri. Abulensis in Deuter. 4. q. 5. Durandus in 3. distinct. 9. q. 2. fatuum esse dicit, imagines Trinitatis facere, & venerari. Vbi etiam negat imagines ipsas esse colēdas, sed solum in imagine exemplar. & in Rational. l. 1. c. 3. Nos imagines non adoramus, ne Deos appellemus. Et Biel in can. Missæ. lect. 49. ait imagines in Ecclesia non permitti, vt adorentur: sed propter alios fines. Si-

militer

militer Hales. 7. part. quæst. 30. art. ult. Peresius de traditionibus. Ionas Aurelianensis Episcopus adorationem imaginum supersticiosam & perniciosam dicit: addit, non sit nobis religio humanorum operum cultus, meliores enim sunt ipsi artifices, qui talia fabricantur, quos tamen colere non debemus. Non sit nobis religio in phantasmatibus nostris. l. 1. de cultu imaginum. Gerson in compendio Theolog. expositione præcepti primi. ait, Non adorabis neq; coles. Inter quæ, sic distingue: non adorabis scilicet veneratione corporis, ut inclinando ijs, vel genu flexendo. Non coles, scilicet affectione mentis. Et paulò antè ad adorandum igitur & colendum, prohibetur imagines fieri.

6 Distinctio Imaginis & Idoli non observata fuit à Latino Interprete Deut. 4. 16. Et 4. Reg. 11. 18. Sapientie. 13. & 14. Esai. 40. 18. & 44. 13. Ezech. 7. 20, imagines Simulachrorum. Amos. 5. 23. imago Idolorum: & Hieronym. in Isai. 37. per quæ Idola, ait, intelligimus, imagines mortuorum. Idolum, imaginem, & simulachrum pro eodem accipi testatur Card. Paleotus. l. 1. de Sacris & proph. imag. c. 13. Sanctus (inquit) Hieronymus scribit, ubi in sacris literis Idola, positum est, Aquilam figuras vel imagines interpretatum esse. Et apud Ciceronem legimus: Imagines quæ idola nominantur. Et Plato; Idola vocamus imagines, quæ & in aquis, & in speculis sunt, & quæ picta sunt, & quæ typis seu figuris expressa, atq; alia huiusmodi. Ita simulachri nomen quod Latine ducitur, pro eo acceperunt quod est Idolum apud Græcos, cum in Latinâ interpretatione ubi dicitur in Psalmo: Simulachra gentium argentum & aurum, Græcè dicuntur *ἡ ἰδωὴ τῶν ἰδωῶν*. Addit, imaginis nomen, si vocis proprietatem inspiciamus, impia & diabolica forme connere.

7 Ecclesia primitiva honoravit, & veneratione prosequuta est reliquias mortuorū, servando eas, transferendo à loco in locū, ad eas confluyendo. Hieron. contra Vigil. Hæc venerationis caput post annos 300 à Christo: non tamen adoratione, vel genu flexione, coluit eas, per an 600. Nam veteres ponere solebant reliquias sub altari. Ambrosi. 10. ep. 85. sub finē: Nunc autem Pontificij solent collocare super altaria in vasis & vasīs vitreis ut colerentur. Reliquiæ etiam olim in terra, & locis occultis condebantur. Cyrill. contra

“ Julian. l. 10. Cyrillus Eremita in vita Euthimij. Corpus beati
 “ viri transfert ad ædem quam recenter fuerat fabricatus, & in
 “ sacro deposuit loculo, vt nunquam possit amplius aperiri.
 Prudentius hymno 3. Peristephanon de Eulalia.

Reliquias, cinere/g, sacros

Servat humus veneranda sinu.

Et paulò post.

Sic venerari ossa libet,

Officiu altar & impium est.

Victor de persecutione Vand. l. 3. *Gaudens autem qua ade-
 rat multitudo, corpora Sanctorum martyrum diligens tradidit
 sepultura.* Constantinus ex clavis, quibus corpus Christi fuit
 affixum cruci, frænos composuit & galeam armavit. Ruff.
 hist. lib. 1. cap. 8.

8 Miracula (durante adhuc dono) ad has facta sunt, non
 à Martyribus, sed à Deo, vt honorificâ æstimatione vene-
 remur eos ob pietatem, non vt adoratione colamus. Apud ve-
 teres enim adoratio sumitur, pro supplicatione, siue prostra-
 tione corporis.

Signum Crucis.

1 Veteres se Cruce contra dæmones munièrunt, non
 quòd externo signo crucis, tãtam vim & efficaciam adscrip-
 serint; sed hac solenni ceremoniâ, suam fiduciam in crucem,
 id est, mortem Christi, apud alios testari, & quodam quasi
 monitorio fidem excitare voluerunt, quæ omnia mala de-
 pellit. Signum, quo vicit Constantinus, non fuit signum
 Crucis, sed nominis Christi character, qualis cernitur in mul-
 tis antiquis numismatis Constantini, & aliorum Christiano-
 rum Imperatorum, qualis etiam est hic, quem in margine ap-
 poni curavimus, vnâ cum hac inscriptione, *τὸ τοῦ νικᾶ*, vel (vt
 habent Socrat. lib. 1. c. 1. Niceph. lib. 7. c. 29. & Zonaras in
 Constantino) *ἐν τὸ τοῦ νικᾶ* id est, in isto DEO, non SIGNO.
 Chrysost. hom. 55. in Matth. *Crucem non simpliciter digito in
 corpore, sed magnâ profectò fide in mente formare oportet.* Ergo

CRUX

crux non significat ipsum signum crucis, sed per metonymiam, passionem crucifixi. Origen. in Rom. l. 6. Et signi crucis laudes, sunt tantum rhetoricationes; vt cum dicitur *ara*, & *altare*, tropica loquutio est, à legalibus; & cum dicitur *scala*, hyperbolica est metaphora. Et ad omnia dicta Patrum vbi crucem spem, redemptionem, ac salutem &c. esse volunt. *Respondeo* intelligenda esse relativè, vt referuntur ad passionem Christi, vel ad ipsum crucifixum, signo crucis repræsentatum. Nam apud eos trium est, contenti nomen continenti tribuere.

2 Crux non fuit à veteribus adorata, multò minùs latriâ adorata: veneratio tantum ei tributa fuit, id est, vsus cum reverentiâ: eamq; usurpârunt in testimonium fidei suæ, simulq; laudant, quatenus fuit signum intrepidæ fidei, in Christum crucifixum ante Ethnicos, etiam dum illi poenas minarentur. Hic finis, & vsus iam non habetur, quia non sumus mixti Gentilibus. Ar nob. l. 8. *Crucis nec colimus, nec optamus.* Ambros. de obitu Theod. *Invenit Helena titulum, regem adoravit, non lignum vtiq; quia hic gentilis est error, & vanitas impiorum.* Crux tamen cepit paulatim à quibusdam adorari, circa an. 400. Prudentius lib. Apotheosis.

Diffinitio
adorationis &
venerationis
Augustini est,
de doctr. christ.
l. 3. c. 9. &
Caroli M.
libro contra
Concil. Nicæ.

— *Iam purpura supplex*

Sternitur Aeneas rectoris ad atria Christi,

Vexillumq; crucis summus dominator adorat.

Paulinus epist. 11. Crucem, [Episcopus vrbis Hierus.] quotannis, cum Pascha Domini agitur, adorandam populo, princeps ipse adorantium, promit. Hieronymus ait in Epitaphio Paulæ, eam prostratam ante crucem, quasi pendentem Dominum cerneret, adorasse. Et epist. 17. ad Marcellam: Paula & Eustachium optant sibi licere, crucis lambere lignum. Apameenses an. Dom. 540. productam in medium crucem adorant & amplexantur. Euagrius l. 4. c. 25. At post, imaginem Christi latriâ colendam, negavit Synodus Nicæna II. Aetione 7^a.

3 Crux transiens, apud puriorem Ecclesiam communiter in vsu fuit, non crux permanens, id est, crux è ligno, vel metallo composita, vel etiam picta in Ecclesijs, aut oratorijs, per annos à Christo 400. Primum altare, & prima crux in

Angliâ erecta fuere per Oswaldum, in loco prælij contra Cadwallam. ann. 635. Polychron. lib. 5. c. 12. Crux etiam nunquam adhibita fuit ad signandum sacramenta, nisi circa ann. 400. Nam annis à Christo 200. fuit signum externæ professionis fidei, adhibitum in vitâ communi: postea captum est adhiberi in coena Dominica, primò quidem ut signaret nobis Christi bona. August. tract. 118. in Ioan. tum postea, ut per eam benedictio sacramenti, & consecratio fieret. Talem à Christo Eucharistiæ consecrationem factam, negat Amalarius, eamq; ascribit Auguſtino. De Eccles. offic. l. 3. c. 24. Præterea signum crucis, primò per multa secula, fuit in Sacramenti administratione, simplex ritus: postea verò circa an. 1000. mutato ritu, semper est adhibita in numero impari. Micrologus. c. 14.

4 Veteres signo crucis muniri animam dixerunt: vel ex sententia Montani, ut Tertull. lib. de resurrect. carnis. *Caro signatur, ut & anima munatur*: vel dubitanter. August. de peccat. meritis & remiss. l. 2. c. 26. *Catechumenos secundum quandam modum suum per signum Christi & oratione manus impositionis P. V. I. O. sanctificari. ubi verba, Secundum quandam modum, & Ego puto, expendenda: significant enim Augustinum de isto ritu quodammodo addubitalse: & sanctificationem fieri dicit, non per solam crucem, sed per orationem.*

5 Miracula à Deo fieri ant ad signum crucis, habebat enim adiunctam nominis crucifixi, vel manifestam vel tacitam invocationem, ac potestatem faciendi miracula, ut Tertull. in Scorpiae. contra Gnoslicos, ait, *Nobis fides presidium, si non & ipsa percutitur diffidentia signandi* — . Hoc modo, id est, signando, Ethnicis sæpe subvenimus, donatâ à deo eâ potestate, quam Apostolus dedicavit, *quum morsum viperæ spreuit*. Et proinde non signo, sed fidei miraculorum, & invocationi Christi, miraculum, & depulsio daemonum tribuenda. Lactan. de vera relig. l. 4. c. 27. ait, *Quanto terrori su demonibus hoc signum, sciet, qui viderit, quatenus adiurati per Christum, de corporibus, quæ obfederint, fugiunt*. Et paulò post. *Christi sectatores, eosdem spiritus inquinatos de hominibus, & nomine magistri sui, & signo passionis excludere*. Serm. 19. de Sanctis, apud August. Hoc

cursum nostrum dirigit —, hoc facit cum fidei invocatione nominis Christi, victoriosa crucis insignita memoria. Cyrill. Catech. 1. 3. Hoc signum ostenta fortiter: quando enim daemones crucem viderint, recordantur Crucifixi. Ut verbo dicam veteres mira tribuunt non tam signo crucis, quàm orationi, & precibus. vide Nazianzenum ad Nemesium. Origen. contra Celsam, l. 3. & 8. Theodoretum in Petro, & Thalassio. Eusebium lib. 8. hist. c. 7. Sulpitius epist. 1. ad Euseb. Presbyt. Author Dialogor. apud Gregor. lib. 1. Dialog. c. 1. Victorem lib. 2. de perseq. Vandalica. Paulinum lib. 2. de vita, S. Martini. Imò signum crucis, prout eo utebantur veteres, fuit tacita quædam Christi crucifixi invocatio. Figmentum ergo est, valuisse eam ex opere operato, quæ omnem ab invocatione vim accepit.

6 Cruces in Ecclesia caruerunt imagine crucifixi per an. à Christo 400. & contrarium doceri non potest ex probatâ antiquitate. Et videtur istiusmodi imago publicè primum invaluisse circa an. 710. ut constat è Synodo Trullanâ. c. 82. *Ut quod perfectum est, vel colorum expressionibus, omnium oculis subijciatur, cuius qui tollit peccata mundi, Christi Dei nostri, instar hominis Characterem etiam in imaginibus deinceps pro veteri agno statui iubemus.*

Templum.

1 Veteres Ecclesias agnoscunt, ut domos orationis: sed non astringunt nos, ut precaturi veniamus in templum.

2 Et templa vocant de nominibus Martyrum, tantum distinctionis gratia: cultusq; non ijs, sed Deo destinatus. August. de vera relig. c. 55. *Quare honoramus eos charitate, non servitute; nec ijs templa construimus. Et contra Maximinum Arian. lib. 1. Tit. 11. Nonne si templum alicui sancto Angelo excellentissimo de lignis & lapidibus faceremus, anathematizaremur à veritate Christi, & ab ecclesia Dei, quoniam creatura exhiberemus eam servitutem, quæ uni tantum debetur Deo? Si ergo sacrilegi essemus, faciendo templum cuicunq; creatura, quomodo non est Deus verus, cui non templum facimus, sed nos ipsi templi sumus?*

sumus? Hic & sæpe alibi, August. probat Spiritum Sanctum in esse deum quia templum habet. Quo argumento vsi sunt Basilius. ep. 1. 41. & Ambros. de Spirit. Sanct. lib. 3. c. 12.

3 Consecratio templorum apud veteres fuit dedicatio verbis, & precibus, facta, sine ritibus & signaculo crucis. Et dedicandi consuetudo cepit. circiter ann. 300.

4 Veteres ante 200. à Christo annos nihil de ornatu templorum præcipiunt. Error cepit inualescere tempore Constantini: & Patres tum abrepti consuetudine, templorum ornatum requirunt. *Otto Frising. l. 4. c. 2. Tum prima (regnante Constantino) edicta dabantur ut edificarentur Ecclesie. 1. augustiora delubra, siue Tempia: quia antè in vsu fuerunt Aedes sacræ.*

Horæ Canonice.

Veteres horas obseruârunt. & variè & liberè: obstringi omnes, iisdem & totidem horis, tyrannicum, & superstitiosum est: & Walfridus aliquoties repetit longo tempore post Apostolos, eas compositas institutasque fuisse. *Sciendum est, inquit, multa post reuelationem Euangelij tempora transisse, antequam ita ordinarentur, quarundam per diem & noctem horarum solennia, sicuti nunc habentur. c. 25.* Et purior Ecclesia non nouit septem horas canonicas. Nam *prima hora*, nec Athanasius, nec Basilius, nec Hieronymus meminerunt, sed Cassianus. qui *primæ* officium suo tempore institutum asserit. l. 3. de instit. Cænob. c. 4. Sotus de iure & iustit. l. 10. q. 5. art. 1. Falsum ergo est, quod dicit Baronius, de 4. diurnis horis, sæpe agere Chrysostomum, & Basilium.

Veteres horas nocturnas præscribunt æquè, ac diurnas. Et præter septem horas canonicas, nocturnale officium, & nocturnas vigilias præscribunt. Amalarius in Eccles. off. lib. 4. à cap. 2. ad cap. 11. Rupertus de diuinis off. lib. 1. à cap. 1. ad cap. 8. Radulphus in obseru. can. prop. 14. Cassianus, lib. 2. c. 4. Concilium Agathense ut refertur c. Presbyter. dist. 91.

1. & Greg. Decret. lib. 3. Tit. 41. c. 1. de celebrat. Missarum. Beda lib. 3. in Esdram. c. 28. Hieron. ad Eustochium—, *noctibus (inquit) bis, serg, surgendum.* Inprimis autem mediam noctem obseruandam voluerunt. Athanasius de virgin. Basiliius quæst. fufius explicatis q. 37. Hieron. ad Eustochium, de obitu Paulæ. Hugo Sancti victoris in speculo Ecclesiæ. c. 3. & de Eccles. off. 2. cap. 1. & 9. Has non obseruat Rom. Ecclesia: imò triduò ante Pascha publicè nocturnū officium, & laudes, ad Vesperam canit; & à toto Clero tres omnes nocturni, vnâ canuntur.

Intercessio, invocatio, cultus sanctorum.

1 A nato Christo, per 200. annos, Defunctorū intercessio, ac proinde Inuocatio, penitus ignota fuit in Ecclesia Dei. Detur in contrarium *in casu.*

2 Postea Origenes, & alij Patres disputarunt de Intercessione Sanctorum pro nobis, sed admodum variè, & dubitanter, vsq; ad ann. à Christo 400. Orig. l. 2. in epist. ad Rom. *An Sancti qui cum Christo sunt, aliquid pro nobis agant, ac laborent—, habeatur hoc quoq; inter occulta Dei; neq; charitula committendu mysteria.* Et Hom. 3. in Cant. de his precibus loquitur, sed non assertoriè; *Omnes sancti qui de hac vita decesserunt, habentes adhuc charitatem erga eos qui in hoc mundo sunt, si dicantur, curam gerere salutis eorum & iuuare eos precibus suis—, non erit inconueniens.* Nazianz de laudibus Gorgoniz. *Si qua tibi cura [ut dicitur dei] sit, nostrorum laborum, aq; hoc sit diuinis mentibus concessum, hac sentire, suscipe precatorem meam.* Et orat. primâ contra Iulianum, *Audis in quâq; anima Magni Constantini, tu dicis, SI QVIS SENSUS IN SIT.* Et orat. de Basilio ait, *Basilius animam esse in cœlis, & offerre Sacrificia [ut dicitur] ut arbitror.* Et in Epitaphio Patris, ait, *ut ego quidem mihi persuadeo nunc plus intercessione sua prodest, quam animi videret, doctrinâ.* Mox etiam addit, *nisi sit*

nimis audacis hoc dicere. Hieronymus in Epitaphio Nepotiani. *Quicquid* (inquit) *dixero, quia ille non audiuit, mutum videtur.* Et tamen postea, *illum, ait, missum choro Angelorum.* August. libro de cura pro mortuis c. 16. an adiuvent nos martyres iam mortui, incertum relinquit: addit etiam, *hac superare vires ingenij.* Et cap. 13. probat Sanctos nescire, quæ hic aguntur, ex Elai 63. 17. Et in Psalmum 108. non audet concedere, defunctos scire læta, & tristia, quæ circa amicos contingunt. Author libri de spiritu & animâ, apud Augustinum c. 29. *Ibi, inquit, sunt spiritus defunctorum ubi non vident, neque audiunt quæ aguntur & eveniunt in ista vita hominibus. Ita tamen est eis cura de vivis, quanquam quid agant omnino nesciant, quemadmodum est nobis cura de mortuis, quamvis quid agant vtiq; nesciamus.* Theophylact. in Matth. 15. licet Sancti orent pro nobis, sicut pro illa (Canaanitâ muliere) Apostoli: attamen nos pro nobis ipsis petentes magis audimur.

3. Præterea veteres communiter asservunt Defunctos omnes fideles, manere extra cælum in occultis quibusdam receptaculis, sine visione Dei usque ad ultimum iudicium. Irenæus lib. 5. in fine. Iustinus Martyr. q. 60. & q. 76. Origen. hom. 7. in Levit. & lib. 2. peri archôn. Chrysost. hom. 39. in 1. Corinth. Et hom. 28. in epist. ad Hebræos. Theodoret. in heb. 11. Theophylactus ibidem. Euthimius in luc. c. 16. & 23. Aretas in Apoc. 6. & Victor ibidem. Lactantius l. 7. c. 21. Hilarius in Psal. 138. Prudentius, in hymno de exequiis defunctorum. Ambros. l. 2. de Cain. c. 2. & lib. de bono mortis. August. retract. l. 1. c. 14. Epist. 111. ad Fortunatianum. Enchiridio. c. 108. de Genesi ad litteram l. 12. c. 35. De civitate Dei lib. 12. cap. 9. & in Psal. 36. Bernard Serm. de omnibus Sanctis, 3. & Serm. 4. Hinc sequitur, quod Patres vel incerti fuerunt de intercessione Sanctorum, vel quod sibi ipsis planè contradicunt. Hinc etiam apparet eodem illos modo, tenuisse Limbum patrum, Inuocationem Sanctorum, & speculum Trinitatis.

4. Intercessio Sanctorum, de qua veteres communiter per multa secula loquuntur, est generalis intercessio pro Ecclesiâ, non pro hoc, vel illo particulari individuo. Hanc libenter nos agnoscimus. Particularis autem illa intercessio singu-

singulariū pro singularibus tardiū credita, fidem inuenit ex insomnijs, & reuelationibus. Euseb. Hist. l. 6. c. 4. narrat Potamianum (vt tum ferebatur) triduo post martyrium, nocte Basilidi astitisse, coronam capiti imposuisse, ac dixisse, interpellare se pro illo Dominum. Et Apollo quidam vidit, per reuelationem, fratrem defunctum pro eo intercedentem, vt ait Palladius in historia Patrum. c. 52.

5 Veteres docent sanctos Intercedere non tantum aperte, orandos; sed etiam interpretatiue, merendo. Anselmus lib. de excellentia Mariæ — *Merita tamen matris intercedunt, vt exaudiatur. Iuo epist. 119. Quod viribus nostris non valemus, meritis beata & perpetua virginis, obtinere posse audimus.* Berno Augiensis Serm. 2. de Marco. *Per sanctis Marci merita, quicquid petitis, credite, quia accipietis.* Author epistolæ ad Paulā & Eustochium apud Hieron. de assumptione Mariæ. de Mariā sic loquitur, *Suis commendet nos meritis, & precibus auxilietur, vt & ipsi digni inueniamur in eius laudibus.* Lombard lib. 4. dist. 45. lit. G. *Intercedunt Sancti apud Deum pro nobis merito, & affectu.* Imò veteres quandoq; Intercessionibus Sanctorum plus æquo tribuunt. Seuerus Sulpitius epist. 2^a. de Sancto Martino, ait, *eam spem sibi solam, eamq; postrema superesse, vt quod per se obtinere non possit, illud, Martino pro se orante, mereatur.* Leo Serm. 1. in natali Apost. Petri & Pauli. *Credimus atq; confidimus — ad obtinendam misericordiam Dei semper nos specialium patronorum orationibus adiuvandos: vt quantum proprijs peccatis deprimimur, tantum Apostolicis meritis erigamur.* Prosper lib. de promissionibus & prædictionibus, Dei. *Orationibus Sanctorum, me expiari ab omni peccato posse confido.* Gregorius Turonensis l. 4. vitæ Sancti Martini in prologo. Sanctos ait, pœnas æternas restringere, & delictorum languoribus mederi suo interuentu obtinere. Et apud veteres Sancti immediati sunt Intercessores apud Deum pro nobis. Adrianus primus, epist. ad Constantium. & Irenen, ait, Sanctorum imagines colendas, quos constat Seruos Dei esse, & pro nobis apud Deitatem obsecrantes, & intercedentes.

6 Inuocatio Defunctorum nulla ostendi potest in Ecclesia per an. à Christo 350. nullum enim per hoc tempus in

veterum scriptis idoneum invocationis, vel præceptum, vel exemplum habetur.

7 Ista invocatio inveni capta est in usum Ecclesiæ Catholicæ, circa an. à Christo 380. ex consuetudine vulgi, & ex privata quorundam devotione. Nam Patres his temporibus Sanctos narrant invocatos, non docent invocandos. Imò in serijs disputationibus, & Sermonibus, Invocationem Sanctorum reprehendunt. Origen. contra Celsum, lib. 5. *Omnia vota, omnes interpellationes, deprecationes, & gratiarum actiones, destinanda sunt ad Deum verum omnium dominum, per maiorem omnibus angelis summum Pontificem, vivum verbum, & Deum.* Rursus: *Hoc ipsum colubebis, ne quis audeat preces offerre, nisi soli Domino Deo qui unus omnibus abunde sufficit per Servatorem, dei filium.* Athanas. Serm. 3° contra Arianos, Christum Deum asserit, quia fuit invocatus: quum creatura adorari non debeat. Epiphani. hæres. 79. Venerationem Mariz tribuit, sed negat adorandam & invocandam. Ambrosius in comment. in Rom. 1. Stultos existimat, qui conservos adorant. Basil. in psal. 7. Ut consentaneum est nihil præter Deum colere, ita debemus Spes nostras non in alio quàm in deo collocare. Hieronym. Nullibi asserit invocationem Sanctorum, sed in contrarium, contra Vigilantium ait, in epist. ad Riparium: *Nos, non dico Martyrum reliquias sed ne solem quidem, & lunam, non angelos —, colimus, & adoramus, ne serviamus creatura potius quàm creatori.* Cyrillus contra Iulianum, l. 6. *Sanctos Martyres neque Deos esse dicimus, neque adorare consuevimus.* Et Thesaur. l. 2. c. 1. *Nemo ignorat, nulli prorsus natura præterquam Dei, adorationem à scriptura tribui.* Chrysostomus in genuinis scriptis nec usurpat, nec defendit invocationem istam, sed improbat magis. homil. de profectu Evangelij. *Ceterum, inquit, non opus tibi patronis apud Deum, neque multo discursu, ut blandiare alijs; sed licet solus sis, patronoq; careas, & per teipsum Deum preceris, omnino tamen voti compos eris. Neque enim tam facile deus annuit, cum alij pro nobis orant, ut cum ipsimet oramus, etiamsi plurimis plenis sumus malis.* August. de verâ relig. c. 55. *Nobis religio non sit cultus mortuorum: & honorandi propter imitationem non adorandi propter religionem.* De civit. Dei, l. 22. c. 10. *Nos Martyribus nostris*

nostris non templa, sicut *Dij*, sed memorias sicut hominibus martiris, quorum apud Deum vivunt spiritus, fabricamus. Neq; ibi erigimus altaria, in quibus sacrificemus martyribus, sed uni Deo & martyrum & nostro, sacrificium immolamus. Ad quod sacrificium sicut homines Dei, qui mundum in eius confessione vicerunt, suo loco & ordine nominantur, non tamen à sacerdote qui sacrificat *INVOCANTUR*. Similiter l. 8 c. 27. Theodoretus in c. 2. ad Coloss. Qui legem defendebant, eos etiam ad Angelos colendos inducebant, dicentes fuisse legem per eos datam. Mansit autem cum hoc vitium in Phrygia & Psidia. Quocirca Synodus quoque qua convenit Laodicea, quæ Phrygia est metropolis, lege prohibuit, ne precarentur angelos. & in hodiernum usq; diem licet videre apud illos & eorum finitimos oratoria Sancti Michaelis. Illi ergo hoc consulebant, usq; humilitate videntes, Dicentes universorum Deum nec cerni, nec comprehendî, nec ad eum posse perveniri. & oportere per angelos divinam sibi benevolentiam conciliare. Similiter Augustinus lib. confess. 10 c. 42. Deum alloquens, ait, *Quem invenirem qui me reconciliaret Deo? an eundem mihi fuit ad angelos? at quæ prece, quibus sacramentis.* Vide August. de moribus Ecclesiæ, c. 34.

8 Invocatio Sanctorum quæ fuit his temporibus in usu, fuit propriè colloquium vel Sermocinatio quasi cum præsentibus. præsentibus autem fuerunt, vel per fictionem rhetoricam, vel opinione, quia vulgò tum persuasum erat præsentibus adesse locis Martyrij, quibusdam etiam ubiq;. Vtrunq; sic confirmo. Basilii & Nazianzeni & alij Patres, occasione orationum Panegyricarum, solebant inter perorandum non invocare quidem amicos mortuos, sed oratorio more per prosopopœiam eos tanquam præsentibus alloqui, & vota non preces facere: ut quum nos Angli in lusu globum currentem rogamus, ut celerius currat, vel cursum inhibeat. Nazianz in Pascha ait, *O Pascha magnum & sacrum, totiusq; mundi expiatio, tecum enim tanquam cum animato aliquo colloquor.* Et 1ª Invektivâ in Iulianum. *Audi & tu anima Constantini, si quis tibi scus est.* Et pòst: *Quid hoc rei est. ô Imperator ù divinisime? cogor enim illum tanquam præsentem & audientem inculpate licet cum Deo constitutum.* Et Invektivâ 2^a: Iulianum mortuum & in inferno existentem compellat. Hoc me do

Dionys. Arcopag. Hierarchiz Eccl. c. 3. par. 5. rhetoricam exclamationem ad Christum pane representatum, adhibet. Et Victor. de persequut. Vandalicâ, Prophetas, Patriarchas, Apostolos alloquitur. Hieronymus in Epitaphio Paulæ ait, *Vale ô Paula, & cultoris tui ultimam senectutem orationibus iuvâ.* Est autem in his verbis non invocatio, sed apostrophe, qua defunctam alloquitur quasi præsentem. Idem Hieron. in vitâ Hilarionis, de Constantia ait: *Erat solita pervigiles in sepulchro eius noctes ducere, & quasi cum præsentem ad adiuvandus orationes suas sermocinari.* Similiter Nyssenus orat. in sanctum Theodorum, *Quasi corpus enim per se vivens, & florens, qui intuentur, amplectuntur, oculis, ore, auribus, omnibus sensuum instrumentis adhibitis.* Deinde officij & afflictionis lachrymas martyri, quasi integer esset & appareret, superfundentes, ut pro ipsis deprecator intercedat, supplices preces afferunt tanquam satellitem dei orantes, quasi accipientem dona cum velit, invocantes. Chrysost. orat. in Babylam. Si quis huiusmodi conatoris adhat — ipsius capsula aspectus in animam invadens, ipsam percellit & exsultat, ac perinde afficit, quasi qui illic moriens iacet, preces simul fundat, præsensq; adesse cernatur. Iam creditum fuisse vulgò, præsentem adesse martyres sepulchris suis, aut ubi vellent, indicat reprehensio Vigilantij ista negantis. Ais (inquit Hieronymus) *vel in sinu Abrahæ, vel in loco refrigerij, vel subter aram Dei, animus Apostolorum & Martyrum condescisse, nec posse suis tumultus & ubi voluerint præsentem adesse.* Respondet, *Agnes ubiq; est, ergo & hi qui cum Agno sunt, ubiq; esse credendi sunt.* Et cum diaboli, & demones toto vagentur orbe, & celeritate nimia ubiq; præsentem sunt, Martyres post effusionem sanguinis sui arcâ operientur inclusi, & inde exire non poterunt? Hieronym. contra Vigilantium, c. 2. Maximus Taurinensis in Natali Martyrum Tauricorum. *Universi Sancti ubique sunt, & omnibus prosunt & — semper nobiscum sunt, nobiscum morantur: hoc est, & in corpore nos viventes custodiunt, & de corpore recedentes excipiunt.* Severus Sulpitius Epist. 2^a de Martino ait; Eum sermocinantibus de se, interesse, & omnibus adstare. Sed hoc audacter assertum, infirmiterq; conclusum esse, quis non videt. Tametsi excusandi causâ dicamus, hos scriptores ubiq; pro, passim, vel ubi ubi vseruisse.

9 Veteres in Liturgiis, & Eucharistiæ distributione, se-
lebant nomina martyrum, & sanctorum commemorare, pe-
tentes insuper rogantēq; Dominum, ut hoc, aut illud preci-
bus vel intercessionibus eorum concederet. Cyril. catech. 5.
*Cum hoc sacrificium offerimus, facimus mentionem illorum qui
ante nos obdormierunt —, ut deus illorum orationibus susci-
piat preces nostras.* August. tract. 84. in Ioan. Ideo ad ipsam
mensam non sic eos commemoramus quemadmodum alios, qui in
pace requiescunt, ut etiam pro ijs oremus, sed magis ut ipsi pro no-
bis orent. Sic fiunt commemorationes Sanctorum, in Litur-
gijs quæ dicuntur, Iacobi, Basilij, Chrysostomi, & etiam in
Missâ Ecclesiæ Romanæ. Sed istæ orationes publicæ, mul-
tæq; priuatæ consimiles, non nisi vota quardam fuerunt, ut
preces Sanctorum, quas pro universa Ecclesiâ ipso fundere
credebant, apud Deum pro ipsis valerent, ut rectissime ob-
servavit G. Cassander. Cuiusmodi est illud votum Prudentij
in libro *tristis* *capitulum* in fine Hymni 10, de supplicio Romani
Martyris,

*Vellem sinister inter hadorum greges
Ut sum futurus, eminus dignoscerer,
Atque hoc precante diceret Rex optimus:
Romanus orat, transfor hunc hedum mihi,
Sit dexter agnus, induatur vellere.*

10 Veteres præsertim post an. 400. in Invocatione San-
ctorum peccarunt, imò sacrilegij sunt rei. Nam aliquando
spem, fidem, fiduciam in ijs collocant. Paulinus in natali 3º,
in Eccliam,

*Exora, ut precibus plenis, meritisq; redonet
Debita nostra tuis.*

Rursus in Natali 6º,

*Erigit in cælum mentem, & mox corde refello.
Præsumente fide, spem voti compotis haurit.
Sanctaq; Felicis rapido petus atria cursu.*

Et paulò post,

*Te requiem sessis Deus, afflictisq; levamen,
Te posuit maestas ad saucia corda medelam.*

Et Natali 8º,

Concurrant ad hunc spe conspirante patronus.

Tu dextera Felix

*Esto precor nobis, in munitissima turris,
Fortunatus, in vitâ Martini, lib. 2.
Dulcis adorande, & mihi pectore voce colende,
Fer pietatis opem misero, miseri miserere.*

Et paucis interiectis.

Inter me & Dominum mediator adesto benigne.

Leo Serm. 1. de Natali Apost. Petri & Pauli cap. 7. ait, Nos tantâ Apostolicis meritis erigi, quantum proprijs peccatis deprimimur. Gregorius hom. 32. in Euangelia, ait; Hos protectores vestri reatus invenite. Et lib. 12. ep. 22. Speramus in omnipotentis Dei virtute, & in ipsius beati Petri Apostolorum principis. In laudibus Virginis Mariæ modum excedunt Ephrem. Fulgentius P. Damianus Serm. 2. de Natiuit. Mariæ, Fecit tibi magna, qui potens est, & data est tibi omnis potestas in calo & terrâ, & nihil tibi impossibile cui possibile est desperatos in spem beatitudinis releuare. Quomodo enim illa potestas potentia tua poterit obuiare, qua de carne tuâ carnis suscepit originem? Accedis enim ad illud aurum reconciliationis humana altare, non solum rogans, sed etiam imperans, domina, non ancilla.

¶ Aliquando omnia ijs operta esse dicunt. Paulinus, Natali, 6.

*Te teneo, tu scis ubi sunt, qui lumina Christi,
Cuncta & operta vides, longeq; absentia cernis,
Et capis includente Deo, quo cuncta tenentur.*

Prosper Aquitan. de vitâ contemplatiuâ l. 1. c. 4. Nec latebit iam perfectos aliquid secretorum, qui, quod est præstantius, ipsum visuri sunt mundis cordibus, deum.

11 Inuocatio quæ prius seculis fuit priuata deuotionis, publica esse cepit, circa ann. 500. Tum enim Petrus Gnaphæus miscuit inuocationes sanctorum publicis Ecclesiæ precibus. Nam hoc dicitur inuenisse, vt, in omni precatione Dei genitrix nominaretur, cuiusq; nomen diuinum invocaretur. Niceph. l. 15. c. 28. Et circa ann 600. Gregorius Magnus Litaniarum sanctorum inuocatricem, publicè cantari iussit. Tum ergo ex commemoratione Sanctorum facta est inuocatio.

12 Inuocationis Sanctorum opinio orta est ex parte, & confirmata, ex revelationibus dubijs & incertis. Sigon. de Reg. Ital. l. 1. Factum est vt imaginem (Mariæ virginis) quæcun-

3. ferretur, terrâ pestilentis cœli granitate cecidit, optima salubritas sequeretur. Qua de re Deo gratulantibus omnibus, ecce angelus sanctam virginem his vocibus à cœlo alloquens, est auditus. Regina cœli latere, Alleluia, quia quem meruisti portare, Alleluia, resurrexit sicut dixit, Alleluia. *Quam ubi Gregorius auribus orationem accepit, statim divino instinctus spiritum in hunc modum explevit. Ora pro nobis Deum, Alleluia.* ad ann. 591. Conradus quidam Germanus scelerum pœnitens Romam venit. Hildebrandus Pontifex, lorica loco interulæ, illum ferre iubet, quinq; catenis ligat, literas peccatorum catalogû continententes, obsignatas dat, loca sancta totius orbis obire precipit, sicubi veniam exorare, & peccatorum remissionē consequi posset. — Quum à prima hora diei ad nonam usq; obsecrationibus incubuisset [ad sepulchrum sancti Stephani regis, in Hungaria] ante aram graui somno correpto, Diuus rex apparet. Surge mox, inquit, amice, ne meis quidē meritis opeve apud tribunal Dei veniam impetrabis. Sed filij mei Emerici monumētum, quod iuxta est, adito, qui p̄ virginitate suâ, p̄cipuam apud Deum gratiam promeruit. Ille somno exp̄rectus exorat Diui nomen, & opinione celerius vincula, quibus erat obstrictus vndiq; disrupta concrepuere. Pugillares rescisso sigillo sponte patuere, in quibus nullum peccatum, ne minima quidem litera inspicere poterat. Ex eo postea, huic sacello, tantū religionis accessit, vt ē remotissimis regionibus homines confluerent. Bonfinius l. 1. dec. 2.

13 Canonizandi potestas ignota fuit patribus usq; ad ann. 880. quando Adrianus sibi hoc ius vsurpauit. Quod etiam Alex. III. postea, cap. 1. Extra de reliquijs Sanctorum, confirmauit.

14 Distinctio cultus religiosi, in Latrîam & Dulîam, ignota fuit ipsis Apostolis, & Patribus Græcis, Latinisq; , per annos ad minimum 400. nam Latrîa hominibus tribuitur, Deut. 28. 48. Leuit. 27. 8. & dulîa Deo. Rom. 16. 18. Et August. latrîam hominibus tribuit, de ciuit. Dei. l. 10. c. 1. Et dulîam religiosam iisdem negat: de vera relig. c. 55. Honoramus sanctos charitate non seruitute. i. [dulîa.] Hic obseruandum; primò Augustinum, non concedere sanctis dulîam. Et q. 94.

2

3

in Exod. dicit, tam Latreiam, quam dilectam deo tribui, latreiam vt Deo, dilectam vt Domino. *Deinde* per latreiam & duliam distinguit cultum religiosum, à cultu ciuili. De ciuit. dei l. 10. c. 1. & 4. *Tertio*, latreia semper in scripturis pro seruitute usurpari affirmat, nedum vt latreia sit nescio quid dulia maius. De ciuit. Dei. l. 5. c. 15. & l. 6. c. 1. & l. 7. c. 3. 2. & l. 10. c. 1. & 4. Dulia quidem politica semper fuit recepta, & ab omnibus recipienda est. Gal. 3. 14. sed dulia illa, quæ sublimior ciuili cultu est, non fuit tributa hominibus per ann. 400. nec mirum: quia *Dei* communiter maius quiddam est; & significat eam seruitutem quæ est sine mercede: quia is qui seruit in alterius potestate est. Suidas autem ait *Δαλνεία δουλεία ὕψους ἐστὶ γὰρ δὲ*. Hinc Mart. Peresius de trad. part. 3. consider. 7. improbat nomen duliæ sumptum pro cultu sanctorum, quod Deo non hominibus vipote Seruis Dei, dandum esse vult, nisi seruitutis nomen metaphoricè velis sumere non propriè. L. Valla, & L. Viues in Aug. de ciuit. Dei. l. 10. c. 1. pro eodem ponunt latreiam & duliam. Ergo distinctio posterioribus seculis, & inuenta, & recepta fuit; idq; ipse fatetur Bellarminus. habetur apud Bedam in cap. 4. Lucæ. apud Magistrum & totam Scholam, in Sent. 3. d. 9.

15 Imaginem crucifixi colendam latreia, negatur à plurimis. Ab Henrico in Quodibet 1. q. 6. qui dicit imaginem Christi adorandam hyperdulia. Ab Alberto Magno in Mariali. c. 81. & à Francisco Maironis. 3. dist. 9. à Gabriele Lect. 49. in canonem; à Peresio de Trad. part. 3. Synodus Nicæna I Imaginibus venerationem tribuit, negat latreiam. Act. 2. & 3. ¶ Cultus verò Latreie non fuit tributus Imagini Christi, nisi post 1000. à Christo annos. Hoc ipsum ingenue fatetur Catharinus in Opusculo de Imaginū cultu: vbi etiam negat Thomam Concilium Nicænum legisse.

16 Speculum Trinitatis, in quo Sancti in cælo dicuntur videre preces nostras, fictitium est, & ignotum veteribus multis post Christum seculis. Aug. libro de cura pro mortuis c. 13 ait, nescire animas defunctorum quæ geruntur apud viuos: ad hoc probandum adducit Isai. 63. *Abraham nesciuit vos.* Et 2. Reg. 22. *Colligam te ad Patres — vt non videant oculi tui omnia mala.* Et Patres in 4. primis à Christo seculis communiter

munitur dixerunt sanctos, inuocantibus² praesentes esse, & eam ratione audire. Neque fuit haec opinio probata ab omnibus Neotericis, nam piorum animas preces nostras cognoscere in verbo, vel essentia diuina, negant. Durand. 4. dist. 49. q. 3. Sotus ibid. q. 3. art. 3. con. 8. Caiet. in 3. part. Thom. q. 10. art. 2. sed tamen in proprio genere, per singulares revelationes.

3. ut supel. pag. 94.

17 Cultus Sanctorum, de quo Patres communiter, fuit cultus dilectionis, & societatis, & venerationis, in imitatione, gratulatione, aestimatione, laude, & pia memoria; & ad secundam Tabulam pertinuit; & non fuit cultus religiosus siue adoratio; quia primo non colebantur, templis, oblatione, officio instituto, ut postea, & nunc in Romana Ecclesia. Aug. in Psal. 88. de Ciuit. Dei. l. 8. c. 27. contra Faustum. l. 20. cap. 4. & 21. Euseb. lib. 4. c. 15. Alexander Ales q. 92. memb. 1. art. 4. disputat solum Deum simpliciter invocandum esse, & sanctos se habere magis ex parte orantium, quam illius qui oratur, & hoc in illo obseruauit Cassander. in Consult. art. 21.

18 Vota quae fiunt Sanctis, penitus ignota fuerunt usque ad Lombardi seculum. Ita enim definit votum. Est testificatio quaedam promissionis spontaneae, quae Deo & de his quae Dei sunt, proprie fieri debet.

4. dist. 3. lib. A. 1. c. 1. c.

Preces pro mortuis.

1 Ante annos a Christo 170. nullae memoriae martyrum in Ecclesijs celebratae; nullae item fuerunt pro defunctis preces, oblationes, sacrificia, ante annos a Christo 200. Horum prima apud Tertullianum mentio fit: & orta sunt ex traditione, ut asserit libro, de Corona Mil. *Harum, inquit, & aliarum eiusmodi disciplinarum, si leges exposcules, scripturarum nullam inuenies. Traditio tibi praeiudicat auxilium, consuecundo confirmatrix, & fides obseruatrix.*

2 Veteres annos a Christo 400 censebant, orandum esse pro mortuis omnibus, etiam infidelibus, & damnatis: incerti tamen sunt an possint defuncti iuari precibus & eleemosynis viventium: & certi si quid dicunt, non eo tamen dicunt

modo quo Pontificij. August. in Enchir. c. 110. ait, *Sacrificia sine altaris, sine Eleemosynarum pro defunctis non valent malis propitiationes esse, pro valde malis (ait hæsitanter), valde ut tolerabilior sit damnatio.* Prudentius lib. Cathemerinon in hymno 5. ad Incensum cerei Paschalis,

*Sunt & spiritibus sæpe nocentibus,
Pænarum celebres sub styge seris,
Illà nocte sacer quæ rediit Deus,
Stagnis ad superos ex Acheronticis.*

Et paulò post,

*Marcent supplicij tartara miisibus,
Exultatq; sui carceris ocio
Umbrarum populus, liber ab ignibus,
Nec fervent solito flumina sulphure.*

Chrysost. de istis precibus dubitanter loquitur. homil. 3. in Philip. *Dixi quæso, inquit, quæ spes esse poterit illis, qui cum peccatis suis ex hinc discedunt, ubi peccata exuere non licet? Donec enim erant in hoc seculo, plurimum fortè erat expectationis & spei, immutandos illos, melioresq; fore — ; iuvemus ipsos pro viribus, procuremus eis aliquid auxilij, modici quidem, attamen iuvemus eos — , Habet res ista nonnihil consolationis.* Et postea orare nos vult pro defunctis omnibus, quemadmodum pro omnibus hominibus viventibus, pro furibus & latronibus: quia ERIT FORSAN aliqua conversio eorum. Et hom. 69. ad pop. Antioch. & 70. eodem modo dubitat. Homil. 21. in Acta Apost. *Si preces pro illo faciamus continuas, si eleemosynas demus, etsi ille indignus sit, nobis tamen Deus placatior erit — .* Et homil. 32. in Matth. Defuncto filio sua, ut illis se à maculis tergat. Epiphani. hæres. 75. fatetur has preces non fundari verbo Dei, sed fieri ex statuto Ecclesiæ. & has prodesse defunctis, etiam si non totam culpam abscedant. Damascenus allatis aliquot exemplis, ostendit suffragia fidelium infidelibus, & impiis ad æterna supplicia damnatis, aliquam ex parte prodesse, Oratione de fidelibus defunctis. Et tamen ibidem de opinione, an Christianorum animæ ex pœnis per eleemosynas redimantur, ut etiam de liberatione impiorum ex inferno, sic refert: *At nos desinimus nihil, tamen fraternitatis studio ratiocinamur.* Et postea; *Tunc*

non eris tempus quarendi auxilij: stabit enim homo cum onere suo: nunc vero tempus adiutorij, nunc tempus rogationis, nunc tempus reconciliationis. August. incertus est, an preces pro mortuis aliquid valeant: lib. de curâ pro mortuis. cap. 5. si quidem credidit eius animam meritis Martyris adiuvari, hoc quod ita credidit, supplicatio quædâ fuit, & hæc profuit, si quid profuit, & cap. 1. has preces fieri dicit ex consuetudine Ecclesiæ. Eodem modo hæret. De civitate Dei, lib. 21. cap. 27. ¶ Et quidem verisimile est istud orationis genus ortum primò habuisse à Montanistis Purgatorij authoribus. vide Tertull. lib. de castitate, & monogamia. A quibuscumque improbatæ sunt hæ preces. Gratian. caus. 13. q. 2. cap. In præsentī hoc Hieronymi dictū in Gal. 6. citat. In præsentī saculo sue orationibus, sine consilijs invicem posse nos coadiuvare. Cum autem ante tribunal Christi venerimus, non Iob, non Daniel, nec Noe rogare posse pro quoquam, sed unumquemq; portare onus suum. Et Petrus Cluniacensis, lib. 1. epist. ad Petrobrusianos ait, catholicos quosdam dubitasse an sit orandum pro mortuis. August. Serm. 17. de verbis Apost. ait, iniuriam facere Martyri, qui orat pro Martyre.

3 Preces pro defunctis fuerunt initio laudes tantum, & gratiarum actiones, in quibus annuatim nomina martyrum legebantur. Cyprian. epist. 5. l. 4. *Sacrificia pro ijs semper offerimus*, de Martyribus agens. Epiphan. hæres. 75. contra Aerium. *Pro iustis vero & Prophetis, Patriarchis, Apostolis, Evangelistis, Martyribus, Confessoribus, & Episcopis memoriam faciemus*, quos dicit paulò ante vivere apud Deum. Chrysost. homil. 12. in Acta: *Offeritur pro martyribus & pro omnibus fidelibus Defunctis*.

4 Precabantur pro mortuis veteres, non ut remissionem peccati quoad pœnam in Purgatorio temporalem obtinerent. Nam sine exceptione pro omnibus qui inter eos vitâ defuncti sunt, orabant. Cyrill. catech. 5. myslag. Alios ergo spectabant fines. Primò, ut pietatem erga illos ostenderent, & curam illos Deo commendandi. Ambros. in orat. funebri pro Satyro. *Tibi nunc omnipotens Deus innoxiam commendò animam, tibi hostiam meam offero: cape propitius ac serenus fraternum munus, sacrificium Sacerdotis*. Iam ne putemus fuisse

in Purgatorio, præmiserat: *Intrans in regnum celorum, quoniam credidit verbo Dei.* Similiter de obitu Valentiniani. *Nulla, ait, dies nos silentio præteribit, nulla inhonoratos vos mea transibit oratio, nulla nox, nõ donatos aliquã precum mearum cõtextione transcurret: omnibus vos oblationibus frequentabo.* At antea dixerat. *Credamus quia ascendit à deserto, hoc est, ex hoc arido & inculto loco, ad illos stornelætas delectationes ubi cum fratre cõmunitus, æternæ vitæ fruatur voluptate.* Et de Theodosio. *Manet in lumine Theodosius, & sanctorum catibus gloriatur.* Et tamen antea precabatur. *Da requiem perfectam sermo ino Theodosio, requiem illam quam præparasti sanctis tuis.* Aug. Confess. lib. 9. c. 13. pro matre Monicâ oraturus, ait, *credo iam feceris quod te rogo: sed voluntaria oris mei approba Domine.* Matthæus Westmonasteriensis ait, Carolum, circa an. 797. scribere ad Offam regem Mercie, vi pro Adriano Papâ intercedi inbeant: addit tamen, *Nullam habentes dubitationem eius animam esse in requie, sed ut fidem & dilectionem ostendamus in eum nobis charissimum.* Secundò, ut spem futuræ resurrectionis & desiderium illius maturandæ alerent. Ambros. orat. de Valent. *Te quaeso summe Deus, ut charissimos inuenes [Valentianum & Gratianum] maturâ resurrectione suscites, & immaturum hunc vitæ istius cursum, maturâ resurrectione compenses.* Tertiò, precantur pro ijs ut beati ex adauctâ gloriâ, beatiores essent usq; ad vltimum iudicium, & in die iudicii peccata illis non ascriberentur. Chrysost. hom. 32. in Matth. *Pntas illum maculis inquinatum abuisse? Da sibi sua, ut illis se à maculis detergat: putas in iustitia ipsum decessisse? præbe ipsius, ad mercedis, & retributionis adactionem.* Et veteres sic precabantur. *Annue quesumus domine, ut anima Beati Leonis hæc pro sit oblatio.* Innocen. III. c. Cum Marthæ, extra. de celebr. missarum. *Quartò, precantur, ut damnatorum tolerabilior esset conditio.* Aug. Enchir. c. 110. & c. 112. *Pœnas, inquit, damnatorum certis temporum intervallis existiment si hoc eis placet, aliquatenus mitigari, etiam sic quippe intelligi potest in eis manere ira dei, hoc est, ipsa damnatio.* Hoc sensu Paulinus epist. 12. petit refrigeriũ pro defuncto in inferno æstuanti. Nec mirum cum Prudent. ante eum, dicat.

*Sunt & Spiritibus sæpe nocentibus,
Pœnarum celebres sub styge ferie.*

Damascenus

Damascenus orat. de defunctis, ait, Traianum & Falconellā liberatos ex inferis per preces Gregorij & Teclæ. Hæ ergo preces fuerunt propriè optantium vota, vel etiam gratiarum actiones; & in his veteres diem novissimum non tempus intermedium respiciebant, quia credebant omnium communem custodiam vsque ad diem iudicii, & proinde bonis omnibus, regionem lucis & pacis optabant. Et licet putabant mortuos iuvare precibus viventium; non hoc tamen in Purgatorio magis quàm in cælo vel inferno. *Ultimò*, oratio pro mortuis fuit commonefactio viventium de Dei erga mortuos bonitate, & de mercede futurâ, si virtutes illorum sequerentur. Dionys. in Hierar. Eccles. c. 7. Orabant ergo veteres pro mortuis, propter alios fines quàm nunc Pontificij.

§ Oblationes pro defunctis non fuerunt primò sacrificia expiationis, sed Eucharistica tantum, id est, gratiarum actiones, vel epulæ, & donaria, & legata mortuorum in usum pauperum, oblata in Eleemosynam, Anglicè, (Doales.) Fuerunt etiam foundationes in usum Ecclesiæ, & scholarum annuatim distributæ Ephrem. lib. de poenit. c. 2. *Quum sanctorum memorias celebramus memores sumus omnium debilitum, viduarum, pupillorum, peregrinorum & pauperum.* Hinc post mortem cuiusq; in primitivâ Ecclesiâ, cantatum fuit, Alleluia. Hieron. in Epitaph. Fabiolæ. *Necdum spiritum exhalauerat, — fama, totius urbis populum ad exequias congregabat. — Sonabant Psalmi & aurata tella templorum, reboans in sublime quætiebat Alleluia.* Epiph. hæ. 75. & Chryso. ad pop. Antioch. hom. 70. & hom. 4. in heb. ait, lâpades cereos & hymnos adhiberi in funeribus mortuorum, ut Deo gratiæ agerentur, quòd cum qui excessit, iam coronârit. Eiusdem generis fuerunt oblationes in nuptiis, & natalitiis, memoriæ & gratulationis ergò institutæ, quæ invalescente superfluitate, in redemptiones animarum è Purgatorio mutatæ sunt, circa tempora Gregorij.

Ergo preces pro mortuis, ut liberentur à venialibus culpis, & à pœna temporali mortalium peccatorum perferendâ in Purgatorio, non fuerunt receptæ apud veteres.

Iustificatio.

1 Augustino & Patribus, pugnantibus cum Pelagio, *iustitia* est inherens sanctitas, vel noua obedientia: *gratia*, auxilium Spiritus Sancti: *iustificare*, ex iniusto iustū facere: re ipsā tamen nobiscum sentiunt, nouam obedientiam non esse perfectam in hac vitā; nosq; solā obedientiā mortis Christi satisfacere iudicio Dei, & acceptari ad vitam æternam asserunt. Vide veterum expositiones in 2. Cor. 5. 22. August. de verbis Apost. Ser. 6. — *Ut nos simus iustitia Dei in ipso. Videte duo, iustitiam Dei & non nostram: in ipso, NON IN NOBIS*. Rursus de Spir. & lit. c. 26. *Iustificatio factoribus legis non accidit, sed factoribus legis iustificatio precedit. Aut certe ita dictum est, Iustificabuntur, ac si diceretur iusti habebuntur, iusti deputabuntur. Et de fide & operibus. cap. 14. epist. 120. c. 30. Bona opera sequuntur iustificatum, & non precedunt iustificandum. Et exposit. inchoat. epist. ad Rom. Homines credendo iustificati, deinceps iuste vivere incipiunt. Hieron. in 2. Cor. 5. — Ita & Christus pro peccatis nostris oblatus, peccati nomen accepit, ut nos efficeremur iustitia Dei in ipso, NON NOSTRA NEC (3N)° NOBIS. Chrysost. ibid. Iustum fecit peccatorem, ut peccatores faceret iustos. Imò neq; sic dixit, sed quod multo maius erat. Non enim qualitatem posuit, sed substantiam: non dixit peccatorem sed peccatum, ut nos fieremus, non aucti iusti sed iustitia, & iustitia Dei, Dei enim est ista, quando non ex operibus, quando necessarium est etiam MACULAM NULLAM inueniri, sed à gratia iustificatio fit. Rursus homil. 17. in Rom. 10. ait, Quod si Christo credideris & legem implesti, & multo plura quàm ea preceperat: multo siquidem maiorem iam accepisti iustitiam. Anselmus in 2. Cor. 5. Deus fecit Christum peccatum, ut nos efficeremur iustitia dei in ipso. Ipse ergo factus est peccatum, sicut nos iustitia: nec nostra, sed Dei (id est, non à nobis, sed à Deo) nec in nobis sed in ipso: sicut ipse factus est peccatum, nec suum sed nostrum: nec in se sed in nobis constitutum. Bernard. Serm. c. ad milit. Templi 11. Porro mors Christi morte fugatur, & Christi nobis iustitia imputatur. Epist. 190. Assignata est homini aliena iustitia, quia carnis suā — . Sa.*

o Marius
Victorinus sine
sensu, legit
(VOBIS.)

tus factio

ius factio vnus omnibus imputatur. Serm. 61. in Cant. Domine memorabo iustitia tua solius: ipsa est enim & mea. Nempe factus es mihi tu iustitia à Deo. Numquid mihi verendum ne non vna ambobus sufficiat? Non est pallium breue quod non potest operire duos, iustitia tua iustitia in æternum & me & te pariter operiet largiter & larga, & æterna iustitia. Neoterici etiam iustitiam imputatam agnoscunt, vt Antididagma Colonienſe. Pighius controuerſiâ ſecundâ, cuius verba ſunt. Si formaliter & propriè loquamur, nec fide, nec charitate noſtrâ iustificamur, ſed vnâ Dei in Chriſto iuſtitia, vnâ Chriſti nobis communicatâ iuſtitia.

2 Veteres vtcunq; de hoc loco iuſtificationis incertè, & variè loquuntur, tamen in ſerijs meditationibus ſuis, & in tentationibus conſtituti, iuſtitiam operum, & merita non agnoſcunt. Ambroſ. epiſt. 71. Nemo glorietur in operibus, quia nemo factis ſuis iuſtificatur: ſed qui inſus eſt donatum habet, quia poſt lanacrum iuſtificatus eſt. Fides ergo eſt que liberat per ſanguinem Chriſti, quia beatus ille, cui peccatum remittitur, & vena donatur. Aug. lib. 9. confeſſ. cap. 13. Vt etiam laudabili hominum vita, ſi remota miſericordiâ diſcentias eam. Ad Bonifac. lib. 4. cap. 4. Solus Chriſtus pro nobis, ſuſcepit ſine malis meritis penam, vt nos per illum ſine bonis meritis conſequeremur gratiam. Serm. 49. de Tempore. Quid eſt, Non intres in iudiciũ cũ ſeruo tuo? Non ſtes mecũ in iudicio, exigendo à me omnia que precepiſti, & omnia que iuſſiſti. Nã me inuenies reũ, ſi in iudiciũ intraueris mecum. Opus eſt ergo mihi miſericordiâ: inã potiùs, quàm liquidiffimo iudicio. De grat. & lib. 6. 7. Si ergo dona dei ſunt bona merita ſua, non Deus corenat merita tua tanquã merita tua, ſed tanquã dona ſua. In Pſal. 67. Sine bonorum operum meritis, per fidem iuſtificatur impius. Et de Spir. & lit. cap. 13. Colligimus ex multis testimonijs non iuſtificari hominem ex preceptis bonæ vitæ, niſi per fidem leſu Chriſti. Baſil. in Pſal. 114. Makez ſempiterna requies illos, qui legitime in hac vitâ certauerint. non tanquã debitum operibus redditum, ſed ob munificentiffimis Dei gratiam. Et in Pſal. 32. Si per ſe, iudicium Dei ſatis eſſet, ac ſeuere ex meritis noſtris nobis cum ageret, que nobis ſpes reliqua eſſet, quis ex omnibus ſaluus fieret? Hilarius in Pſal. 51. Non illa iuſtitiæ opera ſufficient ad perfectã beatitudinis meritum, niſi miſericordiâ

recordia dei, etiam in hac iustitie voluntate, humanarum demeriti-
 onum & motuum vitia non reputet. Hieron. in Ezech. l. 14. in
 cap. 46. Omnis homo quamvis ad perfectionem venerit, tamen in-
 diget misericordia; & plenam perfectionem ex gratia non ex me-
 rito obtinet. Primasius in Rom. 8. Propositum dei est, ut sine o-
 peribus legis, vel quibuscumq; alijs meritis, per fidem solam iustifi-
 caretur impios. Chrysost. Sermon. 8. in Rom. 4. Eum vero qui recte
 factis, conspicuum se fecerit, non ex ipsis sed ex fide initum fieri,
 hoc scilicet admirabile est, & quod maxime fides potentiam mani-
 festat. Paulinus epist. 10. ad Severum, Sed etsi potuerimus mán-
 data eius per ipsius opem, facere, necesse habemus sic quoq; inuti-
 litatem nostram fateri, quia imputare nobis non possumus debitā
 servitutem, si tantum præcepta facimus. Marcus Heremita de
 lege Spirituali. Quicumq; regenerationis lanacro dignati sumus,
 bona opera non propter retributionem facimus, sed propter custo-
 diam concessa nobis puritatis & munditiæ. Et paulo antè. Reg-
 num coelorum non est merces operum, sed gratia Domini, si-
 delibus servis preparata. Greg. moral. lib. 9. cap. 14. & lib. 21.
 c. 15. Omnis humana iustitia, iniustitia esse deprehenditur, si divi-
 nitus districte iudicetur. Et lib. 5. cap. 7. Ipsa iustitia nostra ad
 examen divina iustitie deducta, iniustitia est; & sordet in distric-
 tione iudicis, quod in estimatione fulget operantis. Et lib. 9. cap. 14.
 Ad vitam non ex meritis, sed ex venia convalesco. Et cap. 28.
 Notandum verò, quod vir sanctus non ait; Fulserint mundissima
 manus meæ, sed velut mundissima manus meæ; quia quousq; panā
 corruptionis adstringimur, quālibet rectis operibus insudemus,
 veram munditiem nequaquā apprehendimus. Et in Ezech. hom.
 7. sub finem. Non in fletibus, non in actibus nostris, sed in advoca-
 ti nostri allegatione confidamus. Et in Psal. 1. pœnit. Non de meis
 meritis confidens ut me saluum facias supplico, sed de sola mise-
 ricordia tuā præsumens impetrare quod non de meritis meis spero.
 Euseb. Emislenus. Licet corporis & anime laboribus desudemus,
 totis licet obedientia viribus exerceamur, nihil tamen condignum
 merito, pro celestibus bonis compensare valebimus. Bernard. Ser.
 1°. de Annunt. Eternam vitam nullis potes meritis promereri,
 nisi gratis detur & illa —: neq; talia sunt hominum merita, ut
 vita æterna eis debeat ex iure. Et Sermon. in Cant. 23. Sufficit
 mihi ad omnem iustitiam solum habere propitium cui soli pec-
 cavit.

cavi: omne quod mihi ipse non imputare decreverit, sic est quasi non fuerit. Non peccare Dei iustitia est, hominis iustitia, indulgentia Dei. Anselmus comment. in Rom. c. 12. Quia omnes (sub peccato conclusi) sunt, non iam meritis hominum, sed misericordia Dei salus humana consistit. Et in Meditationibus. Terret me, vita mea. Namq; diligenter discussa, apparet mihi aut peccatum, aut sterilitas, tota vita mea. Et si quis fructus in ea videtur, sic est aut simulatum, aut imperfectum, aut aliquo modo corruptum, ut possit aut non placere, aut displicere Deo. Certè tota aut in peccato est, & damnabilis; aut infructuosa, & contemptibilis. Anselmi & illud notandum. In hac solà morte totam fiduciam tuam constitue. Huic morti te totum committe: hac morte te totum continge, eiq; te totum involue. Si Dominus te voluerit iudicare, dic: Domine, mortem Domini nostri Iesu Christi obijcio inter me & te, & iudicium tuum: aliter tecum non contendo. Si auerit, quod merueris damnationem, dic: mortem domini nostri Iesu Christi pono inter me, & mala merita mea; ipsiusq; dignissima passionis meritum afferro pro merito, quod habere debuisssem, & heu non habeo. Bellarmini ingenua confessio non est prætereunda de Iustif. l. 5. c. 7. Propter incertitudinē propria iustitiæ, & periculum inanis gloria T V T I S S I M U M est fiduciam totam, in sola Dei misericordia & benignitate reponere.

3 Veteres aliquando loquuntur incommode de articulo iustificationis ex errore triplici. Primus est quod philosophicè loquuntur de iustificatione, non Theologicè, quod doctrinam sacram inflectunt, ut sit conformis receptæ tum inter gentes philosophiæ morali, ut ex ijs plures facilius possent lucrari. Vide Clement. Alexandr. Strom. 2. Secundus est, quod confundunt legem cum Evangelio, & non distinguunt iustitiam Evangelij à iustitiâ legis. Origen. hom. 6. in Levit. *Lex Dei est qua te lavat, ipsa sordes abluunt.* Tertius est, quod vires humanas naturales immodicè extulerunt. Dixerunt enim homines lege naturæ, & per philosophiam salvatos. Irenæus, Tertullian. Clemens, Iustinus, Epiphanius.

4 Distinctio iustificationis primæ & secundæ, non habetur apud veteres per 1500 annos à Christo, sed inventum est huius ætatis.

5 Loquuntur sæpe de iustificatione ἡγιασμοῦ iuxta vñ linguæ cōmunis, ponunt enim iustificationis vocabulū pro sanctificatione, siue pro renovatione totius hominis, tum quoad naturam, tum quoad mores. Hanc autem internis virtutibus & operibus fieri volunt.

6 Veteres dicunt opera iustificare declarativè non effectivè. Thomas in Iacob. 2. Opera sequentia fidem dicuntur iustificare non secundum quod iustificatio dicitur infusio iustitiæ, sed secundum quod dicitur exercitatio, vel ostensio, vel consummatio. Res enim dicitur fieri quando perficitur & innotescit.

7 De operibus hyperbolicè loquuntur, vt populi securitatem tollant, & studium bonorum operum ardentius vigeant. Chrysostom. ad populum Antioch. homil. 33. ait, *Electi nosynam eruere à morte, & dare vitam eternam, & advocatam nostram esse.* Hilarius in Matth. can. 6. *De nostro est beata illa eternitas promerenda.* Ambros. de poenit. l. 2. c. 5. *Operibus peccata teguntur.* Orig. hom. 1. in Ezech. *Quare agrefers nisi, laborare, contendere & per bona opera, causa saluti tue fieri.*

Meritum.

1 MERITVM propriè sumptum, quodq; ex condigno est; non fuit ab orthodoxis in ecclesia receptum per 1000 annos à Christo. Proinde *Mereri* apud veteres Latinos Patres significat, aliquid acceptum esse, & placere Deo, dignum testinari; & impetrare, obtinere vel adipisci aliquid à Deo, etiam sine merito nostro. Cyprian. *Promerebatur Dominum, simplex & pacifica oratio.* Similiter Suetonius in Octavio. *Imitetur in promerendis socijs suis Octavium, id est, in præstandis beneficijs.* Ambrosius lib. 10. in Lucam, ad ininitum cap. 22. *O Aqua, qua Sacramentum Christi, esse meruisti, qua lavas omnia, nec lavaris.* Cornelius Papa apud Eusebium lib. 6. cap. 42. vel iuxta Ruffinum, 33. de Novato ait, quod Signo non fuit ab Episcopo consummatus, & addit, *τίτε δὲ μὴ τυχεῖν, οὐδ' αὖ, τὸ ἀγία πνεῦμα & ἰνχα.* Quæ verba sic transtulit Ruffinus

Ruffinus Aquiliensis. Unde nec Spiritum sanctū potuit PRO-
 MERERI (1.) obtinere. Hieronymo Augustinus. *Adhuc*
rescripta tua non merui. Epist. 12. Augustino Hieronymus.
Vtinam mereremur complexu tuos. Epist. 13. apud Augu-
 stinum. Et Serm. 49. de Tēpore. *Nemo peccator de se desperet,*
quandoquidem Paulus meruit indulgentiam. Et Tract. 3. in Io-
 an. ait, *Nos promereri Deum per fidem,* id est, gratos ei esse Et
 celebre est illud Gregorij. *O felix culpa, qua tantum merui*
habere Redemptorem.

2 MERITVM apud veteres non est condignitas boni
 operis ad mercedem, sed est ipsum bonum opus Deo pla-
 cens, & gratum non ex se, vel dignitate suā, sed dignatione
 diuinā, vel gratuitā acceptione per Christum. Et ita nomi-
 natur bonum opus, vt ad bene agendum magis incitemur.
 Hoc fatetur Bellarm. lib. 2. de gratia & libero arbitrio, c. 12.
 Et Meriti nomen sic accipiendum esse, inde apparet, quod
 omnia gratiæ in solidum tribuunt veteres. Bernard. Serm.
 61. in Cant. *Meritum meum miseratio Domini.* Et meritum
 propriè acceptum, opponunt gratiæ. Idem Serm. 67. in
 Cant. *Non est quò gratia intret, vbi meritum occupauit.* Et Serm.
 68. *Sufficit ad meritum, scire quod non sufficiat meritum.* Ergo
 opera gratiæ, merita sunt per metaphoram, non propriè,
 quia sunt dona Dei; vt vita æterna est merces, non propriè,
 sed per metaphoram. In hanc sententiam Bernard. Serm. 1.
 de Annunt. docet, merita reuerā non mereri. *Neg;* (inquit)
ita sunt hominum merita, vt propter ea vita æterna debeatur
exiure; aut Deus aliquam iniuriam faceret, nisi eam donaret.
Nam vt taceam quod merita omnia omnino dei dona sunt, & ita
homo magis propter ipsa Deo debitor est, quàm Deus homini:
quid sunt merita omnia ad tantam gloriam? Et distributio præ-
 miorum gratia est, non merces meriti, quia (inquit) Fulgen-
 tius ad Mon. lib. 1. cap. 10. *Gratia etiam ipsa ideo non iniuste*
dicitur, quia non solum donis suis Deus dona sua reddat, & quia
etiam ibi tantum gratia diuina retributionis exuberat, vt incom-
parabiliter & inefficabiliter omne meritum, quamvis bone & ex
Deo data, voluntatis atque operationis excedat. Radulphus
 Ardens in Dominica 18. post Trin. *Quoniam* (inquit) *per*
unam gratiam pervenimus ad aliam, merita dicuntur & impro-
prie.

præ. Teste enim Augustin. Solam gratiâ suâ in nobis coronat deus. Rursus in homil. in Dom. Septuagesimæ. Nemo deum putet quasi ex conventionem astrictum ad reddendum promissum. Sicut enim Deus est liber ad promittendum, ita est liber ad reddendum, præsertim quum tam merita quàm præmia sint gratia sua. Nihil enim aliud quàm gratiam suam, coronat in nobis Deus; qui si vellet in nobis agere districtè, non iustificaretur in conspectu eius omnis vivens. Unde Apostolus qui plus omnibus laboravit, dicit: existimo quod non sunt condignæ passionibus huius temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur. Ergo hæc conventio, nihil est aliud, quàm voluntaria promissio.

3 Meritum etiam quandoq; significat ipsam rei dignitatem & excellentiam; ut apud Hieron. in epist. ad Euagr. ubi dicit omnes Episcopos eiusdem esse meriti, & eiusdem Sacerdotij: Sic patres dicunt virginitatem maioris esse meriti, quàm reliquæ virtutes. Rarò autè significat id, quod nos Anglicè [Delecte] id est, condignitatem operis ad mercedem.

4 Meritum congrui ante iustificationem, siue fidem Catholicam præcedat, siue sequatur, fuit damnatum à veteribus. August. præfat. in psal. 31. *Quare gratia? quia gratis datur. Quare gratis datur? quia gratis constat.* Et lib. Retract. 2. c. 31. Sententiam de meritis correxist, saltem de merito congrui ante iustificationem. Dixi (inquit) lib. 6. quæst. contra Paganos. *Salutem religionis nulli unquam defuisse, qui dignus fuit — : non autem ita dixi, tanquam ex meritis suis quisquam dignus fuerit, sed quemadmodum ait Apostolus. Non ex operibus sed ex vocante.* Epist. 105. *Ut iusti fierent merita non fuerunt.* Et ibidem ait, *Iustitiam in Scriptura nunquam vocari mercedem.* Et præfat. in psal. 31. *Nihil boni fecisti, & datur tibi remissio peccatorum.* Prosper c. 6. de obiect. Gallorum, *Iustificatus homo. i. ex impio prius factus nullo præcedente bono merito accipit Donum.* Sotus lib. 2. de natura & grat. c. 4. Concedit dispositiones ad iustificationem, sed negat posse vocari merita. Stapletonus de peccato orig. l. 1. c. 4. ait, Meritum congrui respectu primæ gratiæ iam olim explosum est; nec à probationibus Scholasticis, ut à Thomâ in Summa, & posterioribus scriptis, eiusq; sequacibus unquam admissum. Aperit etiam damnavit Greg. Ariminensis, lib. 2. d. 26. q. 1. Lyra super 1. cap. Ioannis.

annis. Waldensis lib. 3. de Sacram.

5 Meritum etiam condigni damnatum ab alijs. August. de verbis Apost. Serm. 2. *Non dignus fuisti — : quem iustificatum glorificaret — . Te coronat in miseratione & misericordia: si tua merita precesserunt dicit tibi Deus, discite bona merita tua & videbis quia dona mea sunt.* Ansel. de mensurat. crucis. *Si homo mille annis serviret Deo, etiam ferventissime non mereveretur ex condigno, dumidum dñ esse in regno cœlorũ.* Vide Gregor. Arimin. in 1. d. 17. q. 1. art. 2. Durand. in 2. dist. 27. q. 2. & in 3. d. 18. q. 2. Waldensem tom. 3. De Sacramentalibus c. 7. Burgensem in Additionibus ad Lyram super psal. 35. Scotus in 1. Sent. dist. 17. q. 2. censet opera non habere proportionem cum vitâ æternâ, & ideo acceptari à Deo ad mercedem. Cusanus excut. l. 9. *Notabis, quod mors Christi sola potuit mereri vitam æternam, quia consummata mors meretur vitam immortalem. Alij omnes martyres non merentur ex sua morte vitam æternam, quia omnis alia mors cuiuscunq; , est citra maximam, & in infinitum distat à morte consummatâ, quæ solùm est meritoria vita maxima, scilicet, æterna.*

Fides.

1 Veteres affirmant fidem iustificare non disponendo intrinsecus, vel præparando, sed apprehensione Christi & applicatione quæ tum fit cum Dei misericordiâ & Christi meritis nitamur, statuentes Deum nobis in Christo propitium esse. Ambros. in 1. Cor. 1. *Hoc constitutum est à Deo, ut qui credit in Christum salvus sit sine opere, solâ fide gratis accipiens remissionem peccatorum.* Ilychius l. 4. c. 2. in Leviticum. *Gratia ex misericordia & compassione præbetur, & fide comprehenditur solâ.* Marius Victor. in Gen. 3.

At ille

*Credidit, & unde fidei consensio sola,
Plenam ad iustitiæ, & meriti reputata coronam est.
Atque adeò hinc Abra tantâ mercede docemur,
Quam si sit meriti divino credere verbo.*

Chrysostom. in Rom. 3. hom. 7. *Quamprimum homo creatus, confessum iustificatus est.* Et in Hebræos 11. hom. 23. postquam egisset de promissionibus, Patriarchis factis, subiungit. *Sola autem fide certam de iis conceperunt scienciam, procul eam videntes ante quatuor generationes —.* Tam certa de ipsis erat iis persuasio, ut etiâ eam salarent —. *Vides quòd aliud, acceperunt, est expectare, & de iis considerare. Si ergo considerare est accepisse, nobis quoque licet accipere.* Augustini Sententia est, apud Prosperum in Sent. August. 352. *Fides Christi, est credere in eum qui iustificat impium: credere in Mediatorem, sine quo nullus reconciliatur Deo: credere in Salvatorem, qui venit querere & salvare quod perierat: credere in eum qui dixit, Sine me nihil potestis facere. Quid sit autem credere in eum qui iustificat impium, docet idem Augustinus Tract. 29. in Ioan. Quid est ergo credere in eum (Deum?) Credendo amare, credendo diligere, credendo in Deum ire, & eius membris incorporari. Et alibi saepe, ait, credere in Deum esse Deo adherere, in Deum tendere. Vide in Psal. 77. Tract. 54. in Ioan. & Serm. 181. de Tempore. Idem Tractat. in Ioan. 26. *Qui credit in eum manducat, invisibiliter saginatur, quia invisibiliter renascitur.* Et Tract. 50. in Ioan. *Quomodo manum in cælum mittam ut ibi sedentem teneam? Fidem mitte & tenuisti.* Serm. 33. de verbis Dom. *Ecce credimus in Christum, quem fide accipimus: in accipiendo novimus quid cogitemus: modicum accipimus & in corde saginamur.* Bertram. lib. de corpor. & sanguin. Christi. *Corpus non sensibus carnis, sed animi fidelis contuitu aspicitur, vel accipitur, vel comeditur.* De consecrat. d. 2. *Quia corpus. Sacrum Dei tui corpus & sanguinem fide respice, honora, mirare: mente contingere: cordis manu suscipe: & maxime totum bantū interioris hominis assume.* Lombard. sent. lib. 3. dist. 19. *Dicimur quoque & aliter per mortem Christi iustificari quia per fidem mortis eius à peccatis mundamur.* Vnde Apostolus, *Iustitia Dei est per fidem Iesu Christi.* Et item, *Quem Deus proposuit propitiatorem per fidem in sanguine ipsius, id est, per fidem passionis —.* Si ergo recte fidei intus in illum respicimus, qui pro nobis pendit in ligno, à vinculis Diaboli solvimur, id est, à peccatis.*

2 Scholasticorum inventum est, Fidem iustificare non apprehendendo, sed intrinsecus præparando & disponendo.

3 Veteres

3 Veteres fidem solam ad iustificationem requiri volunt, etiam sine operibus gratiæ. Apud August. Serm. 181. de Temp. *Credenda est præcipue fratres peccatorum remissio: quia hoc unum remedium est, quod hominum genus à sententiâ perpetuæ mortis absoluat.* Chrysost. hom. de fide & lege Naturæ; *Fidelem absq[ue] operibus possum monstrare, & vixisse, & regnum cælorum assequutum* — : *Laico autem credidit duntaxat, & iustificatus est.* —. *sed illud unum asseneram quod sola fides per se saluum fecerit.* Et in Rom. c. 3. homil. 7. *Quæ verò lex fidei est? per gratiam, inquit, saluari. Hic virtutem Dei ostendit, quod non solum saluauit, sed & iustificauit, & glorificationem induxit, nullis ad hoc vsus operibus sed fidem tantum exigens.* Theodoret. in Eph. 2. *Non nostrâ sponte credidimus, sed vocati accessimus, & quum accessissemus, non exigui vita puritatem & innocentiam, sed solâ fide susceptâ, condonauit peccata.* Basil. Serm. de humilitate. *Hoc est in Domino gloriari, quando quis non effertur suâ iustitiâ, sed agnoscit se destitutum verâ iustitiâ & sola fide in Christum iustificari.* Ambros. in Rom. 4. *Sine labore & aliquâ obseruatione solâ fide iustificentur apud Deum.* — nulla ab his requisita pœnitentiæ opera, nisi tantum vt credant. Orig. in Rom. 3. post allegatû exemplû Pauli, ait, *Sola igitur iustitiam gloriatio est in fide crucis Christi, quæ excludit omnem illam gloriationem quæ descendit ex operibus legis.* August. contra 3. epist. Pelag. l. 1. c. 21. *Quantalibet iustitia Sancti prædicentur, vel noui vel veteris Testamenti, tamen non eos saluos fecit nisi fides Mediatoris, qui in remissionem peccatorum sanguinem fudit.* Chrysost. in Rom. 4. homil. 8. *Fide saluari eum qui opera non habeat, nihil fortasse fuerit insolentia: Eum vero qui rellè factis conspicuum se fecerit, non ex ipsis, sed ex fide iustum fieri, hoc scilicet admirabile est, & quod maxime fides potentiam manifestat.* Et homil. 14. in 8^m cap. *Unam hoc tantummodo donum Deo obtulimus, quod futura nobis promittent credimus, atque hac solâ viâ saluati sumus.*

4 Vbi fidem, & opera in negotio salutis coniungunt, loquuntur de historicâ & generali fide, quæ est tantum notitia, & generalis assensus: vel de externâ professione fidei: vel etiâ loquuntur de fide, vt ^o viâ est salutis: licet enim Fides, quâ Organum Christi apprehendendi ad iustitiam & vitam sola

fit

o August. Serm. 181. de Temp. Via fidei.

fit: tamen quâ via salutis, non sola est. Vnde agnoscimus non solam fidem requiri ad salutem, & ad vitam bene agendam, sed opera etiam, & virtutes alias. Laſtant. de diuin. inſtit. Epitome c. 9. *Magnum pœnitentia auxilium —, quam qui tollit viam vitæ ſibi amittat.* Chryſoſt. in Ioan. hom. 38. *Alij vigilando —, delent peccata: tibi faciliori viâ, nemini ſuccenſendo, idem conſequi datur.* Eucherius in Reg. l. 3. *Operibus iuſtitia ad regnum cœlorum pervenitur: Et, Non niſi per fidem & opera iuſtitia nos ad ſuperna gaudia vitæ, pervenire poſſumus.* Et in Gen. l. 3. *A fide incipiant, & bonis moribus nitamur pervenire eò quo tendunt.* Cæſarius hom. 15. *Faciamus miſericordiam nobis patronam in hoc ſaculo, & nos ipſa liberet in futuro. Eſt enim in cœlo miſericordia, ad quam per terrenas miſericordias pervenitur.* Haimo ſuper pſal. 135. *Alius per ieiunia, alius per eleemoſynas, alius per alias virtutes feſtinat ad Dominum.* Idiota. contempl. lib. 2. c. 15. *Per bona opera ad cœleſtem patriam properemus.* Rabanus. *Multi ſunt pœnitentia fructus, per quos ad expiationem criminum pervenitur.*

5 Aliquando veteres fidei opera adjuſgentes, loquuntur de eâ, ut eſt perſuaſio de impunitate ſclerum ſine pœnitentia; vel ut eſt virtus eaq; imperſecta, cui proinde alix virtutes adjuſgentur.

6 Veteres certitudinem fidei diuinæ Specialem & infallibilem agnoſcunt. Remigius Antioſodorenſis in pſal. 10. *In Domino conſido. i. Tota fides mea in Chriſto eſt, per illum ſolum, credo me iuſtificari & ſaluari: ille eſt mihi mons, ille refugium.* Theophilact. *Qui magna affectione credit, cor ſuum omnino extendit in Deum. Et quid facit? vnitur illi. Et ſerneſactum cor eius, magnam certitudinem ſumit, quod voti compos ſiat: id quod experti ſciunt omnes.* In Mar. 11. Bernard. Sermon. 1. de annunciat. *Si credis peccata tua non poſſe deleri niſi ab eo cui ſoli peccâſti, & in quem peccatum non cadit, bene facis: ſed adde adhuc, ut & hoc credas, quia per ipſum peccata tibi donantur. Hoc eſt teſtimonium quod perhibet in corde Spiritus ſanctus dicens, Dimiſſa ſunt tibi peccata tua.* Rurſus, epiſt. 107. *Iuſtus quis eſt, niſi qui amanti ſe Deo vicem rependit amoris? Quod non ſi niſi revelante Spiritu per fidem homini æternum dei propositum ſuper ſua ſalute futurâ.* Et Sermon. 5. *Dedicat. Hic planè fidem nobis ſubvenire*

subvenire necesse est, — ut quod de nobis latet in corde Patris, nobis per ipsius spiritum reveletur, & Spiritus eius testificans persuadeat spiritui nostro, quod simus filij Dei: persuadeat autem vocando & iustificando gratis per fidem. Et alibi. Nos scimus qui translati de morte ad vitam per vivificantem Spiritum, certo & quotidiano experimento, ipso nos illuminante, probamus vota & gemitus ab ipso venire & ad Deum ire, illicq; inuenire misericordiam in oculis Dei. In Cant. Serm. 8°. *Qua in vobis anima sensit aliquando in secreto conscientia sua Spiritum filij clamantem, Abba, pater; ipsa, ipsa paterno se diligi affectu praeumat, qua eodem se Spiritu, quo & filius affectum sentit, confide quacumq; es illa, confide nihil hesitans.* Et Serm. 69. *hæc habet verba. Non est quod iam talis anima dicere vereatur: Dilectus Deus mihi, quia ex eo quod se diligere & vehementer diligere sentit, etiam diligi nihilominus vehementer non ambigit, ac de sua singulari intentione, sollicitudine, curâ, operâ, diligentia, studioq; suo quo incessanter & ardentè invigilat quemadmodum placeat Deo, æque hæc omnia in ipso indubitanter agnoscit recordans promissionis eius—. Ergo ex proprijs quæ sunt penes Deum, agnoscit, nec dubitat se amari, qui amat.* August. in Psal. 149. *Est quidam modus gloriandi in conscientia, ut noveris fidem tuam esse sinceram, ut noveris spem tuam esse certam, noveris charitatem tuam esse sine simulatione.* Tract. 75. in Ioan. Nam & nunc est in nobis, & nos in illo: sed hoc nunc credimus, tum etiam cognoscemus: quamvis & nunc credendo noverimus, sed tunc contemplando cognoscemus. lib. 13. de Trin. c. 1, 2. *Fidem ipsam videt quisq; in corde suo esse, qui credit, vel non esse si non credit.* Gregor. Dialog. 1. 1. c. 1. *Mens quæ divino Spiritu impletur, habet evidentissima signa sua, virtutes scilicet & humilitatem: quæ si utraq; perfectè in una mente conveniant, liquet quod de præsentia Spiritus sancti testimonium ferant.* lib. 6. Registre. c. 187. *Deum sitiens anima prius timore compungitur, post amore. — at verò quum longâ mororis anxietate fuerit formido consumpta, quedam iam de præsumptione venia nascitur securitas.* Moral. 1. 3. 1. c. 23. *Iusti viri securitas rectè Leonis comparatur, quia contra se cum quoslibet insurgere conspiciunt, ad mentis suæ confidentiam redit: & scit quia cunctos aduersantes superat, quia illum solum diligit, quem invictus nullo modo amittat.* Cyri

an. ad Demetrian. Viget apud nos spes iobur, & firmas fides, & inter ipsas faculis labentis ruinas erecta mens, & immobilis virtus, & nunquam nisi lata patientia, & de Deo suo semper securus animus. De coena. Affectio se sanantem & sanctificatam agnoscens, flatibus se abluit —: & in huius presentia non superuacua medicant lachryma veniam. Leo Ser. 10. de Quadr. Discutiant ergo se fidelium viuentes —, ut si repositum aliquid in conscientijs suis de fructibus charitatis invenerint, Deum sibi inesse non dubitent. Sermon. 8. de Epiphan. Qui experiri cupit an in ipso Deus habitet —, si vero examine cordis sui interiora discutiat —, & si in ea Dilectionem Dei & proximi, toto corde intente repererit, Deum & rectorem sui & habitatorem esse non dubitet Ambrosius de Jacob & vita beata, l. 1. c. 6. Pro nobis, inquit, tradidit illum: nihil est igitur quod negari posse nobis vereamur, nihil est in quo de munificentia divina persenerantia diffidere debeamus. Et rursus, Sermon. 7. in Psalm. 118. Qui bene sibi conscius est, non turbatur vitæ; dicens, Heredes sumus dei coheredes Christi. Et Sermonibus sub eius nomine, Sermon. 5. Quisquis illi fermento Christi adhaerit, efficitur & ipse fermentum, tam sibi utilis quam idoneus universis, & de sua certus salute & de aliorum acquisitione securus. Anselmus in Rom. 8. Per hoc quod Spiritus Sanctus charitatem nobis infundit, — evidenti testimonio declarat menti nostræ nos esse filios Dei. Et in 1. Cor. 2. Nos per Spiritum eius novimus, & dona eius nos habere, & ab eo accepisse. Et in 2. Cor. 13. Qui fidei sensum in corde habet hic scit Christum Iesum in se esse. Basilus Regularum, contract. qq. 296. Quando quis vel suis, vel alienis peccatis eo modo quo diximus, affectum se animadvertit, tum [κατανοήσας] sine dubio credat, se liberum esse à peccato. Cyrillus in Ioan. lib. 10. c. 3. Præter generalem cognitionem, facit aliam qua Spiritus illuminatione recepta, oculis animi habitantem in ipsis Deum videbunt. Non est (inquit) communis sanctorum cognitio, sed eximia & certa longeque à communiori illa differens. Chrysost. in Gen. c. 29. homil. 54. Afferamus fidem & obedientiam, & ita bene fidamus his quæ à Domino promissa sunt, atque si iam impleta essent. Rursus in Rom. 8. hom. 14. Supremam illam essentiam quæ & hoc ipsum largitur quod promittit, atque adeo etiam orare iussit, testimonium nobis perhibente, quis nunc de dignitate hac deinceps dubitare poterit.

terst. Hales sup. 2. d. 12. q. 20. *Quando ista tria sunt in anima (lumen, latitia, pax,) verè certum est experimentum, quòd anima habeat gratiam.* Thomas, 1. 2. quæst. 112. art. 5. & primi Scholasticorum potiùs negârunt certitudinem scientiæ, quàm fidei. Scotus lib. 3. dist. 23. *Credo me habere fidem.* Similiter Neoterici. Enchirid. Colonienſe dicit necessarium esse ad iustificationem, vt certò credat vnusquisq; sibi remissa esse peccata. Catharinus asserit & defendit, posse homines fideles habere certitudinem fidei de gratia in præſenti. Caietanus in Rom. 8. ait, *Testimonium Spiritus esse donum speciale quo non video, aut scio, sed credo quod ego sum filius Dei.* Antonius Marinarius Carmelita, in orat. habitâ ad patres in Concil. Trident. ann. 1546. *Homo ab inani propriæ dignitatûs confidentiâ abhorrens, omnino à Dei misericordia pendeat: statuatq; Deum vt clementissimum Patrem sibi adesse, à quo leta semper expectet, & felicissima, nec vnquam patiatur ex eius animo persuasionem illam excuti, etsi duris ac infinitis vexetur difficultatibus, quas mundus, quas caro, quas Sathan — hinc atque illinc procurant, vt nos à Dei fiduciâ, eiusdemq; obsequio abducant religiosissimo. Et, Quamobrem in ambulationis labyrintho non errant, qui per Christum adepti sunt iusticiam: sed in securitate mentis, in pace conscientie, in latitia cordis, edocti spiritu illo, qui illis testimonium reddit, quòd sunt filij Dei, audens ducere, Abba Pater.*

7 Vbi specialem fidei certitudinem videntur negare, loquuntur de præſumptione, vel carnali securitate in qua homines libertatem & pacem somniant sine tentatione, & periculo. Vt August. de correp. & grat. c. 13. *Quis ex multitudine fidelium quamdiu in hac mortalitate vivitur, in numero prædestinatorum se esse præsumat.* Aliquando loquuntur de certitudine perseverantiæ ad finem sine lapsu, & defectione. August. de civit. Dei, 11. c. 12. *Quis hominum, se in actione profecturûs, iustitiæ perseveraturum vsque in finem sciat, nisi aliquâ revelatione ab illo fiat certus, qui de hac re iusto, latentiq; iudicio omnes instruit, sed neminem fallit?* Aliquando de certitudine experientiæ quæ est semper post euentum rei. Aliquando de certitudine gratiæ & salutis aliorum. Aliquando de certitudine per revelationem specialem, siue privilegiatam,

6

non ordinariam in verbo, & sacramentis. Aliquando de certitudine scientificâ ex proprijs principijs non de certitudine fidei. Aliquando de certitudine, quæ est sine signis & indicijs, quæ appellatur Evidentiæ.

7

8 Specialis fidei certitudo nunquam fuit damnata pro hæresi ante Concilium Tridentinum.

Impletio Legis. Supererogatio.

1 Patres dicunt impleri legem primò imputatione obedientiæ Christi per fidem, deinde inchoatione, & conatu, siue quoad potentiam; non perfectè; siue perfectione partium, non graduum. August. Retract. l. 1. c. 19. *Omnia mandata Dei facta deputantur quando quicquid non sit, ignoratur.* Et Hieronym. l. 1. c. 3. contra Pelag. *Tum ergo iusti sumus, quando nos peccatores fateamur, & iustitia nostra non ex proprio merito, sed ex Dei constituti misericordia.* Vide l. 1. vitæ Bernardi c. 13. Theodoret in Rom. 10. *Qui credit in Christum, is scopum legis adimplet.* Chrysost. in Rom. 10. hom. 17. *Quid lex vult? hominem iustum facere? sed non potest: nemo siquidem illum implevit.* Sedulius in Rom. 10. *Perfectionem legis habet qui credit in Christum, cum enim nullus iustificaretur ex lege, quia nemo implebat legem, fides posita est, quæ in omnibus prætermisissis satisfaceret pro tota lege.* Cusanus excut. l. 10. *Nemo unquam adimplevit legem, quæ in dilectione consistit, nisi Christus qui non venit solvere legem, sed implere.*

2 Porro duos esse modos legem propriè, & perfectè sine prævaricatione implendi, vnum in vitâ præsentis pro statu viatoris, alterum in futurâ: nemo, quod sciam, ante Scholasticos docuit. Nam veteres perfectionem non agnoscunt ullam in hac vitâ, nisi quæ consistat in agnitione vitij & imperfecti-
onis. August. contra 2. epist. Pelag. l. 3. c. 7. ait, *Virtutem, quæ nunc est, in homine inchoat, perfectam balanus nominari, ut ad eius perfectionem pertineat etiam ipsius imperfecti-
onis, & in veritate cognitio, & in humilitate confessio.* Et epist. 29. ad Hieron. Cha-
ritas

ritas — que iam non potest augeri, quamdiu hic homo vivit, est in nemine: quamdiu autem augeri potest, profectò illud quod minus est quam debet, in vitio est: ex quo vitio non est insus in terra, qui faciat bonum & non peccet: ex quo vitio non iustificabitur in conspectu Dei omnis vivens. August. de perfect. iust. resp. ad Ratiocin. 17. ait, *Quum est aliquid carnalis concupiscentie* —, non omni modo, ex tota anima diligitur Deus, non enim caro sine anima concupiscit. August. de Spir. & litera c. vlt. videtur contrarium sentire. Dicit enim neque si nondum esse potest tanta dilectio Dei quanta illi cognitioni plena perfectaq; debetur, culpa deputandum est. Sed sciendum quòd culpa duplex; vna quum directè & prorsus inartius fit, quod Deus fieri vetat: altera quum fit quod Deus iubet, sed non prorsus, toto sicut iubet, animo. de primo culpæ modo loquitur Augustinus. Ambros. l. 2. de Iacob. c. 2. *Non ex operibus iustificamur sed fide, quoniam carnalis infirmitas operibus impedimento est.* Bernard. in Cant. Serm. 73. *Opus habent & sancti pro peccatis orare, ut de misericordia salvi fiant, proprie iustitie non fidentes.* Rursus in Cant. 50. *Quomodo ergo inbenda fuit, que implenda nullo modo erat? aut si placet tibi magis de affectuali [charitate] datum fuisse mandatū, non inde contendo, dūmodo & acquiescas tu mihi quòd minimè in vitā istā ab aliquo hominum possit vel potuerit, adimpleri.* Radul. in Levit. l. 1. c. 1. *Nix bonum opus compleri potest sine alicuius peccati admixtione, metnendum itaq; est ne dum completa remunerationis devotio expectatur, à nobis etiam reatus admixti pœna exigatur.*

3 Supererogatio qua opus aliquod ex consilio ultra impletionem totius legis Deo gratum fit; veteribus ignota fuit. Quamvis enim dicant virginitatem supra debitum offerri, & supra leges esse: & multos ipsa superare mandata, plusq; impendere obsequio, quàm acceperant præcepto, tamen ita legem impleri ut non simus prævaricatores, non dicunt, non, inquam, dicunt. Volunt igitur supererogationem fieri non quod officium aliquod præstari possit ultra legem moralem integram: sed quod sit tamen. Primò, ultra negativam partem. Chrysostom. homil. 8. in Rom. 4. *Non furari aut non occidere cuiuslibet esse possit: credere verò, posse Deum que aliàs impossibilia sunt, sublimi quodam animo opus habet, vehemen-*

ter erga Deum affecto. Generosa quippe dilectionis hoc signum est. Honorat quidem & ille Deum, qui precepta illius implet: verum hoc multo magis, qui per fidem philosophatur. Ille quidem Deo obedivit: hic illum —, vehementius glorificat. Secundò, ultra actus externos. Chrysostomus homil. 3. in 1. Cor. statuit philosophos Supererogationem habuisse. Nonne (inquit) preceptis eius adeo levia sunt, ut multi philosophicà tantum ratione illa excesserint? Tertiò, ultra vnum aliquod mandatum. August. Sermon. 18. de verbis Apost. Ambierunt Virgines illam maiorem pulchritudinem cordis sui. Quid iubet? ne adultera simus, hoc precipis? amando te plus facimus, quam iubet, scilicet, hoc mandato. Postremò, ultra mādatum cæteris hominibus commune. August. de opere Monachorum. c. 5. Amplius erogabat Apostolus Paulus, qui suis, ut ipse testatur, stipendijs militabat. Optat. lib. 6. contr. Parmenian. Virginitas voluntatis res est, non necessitatis —. Non precepta, sed consilia erogat Paulus ad Virginitatem. Sic & alij Patres, Virginitatem supra legem ponunt, id est, supra ordinariam observationem Legis inter cæteros Christianos, quia putabant esse statum Angelicum. Athanasius tamen Virginitatem extra Consilia in præceptis posuit. lib. de Incarnat. Verbi. Quis hominum, vel post mortem, vel in vitâ, auctor seruande Virginitatis fuit? — Attamen noster Saluator & omnium rex Christus, tantum valuit in huiusmodi præceptis, ut pueri nondum maturi legum discipline, Virginitatem que supra Leges est, proficerentur. Et in Apologiâ ad Constantium. Nunquam (inquit) alibi sanctum illud & cæleste æternæ Virginitatis mandatum feliciter adimpletur, nisi duntaxat apud nos Christianos.

4 Supererogatio quæ hodie docetur, aliquando ex parte à veteribus improbata est. Anselmus de concep. virg. c. 21. Nullus potest reddere quantum debet, solus Christus redditus pro omnibus qui saluantur, plus quam debetur. Thomas in 2^a 2e. q. 184. art. 3. Vult perfectionem consistere essentialiter in observatione mandatorum, & instrumentaliter in observatione consiliorum: & in hanc sententiam allegat dictum à Abbatis Moysis: Ieiunia, vigilia &c. non sunt perfectio, sed perfectionis instrumenta, quia in ipsis non consistit disciplina illius finis, sed per illa pervenitur ad finem.

a Collat. c. 7.

Pere.

Peregrinatio.

1 Peregrinatio religiosa primum cepit obtinere post Constantinum circa ann. 320. quo tempore vulgi fuit, non omnium; nec cultus Dei, vel meriti ergo, sed confirmandæ fidei gratiâ instituta. Hieronym. epist. 134. *Pars fidei est adorasse, ubi pedes Domini steterunt.* Seuerus Sulpitius hist. lib. 2. Paulinus epistolâ ad Seuerum. *Non aliter affectus homines ad Hierosolimam rapit, nisi ut loca in quibus corporaliter præsens fuit Christus videant, atque coningant.* Ante Constantini tempora, de Alexandro quasi rarum istud & mirum narratur, quod Hierosolimam adorandi & locorum sanctorum videndi causâ properauit. Euseb. lib. 6. c. 10. & observandum, hoc esse factum ex visione.

2 Postea peregrinatio mutata fuit in partem cultus dei: sed tamen improbata fuit à sanioribus quatenus fuit religionis gratiâ instituta. Nyssenius epistolâ quadam, nihil ad pietatem facere dicit, & Deum ex æquo ubiq; se invocantibus adesse. August. Serm. de martyr. 3°. inter Serm. de Sanctis. *Dominus non dixit, vade in Orientem, & quare iustitiam, naviga vsq; ad Occidentem ut accipias indulgentiam: dimitte inimico & dimittetur tibi. Nihil à te extra te quere. Ad teipsum & conscientiam tuam te Deus dirigit.* Hildebertus Cenamonensis epist. ad Comitum quendam, Peregrinationem inexcusabilem dicit in ijs, qui administrationi alligati sunt. Et ita non necessaria necessarijs præponi, & non debita debitis —, circuire vagum orbem terrarum nullus Doctor, nulla omnino scriptura commemorat. Chrysost. hom. 1. in Philem. ait, non opus esse peregrinationem suscipere ad remissionem peccatorum.

3 Peregrinatio ad Imagines nulla fuit ante 600 annos à Christo nato.

Leiu

Ieiunium, Statio, Proce/sio.

o Hoc fond
accepit ab Hi-
eronimi epist.
33. ad Eulio-
chium simile
quid habet.

1 Veteres de origine Quadragesimę incerti sunt. Alij dicunt esse Traditionem Apostolorum. Hieronymus ad Marcellam epist. 54. Et Leo Serm. 6. & 9. de Quadrages. Alij à Christo ipso indictam Quadragesimam volunt. Ambros. Serm. 25. ait, *Consecratam à Christo. & Ser. 34. Legem esse diuinitus datam: indictum à Christo ieiunium.* Theophilus Alexan. Paschal. epist. 1. ad finem, ait, esse *evangelica institutionis.* Et Cassianus dicit, ° in primitiua Ecclesia æquale fuisse ieiunium per totum annum. Deinde frigefcente deuotione cum negligerentur ieiunia, à Sacerdotibus indictam Quadragesimam. Collat. 21. cap. 30. Amalarius negat posse authorem Quadragesimę designari, l. 2. c. 5. Irenæus apud Eusebium lib. 5. cap. 26. dicit, esse *εὐαγγελικὰ καὶ ἀπὸ τῆς αἰῶνος ἰσχυροῦς, Consuetudinem ex simplicitate, & priuato quodam instituto.*

2 Quadragesima in primis Ecclesię sæculis fuit Ieiunium verè religiosum, ad spiritualia inuocationis & pœnitentię exercitia commodius obeunda, & in commemoratiõnem passionis Christi obseruatum. Eusebius hist. l. 2. cap. 16. *Quid attinet commemorare frequentes in vnum congressus, & virorum in vno, mulierum autem in alio loco sepe ratim congregatarum exercitationes, & seneram disciplina rationem, qua de more à nobis adhuc obseruata est, quamq. potissimum in festo salutari Domini passionis, non ieiunijs solum & vigilijs sed attentâ sacrarum scripturarum auditione excolere & celebrare consueuimus.* Basiliius hom. 14. in ebrietatem. Si in tot admonitionibus, quas & superiore tempore vos adhortando non prateriimus, & deinceps septem istis ieiunijs hebdomadis nocte ac die per evangelicam vos doctrinam sine intermissione vos obtestati, nil penitus profecimus —. Epiphanius in fine Panarij. Non ut gratiam & beneficium exhibeamus ei qui pro nobis passus est, ieiunium nobis constitutum est: sed ut consueamur ad nostram salutem Domini passionem, quam pro nobis ille suscepit. Chrysostom. hom. 19. ad pop. Antioch. Huc ieiunium & Quadragesima, huc tot die-

rum sacri conventus spectant, & auditio, huc preces & præceptiones, ut dinorum mandatorum diligenti meditatione, absterfis omni ratione quas per uniuersum annum contraximus peccatorum sordibus, spirituali libertate freti, incruentum illud Sacrificium pie religioſeque participemus. Et homil. 73. ad pop. Antioch de ieiunio Quadragesimæ. Non hoc solum exquiritur, charissimi, ut per singulos dies huc conveniamus & de iisdem audiamus continere, & totam ieiunemus quadragesimam.

3 Paschale ieiunium fuit obseruatum liberè quoad obligationem conscientie, sine mandati vel imperij necessitate, vsq; ad annum 400. Siue spectemus initium & spatium temporis, siue genera ciborum. Ambros de Elia & ieiunio c. 22. ad ieiunium voluntarium invitans, ait, *Suscipite iugum Christi* — non alligat cernicem vinculis, sed mentem gratia copulat: non necessitate constringit, sed voluntatem boni operis dirigit. Aug. contra Faustum Manichæum. lib. 30. cap. 5. *Christiani non heretici, sed Catholici, edomandi corporis causa, propter animam ab irrationalibus motibus amplius humiliandam, non quod illa esse immunda credant, non solum à carnibus, verum à quibusdam etiam terra fructibus abstinent, vel semper sicut pauci, vel certis diebus atq; temporibus, sicut per Quadragesimam ferè omnes, quanto magis quisq; vel minus, seu voluerit, seu potuerit.* Vbi autem dicit Ser. 62. de Tempore, peccatum esse non ieiunare in Quadragesima, non hoc intelligendum propter latam legem; sed propter neglectam pœnitentiam quæ solebat in hoc Ieiunio renouari. Theodoretus in epit. diuin. decret. *Ecclesia [nec vini nec esus carni] participatione prohibet. Et ideo alij quidem permittis à lege bonis & voluptatibus securè fruuntur: alij vero ab his abstinent: nullus autem qui sapit & rectè sentit, edemnat eum qui comedit. Nā & abstinentia & esus participatio sunt in mentis potestate.* August. de moribus Ecclesie. lib. 1. c. 33. ait, abstinentias institutas, & mensas, charitatis lege & ratione: neq; quenquā coactū ut hoc vel illo cibo & potu non vteretur, sed fuisse liberū, ut quisq; valetudinis rationē haberet. Prosp. de vita comēpl. l. 2. c. ult. *sicut abstinere vel ieiunare debemus, ut nō nos necessitati ieiunandi subdamus, ne iam nō deuoti, sed inniti rē voluntariā faciamus.* Primas. in Ro. c. 14. *De ieiunio lex nō est posita, sed quomodo potest unusquisq; & vult.* Spiridion

carnibus in quadagesima vescebatur. Sozom. l. 1. c. 11. Mō-
tanus primus leges ieiuniorum præscripsit. Euseb. l. 5. cap. 16.
Telephorus ann. 130. ieiunium quadagesimæ Clericis præ-
cepit. Carcombustus rex Britannix hoc ieiunium indixit
Anglis ann. 641. Sigebert. in Chron. Florentius Monachus
Wigorniensis in Chron. ad ann. 640. ait. *Hic [Ercombustus]
primus Regum Anglorum in toto regno suo, idola relinqui, ac de-
strui, simul & ieiunium 40. dierum observari precepit.*

4 Ieiunium Quadagesimale fuit observatum à varijs
Ecclesijs variè, tum quoad spacium temporis, tum quoad
genera ciborum. Socrat. lib. 5. cap. 21. *Qui sunt Roma 3. Septi-
manas ante Pascha, (Sabbatho & Dominico exceptis) simul ieiun-
nant. Qui autè in Illyria, & tota Gracià, quig, Alexàdria habi-
tant ante sex Septimanas ieiunia qua ante Pascha sunt, ordiuntur.
Illudq, tempus Pascha appellant. Alij præter horum consuetudinè
septem septimanas ante illud festum initium ieiunandi facientes,
quævis quindecim dies solum, quibusdam intervallis interpositis,
ieiunent. Nihilominus tamen tempus illud Quadagesimam vo-
cant, unde non mediocriter me cepit admiratio qua ratione isti, licet
de numero dierum dissentiant, omnes tamen eodem nomine
quadagesimam appellent. Antepaschale Ieiunium licet pau-
corum esset dierum, Quadagesima tamen dictum est. For-
tè, etiamsi constaret tantum horis 40. diurnis nocturnisq; ut
est apud Euseb. l. 5. c. 24. Leo Sermon. 4. de quadrag. ait. Ferià
secundà, ferià quartà & ferià sextà ieiunemus. Sabbatho au-
tem vigilijs apud Sanctum Petrum celebremus. Gregorius
hom. 16. dicit Ieiunium Quadrag. constare triginta sex die-
bus. Et recepta est opinio Quadagesimam olim non inci-
pere solitam in Ferià 4^a. cinerum ante Gregorium primum,
eò quod in c. quadagesima de Consecr. dist. 5. quatuor dies
ante Dominicam primam in Quadagesima, essent adiecti, ut
omnes plenum ieiunium 40. dierum observarent. Idem tes-
tantur Ambros. Sermon. 34. & Cassianus Coll. 21. c. 24. 27. 28.
& à Dominica post Quinquagesimā incipere Quadagesi-
mam dicunt, Alcuinus de div. off. c. quadagesima, & Ordo
Romanus in c. de septuagesima, & Microlog. c. 49. Fateor
extare sermonem inter Sermones Aug. de Tempore, qui in-
scribitur in feria 4^a. in capite ieiunij; sed non est Augustini:*

&

& si esset, Titulum dico à recentiori appositum. Epiphani. in via compendiaria. *Quadragesimam ante 7. dies pascha servare solebat, sancta Ecclesia in ieiunijs perseverans.* Post. 40. dierum ieiunium Ecclesia solebat etiam 50. dies festos observare ad Pentecosten.

5 Ieiunium Quadragesimale fuit quondam observatum admodum severe in sicco, & aqua, sine vino aut piscibus. Veteres enim siccorum esu utebantur, id est, pane & sale cum aqua, Epiph. in fine Panarij. Et ieiunatum est à carnibus & vino. Greg. Nyss. Oratione de amandis pauperibus. Et Concil. Carthag. IIII. c. 85. Hieron. ad Lætiam. In ieiunijs ab oleo & pomis abstinebant: & in Epitaph. Paulæ à vino, liquamine, piscibus, melle, ovis. Chrysost. Serm. de ieiunio, ait, à vino & carne ieiunare Ecclesiam. Microlog. c. 49. *Nec iuxta canones Quadragesimaliter ieiunare censemur, si ante vespërâ reficimur.* Ambros. serm. 24. Ieiunium in Quadragesima præfatio opponit. Ergo Papisticum quadragesimale ieiunium in quo caro prohibetur, & lactinia ac pisces permittuntur, nõ fuit receptum apud veteres. Molanus in Practica Theolog. Tract. 3. c. 1. num. 69. *Meminerint ieiunaturi maiores nostros ieiunasse à vino & delicijs.* Rursus, de Canonicis lib. 1. c. 26. *Si ad veterem disciplinam atq; rigorem respiciamus, vix ullus hoc tẽpore ieiunare cõsebitur. Illi enim vsq; ad vespërâ ieiunârunt, nos prandemus.*

6 Ieiunium Quadragesimale sæpius fuit à quibusdam in anno observatum, & non semper ante Pascha. Quadragesima post Pentecosten pœnitentibus observanda imponitur. Micrologus. de obser. Eccles. c. 25. Montanistæ tres ieiunabant quadragesimas in anno. Hieron. epist. 54. ad Marcellam: addit. *Nos unam Quadragesimam, secundum traditionem Apostolorum, toto anno, tempore nobis congruo, ieiunamus.* De pœnitentibus post abnegationem. Methodius Constantinopol. ait, *Duas quadragesimas ieiunent vacantes orationibus.* S. Franciscus & alij, tres, quinque, sex quadragesimas observabant.

7 *Statio veterum fuit solenne & publicum ieiunium de die observatum ab Ecclesia, à mane ad noctem.* Stationes autem præsentis Romanæ Ecclesiæ à mane quidem ad noctem,

sed non ab iisdem personis, verum ab alijs atq; alijs obseruatur: & nunc dierum ieiunium soluitur ante stationem, & post cibum statio celebratur. Vid. Ambros. Serm. 25.

8 De ieiunijs pridè magnorum festorum primus mentione facit Bernardus Serm. de vigiliâ S^{ti}. Andreæ. Et postea Innoc. III. de obseruat Ieiun. c. 1. & 22.

9 Ieiunium 4 temporum, Traditionem esse Apostolorum, asserit Leo de ieiunio 7. mensis Serm. 8. & Serm. 2. de Pentecoste. Hoc autem incertum. Quia Calixtus. 1. Papa, epist. ad Benedictum dicit se instituisse 4ⁱ. tēporis ieiunium. Tertul. lib. de Ieiunio, Catholici dicunt, *nulum esse impositum ab Apostolis ieiuniorum iugum, excepto ieiunio Paschali.* Ambros. Serm. 24. ait, ieiunia præter Quadragesimam omnia voluntaria esse: *Illa de arbitrio venire, istam de lege: ad illa nos incitari ad hanc impelli.*

10 Ieiunium Sabbathi ab Apost. can. 65. Et ab Ignatio epist. ad Philipp. penitus prohibitum: vbi Christi dicitur interfectior qui Dominicâ, aut Sabbatho ieiunâr. hoc tamen iam obseruat Romana Ecclesia.

11 Agapetus Papa ann. Domini 533. processiones Dominicas instituit de consecr. dist. 1. Agapetus; & Caranza. Has etiam Ariani Constantinopoli instituerunt, easq; Chrysostomus, & imitatus est, & auxit, tum numero, tum processu. Sozom. lib. 8. c. 8.

Sacramenta.

1 Nullus Pater intra millesimum à Christo annum, posuit vel agnouit septem Noui fœderis sacramēta propriè dicta. Isidorus an. 600. l. Originum 6. c. 19. *Sunt autem Sacramenta baptisus & Chrisma: corpus & sanguis Christi.* Paschasius de cœna, circa ann. 900. ait, *Sunt Sacramenta Christi in Ecclesiâ Catholicâ, Baptisus, & corpus ac sanguis Domini.* Hugo de S^co Victore lib. de Sacram. 7. statuit Sacramenta, verum excludit pœnitentiam, & assumit aquam asperisionis. Imò nonnulli ex veteribus expressè dicunt, Lotionem pedum esse

se Sacramentum. Cyprian. de ablutione pedum. Ambros. lib. 3. de Sacram. c. 1. Sermo de cæna Domini, apud Bernardum Lumbardus, & post eum Scholastici, primi fuerunt qui dixerunt, septem esse Ecclesiæ Sacramenta.

2 Veteres dum Sacramenti nomen alijs ritibus tribuunt, Baptismum & cænam præcipua esse, & genuina agnoscunt: alia quidem, Sacramenta dicunt, sed non eodem modo & æquè, ac ista duo. Aug. de Symbol. ad Catechu. l. 2. cap. 6. ait, Gemina Ecclesiæ sacramenta fluxisse è latere Christi. Et epist. 118. Sacramenta, ait, numero esse paucissima. Rupertus Tuitiensis, de Victoria verb. Dei. lib. 12. c. 11. *Quæ ergo & quot sunt præcipua nostra salutis Sacramenta? Sacrum Baptisma, sancta corporis & sanguinis eius Eucharistia, geminum Spiritus sancti datum, videlicet, alterum in remissionem peccatorum, alterum in diuersarum sine multiplicium divisiones gratiarum.* Hugo de S. Victor. lib. de Sacram. part. 9. c. 6. *Sunt quadam Sacramenta, in quibus principaliter salus constat & percipitur. Sicut aqua Baptismatis & perceptio corporis & sanguinis Christi. Sunt alia quæ si necessaria non sunt ad salutem, quia sine his salus haberi potest, proficiunt tamen ad sanctificationem.* Matth. Paris. in Guliel. Conquæstore Patrū ait esse sententiā, eosq; scripsisse, quòd Sacramenta, quæ in Ecclesia fiunt, baptismus, Chrisma, Corpus Christi & sanguis, Spiritu inuisibiliter cooperante, — effectum habent. Alex. Alensis part 4. q. 8. art. 2. asserit duo sola principalia sacramenta à Deo per seipsum instituta, Baptismum & Eucharistiam: idq; probat ex fluxione sanguinis & aquæ, de latere Christi.

3 Sacramenti vocabulum apud veteres aliquando sumitur latius pro mysterio, pro Symbolo, vel typo rei sacræ & spiritualis. Aug. epist. 5. Omne factū signum est sacramentū. Hoc modo sacramentum est, aqua benedicta. Alex. I. epist. 1. Panis benedictus Aug. l. 2. de pecc. merit. & remiss. c. 26. Signum crucis, Aug. l. 19. contra Faustū. c. 14. Vi verbo dicā hoc quidē sensu sacramenta erunt potiùs 70. quàm septem. Aliquando sumitur nomen sacramenti propriè, pro visibili signo & sigillo fœderis gratuiti, & tū duo sunt non septē sacramenta. Bellarmin. fatetur nomen sacramenti sumi, & propriè, & largo modo.

4 Scholastici omnes & Canonistæ non agnoscunt septē sacramenta Nov. Testamenti propriē dicta, Durandus in primā editione operis sui in Sentent. in 4. dist. 26. negavit matrimonium esse Sacramentum, vt testatur Capreolus in 4. dist. 26. quæst. vnicā. At postea in eādē dist. q. 3. hanc sententiam mitigavit, asserens matrimonium non esse sacramentum vnivocē dictum cum reliquis Sacramentis. Et ipse Lumbardus idem tenet. 4. dist. 26. Teste Thomæ 4. dist. 26. quæst. 2. art. 1. ad 4^m. Sic Hostiensis in summā lib. 1. Titul. de Sacramentis non iterandis. Et glossa Bernard. cap. cum in Ecclesia, de Simonia. Et cap. honorantur 32. quæst. 2. Imò Paludanus in 4. dist. 26. quæst. 1. dicit hanc esse communem sententiam Canonistarum. ¶ Nonnulli etiam negant omne matrimonium legitimē contractum inter Christianos esse verum Sacramentum: sic Caietanus in opusculo quodam de Matrimonio. quæst. 1. Sic Canus in Relectione de pænitentia part. 5. & fusē, locorum Theolog. lib. 8. cap. 5. Vbi multa testimonia ex epistolis Decretalibus, ex Concilijs, Patribus, & Scholasticis in hanc sententiam adducit. Idem sentit. Franciscus à Victoria in summa de Sacram. num. 244. Et Martinus de Ledesma in 2. Tom. 4. dist. 44. art. 8. ¶ Plurīq; asserunt Matrimonium non tantum. N. Testam. Sacramentum esse (vt vult Concil. Tridēt. Sess. 8. can. 1.) sed & veteris Testam. Sacramentum fuisse. Sic Halensis. 4. dist. 26. art. 1. & 5. Bonavent. 4. dist. 26. quæst. 2. Sic, ante Scholasticos, Hugo de S. Victore lib. 1. de Sacram. part. 8. cap. 13. & lib. 2. part. 1. c. 1. Idem asserunt recentiores non pauci. Roffensis. Hosius in Confess. Petricov. cap. 55. Albertus Pighius in controv. 10. Alphonsus à Castro, verbo, Nuptiæ, hæres. 3. Vbi dicit hanc communem esse sententiam inter Theologos, sic Petrus à Soto. Lect. 2. de Matrimonio. Catharinus in Quæstione de Matrimonio, exponit vocabulum *Sacramenti*, Eph. 5. Vel de incarnatione Christi, vel de primo coniugio Adami & Evæ, & addit. *Ex his oppositis questionibus* (vt verum fateamur) *non ita apertum videtur de Scripturis ipsis, Matrimonium esse Sacramentum eo modo quo sex reliqua Sacramenta dicuntur.* Subiicit tamen. *Propter consensum Ecclesie uniuersalem fatemur matrimonium esse Sacramentum; nec eā solum lege qua intel-*

telletur.

telleclum captinandum esse in obsequium fidei iubet, verum etiam quia suadent rationes. ¶ Episcopalem ordinationem Sacramentum esse verè & propriè dictum, negat Lombardus. 4. dist. 24. Et ibidem Alexander Halensis, Thomas, Bonaventura. Quibus assentiuntur ex recentioribus Dominicus Soto in 4. dist. 24. quæst. 2. art. 3. Et de Iure & Iustitiâ, lib. 10. q. 1. art. 2. Et Iosephus Angles, in 4. dist. 24. art. 11. ¶ Diaconatum & reliquos inferiores ordines, esse Sacramenta propriè dicta negatur à quibusdam. In quorum numero est Durandus, qui in 4. dist. 24. quæst. 2. in hanc sententiam multas rationes adducit. Sic Caietan. in 1°. Tom. opuscul. Tract 11. de modo tradendi seu recipiendi ordines. Idem videtur dicere in 3. part. Thom. q. 64. art. 4. ad 1. Franciscus à Victoria in summa. num. 226. iudicat opinionem Durandi & Caietani esse maximè probabilem. Lombardus ipse sic scribit. 4. dist. 24. lit. I. *Subdiaconos & Acolytos procedente tempore Ecclesia sibi constituit.* Vide Franciscum à Victor. in summa. num. 226. ¶ Thom. in lib. 4. Sent. dist. 23. q. 1. art. 4. ait, formam Baptismi & Eucharistiæ extare in scriptura, aliorum verò sacramentorum formam nequaquam.

5 Sacramenta nostra dicuntur esse maioris virtutis, quàm veterum non quia hæc significant, & illa conferunt gratiam; sed quia doctrina cuius sunt appendices, & revelandi modus longè clarior est, suntq; de Christo exhibito. Vid. Augustin. contra Faustum Manich. lib. 19. cap. 14. & 16. Scholastici vt Hales part. 4. q. 7. art. 4. m. 7. Bonaventura, Scotus, Durandus, Richardus, Biel in 4. dist. 1. dicunt circumcisionem contulisse gratiam ex opere operato. Ex recentioribus idem sentit Ios. Angles. in 4. dist. 1. art. 5. Et Victoria sum. de Sacram. num. 2. qui porro addit, hanc esse omnium doctorum sententiam.

Opus operatum.

---

1 Sacramenta conferre gratiam ex opere operato, id est, ipsam Ministri actionem, vel elementum ex se, & per se, & virtute

virtute corporali, actiue, efficienter, & immediate conferre gratiam, non fuit notum in Ecclesia per annos. 1200. Sed est inuentum scholasticorum à Concilio Tridentino approbatum.

2 Patres dicunt sacramenta conferre gratiam, non propriè; vt sectio est à ferra propriè, sed symbolicè, vel ratione sacramentali; ratione significationis, & annexæ promissionis: quia dum ijs vt gratiæ Symbolis rectè vti-mur, dat immediate gratiam Deus. Hieronymus in Isaie. 4. *Homo tantum aquam tribuit, Deus autem Spiritum sanctum: quo sordes abluuntur & sanguinis peccata purgantur.* August. lib. 15. de Trinit. c. 26. *Quomodo ergo Deus non est qui dat Spiritum Sanctum? Imò quanius Deus est qui dat Deum? Neq; enim aliqui discipulorum eius dedit Spiritum sanctum. Orabant quippe vt veniret in eos quibus manum imponebant, non ipsi eum dabant. Quem morè in suis prepositis etiam nunc seruat Ecclesia. Et in Quæstion. super Leuitic. lib. 3. quæst. 84. Moyses [sanctificabat] visibilibus Sacramentis per ministerium suum: Dominus autem inuisibili gratiâ per Spiritum Sanctum, ubi est totus fructus visibilium Sacramentorum. Nam sine illa sanctificatione inuisibilis gratiæ, visibilia Sacramenta quid prosunt? Et paulò post, Proinde colligitur inuisibilem sanctificationem quibusdam affuisse, atq; profuisse sine visibilibus Sacramentis —: visibilem verò sanctificationem, quæ fieret per visibilia sacramenta, sine istâ inuisibili posse adesse, non posse prodesse. Author qq. de Veteri & Novo Testam. quæst. 59. Qui baptismum putat carnali ratione consistere, hic non est spiritualis: nec donum cæleste poterit consequi, qui se per aquam non per fidem immutari credat. Aqua enim cernitur, sed qui non videtur Spiritus operatur, vt fides in eo sit. Paschasius de corpore & sanguine Domini. c. 35. *Et si Sacramentum gratiæ det Deus etiam per malos, ipsam verò gratiam non nisi per se ipsum, in quo est remissio peccatorum.* Consentiunt etiam Scholastici. Bonaventura. 4. dist. 1. quæst. 3. *Non aliquo modo dicendum est, quod gratia contineatur in ipsis sacramentis essentialiter, tanquam aqua in Vase, vel medicina in pixide, imò hoc intelligere est erroneum. Sed dicuntur continere gratiam quia ipsam significant. Et quia nisi ibi sit defectus ex parte susipientis, in ipsis gratia semper conferitur, ita intelligendo, quod gratia sit in anima**

non in signis visibilibus. Idem etiam docet, quæst. 4. Sic etiam docent, Scotus, Durandus, Richardus, Occam, Margilius, Biel, in 4. dist. 1. & è recentioribus non pauci.

3 Nonnulli Theologorum negant, per Sacramentū matrimonij conferri gratiam, inter quos fuit imprimis Magister sentent. 4. distinct. 26. Et Durandus in eandem distinctionē, quæst. 3. quibus adhæserunt nonnulli Canonistæ. Godfridus in summa, Tit. de Sacramentis non iterandis. *Fū & alia dimisso Sacramentorum: quedam enim sunt, in quibus confertur gratia — Quedam sunt, in quibus gratia non confertur, ut matrimonia cum contrahuntur.* Hostiensis, iidem in summa. lib. 1. Tit. de Sacram. non iterandis. *Tertia divisio Sacramentorum hæc est, quia quedam sunt, in quibus confertur gratia, — quedam verò sunt, in quibus non confertur, ut matrimonia sine cōm contrahuntur — sive cū consummantur.* Item extra de Simonia. cum in Ecclesiæ corpore. Dicit Bernard. in apparatu. *Pro benedictionibus nubentium aliquid accipi prohibetur, quia per eas gratia confertur, sed pro matrimonio aliquid dare, vel recipere non est peccatum — quia licet sit Sacramentum, per ipsum tamen gratia non confertur.* Vid. & cap. honorantur 3 2. quæst. 2. & alios Canonistas, quorū partim meminit Covarruvias in Epit. in 4. Decr. p. 2 §. 2. partim exhibent Censuræ in Gloss. Iur. canon. in Gratian. num. 16. 36. 55. in Decr. Greg. num. 25. 29. in Sixtum n. 11.

Intentio Ministri.

1 Opinio, qua dicitur baptismum non esse sine mētali, & actuali intentione baptizantis, non fuit nota Innocentio, teste Angelo in Summa, ubi ait, non esse necessarium ad verū Baptismum, ut Baptizans gerat in mente facere, quod facit Ecclesia. Chrysost. hom. in Ioann. 85. *Sacerdos, & linguam, & manus præbet.* Nichol. Papa, ad Consulta Bulgarorum, ait. *A quodam Indeo, nesciis virum Christiano, an Pagano, multos in patria vestra baptizatos asseriis. Hi profecto si in nomine sanctæ Trinitatū baptizati sunt, rebaptizari non debent.* Catharinus tract. de Intent. Minist. Sacram. *Non alia intentio Ministri requiritur, nisi ut intendat exterius facere, quod facit Ecclesia, quamvis ipse neq̄, credat esse Ecclesiam,*

neq; ullum baptismi spirituale effectum. Fuit autem inventum Scholasticorum, qui non possunt articulos fidei condere: & hac semel opinione admissa, querendum à Pontificijs quæ admodum, vitabitur idololatria in sacrificio Missæ: quia nemo potest esse certus de intentione consecrantis in Missa.

Character.

2 Character indelebilis, qui possit imprimi, & consistere sine gratia in anima, etiam damnata, non occurrit vel in scripturis, vel in Patribus. Durand. Sent. l. 4. dist. 4. q. 1. *A Dionysio Arcopag. prima Traditio Characteris nobis aduenit: videtur idem sentire cum eo quod dictum est [à nobis] de Characterē, recitat enim quendam ritum, qui observabatur in primitiva Ecclesia, quando adulti baptizabantur: tunc enim accedenti ad baptismum hierarcha, id est, Pontifex, & manum imponebat, & signabat eum signo crucis, & precipiebat eum ascribi inter nomina Christianorum, ut de cetero cum alijs ad divina admitteretur. Et iste ritus exterior in baptismo erat Characterizatio, nec de alio Characterē loquitur.* Scotus. in Sent. 4. dist. 6. q. 9. putat nō posse probari Characterem ē Scripturis, vel Patribus, & credit tantum ob Ecclesiæ auctoritatem. Gabriel. in 4. dist. 6. q. 2. dubitat an Ecclesia definierit, esse Characterē: addit etiā vnam esse auctoritatem. Innoc. III. cap. maiores extra de baptismo, quæ faciat pro Characterē.

2 Veteres quandoq; per Characterem intelligunt ritum, ceremoniam, vel externam formam baptismi; siue etiam baptismum ipsum: & apud eos, imprimere, vel infigere Characterē est baptizare, vel profiteri fidē in baptismo. Aug. ser. de gestis cum Emerito. — *attendo fidem in nomine Patris filii & Spiritus Sancti. Iste est Character Imperatoris mei. De isto Characterē militibus suis, vel potius comitibus suis, ut hunc imprimerent ijs, quos congregabant castris eius, precipit, dicens. Ite, baptizate gentes in nomine patris, filii, & Spiritus sancti. Istum Characterem à Domino dictum omnibus imprimendum, quia no-*

verat Paulus expavescit —. Et paulò antè, *Quid est, quod dico, desertor Characterem suum non fixit? Donatus non baptizavit in nomine Donati.* l. 2. contra Parmen. c. 13. ait, Characterem esse in corpore: Et cap. 108. Ipsum baptismum Characterem appellat. l. 2. contra lit. Petiliani.

3 Character, vel signaculum baptismi persæpe apud veteres, est donum & gratia Spiritus sancti. Ambros. de Spiritu sancto l. 1. c. 6. *Spiritu signamur, ut splendorem, & imaginem eius, & gratiam tenere possimus; quod est utiq; spiritale signaculum.* Idem sentiunt, Theodoretus, Haimo, Primasius, Anselmus, Theophylactus, in 2. Cor. 1. v. 21. Chrysost. hom. 2. in Eph. *Nos ut filij signati sumus spiritu sancto.*

Baptismus.

1 Veteres baptismum absolutè necessarium asseruerunt ad salutem de Adultis. Ambrosius lib. de his qui initiantur. c. 4. *Credis (inquit) Catechumenus — sed nisi baptizetur — remissionem peccatorum non potest obtinere, neq; gratia spiritualis munus haurire.* Aug. l. 4 de baptismo, cap. 21. *Deest bono Catechumeno baptismus ad capeßendum regnum cælorum; sicut deest malo baptizato vera conversio.* Et Tract. 13. in Ioan. *Quantumcunq; catechumenus proficiat, adhuc sarcinam iniquitatis portat, non illi dimittitur, nisi quum pervenerit ad baptismum.* Similiter lib. 1. de anima c. 9. Author de fide ad Petrum c. 3. *Ex illo tempore quo saluator dixit, nisi quis renatus fuerit — absq; sacramento baptismatis, præter eos, qui in Ecclesia sine baptismo pro Christo sanguinem fundunt, nec regnum cælorum potest quisquam accipere, nec vitam æternam.* Author apud Augustinum de Eccles. dogm. c. 74. *Baptizatis tantum iter esse salutis credimus. Nullum Catechumenum, quamvis in bonis operibus defunctum vitam æternam habere credimus, excepto martyrio ubi tota baptismi Sacramenta implentur.* Nazianz. orat. 40. de baptismo ait, Catechumenos esse in vestibulo pietatis, ad quam per baptismum intrant. Rursus, quid antè quosdam privari si ap-

tismo, vel propter infantiam, vel propter inopinatum casum aliquem, quo efficitur, ut neq; capientibus gratiam, potiri liceat. Hæc illi. Negant ergo sufficere contritionem, votum baptismi continentem, ad primam gratiam obtinendam.

2 De infantibus. Aug. de origine animæ. l. 2. cap. 12. & l. 3. c. 9. *Noli credere, noli dicere, infantes antequam baptizentur morte preventos, posse pervenire ad indulgentiam originalium peccatorum si vis esse Christianus. Idem epist. 28. ad Hieronymum. Similia habet Fulgentius de fide ad Petrum, cap. 30. Chrysost. homil. 40. in 1. Corinth. Rursus, Aug. de natura & gratia c. 8. Et Ambrosius de Abraham lib. 2. cap. ult. & Isidorus lib. 2. de officiis cap. 24. Idem Gregorius lib. 7. epist. 53. Innocentius III. in cap. Maiores de baptismo. Author de vocatione lib. 2. cap. 8. aliàs 24. *Non latet quantum cordibus fidelium desidia gigneretur, si in baptizandis parvulis, nihil de cuiusquam negligentia, nihil de ipsorum mortalitate esset metuendum.* ¶ Hæc illi. Sed horum nonnulli, præcipue Ambrosius, & Augustinus etiam, extra fervorem disputationis cum Pelagianis, negantibus originale peccatum; aliq; non pauci, de hac severitate multum remittunt. Sic enim Ambrosius, orat, in obitum Valentiniani iunioris. alloquens sorores Valentiniani. *Sed audio vos dolere, quod [Valentinianus] non acceperit Sacramenta baptismatis. Dicite mihi, quid aliud in vobis est, nisi voluntas, nisi petitis? Atqui etiam iam dudum hoc votum habuit, ut ——— initiaretur, & proxime baptizari à me velle significavit ———. Non habet ergo gratiam, quam desideravit? Non habet, quam poposcit? Et infra. Aut quia solenniter non sunt celebrata mysteria, hoc monet? Ergo nec martyres, si catechumeni fuerint coronentur. Non enim coronentur, si non initiantur. Quod si suo abluntur sanguine, & hunc sua pietas abluat & voluntas. Et supra in eadem orat. *Quem in Evangelio eram regeneraturus, amisi. Sed ille non amisit gratiam, quam poposcit.* Sic August. de Baptismo cont. Donatist. lib. 4. cap. 22. *Baptismi vicem aliquando implere passionem, de Laetrone illo cui non Baptizato dictum est, Hodie tecum eris in Paradiso, non leve documentum idem B. Cyprianus assumit, quod etiam, atq; etiam considerans, invenio non tantum passionem pro nomine Christi, id quod***

ex Baptismo deerat, posse supplere, sed etiam fidem, conuersi-
onemq; cordis, si forte ad celebrandum mysterium Baptismi, in
angustis temporum succurri non potest. ———. Quantum i-
taq; valeas etiam sine visibili Sacramento Baptismi, quod ait
Apostolus, Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit
ad salutem: in illo latrone declaratum est, sed tunc impletur in-
visibiliter, cum mysterium Baptismi non contemptus religionis,
sed articulus necessitatis excludit. Et cap. 23. Sicut autem in La-
trone quia per necessitatem corporaliter Baptismus defuit, per-
fecta salus est, quia per pietatem spiritaliter affuit: sic &
cum ipsa praesto est, si per necessitatem defuit quod latroni affuit,
perficitur salus: Et Quæst. super Levit. lib. 3. cap. 84. Proin-
de colligitur invisibilem sanctificationem quibusdam affuisse, at-
q; profuisse sine visibilibus Sacramentis. ———. Bernardus
epist. 77. Postquam prædicta testimonia ex Ambrosio
& Augustino citasset, sic subiungit. Ab his ergo dua-
bus columnis [Augustinum loquor, & Ambrosium] crede
mibi, difficile auellor. Cum his, inquam, me aut errare
aut sapere fateor: credens & ipse sola fide hominem posse sal-
uari, cum desiderio percipiendi sacramentum, sitamen pio ad-
implendo desiderio mors anticipans, seu alia quacunq; vis inui-
sibilis obuiarit. Vide etiam ne forte ob hoc Saluator cum dice-
ret, Qui crediderit & baptizatus fuerit saluus erit: cauet
& vigilanter non repetierit. Qui verò baptizatus non fue-
rit: sed tantum: qui verò, inquit, non crediderit cordem
nabitur. Nimirum innuens solam interdum fidem suffi-
cere ad salutem, & sine ipsa sufficere nihil. Innocent.
III. in cap. Apostolicam, de Presbytero non baptiza-
to. Sic rescripsit Episcopo Cremon. Inquisitioni tue sa-
luter respondeo, Presbyterum, quem sine vnda baptismatis,
extremam diem clausisse significasti, quia in Sanctæ matris Eccle-
siae fide, & Christi nominis confessione perseverauerit, ab originali
peccato solutum, & celestis patriæ gaudium esse adeptum, asse-
veramus incunctanter. Vide & cap. Debitum de Baptismo &
eius effectū. Similiter Gerson serm. in nativitat. B. Mariæ. part.
3. Constat deum misericordiam salvationis suæ, non ita legibus
communibus traditionis Christianæ, non ita Sacramentis ipsis
alligasse,

alligasse, quin absq; præsudio legis eiusdem, posse pueros nondum natos extra uterum, intus sanctificare, gratis sua Baptismo, vel virtute S. Sancti: debent igitur mulieres pragnantes — diligen-
tius preces fundere Deo — quatenus infans nondum natus, si forte moriturus est, priusquam ad Baptismi fluminis gratiam per-
venire valeat, dignetur ipsum Dominus Iesus summus Pontifex,
Baptismo S. Sancti praeveniendo misericorditer consecrare. Ga-
briel. in 4. dist. q. 2. Quod ergo erit remedium generale pro par-
vulis in utero existentibus, nullum manifestat Ecclesia. Sed sensu
Domini quis cognovit? — Voluit itaq; remedia instituire, con-
tra morbum peccati in Ecclesia, per sacramenta dispensanda, his
qui noti esse poterant Ecclesiae. Eorum verò qui nondum in lucem
notitia proaverunt: remedia in sua potestate solà constituit, quos
cum voluerit, sine exteriori remedio & sanctificare & salutare po-
test: sicut factum de quibusdam scriptura testatur. Insuper quod
paucis in privilegium factum est, potest quibuscunq; voluit imper-
tiri, qui potentiam suam sacramentis non alligavit. Caietanus in
3. part. quæst. 68. Artic. ° 1. & 2. asserit in casu necessitatis ad
salutem puerorum, sufficere Baptismum in voto parentum.
Eandem assertionem ibidem varijs rationibus confirmat. Et
in eandẽ quæst. art. ° 11. contendit, Parvulos in maternis v-
teris periclitantes, posse saluari per baptismum, non in re, sed
in voto parentum susceptum, cum aliqua benedictione pro-
lis, seu oblatione ipsius ad Deum, cum invocatione Trinita-
tis. Eandem sententiam mordicus tuentur inter recentio-
res Tilmānus Segeberg. lib. de 7. Sacram. cap. 1. Et Thomas
Elisius Neopolitan in Clypeo adversus Hæres. cap. de Bap-
tismo. Art. 3. Et Georg. Cassand. lib. de Baptismo Infantium.
3 Veteres eodem modo cœnam Domini, infantibus eti-
am ad salutem necessariam dixerunt, ex traditione Aposto-
licâ. Dionysius de Ecclesiastica Hierarchia c. 2. part. 3. post-
quam reliquos Baptismi ritus recitasset, subiungit. In fine au-
tem omnium Pontifex ita perfectum ad sacratissimam Eucharis-
tiam vocat; atq; consummationem illi sacramentorum communio-
nem deificam tradit. Et cap. 7. part. 3. Illud verò quod pueri quo-
q; qui necdum possunt intelligere divina: sacri baptismatis altissi-
morumq; communionis sacrosanctæ signorum participes fiant: vi-
detur quidem prophanis, rationabiliter irridendum si auditores

o vtriusq; ar-
ticuli commẽta.
pessimâ fide,
& insigni frau-
de, in ruper ex
cusa editioni-
bus expungit-
tur.

minüs idoneos Episcopi divina edocent. Cyprianus lib. de lapsis ait, Nonne illi [infantes] cum indicij Dies venerit, dicent, Nos nihil fecimus, nec de relicto cibo & poculo Domini, ad profana contagia sponte properavimus: perdidit nos aliena perfidia, parentes sensimus parricidas. Innocentius I. apud August. epist. 93. Illud verò quod eos [Pelagianos] vestra fraternitas asseris predicare, parvulos aeterna vita premijs etiam sine baptismatis gratia posse donari, praefatum est. Nisi enim manducaverint carnem filij hominis, & biberint sanguinem eius, nō habebunt vitam in semet-ipsu. Ambrosius etiam lib. de ijs qui sacris mysterijs initiantur. cap. 7. & 8. Augustinus lib. 1. de peccat. merit. & remis. cap. 20. An verò quisquam etiam hoc dicere audebit, quod ad parvulos hac sententia non pertineat, possintq; sine participatione corporis huius & sanguinis in se habere vitam: quia non ait, qui non manducaverit: sicut de Baptismo, qui non renatus fuerit: sed ait, si non manducaveritis, velut eos alloquens, qui audire, & intelligere poterant, quod utiq; non valent parvuli? Sed qui hoc dicit, non attendit, quia nisi omnes ista sententia teneat — frustra etiam etiam maior id curat. Et eodem libro. c. 24. Vnde nisi ex antiqua, ut existimo, & Apostolica traditione, qua Ecclesia Christi insitum tenent, praeter baptismum & participationem Dominicae mensae, non solum non ad regnum Dei, sed nec ad salutem & vitam aeternam posse quenquam hominem pervenire —. Si ergo tot & tanta divina testimonia concinunt, nec salus, nec vita aeterna sine baptismo, & corpore, & sanguine Domini cuiquam speranda est: frustra sine his promittitur parvulis. Idem passim alibi asserit Augustinus. vid. epist. 23. & 107. & contra 2. epistol. Pelagian. lib. 1. c. 22. Et contra Julian. lib. 1. c. 2. Et lib. 3. cap. 12. Sic Concil. Toletan. 11. can. 11. Ordo Romanus. Alcuinus de divinis officijs cap. de Sabbatho Sancto Paschae. Rabanus Maurus de Instit. Cleric. lib. 1. cap. 29.

4 Ritus nonnulli veterum adhibiti in administratione baptismi nunc ab omnibus omittuntur. Huius generis sunt ritus osculandi baptizandum, Cyprian. lib. 3. epist. 8. vsus lactis & mellis. Tertul. lib. 1. contra Marcionem. Vsus lactis & vini. Hieron. in Isai. cap. 55. Ablutio pedum, quam Cyprian. lib. de Vnctione Chrismatis, ait, à Christo in aeternum institutum. Ritus iam neglectos enumerat plures Augusti-

nus de Symbolo ad Catech. l. 4. cap. 1.

5 Exufflatio fiebat non solum à baptizante in faciem baptizandi, sed etiam à baptizando in Diabolum, cui renuntiabat. Huius meminit. Cyprianus, siue potius Author lib. de Duplici Martyr. *Demuntiasti perpetuas inimicitias, renuntiasti omnibus illius pompis ac voluptatibus, exufflasti, exhibuisti, inuasti in uerba Redemptoris.* Rabanus, lib. 1. c. 27. de Inst. Cler. ait à baptizato potestatem seu à exufflari. Dionysius de Eccl. Hierarchia cap. 2. ait. *Deinde cum illum, occidentem versus, attendentem, manusq; porrigentem collocauit, tunc eum iubet ter Satanam insufflare, & prater ea quæ abrenuntiationis sunt, profiteri.* Hic ritus antiquatus est in Romana Ecclesia.

6 Apud veteres aqua prius benedicebatur, & sanctificabatur precibus, & ceremonijs olei & crucis, ante administrationem & usum: & hanc consecrationem dicebant esse necessariam ut virtutem regenerandi accipiat. Cyprian. ep. 70. Ambros. de ijs qui mysterijs initiantur c. 3. & lib. 1. de Sacram. c. 5. Author libri de Vtilitate pœnitent. apud Augustinum Tom. 9.

7 Baptismus antiquitus administrabatur extra Ecclesiâ, in fontibus & fluminibus. Walefridus Strabo de Rebus Eccles. c. 26. *Sciendum autem, primò simpliciter in fluuijs, vel fontibus, baptizatos credentes.* Postea processu temporis, Baptisteria instituta fuerunt, sed extra Ecclesiam. Cyrill. Catechesi 1. *Primùm ingressi estis in porticum domus baptisterij.* Nazianz. orat. 40. Paulinus epist. 12. ad Seuerum. *Tu uerò etiam Baptisterium, Basilicis duabus interpositum, condidisti.* Tandem in parochialibus Ecclesijs constituta, de consecrat. dist. 4. c. 106.

Sacrificium Missæ.

1 Sacrificium ipsius Christi in Missa, proprium, reale, & propitiatorum pro uiuis & mortuis, in manu sacerdotis, non fuit receptum in Ecclesia per ann. à Christo 1200. Nam ignotum

notum fuit Lumbardo. l. 4. dist. 12. Et toto coelo differt à Sacrificio veterum. Nam *primò*, hoc fuit sine Transubstantiatione, vt postea ostendam; illud autem non est. *Secundò*, hoc offertur à tota Ecclesia. Fuit enim oblatio fidelis populi. Iulianus in dialog. cum Triphone. *Nos omnes, quotquot censemur Jesu Christi nomine* —, verè Pontifices Dei redaimur: sicut ipse Deus testatur dicens, quòd ubiq. gentium offerentur ei pura, gratèq. victime. Et Aug. contra Faustum. l. 20. c. 18. Illud offertur à Sacerdote. *Tertiò*, hoc sanctificatur à fide offerentium. Aug. contra literas Petilian. lib. 2. c. 52. *Tale cuiusq. sacrificium, qualis* —: est is, qui accedit, vt sumat: omnia munda mundis: etiam in Missali, Sacerdos orat, vt Deus acceptum habeat sacrificium, vt sacrificium Noè; at contrà, istud sanctificat offerentes. *Quartò*, hoc fuit tota cænæ actio, illud, panis est oblatio: vt verbo dicam, hoc fuit sacrificium Typicum, & Symbolicum: istud est Hypostaticum, quo ipse Christus offertur Deo.

2 Veteres cænæ Domini, siue totam Cænæ actionem vocarunt sacrificium, vt etiam totam diuini cultus formulâ, varijs de causis, varijsq. modis. *Primò*, quia in ea erat collatio. & oblatio eleemosynarum, panum, vini, &c. quæ sunt spirituale sacrificium, ex quibus symbola ipsa in Eucharistiæ communionem desumpta fuerunt, & eleemosynæ in pauperes conferebantur. Irenæus. l. 4. c. 32. *Sed & suis discipulis dant consilium, primitias Deo offerre ex suis creaturis, non quasi indigentis, sed vt ipsi nec infirmi, nec ingrati sint, eum qui ex creatura panis est, accepit, & gratias egit dicens, Hoc est corpus meum. Et calicem similiter, qui est ex ea creatura qua est secundum nos, suum sanguinem confessus est, & noui testamenti nouam docuit oblationem, quam Ecclesia ab Apostolis accipiens in universo mundo offert Deo, ei qui alimenta nobis prestat primitias suorum munerum in nouo testamento.* Cyprianus. lib. de oper. & Eleemosyn. *Locuples, & diues es. & dominicum celebrare te credis, quæ cor bonam omnino non respicit, quæ in dominicum sine sacrificio venis, quæ partem de sacrificio, quod pauper obtulit, sumis?* Aug. Retract. l. 2. c. 11. *Inter hæc Hilarius quidam* — irritatus, morè qui tunc esse apud Carthaginè caperat, vt Hymni ad altare dicerentur de psalmorū libro. sine ante oblationē sine cum discipulis

populo quod fuisset oblatum — lacerabat. Canon. Apost. can. 4. Offerri non liceat aliquid ad aliare, prater novam speciem — & rhymiana, id est, incensum tempore quo sancta celebratur oblatio.

2 Et Missale Romanum: *Suscipe Domine preces populi tui, cum oblationibus hostiarum* — . Secundò metonymicè, quia est representatio Sacrificij in cruce oblatis, vel quasi spectaculum, in quo sacrificium corporis, & sanguinis Christi in cruce peractum, ad vivum quasi ob oculos fidelium representatur, & quasi in Tabella depingitur: & hoc modo *incruentum* dicitur; velut *Tragedia*, quæ est alicuius belli cruenti representatio, dicitur *bellum incruentum*. Nam signa, & imagines earum rerum nominibus appellantur, quarum sunt signa, & imagines. Ergo sacrificium incruentum non est reale. Eusebius lib. 1. cap. 10. de Demonstrat. Euang. *Incruentum, & rationale sacrificium offerimus*. Clemens, Constitut. lib. 6. cap. 23. dicit, cruenta brutorum animalium sacrificia, à Christo in rationale, mysticum, & incruentum sacrificium, quod per Symbola corporis, & sanguinis sui in commemorationem mortis eius celebratur, commutata esse. Epistol. Concilij Ephesini ad Nestorium. *Incruentam celebramus in Ecclesijs sacrificij servitutem*. In Basilij Liturgia, oblatio, appellatur mentis, & spiritus incruenta hostia. Lombard. 4. dist. 12, negat, quod gerit Sacerdos, propriè dici sacrificium, & immolationem, sed ita dici vult. *Quia est memoria, & representatio veri sacrificij, & sancta immolationis facta in ara crucis*. Et paulò post, *Tantum annuere varia recordatio representat quod olim factum est: & sic nos facit moveri, tanquam videamus Dominum in cruce*. Similiter Thom. 2. part. q. 82. art. 1. dicit celebrationem Sacramenti, appellari immolationem, duabus de causis. *Primò, quia iuxta Augustin. Signa appellantur, per nomina illarum rerum, quarum sunt signa: secundo, quia per Sacramenta participes sumus mortis Christi*. Non ergo iterata fuit oblatio sacrificij in cruce peracti, quod apud Veteres singulare, & unicum est. August. Enchirid. ad Laurent. cap. 33. & de Trinitate, lib. 3. cap. 12. & lib. 3. contra 2. epistol. Pelag. cap. 6. Tertiò, itidem per Metonymiam, quia est commemoratio adeoq; representatio Deo Patri, Sacrificij Christi in cruce immolati. Author lib. de fide ad Petrum. cap. 19. *n isto autem sacrificio [panis & vini*

3

vini Igratiarum actio, & commemoratio est carnis Christi, quam pro nobis obtulit, & sanguinis quem pro nobis idem Deus effudit. Chrysost. hom. 17. in Hebræos. Non aliud sacrificium sicut Pontifex, sed id ipsum semper facimus, vel potius commemoratio-
 ne sacrificij operamur. Ambrosius lib. 4. de Sacra. cap. 6. Ergo memores eius passionis, & ab inferis resurrectionis — offerimus tibi hostiam — hunc panem —. Sed hæc itidem oblatio rationalis est, non realis, vnde sic etiam à Patribus Paulinâ phrasi appellatur, vt & incruenta, vid. testimonia supra citata ex Euseb. lib. 1. de Demonstr. Evang. Et ex Clemente. Hoc modo fideles etiam inter orandû, Christû offerût Deo Patri victimam, pro suis peccatis, dum scilicet mente, affectuq; ad sacrificium eius vnicum feruntur, vt Deum sibi habeant, faciantq; propitium. Quare, dicitur sacrificium, quia est sacrificij in cruce peracti per fidem applicatio, qua fideles de novo quasi aspersi sunt sanguine Christi. Chrysost. l. 3. de Sacerdotio. Dum conspicis Dominum immolatum, sacerdotem sacrificio incumbentem, ac preces fundentem, tum verò omnes [communicantes] pretioso illo sanguine [commutatus] id est, insinctos quasi purpurâ, etiam ne te, inter mortales versari, atq; in terra consistere censes? an non potius è vestigio in cælos transferri, an non carnis cogitationem omnem abiciens, nudo animo, mente purâ circumspecis que in ex-
 lo sunt? Lombard. 4. dist. 12. lit. G. Semel Christus mortuus est in cruce, ibiq; immolatus est in semetipso, quotidie autem immola-
 tur in sacramento, quia in sacramento recordatio fit illius quod factum est semel. Thomas 3. part. q. 83. art. 1. dicit celebrationem Sacramenti, nominari immolationem, quia per Sacramenta participes sumus mortû Christi. Hoc modo, Ann. Domini. 869. administratio & participatio Cænæ Domini, dicta est Immolatio hostiæ. Regino Chron. lib. 2. Adrianus I. Papa, sic Romæ alloquitur Lotharium. Restat ergo fili charissime, vt ad Confessionē S. Petri accedas, vbi deo propitio hostiam salutare pro tua non tam corporis, quàm anime incolumitate immolabimus, ex qua te nobiscum participare oportet, vt per hanc participationem membris Christi, vnde abscissus esse videbaris, merearis incorporari. Finitis igitur missarum solennibus, inuitat summus Pontifex eundem, regem ad mensam Christi, accep-

5 teq; in manibus corpore, & sanguine Domini, ita cum allo-
quitur. Si innoxium te recognoscis à prohibito — adulterij sce-
lere, — fructualiter accede, & sacramentum salutis aeternae ti-
bi ad remissionem peccatorum profuturum, percipe. Quinò dici-
tur sacrificium, propter sacrificium precum, laudis, gratiarum
actionis, à quibus tota actio nomen accepit Eucharistiae. Ju-
stinus Martyr in Apolog. 2. recitans modum tum usitatum
inter Christianos, in Cænæ dominicæ celebratione, sic ait.
Consursumus omnes, & preces offerimus, quibus finitis, profertur
panis, vinum, & aqua: tum propositus, quāvis potest, preces offert,
& gratiarum actionem: plebs verò accinit. Irenæus lib. 4. c. 34.
Oportet nos oblationem Deo facere, & in omnibus gratos inveniri
fabricatori Deo, in sententia pura, & fide sine hypocrisis, in spe
firma, in dilectione ferventi, primitias earum quæ sunt eis creatu-
rarum offerentes: & hanc oblationem Ecclesia sola puram offert
6 fabricatori, offerens eicū gratiarum actione. Vnde, per Sy-
necdochen dicitur Sacrificium, quod in Cænā nos offerri-
mus Deo, ut ei consecremur, eiq; & animo, & corpore servi-
amus. August. de Civit. Dei, lib. 10. cap. 6. Hoc est sacrificium
Christianorum, multi unum corpus sumus in Christo: quod etiam
sacramento altaris fidelibus noto frequentat Ecclesia, ubi ei de-
monstratur, quod in ea oblatione, quam offert, ipsa offeratur. Gre-
gorius Dialog. 1. 4. c. 59. Sed necesse est ut cum hac agimus, nos-
metipsos Deo in cordis contritione mactemus: quia qui passionis
Dominicæ mysteria celebramus, debemus imitari quod agimus.
Tunc ergo verè pro nobis hostia erit Deo, cum nos ipsos hostiam
fecerimus.

3 Veteres, dum Sacrificij nomen usurpant, more Iudaico
loquuntur, & ad cultum, ac victimas legales alludunt. Vnde
ad discrimen legalium victimarū, Symbola ipsa vocant Ho-
stiam incuruentam. Photius apud Oecumenium. Christus
primum obitus Deo incuruentam hostiam, panem & vinum.
Athanasiū citatus à Damasceno in serm. de fidelibus defun-
ctis, hæc habet verba — ne omiseris oleum & ceram, invocato
Christo Deo, ad sepulchrum accendere. Accepta enim sunt deo,
plurimūq; secum referunt retributionem. Oleū enim, & cera, Ho-
locauftum est, incuruenta autem hostia oblatio, propitiatio est.

4 Sacrificare, & offerre apud Patres, est per metapho-
ram

ram actiones Ecclesiasticas, ad cultum Dei pertinentes celebrare, tractare, peragere. Orig. l. 2. in epist. ad Rom. pro circumcidi, dicit, sanguinem circumcisionis offerri. Tertul. l. 4. contra Marcionem, gratiarum actionem, vocat, oblationem. Ad Scapulam, pro Cæsare orare, vocat, pro Imperatore sacrificare. Et libenter hoc genere dicendi usus est, quod Christianis esset obiectum pro crimine, nolle pro salute Cæsaris immolare, aut adolere. Euseb. demonstr. lib. 1. cap. 10. Deum celebrare, appellat, hymnos & orationes sacrificare. Cyprian. lib. 2. ep. 3. pro communionem celebrare, dicit Sacrificium passionis offerre. Epiphan. hæres. 79. Euangelium sacrificare, pro Euangelium prædicare. Cyprian. lib. 3. epist. 13. & serm. 5. de lapsis, Eucharistiam celebrare, vocat panem & calicem offerre.

5 Et aliquando offerre sacrificium, & offerre corpus & sanguinem Christi, est figuratè idem in sacramentis representare, non autem facere proprium aliquod sacrificium, vel propriè offerre. Hoc modo dicunt Christum in Sacramento crucifixum & mortuum. Nulla est Missa, imò ne canon quidem hodiernæ Missæ, quæ dicat corpus Christi *realiter*, & *propriè*, & *hypostaticè* offerri. Sed fac reale sacrificium esse: attende iam blasphemias Canonis. 1. Christum extra fauorem Patris esse. 2. Christum habere mortalem Mediatore. 3. Corpus Christi accipiendum esse à Patre, ut Agnus è manu Abel. 4. Angelum dandum esse, qui deferat corpus Christi in cælum.

6 Pleriq; Patres Melchizedechum, panem, & vinum nõ Deo; sed Abraham diserte obtulisse dicunt. Tertul. contra Iudeos. Ambros. de Sacram. l. 4. cap. 3. Et epistolâ ad hebræos c. 7. Epiphan. hæresi 55. Chrysost. in Genesim. hom. 36. Et in Psal. 109. Author quæst. veteris, & noui Test. q. 109. Damascenus de fide orthodoxa. l. 4. c. 14. Lombardus l. 4. dist. 8. Et similitudinem constituunt inter Melchizedechum panem, & vinum offerentem Abraham, & Christum, partim in cruce, partim in cæna, se offerentem nobis. Melchisedechus nil de offerendo Christo, patri, in cæna cogitauit.

7 Cæna Domini *plenum*, & *verum sacrificium* dicitur, non quod Christus ipse hypostaticè offeritur, sed verum, & ve-

ritate repræsentationis, & veritate effectus sacrificij crucis, quem in communione obtinemus : verum etiam, quod in eâ, Ecclesia verè se offert Deo, Aug. l. 10. de ciuit. Dei. cap. 20. Et quia Symbolū est veritatis, id est, Christi exhibiti cuius vmbra fuerunt sacrificia veteris Testamenti. Hieron. com. in Amos c. 5. dicit ieiunare, dare elemosynas, & polliceri pudicitiam, esse vera holocausta.

8 *Missam facere* [Ambros. l. 5. ep. 33.] est, non missam papisticam dicere, sed aliquos ex cætu dimittere. *Ego mansi in munere, missam facere cepi.* Ita Sueton in Caligula. c. 25. Aug. de Temp. ser. 237. *Ecce post sermonem fit missa catechumenus; manebunt fideles.* Hinc communio Missa dicebatur metonymicè, quia hac incipiente, dimissio fiebat per ann. 600. vt testatur Isidorus, Originum lib. 6. cap. 19. Papistica Missa non talis est. Nulla ibi dimissio: & manentes non communicant, & proinde missa reuerà, est excommunicatio populi. Gregorio Turonensi, & Gregorio Papæ, phrasis noua est, propria est, Missas facere, pro cænam celebrare. Et Missæ nomen apud Patres, qui hos præcedunt, septies tantum (prout obseruare potui) occurrit, sensu etiam longè alio.

9 *Missa* præterea apud veteres significat *conuentum publicum* ad cænā Domini, & ad preces habēdas, siue *conuentus illius solennem dimissionem*, siue etiam *cultus diuini formulam*. G. Cassander præfat. in preces suas, ait, Missarum & Collectarum nomen. Item collectas facere, & Missas facere, vel celebrare, idem significare, quod *συνάγωγη, συναγωγή, συναγωγή, & συναγωγή*. Addit, neq; Missa fieri potest, nisi collecta adsit, neq; vlla collecta esse potest, in qua non & missa fiat. Ita Epiphanius Historiæ Tripartitæ interpret. Rursus collectam ait, orationem esse, quæ in cætu aliquo collecto recitabatur: & Missam, quia dimissiones fiebant. Leo ep. ad Dioscorum, distinguit inter Missam, & sacrificium. Et in Concil. Mileuit. cap. 12. Orationes, & missæ pro eodem accipiuntur. Ergo Missæ nomen olim aliud significabat, quàm hodie.

10 *Mensa* ad quam cæna Domini celebratur, Altare dicitur non propriè, sed per metaphoram. Et hinc aliquando dicitur altare, aliquando mensa. Author de Cultur. agrorū. Domini. apud Aug. *Missa sponsi tui panē habet integrū, & po-*

culum sanctum. Contra lit Petil. lib. 2. cap. 47. *Non dicunt isti nisi qui de mensa domini vitam sumunt, sicut Petrus; ad Bonifac. ep. 50. Stantem ad altare irruentes horrendo impetu, & furore crudeli, fustibus, & huiusmodi telis, lignis deniq; eiusdem altaris immaniter effraetis.* Et veteres negant se habuisse altare aliquod propriè sumptum. Orig. lib. 8. contra Celsum. *Celsus (inquit) & Aras & simulachra & delubra nos ait defugere quò minus fundantur. Clemens Strom. 7. apud nos altare est terrestris congregatio eorum, qui incumbunt orationibus.* Et paulò post ait, *Aram verè sanctam, esse iustam animam.* Arnobius lib. 6. contra gentes. ait, *Gentes accusasse Christianos; quod non fabricarent altaria, non aras.* Circa an. 400. vsus altarium obtinuit non ad sacrificium offerendum, sed ad honorem, & memoriam martyrum. Concil. Carthag. 5. c. 14.

11 Veteres aliquando Sacrificij nomen abusivè sumunt. Ambros. ad Virg. lapsam. *Si fuisses communis forse defuncta, flessent te modicum propter commune desiderium parentes, sed exultassent granditer, quia immaculatam premiserant virginem, hostiam viam Domino, propitiatricem videlicet suorum delictorum.* Et de Satyro: *Tibi nunc omnipotens Deus innoxiam animam commendo, tibi hostiam meam offero, cape propitius, ac serena fraternum manus sacrificium Sacerdotis, hoc mei ians liba premitto.*

12 Aliud est oblatio pro mortuis, aliud oblatio mortuorum; hæc autem fuit, pecunia collata in usum pauperum à viuis ante mortem: illa, pecunia collata ab alijs ad faciendum illorum commemorationem, & gratiarum actionem. Orig. lib. 3. in Iobum, asserit Christianos ad defunctorum memorias, Cibos, aliaq; donaria ad pauperum, & clericorum usum contulisse. Aug. confess. lib. 6. cap. 2. ait, *matrem suam attulisse ad memorias sanctorum, pultes, panem, merum.* Ritus iste etiam fuit improbatus, Aug. de ciuit. dei. l. 8. cap. 27. *Quicunq; epulas suas eo deferunt, quod quidem à Christianis melioribus non fit, & in plerisq; terrarum nulla talis est consuetudo. Tamen quicunq; id faciunt — sanctificari ibi eas volunt — in nomine domini martyrum.*

13 Oblationem in cæna, pro damnatis valere, existimabant veteres. Aug. Enchirid. c. 100. *ut tolerabilior fiat damnatio.*

nativ.

natio: vid. & Innocentium I I. in ca. Cum Marthæ. de celebrat. Missæ. ¶ Valere etiam docent pro sanctis. Cyrillus Catechesi 5. Cyprian. epist. 34. & 37. August. de Ciuit. Dei. lib. 22. cap. 10. Chrysost. homil. 21. in Acta. ¶ Augeri posse retributionem. Idem. hom. 32. in Matth.

14 Hæ phrases, *offerre pro defunctis*, & *sacrificium pro dormitione illorum celebrare*, quæ habentur apud Cyprianum & Tertul. Significant recitare eorum nomina in Eucharistia, gratias agere de illis, & lætitiæ signa in epulis, & donarijs adhibere. Vide Cyprian. lib. 1. epist. 9. cum l. 3. ep. 14. Chrysost. homil. de martyribus. Hoc modo, cæna Domini per annos 400. à Christo dicta est oblatio, vel sacrificiū pro defunctis, ob commemorationem mortuorum in celebratione eius factam.

15 Veteres sacrificium proprium, reale, & externum corporis & sanguinis Christi pro remissione peccatorum sæpius offerendum, disertè aliquando oppugnant, Lactant. in Epitome diuin: Instit. cap. 2. ait, illa quæ aut digitis fiunt, aut extra hominem fiunt, non esse vera sacrificia. Iustinus Martyr. contra. Triphon. Equidem & preces, & gratiarum actiones, si per homines dignos fiant, solas pro perfectis, & Deo gratias sacrificijs habeo. Hæc enim sola Christiani facienda acceperunt. Cyril. Alex. lib. 10. contra Iulian. Adhibemus autem & nos sacrificia, spiritualia scilicet, & mentalia. — Offerimus enim in odorem suauitatis Deo, virtutes omnigenas, fidem, spem, charitatem, iustitiam, continentiam, obedientiam, facilitatem, perpetuas laudes, & alias virtutes. Istud enim sacrificium minime carnale, simplicem, & secundum naturam incorporeum decet Deum. Et mentalis fragrantia oblationes, sunt verè honesta vitæ modi. Et paulo post. Quoniam autem nos melius quàm illi [patriarchæ] seruimus, sacrificantes Deo spiritualia, & pro igne sensibili spiritum recipientes, ne redarguat [Iulianus] dicens. Quare non adducamus sacrificia altaribus. Et rursus. Sacrificamus mentaliter, & spiritualiter, virtutum fragrantias, quoddammodo consecrantes illi. Augustin. contr. Aduers. leg. lib. 1. cap. 18. Singulari, & solo vero sacrificio, pro nobis Christi sanguis effusus est. ¶ Precibus etiam, & eleemosynis oblati, ascribunt vim propitiandi Dei, & opem quam ex Eucharistia sperabant; non operi

operi operato. Cyril. Hierosol. Mystagog. 5 ait, *maximum in-*
damen animarum esse obsecrationem Sanctis illius, & tremendi,
quod in altari positum est, mysterij. Aug. de cura pro mortuis c.
 18. Pro mortuis siue altaris, siue orationum, siue elemosy-
 narum sacrificijs solenniter supplicamus. Chrylost. hom. 1. in
 Philip. ait, Populum manus extendentem tempore oblatio-
 nis, placare deum, orando pro defunctis. Beda in Psal. 48.
Deum pro ipsis [mortuis] per missarum celebrat ones & elemo-
synas inuocamus. Dicitur ergo Cæna Sacrificium propitia-
 torum, quia Sacrificium crucis ostendit, & quia medium
 est impetrandi pro nobis, factis solenniter precibus.

16 Ortus Missæ ita se habuit. *Primò* celebrata est Cæna
 Domini ritu simplicissimo. *Secundò*, aucta est ceremonijs, in-
 primis oblatione pro defunctis, quæ fuit gratulatio pro ijs, vel
 gratiarû actio, post annos à Christo 200. *Tertiò*, accesserunt
 preces pro defunctis circa an. 400. tum Purgatorium, & re-
 demptio animarum è purgatorio per Missas. Circa an. 780.
 Missa Gregoriana cæpta est adhiberi in Ecclesijs Italix.
 Vbi antè, Liturgia Ambrosij magis esset vsitata. *Quartò*,
 disputationes ceperunt de Transubstantiatione, circa ann.
 840. Et conclusa fuit in Concil. Lateran. ab Innoc. III.
 Post hæc obtinuit oblatio corporis, & sanguinis Christi
 super Altari. Oblationem sequuta est Inklusio, Circumge-
 statio, & Adoratio.

Ergo cum legimus istas sacrificij, & offerendi Cata-
 chreses in Patribus, ne credamus eos præter Chri-
 sti passionem, vnicum totius mundi sacrificium, ha-
 buisse alia etiam propitiatoria sacrificia, aut Missam
 Papisticam celebrare, solitos fuisse.

Communio laica sub

vna specie.

1 Romana Ecclesia per uille & amplius à Christo annos,
 vtrâq; specie est vsa. Hoc docet Casland. in Def. lib. de offi-

cio pii viri. *Usum*, inquit, *Dominici sanguinis cum dominico corpore*, in huius Sacramenti administratione, & Christi institutionem, & totius Ecclesie amplius mille annis, & in hunc usq. diem totius orientis consuetudinem, habet. Et licet Coena Domini circa annum Christi 1200, sub vnâ specie expta est recipi, nō tamen eam ita tum doctiores recipiendam necessariō, docuerunt. Communio autem Laica sub vna specie, Christi institutione obstante, decreta, definita, & pro lege publicē stabilita est, in Concil. Constantiensi. ann. 1414. Cusanus videtur referre hanc mutationem ad Concil. Lateran. ann. 1215. epist. 3^a. ad Bohemos. Sed Biel lect. 84. in Canonem, dicit illam quæstionem fuisse dubiam, usq. ad determinationem Concil. Constantiensis. Micrologus circa ann. 1080. de more Romanæ Ecclesiæ ita scribit. *Non est authenticum, quod quidem corpus Domini intingunt, & intinctum pro complemento communionis populo distribuunt. Nam Ordo Romanus contradicit, quia & in parasceve vinum non consecratum, cum Dominica oratione, & dominici corporis immisione iubet consecrare, ut populus plenē possit communicare* —. Iulius quoq. Papa, Episcopus Ægypti scribens, huiusmodi intinctionem penitus prohibet, & seorsum panem, & seorsum calicem, iuxta Dominicam institutionem sumenda docet. Vnde & beatus Gelasius —, Excommunicari illos prapit, quicunq. sumpto corpore Domini, à calicis participatione se abstinere. Nam & ipse in eadem Decreto asserit, huiusmodi sacramentorum diuisio, sine grandi sacrilegio preuenire non poterit. De Eccles. obser. cap. 19. Et de Consecr. dist. 2. c. comperimus. Lombardi seculo an. 1150. Coena sub duplici specie sumebatur, ut ostenderetur, inquit, *Christum totā humanam naturam assumpsisse, ut totam redimeret: Panis enim ad carnem refertur, & vinum ad animam* —. Ideo ergo in duabus speciebus celebratur, ut anima, & carnis susceptio in Christo, & viriūq. liberatio in nobis significetur. lib. Sent. 4. dist. 11. Leo ferm. 4. de Quadrag. ait Sacrilegam simulationem in Manichæis esse, corpus accipere, & sanguinem declinare. Remigius Rhemensium Episcopus, qui vixit circa ann. Dom. 470 hos versus à se compositos, calici insculpi curauit, ut testatur Hincmarus, in eius vita.

Hauriat hinc populus vitam de sanguine sacro,

Infusio

° In fūcto aeternus, quem fudit vulnere Christus,
Remigius reddit Domino suo vota sacerdos.

o alii, Inieci

Et hunc calicem suo tempore pōst, pro redemptione Christianorum Normannis datum, idem Hincmarus commemorat. Haimo in 1. Cor. 10. appellatur *Calix, communicatio, quasi participatio, quia omnes communicant ex illo*. Rabanus de Instit. Cler. lib. 1. cap. 32. *Cum benedictione, & gratiarum actione primum Dominus corporis, & sanguinis sui sacramentum dedicans, & Apostolis tradidit, quod exinde Apostoli imitati fecere, & successores suos facere docuerunt: quod & nunc per totū terrarum orbem generaliter tota custodit Ecclesia*. Amalarius lib. 3. de offic. in præfat. *Satis est*——, *benedictio sola episcoporum, & presbyterorum ad benedicendum panem, & vinum, quo reficeretur populus ad animarum salutem, sicut primævis tēporibus fiebat ab Apostolis*. Et c. 24. *accepit [Christus] panē, in sūctus, & venerabiles manus suas, & reliqua: similiter & calicem, dicente Cypriano ad Faciliū: Invenimus non observari à nobis, quod mandatum est, nisi eadem quæ Dominus fecit, nos quoq; faciamus, & calicem pari ratione miscentes, à divino Magisterio non recedamus. Quamvis hoc ille [Cyprianus] de cōmixtione vini, & aquæ conclusisset, tamen de tota institutione Dominicæ intelligere possumus adimplendum, in quo suum mandatum, & Apostolorum observatio*. In eandem sententiam scribit Walcfridus de vtriūsq; speciei communione c. 22. Anselmus super 1. Cor. 11. *Quicunq; homo, siue dives, siue mediocris, siue pauper, siue Clericus, siue laicus manducauerit panem Domini hunc, & biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis, & sanguinis Domini, indignè manducat & bibit, qui hoc mysterium aliter celebrat, vel accipit, quàm à Christo traditum est*. Author. Serm. cuiusdam de cœna apud Bernard. *Forma præscriptio est in pane & vino*——: *& proponitur species panis, & vini, ut doceatur plena, & perfecta esse refectio in sumptione corporis, & sanguinis Christi*. Albertus Magnus de officio Missæ. c. 5. *Ex istis omnibus accipitur, quod Christus sub una specie panis corpus suum tradidit, & sub altera specie vini tradidit sanguinem, & sic servandum instituit. Et quum Christi actio, nostra sit instructio, pro certo hæc duo servanda nobis esse præcipit: & ideo sub una specie corpus, & sub altera tradimus sanguinem*. ° Thomas in 1. Cor.

o An. 1160.

11. lect. 5. Traditur autem hoc sacramentum, sub duplici specie propter tria. Primò quidem propter eius perfectionem, quia cum sit spiritalis refectio, debet habere spirituale cibum, & spirituale potum. Nam & corporalis refectio non perficitur sine potu, & cibo — Secundo, propter eius significationem. Est enim memoriale Dominice passionis, per quam sanguis Christi fuit separatus à corpore, & ideo in hoc sacramento seorsum offeritur sanguis à corpore. Tertio, propter huius sacramenti effectum salutarem. Valet enim ad salutem corporis, & ideo offeritur corpus; & valet ad salutem animæ, & ideo offeritur sanguis. Nam anima est in sanguine Gen. 9. Et Lect. 6. Utrumq[ue], [panis & vinum] est de perfectione huius sacramenti, tum propter perfectionem refectiois, tum propter representationem passionis, tum propter efficiendam salutem animæ & corporis. Sic Alexander Hales 4. part. summæ quæst. 35. memb. 1. Et Cassalius de coena lib. 2. c. 25.

2 Non panem tantum, sed & vinum communicantes domum solebant deferre. Nazianz. in Gorg. ad medium. Hieron. ad Rusticum. Rursus ubi apud veteres panis solius fit mentio, vel Synecdoche est partis, vel panis nomen, pro pane intincto accipiendum.

Ergo administratio cænz Dominicæ sub vna specie, pugnat cum ordinaria, & publicâ totius Ecclesiæ consuetudine.

Missâ priuata.

1 Talis Missâ priuata, ubi sacerdos id quod consecrauit solus sumit, & nemini communicat, non fuit nota in veteri, & puriori antiquitate, per ann. 800. Hierony. in 1. Cor. 11. Dominica cæna omnibus debet esse communis: quia ille omnibus discipulis qui aderant, tradidit equaliter sacramenta. Et sanguinem populo communicatum, ait, in 3. cap. Sophoniz. Hanc damnauit Chrysostom. hom. 3. in Eph. Frustra habetur quotidiana oblatio, frustra stamus ad altare: nemo est qui fi-

mul participat. *Ista non ideo dico, ut simpliciter quomodoenq;
communicetis, sed ut dignos vos ipsos constituatis.* Et in 1. Cor.
11. hom. 27. *Tu autem quod commune est, non communicas: ete-
nim pro omnibus pariter fractum est, & aequi portione distribu-
tum.* Erasmus epist. ad Iulium Pflugium: *Sunt qui requirant
in Missa communionem; his fateor fuit à Christo institutum, &
olim ita consuevit observari.* Ipsi quoq; Papistę fatentur, statu-
tum fuisse primitivę Ecclesię, ut omnes fideles quotidie
communicarent. Durand. in rational. lib. 4. cap. 53. Hugo
Card. in Luc. cap. 24. Cusanus epist. 7. ad Bohemos, ait, om-
nes non paratos ad perceptionem Eucharistię, expulsos
fuisse ab Ecclesia. Concil. Nannetensi, Sacerdos solus Mis-
sam celebrare vetatur: absurdum enim esse putavit, ut
dicat, Dominus vobiscum, quum nullus sit qui respon-
deat. Vide Regin. lib. 1. de Eccles. Discipl. c. 191. Author
apud Gregor. Mag. dialogorum lib. 2. cap. 23. *Si quis non
communicet, det locum.* Carolus Magnus sanxit, ut omnes
fideles communicent. & ad missas perexpectent sine alia de-
predicatione, Legũ Francię lib. 1. cap. 132. Tempore Wale-
fridi videntur cepisse solitarię Missę; ab eo tamen im-
probantur, de rebus Eccles. cap. 22. *Per totam, inquit,
Missam pro eis quã maximè, & quasi nominatim oratur, qui
ibi offerunt, & communicant.* Possumus autem—dice-
re, ceteros in fide, & devotione offerentium, & communi-
canisium persistentes, eiusdem oblationis & communionis dici,
& esse, participes. Quamvis autem, quum soli sacerdotes mis-
sas celebrant, intelligi possit, illos eiusdem actionis esse coope-
ratores, pro quibus tunc ipsa celebrantur officia, & quorum
personam Sacerdos in quibusdam Responsionibus exequitur:
tamen fatendum est, illam esse legitimam Missam, cui
interfunt Sacerdos, respondens, offerens, atq; communicans,
sicut hoc ipsum compositio Canonis, seu precum evidenti ratio-
ne demonstrat. Micrologus cap. 19. *Orationes [quę post cõ-
munionē in Missa dicuntur] non pro ijs qui cõmunicaturi sunt,
sed iam cõmunicarũt.—agunt.* Ergo & ante ipsos communicare
non negligant, quicunq; earundē orationũ benedictione foveri de-
siderant. Et c. 13. Ann. Dom. 1080. In Romana Ecclesia, factã
cõfractione, omnes cõmunicare tenebatur. Radulph. Ardens

in hom. in die Paschæ, constituit duos modos manducandi, spirituales, & sacramentales. de posteriore ait, *Veruntamen fratres mei omnibus Christianis locum, & tempus habentibus, etiam sacramentaliter communicandum est. Unde & in primitiva Ecclesia universi Christiani singulis diebus dominicis solebant communicare.* Hæc ille circa ann. 1050.

2 Missæ priuatæ in cœnobijs primò ortum habuerunt. Gregorius, lib. 4. Indict. 14. epist. 42. aliàs c. 87. prohibet missas publicas fieri in quodam monasterio, *ne in servorum Dei secessibus popularibus occasio prabeatur vlla conventibus.* Et similiter lib. 5. epist. 46. aliàs cap. 146. Prohibet Missas publicas in loco quodam celebrari, ubi tamen missam dici permittit. vid. & l. 7. ep. 71. Odo Cameracensis in expositione canonis dicit, *Cum primitus missa sine collectâ non fierent, postea mos inolevit Ecclesia, solitarias & maxime in Cœnobijs fieri Missas.*

Mixtio vini, & aquæ.

1 Mixtio vini cum aqua, consuetudo fuit omnium, (Lyra in 1. Cor. 11.) ad diluendum vinum in calidis regionibus. Hoc inde apparet quia mixtio fiebat post consecrationem, ut è missa sub nomine Chrysostomi liquet. Christus hanc misionem non instituit, ex sententiâ veterum. Chrysost. hom. 83. in Matth. Polidor. lib. 5. cap. 9. ait, Alexandrum Papam, primùm aquam vino miscuisse. August. lib. 3. de consensu Evang. cap. 1. dicit, hæc verba *non bibam de gemine vitis* intelligenda esse de poculo Eucharistiæ. Armeni per 1000. amplius annos vsi sunt vino mero sine mixtione. Otto Frising. lib. 7. cap. 32. Ex consuetudine fit ceremonia significans mysterium: postea sola aqua, excluso vino, apud Aquarios obtinuit. Contra hos disputat Cyprianus, pro vino, non pro mixtione illius cum aqua.

2 Scholastici concedunt hanc misionem non esse de necessitate sacramenti. Thom. part. 3. quæst. 74. art. 7. Scotus

in Sent. 4. dist. 11. q. 6. Sic Hales. Bonauentura. Richardus. Durandus. teste Iosepho Angles in 4. dist. 8. art. 6. qui addit: hanc esse communem sententiam Doctorum. Idem etiam asserit Bellarminus. lib. 4. de Sacramento Eucharistiae. cap. 10.

Adseruatio Sacramenti.

1 Veteres adseruabant Sacramentum, non ad ullam adorationem, vel publicam circumgestationem, sed vt priuatim proximis diebus vterentur. Tertull. lib. 2. ad vxorem. *Non sciet maritus, quid secreto ante omnem cibum gusses? & si scierit, panem, non illum credit esse, qui dicitur.* Huc spectat quod Hieronymus refert de Romana consuetudine communicandi semper (i.) quotidie, idq; (vt probabile est) in priuatis ædibus. Epist. 50. ad Pammachium. Et Epist. 28. ad Lucinium. Et Basilus in epist. ad Cæsaream Patrit. *In Alexandria, & Egypto unusquisq; de populo habet communionem in domo sua, acceptam à Sacerdote sacrificante, & distribuyente.*

2 Verum hæc quoq; reseruatio facta est semper penè in priuatis ædibus, & non in Templo, vt nunc apud Papiſtas: qui etiam sanationis gratiâ seruant, quod non vſitatum erat apud veteres.

3 Aſſeruatio etiam quandoq; à veteribus improbata est. Orig in Leuit. hom. 5. *Dominus panem, quem discipulus dedit, dicendo, accipite, manducate, non diſtulit, nec ſeruari iuſſit in craſſinum.* Concil. Cæſarauguſtanum cap. 3. *Eucharistia gratiam, ſiquis probatur acceptam non conſumpſiſſe in Eccleſia, anathema ſit in perpetuum: ab vniuerſis Episcopis dictum eſt, anathema ſit.* Concil. Tolet. 1. cap. 14. Epist. 2^a ſub nomine Clementis ad Iacobum. *Quod ſi remanſerint in craſſinum non reſeruentur (holocauſta) Sed — clericorum diligentia conſumantur.* Heſichius in Leuit. lib. 2. cap. 8. ait, reliquias igne comburendas: alij pueris tradendas. Niceph. l. 17. cap. 25.

Lingua

Lingua Latina in Sacris.

1 Ignota populo lingua, non fuit in usu in Sacris peragendis, apud puriorē Ecclesiā, per annos ad minimum 800. Chryl. hom. 18. in 2. Cor. *Communes preces à Sacerdote, & ab illis fiunt, & omnes unā dicunt orationē.* Isid. de Eccl. offic. l. 1. c. 10. *Oportet, ut quando psallitur, psallatur ab omnibus: cum oratur, oratur ab omnibus: quando lectio legitur, factio silentio aequē audiatur ab omnibus —.* Ideo Diaconus & clarā voce silentium admonet, ut, sine dum psallitur, sine dum lectio pronuntiatur, ab omnibus unitas conservetur, ut quod omnibus predicatur, ab omnibus equaliter audiatur. Orig. contra Cels. l. 8. *Singuli nativā, & vernaculā linguā Deum precantur.* Hierom. Tom. 1. epist. 17. *Vox quidem dissona, sed una religio: tot penē psallentium chori, quot gentium diversitates.* August. epist. 178. *Una [Trinitatis substantia] rogatur, ut misereatur, à cūllis latinis, & barbaris, unius Dei natura, ut à laudibus Dei unius, nec ipsa lingua barbara sit, vlla enī aliena.* Rutheni, Armeni, Ægyptij, Æthiopes, vulgaribus linguis, & Moravi, ex concessione Papæ, Sacra Slavonicē peregerunt. Officij divini celebratio, in quibusdam locis concessa, secundum diversitates linguarum, anno 1215. ab Innoc. III. in Concil. Lateran. c. 9. Et habetur in Decret. Gregor. l. 1. t. 3 l. c. Quoniam plerisq; de offic. iudicis ordinarij. Lyra in 1. Cor. 14. *In primitiva Ecclesia benedictiones, & cetera communia, fiebant in vulgari lingua.* In Concilio Moguntiacō circa an. 813. c. 45. permissum, ut qui Catholicam fidem, & orationem dominicam aliter discere non potuerit, in sua lingua discat.

2 Lingua si fortē peregrina in Sacris adhibita, nota tamen fuit. Sic & lingua latina, licet per ditiones Romani Imperij, non fuit lingua vulgaris, & vernacula, fuit tamen ubiq; nota admodum, per ann. 700. & ampliū. In ditionibus Africæ Latine loquebantur. Et Gallis olim communiter nota fuit hæc lingua. Concil. Turonensi III. circa ann. 770. c. 17. iubentur homiliz verti in *rūsticam Romanam linguam*, aut *Theotiscam*, quō facilius cuncti possint intelligere quæ dicuntur.

o id est, Germanicam, quia Germania sub ditione fuit Caroli.

cuntur. Et credibile est Britannis etiam notam fuisse. Beda hist. Ang. lib. 1. cap. 1. *Hec [Britannia] in presenti, quinq; gentium linguis unam eandemq; summa veritatu, & vera sublimitatu scientiam scrutatur & confitetur, Anglorum videlicet, Britonum, Scotorum, Piclorum, Latinorum, qua mediatione scripturarum ceteris omnibus est facta communis.* Valer. Max. l. 2. c. 1. testatur Romanorum magistratus operam dedisse, ut lingua illorum diffunderetur, quia Græcis non permissum agere cū Romanis, ne in Græcia quidē, & Asia, nisi Latine. Guilielmus Camdenus vir antiquitatis peritissimus, in sua Britannia, ait. *Si quis verò sit, qui non credat Britannos nostros linguam Latinam provincialem usurpasse, na ille noverit quante pere Romani laborarint, ut Provincia Latine loquerentur; nec viderit quanta vis Latinarū dictionum in Britannicam linguam irrepperit, ut Taciti auctoritatem non urgeam, qui scribit Britannos Domitiani tempore Latina lingua eloquentiam concupisse.* Postea mutato, & declinante Imperio: & Latinitate per Gothos in Italia corruptā, permansit tamen Latini Sermonis usus in sacris peragendis, ex veteri consuetudine, quæ tamen fuisset abroganda. Nunc autem habetur laudabile, imò necessarium, Latine, id est, ignotā linguā, cultum Dei peragere.

3 Lingua quævis etiam Latina quibus ignota est, barbara est. Ouid. Tristium l. 5. Elegia 11.

Barbarus hic ego sum quia non intelligor ulli.

vide Chrysost. & Haymon. in 1. Cor. 14.

---

*Realis præsentia in signis,
vel Transubstantiatio.*

---

1 Veteres quum loquuntur de cæna, plures loquendi formulas habent, quæ conversionē indicent. Ambrosius utitur nomine *conversionis*, lib. 4. de Sacram. cap. 4. Et l. de ijs qui mysteriis initiantur c. 9, utitur nomine *mutationis*. Cyprianus de cœna, Non effigie, sed *naturā mutatui*. Origen.

contra Celsum lib. 8. dicit panem *fieri corpus*, per precationem. Gaudentius tractatu 2. de Exodo, de pane *effici corpus*, & de vino sanguinem. Eusebius Emis. hom. 5. de Paschate. Sacerdotem, visibiles creaturas in substantiam corporis & sanguinis Christi, secretâ potestate *conuertere*. Rurfus, panem *transire* in naturam Domini corporis. Anselmus epist. de corpore & sanguine Domini, dicit *migrare* panem in corpus. Fulbertus, epistolâ ad Berengarium, *transfundi*. Algerus libro de Sacrament. *trahci, & transferri*. Verum antiqui Doctores, ubi loquuntur de conuersione, & mutatione panis, intelligunt mutationem vsus & conditionis, non substantiæ. Et proinde in illorum lectione distinguenda est, *mutatio sacramentalis* in significatione & oblatione, à *substantiali*. Et tenendum eos *mutari* non nouisse, per an. ad minimû 800: sed condemnâsse potius; Cyprian. siue quicumq; author fuit Serm. de Cæna. *Corporalis substantia speciem retinens*. Ambros. de Sac. l. 4. c. 4. *sunt quæ erant, & in aliud commutantur*. Theodoret dial. 2. *Signa illa mystica post sanctificationem non recedunt à natura sua*. Gelas. contra Eutych. [Signa] *permanent in sua proprietate natura*. Walefridus c. 16. *Corporis, & sanguinis sui sacramenta, in panis & vini substantiâ eisdem discipulis tradidit*. Paschasius de corp. & sang. Dom. c. 10. aliâs 28. *Panis confirmat cor hominis, & vinum letificat* —: propter quod in eadem substantiâ inre celebratur hoc mysterium salutis. Idem, Bertramus. Paschasius denuò c. 17. aliâs 46. *Ideo fili, dum hoc mysterium communicas, dilata sinum mentis tue, emunda conscientiam, & percipe non quantum exhibet MICA, sed quantum fides capit, quia in Christo plenitudo Diuinitatis manet*. Hinc apparet Canonem Missæ per ann. 900. non fuisse intellectum de Transubstantiatione; nec fuisse tum veri corporis Christi, manducationem oralem. Druthmarus circa ann. 800, intellexit verba Canonis de spiritali translatione panis in corpus Christi, & vini in sanguinem. Sic enim ille in Matth. 26. in hæc verba [& accipiens calicem] *Ita Dominus præcepit nos agere, transferens spiritaliter corpus in panem, vinum in sanguinem, ut per hæc duo memoremus quæ fecit pro nobis, de corpore & sanguine suo*. Et Amalarius circiter ann: 820. verba Canonis sine Transubstantiatione, & reali præsentia intelligit.

lib. 3. de Ecclef. offic. c. 25. Walefrid. c. 16. *Post pascha veteris solennia, corporis & sanguinis sui sacramenta in substantia panis & vini tradidit, & ea in commemorationem sue passionis celebrare perdocuit.* Nicetas Choniates Thesaur. l. 4. contra Ascodrugos, qui volebant mysteria rebus corporeis repræsentari; ait, institutionem, qua *Servator noster pane & vino utitur, ad salutem & reformationem humana corruptionis, non fuisse eiusmodi, qua rebus corporeis carerent.* Ergo veteres quum dicunt naturam panis mutari, loquuntur tantum de mutatione proprietatis, quâ fit è cibo corporis per virtutem divinam, cibis animarum.

2 Catholicus, & Orthodoxus Ecclesiæ iam olim consensus fuit, ipsum fræctum à Christo panem, & non aliud sub specie panis existens, corpus illius fuisse. Sic enim Irenæus, Iustinus Martyr, Tertullianus, Cyprianus, Theodoretus, Chrysostomus, Ambrosius, Augustinus loquuti sunt. Et proinde hi de Transubstantiatione, ne per somnium quidem cogitarunt. Quod etiam apparet 1º, quia Eucharistia in priuatis ædibus servabatur, ut eam unusquisq; acciperet. Cyprianus de Spectaculis, *Dimissus, & gerens secum, ut assolet, Eucharistiam*: 2º quia per pueros ad infirmos deferbatur. Euseb. lib. 6. c. 43. 3º quia, corpus Domini in canistro vimineo, & sanguis solebat in vitro ab Exuperio Episcopo portari, & servari, Hieron. epist. 4. ad Rusticum. 4º quia Episcopi Eucharistiam ad alios salutandi gratia, (ut probabile est) solebant mittere, Irenæus epist. ad Victor. apud Eusebium l. 5. c. 23. & Niceph. lib. 4. c. 39. 5º quia Eucharistia dabatur Infantibus, August. de Trinit. l. 3. c. 10. & passim alibi. 6º quia si particulæ corporis Dominici superessent, pueri impuberes, qui Ecclesiam frequentabant accersebantur, ut eas consumerent, Euagrius l. 4. c. 35. & Niceph. lib. 17. c. 25. 7º. In more positum erat in veteri Ecclesia comburere reliquias Eucharistiæ, Isychius lib. 2. in Levit. c. 8.

3 Postea cæptæ disputationes de Transubstantiatione non tamè erat approbata ut articulus fidei, nec cõclusa Lombardi ætate, id est, circiter annum 1145. Sic enim ille lib. 4. d. 11. *Si quaritur qualis sit illa conversio, an formalis, an substantialis, an alterius generis, definire non sufficio.* Imò manducati-

onem spirituales Ecclesia docuit, & Veteres verba coenae per figuram interpretati sunt, per annos à Christo 1000. Pessimâ ergo fide Bellarminus scriptores XXXII pro Trâsubstantiationis opinione citavit.

4 Innoc. III. anno 1215, modum conversionis determinavit quoad nomen ipsum *Transubstantiationis*: quoad rem verò Leo IX. in conventu Romæ habito ann. 1049. & Nicholaus I. de consecr. c. Ego Berengarius, anno 1060. & tamen Berengarius veræ de coena Domini sententiæ, ad finem vitæ, adhæsit: & proinde turpem illam palinodiam ferriò execratus esse dicitur. Laudatur ab Hildeberto Cœnomanensi. Lanfrancus in præfat. contra Bereng. vi revocationis violatorem, & propositi minimè tenacem vituperat. Et palinodiam apud Gratianum à Nicholao perscriptam nemo iam Papista defenderit. quia corpus Christi *sensibiliter* dentibus atteri dicit. Et erroneam esse iudicârunt Scholastici. Biel in Can. Missæ. lect. 47. Richardus de Media-Villa in 4. dist. 8. q. 1.

5 Post Innocentium Scholasticorum doctissimi dissentiant, tum in re, tum in modo explicandi quid propriè significet, & demonstret pronomen [Hoc] in verbis, *HOC EST CORPUS MEUM*. Richardus de Media-villa in 4. dist. 8. art. 3. q. 1. ita exponit. [Hoc] id est, *aliquid sub hac specie sensibili*, est corpus meum. vel sic, *Illud quod statim erit præsens sub hac specie sensibili, quæ videtur*, est corpus meum. Thomas 3. part. q. 78. in corp. art. [Hoc] id est, *contentum in generalis sub istis speciebus*, est corpus meum. Bonaventur. in dist. 8. in 2^a part. distinctionis, art. 1. q. 1. [Hoc] id est, *substantia panis*. vult autem [EST] idem valere, quod [fit], vel [transit] vel [convertitur]. Scotus in 4. dist. 8. q. 2. [Hoc] id est, *Hoc ens singulare* est corpus meum. Marsilius in 4. q. 6. art. 1. [Hoc], videlicet, *id, in quod hoc [scilicet panis] convertitur*, est corpus. Occam. Quodlib. 2. q. 19. [Hoc] id est, *Hoc corpus, quod erit statim sub istis speciebus*, est corpus meum. Pet. de Alliaco in 4. Sent. q. 5. art. 1. *Non est necesse quod Sacerdos ritè conficiens, aliquid demonstret per [Hoc]: vel etiam quod aliquid intelligat per illam vocem plus quam per vocem non significativam. quia — solum hac vox data est nobis tanquam signum, ut cog-*

noscamus quod his verbis ritè prolatis immediatè sub illis specie-
bus est corpus Christi, per divinum beneplacitum. Holcot in 4.
Sent. q. 3. ait, per pronomen [Hoc] significari, illud quod ma-
net sub utroq; termino transmutationis, & est illud quod est acci-
dentia sensibilia, & nulla substantia. Biel lect. 48. in Canonem
Missæ. [Hoc] id est, hoc contentum in quod convertendus est
panis, &c. in aliqua parte temporis includentis prolationem, & in-
stans terminans, est corpus meum. Caietanus in 3. part. q. 78.
art. 5. [Hoc] id est, hac substantia singulari, est corpus meum.
Guilmundus ante Innocentium, lib. 2. sic exponit, [Hoc]
subaudiatur hactenus panis, ex hoc iam est corpus meum, non pa-
nis. vel sic, [Hoc] scilicet quod vobis ad, est corpus meum. Hoc
enim, inquit, pronomen non est ad supradicta relativum, sed tan-
tummodo demonstrativum.

6 Locutiones Patrum, corpus Christi comedi, in os intra-
re, palpari manibus, sanguinem bibi, &c. Tropicè intelligendæ
sunt, id est, Symbolicè; & significant sacramentalis præbitio-
nis efficacitatem: nosq; monent, ut corpus Christi in cælo
purâ mente amplectamur. Nam veteres panem, & vinum
verè & propriè signa esse volunt corporis & sanguinis
Christi. Cyprian Tract. de Vnctione Chrismatis Dedit Do-
minus noster in mensa, in qua ultimum cum Apostolis partici-
pavit convivium, proprijs manibus panem & vinum: in cruce
verò manibus militum corpus tradidit vulnerandum, ut in A-
postolis secretius impressa sincera veritas, & vera sinceritas, expo-
neret gentibus, quomodo vinum & panis caro esset, & sanguis; &
quibus rationibus, cause effectibus convenirent; & diversa nomi-
na vel species ad unam reducerentur essentiam; & significantiæ &
significata isdem nominibus censerentur. August. contra Adi-
mant. c. 12. Non dubitavit Dominus dicere, Hoc est corpus meum,
quum signum daret corporis sui. Idem, contra Maximinum. In
quibus non quid sint, sed quid ostendant semper attenditur: quoni-
am signa sunt rerum, aliud existentia, aliud significantia. Orig. in
Matth. c. 15. Quod si quicquid ingreditur in os in ventrem abit,
& in secessum eicitur: & ille cibis qui sanctificatur per verbum
Dei perq; obsecrationem, iuxta id quod habet materiale abit, &
in secessum eicitur. Chrysostomus, siue quicunq; author fuit,
epist. ad Cæsarium Monachum. Sicut antequam sanctificetur
panis,

panis, panem nominamus, divinâ autem illum sanctificante gratiâ, mediante sacerdote, liberatus est quidem ab appellatione panis, dignus autem habitus est Dominici corporis appellatione, etiam si natura panis in ipso permansit, & non duo corpora, sed unum filij corpus prædicatur —. Maxentius dial. 2. contra Nestor. Caro Dei, non ita dicitur corpus Dei, ut Ecclesia, nec ita ut panis ille, quem uniuersa Ecclesia in memoriâ passionis Christi participat; sed Deista dicitur corpus, ut alicuius hominis proprium, quod indutus est vestimentum —. August. de Civit. Dei, lib. 21. cap. 25. Ipse [Christus] dicens: Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego in eo: ostendit quid sit non sacramento tenus, sed reuera manducare, & eius sanguinem bibere. Ibi observa, sacramentaliter edere, & reuera edere, opponi.

7 Verba Christi sexto Ioan. vbi ait, *Carnem eius panem esse*, veteres allegoricè dicunt intelligenda. Clemens prædag. 1.1.c.6. Tertull. de resurrectione carnis. Orig. in Leuit. hom. 7. Chrysost. in Ioan. hom. 46. Aug. tract. in Ioan. 25 & 26.

8 Et verba [hoc est corpus meum] similiter figuratè accipiunt. Tertull. 1.4. contra Marc. Orig. in Leuit. hom. 7. & in Matth. c. 15. Cyprian. de vñctione Chrismatis. Nazian. de paschate. Ambros. de ijs qui myster. initiantur c. 9. de Sacram. lib. 4. c. 5. in 1. Cor. 11. Hieron. in Matth. 26. & in Mar. 14. Aug. lib. 3. de doctrin. Christ. l. 3. c. 16. de Trinit. lib. 3. c. 4. & 10. epist. 23. in Leuit. q. 57. contra Adimant. c. 12. & psal. 98. Author apud Chrysost. in psal. 22. Theodoret. dial. 1. Prosper in Sent. August. & citatur de consecr. d. 2. c. Hoc est. Beda in Luc. 22. Bertram. de corp. & sang. Dom.

9 Sed & Patres non solum figuratè, verum etiam hyperbolicè loquuntur ad maiorem sacramenti reuerentiam, ut animos hominum percellerent, & in loquendo scripturam sequerentur, & ne cœna videretur esse fictio Tragica, Chrysost. in 1. Cor. 10. hom. 24. *Quid est in calice? id quod è latere effluxit. Et, quod in cruce passus non est, id in oblatione patitur, & propter te transigi permittitur.* Homil. 21. ad populum Antioch. *Cogita quid mann capias —. Etenim perniciosum est, tam tremendus ministrantem mysterijs, linguam, & sanguine tali purpuratam, & factam aureum gladiu ad conuitia — transferre.*

10 Dicta à veteribus de pane & vino, in cœna Domini, dicuntur similiter de baptismo, & de verbo Dei. Orig. hom. 16. in Num. *Bibere dicimur sanguinem Christi, non solum sacramentali ritu, sed & quum sermones eius recipimus.* Et in Leuit. hom. 9. *non hareas in sanguine carnis, sed disce potius sanguinem verbi: & audi ipsum tibi dicentem, hic est sanguis meus, qui pro vobis effunditur, in remissionem peccatorum.* Augustin. serm. ad Infantes, citatur à Beda in 1. Cor. 10. *Nulli est aliquatenus ambigendum, tunc unumquemq; fidelium corporis sanguinisq; Dominici participem fieri. quando in baptismo membrum Christi efficitur: nec alienari ab illius panis, calicisq; consortio, etiamsi atquequam panem illum comedat & calicem bibas, de hoc seculo in unitate corporis Christi constitutus abscedat. Sacramenti quippe illius participatione ac beneficio non priuatur, quando ipse hoc quod illud sacramentum significat, invenit.*

11 Veteres per speciem panis, intelligunt ipsam panis substantiam, & non accidentia sine substantia. Cynl. Hierosol. Mystag. 4. *Sub specie panis datur tibi corpus, & sub specie vini datur sanguis.* Ambrosius de Sacram. lib. 4. c. 4. *Speciem sanguinis non video; sed video similitudinem.* & lib. de iis qui mysterijs initiantur, cap. 9. *Si tantum valuit sermo Helie, ut ignem de Cælo deponeret, non valebit Christi sermo, ut species mutet Elementorum?* August. serm. ad Infantes, citatur à Beda. in 1. Cor. 10. *Ut sit species visibilis panis multa grana in unum conspergantur — sic & vino fratres recolite unde sit unus.* Theodor. in 1. Cant. *sub ea visibili vnguētī specie, invisibile Sāctissimi spiritus gratiam suscipiunt.* Idē intelligunt interdum per formā & figuram panis. Et his utuntur vocabulis, ut ab externis Symbolis oculos auertant ad cœlestia ijs significata, in quibus oculos mentis defigant. Et hinc Chrysost. ait, *nil videtur in mensa præter corpus, & sanguinem Christi; non quod accidentia sint sine substantia. E contra, natura nomen apud veteres sæpe significat rei non essentiam, sed qualitatem & conditionem.* Hoc modo Cyprianus de cœna, panis non effigie, sed natura mutatus, omnipotentia verbi factus est caro.

12 Christus in nobis est naturaliter, & corporaliter iuxta Cyrillum l. 10. cap. 13. in Ioan. & alibi. Et Hilarium lib. 8. de Trin. Et ita volunt à nobis accipi Christum. Sed loquuntur

hi

hi non de modo unionis cum Christo, sed de terminis; volunt enim nos vniri cum Christo in vnum corpus mysticū, quoad veritatem naturæ; & cum eius carne ac Spiritu verè ac realiter coniungi, modo tamen non corporali, sed spirituali.

13 *Μεταβολή*: Damasceni lib. 4. c. 14. Et Theophylacti Transformatio (*μετασχηματισμός*) mutatio est panis, non in aliam substantiam, sed in aliam conditionem vel statum translatio, quia corpori Christi vnitur sacramentali vnione, & à cibo corporali in spiritualement mutatur. Nam eodem modo dicūt, nos καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα αὐτοῦ, ἵς ἐκείνου ἀνασπαρῶναι τὸν σῶμα, id est, reipsā in illam (scilicet Christi) carnem conuertere, Chrysost. hom. 45. in Ioan. & Transfementari in Christum, Theophylact. in Ioan. c. 6. nullam tamen abolitionem, substantiæ nostræ propterea finxerunt. Et *μεταβολή*, non semper est mutatio substantialis, sed correctio, & mutatio rei in melius. Sed & ista Transformatio non iuuat Papistas, quod enim transformatur non manebit quoad exteriorē formam. F. Suarez in Thomam, tom. 3. q. 75. disput. 50. sectione 1. *Licet* (inquit) antiqui Patres, vbi fuerint varijs nominibus inter explicandum hoc mysterium, omnia tamen illa vel generalia sunt, ut nomen conuersionis, mutationis, transitus, migrationis, vel accidentaria mutationi sunt magis accommodata, ut nomen transfigurationis, & quæ sunt similia. Solum illud nomen Transfementatio, quo vsus est Theophylactus, magis accedere videtur ad proprietatem mysterij explicandam: quia significat mutationem vsq; ad prima elementa, etiam ad materiam primam: tamen illa vox & durior est & non satis accommodata. Significare enim potest vnius elementi conuersionem in aliud, vel resolutionē missi in elementa: at verò Transubstantiatio propriissimè & accommodatissimè significat transitum, siue conuersionem totius substantiæ in totam substantiam;

14 Veteres, quum dicunt panem, & vinum ampliùs non esse, non loquuntur simpliciter, sed quoad intentionem recipientis quando rectè communicat: quia non est ibi cogitandum, vel de pane, vel de vino, sed mens tota sensusq; omnes, in Christo defigenda.

15 Vbi negant panem esse figuram corporis, loquuntur de

de signo nudo, quod est sine fructu. Theophyl. in Ioan. 6. *Non est*, inquit, tantum figuratio quedam carnis Domini. Sic Euthymius in Matth. c. 26. *Non dixit, hac sunt signa corporis mei, sed sunt corpus meum. Oportet ergo non ad naturam eorum qua proponuntur aspicere, sed ad virtutem eorum.*

16 Consecrare, non est Transubstantiare, sed rem communem ad usum sacrum dedicare. Et consecrationem panis fieri his quinque verbis, [*Hoc est enim, corpus meum*] Et vini, his solis verbis [*Hic est sanguis meus*], vel æquivalentibus, non habetur apud veteres. Cyprianus Serm. de cœna, testatur consecrationem factam fuisse suo sæculo, his verbis, *Hoc facite in meam commemorationem, hac est caro mea, & hic est sanguis meus*. Basilius & Chrysostomus precibus, vt ex eorum liturgiis constat. Ambros. de Sacram. lib. 4. c. 5. ait, *Vis scire quia verbus celestibus consecratur? Accipe qua sunt verba. Dicit sacerdos: Fac nobis*, inquit, *hanc oblationem ascriptam, rationabilem, acceptabilem* — *Qui pridie quàm pateretur, in sanctis manibus suis accepit panem* — *gratias agens, benedixit, fregit, frustumq; Apostolis suis tradidit dicens, Accipite, &c.* vsq; ad finem verborum institutionis. Hieron in 3. cap. Sophoniz, ait ad Eucharistiam faciendam, necessariam esse non tantum solennem orationem, sed & Sacerdotum merita. Augustinus lib. 3. de Trinit. cap. 4. *Illud tantum dicimus [corpus & sanguinem Christi] quod ex fructibus terra acceptum, & prece mystica consecratum, ritè sumimus ad salutem spiritualem, in memoriam, pro nobis Dominica passionis.* Gregorius lib. 7. Indict. 2. epist. 63. *Orationem, Dominicam idcirco mox post prece, dicimus; quia mos Apostolorum fuit, vt ad ipsam solummodo orationem, oblationis hostiam consecrarent.* Hefychius lib. 2. in Leuit. c. 8. *Nisi [Christus rogatus ore Sacerdotum, ipse venerit & canam, sanctificauerit, & initiauerit ea que aguntur, nullatenus sacrificium, Dominicum, sunt.* Innocentius III. lib. 4. de mysterio Missæ, cap. 6. sic ait, *Non est credibile, quod prius dederit, quàm, consecrerit. Sanè dici potest, quòd Christus virtute diuinà consecravit: & postea formam, expressit, sub qua posteri benedicerent. Ipse namq; per se virtute propria benedixit: nos autem, ex illa virtute, quam, indidit verbis.* Scotus in 4. dist. 8. q. 2. art. 2. *Si quis sacerdos inciperet sic loqui, Hoc est cor-*

pus meum, non predicens verba premissa totaliter, dico quòd in omnibus talibus non est adorandum, nisi sub conditione si verè consecratum est. Et de consecratione sanguinis in eodem articulo; Non est nobis traditum, omnino certitudinaliter an ad formam consecrationis sanguinis pertineant aliqua verba post illud, sanguinis mei: vel an aliquod illorum sequentium, usque illie, Hoc facite. Ideo periculosum est hoc asserere de qua sufficiens auctoritas non habetur. Similiter Biel. in 4. dist. 8. q. 3. concl. 3. Forma consecrationis specierum vini necessaria, & precisa, ex scriptura Canonica non est sufficienter determinata, quam assertionem postea ibidem ratione confirmat. D. Redmanus vir eximie doctus, animadvertens varias concertationes Scholasticorum, de verbis consecrationis, dicere non verebatur, totam ferè Scholam nescire, quid vocabulum *Consecrare* significet. Histor. Martyr. Anglicana.

17 Corpus Christi in veterum scriptis, triplex; reale, corpus assumptum; mysticum, Ecclesia; Sacramentale, panis in coena. De consecr. d. 2. c. 79 corpus: ex Hilario, Corpus Christi quod sumitur de altari figura est, dum panis & vinum extra videntur; veritas autem, dum corpus & sanguis Christi in veritate interiori creditur. August. in Sent. Prosper. Caro carnis, & sanguis sacramentum sanguinis. Aelfricus Archiepisc. Cantuar. in an. 996. sermone Saxonico, dicit, Panem esse corpus Christi non corporaliter, sed spiritualiter. Distinguit enim corpus Christi in crucifixum, & in corpus in coena sanctificatum. Et confectio corporis est consecratio panis, in Symbolum realis corporis Christi. August. tract. in Ioan. 80. Accedas verbum ad elementum, & sit Sacramentum. Hoc corpus est quod passim dicitur apud Veteres creari quotidie, benedici, consumi, frangi, dividi, in terrà cadere, contrectari manibus, visceribus concludi, cui & dentes infigi dicuntur. Cypr. Ser. de lapsis 5. Beda in Epiphania Domin. Panis, & vini natura in Sacramentum corporis, & sanguinis Christi, ineffabili spiritu sanctificatione transferitur. Hieron. in Eph. 1. Dupliciter verò sanguis Christi intelligitur, & caro: vel spiritualis illa atque divina, de qua ipse dixit, caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus: —: vel caro qua crucifixus est, & sanguis qui militis effusus est lanceà.

18 Et creatio, de qua veteres, fuit sine Transubstantiatione. Amalar. de ecclef. offic. l. 1. c. 12. *Cum consecratur oleum pro infirmo, concluditur, per quem hac omnia ('Domine') semper bona creas.*

19 Veteres dicunt, nos Christi carnem in pane, vel sub forma panis accipere, ut panis signum est carnis Christi, & instrumentum animæ nutriendæ; non ut receptaculum cui inexistat. Eodem modo dicunt, nos in aqua recipere remissionem peccatorum, Lombard. Sent. 4. d. 3. In literis tradi nobis dicitur possessio, quia illæ nobis eam assignant: & sic Christum accipimus in pane, velut signatum in signo, non autem ut contentum in continente.

20 Honor, veneratio, reverentia, exhibetur sacramento, quatenus signum est, & sigillum exprimens mysterium nostræ unionis cum Christo, cuius carne, mirabili modo viviſcamur. Hinc *tremenda mysteria* appellantur, quod his creaturis, ex operatione diuinâ participes efficiamur corporis, & sanguinis Christi. Hinc etiam à Deo circa coenam miracula fiebant, ut eius institutionem honoraret, non autem realem præsentiam testaretur. Hinc veteres providerunt, ne quid de manibus eorum in terram decideret, & suppellectilem Templorum venerati sunt, & Catechumenos à communione arcebant. Chrysost. in Eph. homil. 3. Eucharisticam, ait esse Regiam mensam, adesse ipsum regem, & Angelos ministrare: hinc omnes ad reuerentiam excitat: hinc tremendam appellat oblationem. vide locum.

21 Veteres corpori Christi nisi vnum ascribunt locum. August. tract. 30. in Ioan. *Sursum est dominus, sed etiam hic, & veritas Dominus. Corpus enim Domini in quo resurrexit, vno loco esse potest; veritas eius ubiq; diffusa est.* Basil. de Spiritu sancto. c. 22. probat Spiritum Sanctum esse deum, quia est in diuersis locis simul. Aug. epist. 57. ad Dardan. *Ascendit in cælum, sedes ad dextram Patris, nec aliunde, quam inde venturus est ad vivos mortuosq; indicandos.* Et, *Ubiq; per id quod Deus est, in cælo autem per id quod homo est.* Et, *Ubiq; totum præsentem esse non dubites, tanquam Deum* —, & in loco aliquo cæli propter veri corporis modum. Fulg. l. 2. c. 17. ad Thrasimund. *Secundum humanam substantiam — derelinquens ter-*

ram, quum ascendisses in celum. Vigil contra Eutych. l. 4. Caro quando in terra fuit, non fuit utique in celo: & nunc quia in celo est, non est utique in terra.

22 Postremò stabilità semel Transubstantiatione, Doctiores tamen eam sententiam, quæ dicit Panis substantiam manere in coena, utpote Scripturis magis congruentem, probant; & dogma de Transubstantiatione solummodo, vel saltem principaliter, ob Ecclesiæ determinationem, recipiunt. Scotus in 4. dist. 11. q. 3. art. 1. apertè innuit transubstantiationis dogma non expresse haberi in Scriptura, & addit, *Principaliter autem videtur monere [ad tenendam transubstantiationem] quòd de Sacramentis tenendum est, sicut tenet Sancta Romana Ecclesia, sicut habetur extra de hereticis. Ad abolendam.* Vbi in margine annotatio, in editione Parisiensi, ann. 1497. sic habet. *Fides de hoc Sacramento, est propter solam determinationem Ecclesiæ. Et in eodem artic. resp. ad arg. 3. Dicendum quòd Ecclesia declaravit istum intellectum [scilicet, de panis transubstantiatione] esse de veritate fidei in illo Symbolo edito sub Innocentio III. in Concil. Lateran. Firmiter credimus &c.* — *vbi explicitè ponitur veritas aliquorum credendorum, magis explicitè quàm habebatur in Symbolo Apostolorum, vel Athanasii, vel Niceni. Et breviter quicquid ibi dicitur esse credendum, tenendum est esse de substantia fidei.* — *Et si queras quare voluit Ecclesia eligere istum intellectum ita difficilem huius articuli, cum verba Scriptura possent salvari secundum intellectum facilem & veriore[m] secundum apparentiam, de hoc articulo. Dico quòd eo spiritu exposita sunt scriptura quo condita. Et ita supponendum est quòd Ecclesia Catholica eo spiritu exposuit, quo tradita est nobis fides, spiritu scilicet veritatis edocta. In eandem sententiam & totidem ferè verbis scribit Biel, Lect. 41. in Canon: Miss. & insuper addit, *Ordnatio autem hac [de panis transubstantiatione] fortasse innotuit Ecclesiæ post Sacramenti institutionem. Et creditur primum sanctis Patribus revelata* — *vel saltem per studiosam scripturarum explanationem inuenerunt.* Petrus de Alliaco. in 4. Sent. quæst. 5. art. 2. concl. 2. *Licet corpus Christi quantum, & corporea Christi quantitas sit in celo & in Sacramento: tamen non est corpus Christi quantum corporeum, aut corporea quantitas in Sacramento.* Et ibid.*

bid q. 6. art. 2. *Ille modus* [qui ponit substantiam panis ibidē remanere, ubi corpus Christi incipit esse] *est possibile, nec repugnat rationi, nec auctoritati Biblie, imò est facilior ad intelligendum & rationabilior quàm aliquis aliorum qui ponit, quòd substantia panis deserat accidentia, & non substantia corporis Christi. Et sic non ponit accidentia sine subiecto, quòd est unum de difficultatibus quæ hic ponuntur. Et ideo nullum inconueniens videtur sequi ex primo modo ponendi, si tamen concordaret cum determinatione Ecclesiæ. Et rursus. Quarta opinio, & communior est, quòd substantia panis non remanet, sed simpliciter definit esse; — & licet ita esse non sequatur euidenter ex Scriptura, nec etiam videre meo, ex determinatione Ecclesiæ, quia tamen magis faciet ei, & communi opinioni sanctorum, & doctorum, ideo teneo eam. Durandus in 4. dist. 11. q. 1. Patet ergo, quòd est temerarium dicere quòd corpus Christi diuinâ virtute non possit esse in Sacramento nisi per conuersionem panis in ipsum. Et rursus. Si autem iste modus [qui ponit substantiam panis remanere post consecrationem] esset verus de facto, multa dubitationes, quæ occurrunt circa hoc sacramentum (tenendo quòd substantia panis non remaneat) essent soluta. Dubitatur enim qualiter ex hoc sacramento potest aliquid nutriri; & quomodo species possint corrumpi; & ex ijs aliquid generari, quia omnia saluarentur eo modo —. Sed, quia hic modus non debet teneri de facto, cum Ecclesiâ determinauerit oppositum, quæ non presumitur errare in talibus: ideo tenendo de facto aliam partem, respondendum est ad argumenta quæ sunt in contrarium. Et quæst. 3^a. Saluo meliori iudicio potest existimari, quòd si in isto Sacramento fiat conuersio substantia panis in corpus Christi, quòd ipsa sit per hoc, quòd corruptâ formâ panis, materia eius sit sub forma corporis Christi subitò & virtute diuinâ; sicut materia alimenti sit sub forma nutriti virtute naturæ. Et post. Prædictus modus conuersionis — consistat quòd est possibile. Alius autem modus qui communius tenetur, [scilicet Transubstantiatio totius substantiæ panis in corpus Christi] est inintelligibilis, nec vnus istorum est magis per Ecclesiâ approbatus vel reprobatus, quàm alius. Caietanus in 3. part. Thom. q. 75. art. 1. Cum verba sacre scripture exponantur dupliciter, vel propriè, vel metaphoricè. Primus error circa hoc fuit interpretantibus hæc Domini verba, [Hoc est corpus meum] me-*

taphoricè, quem Magister Sent. lib. 4. dist. 10. tractat: qui & in hoc articulo reprobatur. Et consistit vis reprobationis in hoc, quòd verba Domini intellecta sunt ab Ecclesia propriè: & propterea oportet illa verificari propriè. Dico autem ab Ecclesia: quoniam non apparet ex Evangelio consilium aliquod ad intelligendum hæc verba propriè. Iosephus Angles in florib. Theolog. in 4. dist. 11. q. 4. de Eucharistia, art. 1. monet cautè legendum hunc Caietani locum. Ferus in Matth. 26. Quum certum sit ibi esse corpus Christi, quid opus est disputare, num panis substantia maneat vel non. Ante Scholasticorum tempora, aperte pugnant contra Transubstantiationem, Ælfricus Cantuariensis Archiep. Sermone Saxonico, qui solebat recitari quotannis in festo Paschatis in Ecclesijs Anglicanis; & Bertramus lib. de Corpore & Sanguine Christi.

Sacramenti, Adoratio. Elevatio.

1 Adoratio in Sacramento, ad Christum in cœlo sedentem pertinet, estq; cultus cordis internus, vel elevatio mentis externis Symbolis excitatæ. August. de Catechis. rudibus, c. 26. *Signacula rerum diuinarum visibilia Sacramenta sunt, sed res inuisibiles in ijs honorantur.*

2 Si cultus ad Sacramentum referatur, est *veneratio* tantum non *adoratio*: & æquè baptismo ac cœnæ confertur. August. de doct. Christ. l. 3. c. 9.

3 Honorius III. primò instituit adorationem Sacramenti, an. 1220. Et postea Urbanus IV. diem festum instituit in honorem corporis Christi.

4 Elevatio oblationis non fiebat propter adorationem oblatæ, sed vt significaret mysterium Christi de cruce depositi. Amalarius lib. 3. cap. 26. *Christi depositionem de cruce monstrat eleuatio Sacerdotis, & Diaconi — oblata & calix, dominicum corpus signant.* Et eleuationem panis, vt Christus

in

in eo adoretur Liturgia Chrysost. non asserit, sed Sacerdos exaltans sanctum panem, exclamat: *Sancta, sanctus.*

*Res sacrae ad Missam hodiernam
pertinentes.*

1 Cerei de die accensi in Ecclesia, ante & post lectionem Evangelij, non probati veteribus. Hieron. contra Vigilant. *Cereis non clarâ luce accendimus.* Accensos tamen fatetur in Orientalibus Ecclesijs, à quibusdam ex imperitia, & ab alijs qui zelum habent, sed non secundum scientiam. c. 3. Hæreticorum hic mos fuit, Tertull. de Idololat. Lactant. l. 6. Instit. c. 2. reprehendit: *Accendunt lumina (inquit) Deo velut in tenebris agenti.* & Concil. Elibertinum. c. 34.

3 Vfus Thymiamatis primò nullus in Ecclesia fuit, Tertull. apolog. 42. *Thura planè non emimus.* August. in psal. 49. *Non imus in Arabiam Thus querere* —, *sacrificium laudis querit à nobis Deus.* Et Psal. 50. *Offer sanè; in te habes quod offeras.* Noli extrinsecus Thura comparare, sed dic, in me sunt Deus vota tua, quæ reddam laudes tibi. Arnobius l. 7. contra gentes, multa affert contra consuetudinem adolendi Thuris.

3 Vasa quibus præcipuè nostra sacramenta imponuntur & consecrantur, calices sunt & patina. Zepherinus patris Viueis missas celebrare constituit: deinde Urbanus omnia ministeria sacra fecit argentea, & patinas. In hoc sicut in reliquis cultibus magis & magis per incrementa temporum decem succrenit Ecclesia. Walefridus cap. 24. de Reb. Eccles.

4 Lineæ vestes olim nobilium erant, & honoris causa primum datæ sacerdotibus, ac proinde nulli Monachorum concessæ nisi inter obeunda sacra, Erasmus in vita Hieronymi ad finem. Theodoretus l. 2. hist. c. 27. refert Constantinum Macario Hierosolymorum Episcopo, stolam ex aureis filis contextam dedisse, ut eâ amictus, sancti baptis-

mat

matris munus obiret.

5 Vestes sacerdotales per incrementa, ad eum qui nunc habetur, aucta sunt ornatum. Nam primis temporibus communi vestimento induti Missas agebant: sicut & hactenus quidam Orientalium facere perhibentur. Stephanus autem constituit Sacerdotes, & Lenitas vestibus sacratis, in usu quotidiano non vti, nisi in Ecclesia tantum. Statutum est Concil. Bracarensi ne Sacerdos sine Oratio celebret Missam. Ad diderunt in vestibus sacris alij alia, vel ad imitationem eorum quibus veteres utebantur sacerdotes, vel ad mystica significationis expressionem. Hæc Walefridus Strabo de Reb. Eccles. cap. 24. Vestes sacræ, quibus iam celebrantur Missæ, in usu non fuerunt in Ecclesia per ann. à Christo 400.

6 Per annos à Christo 800. vestimenta sacra octo tantum fuere: Walefrid. cap. 24. Amalarius lib. 2. cap. 22. de offic. Eccles. nunc sunt 15. Sex sacerdotis, novem Episcopi.

7 Clerici apud veteres, tam in Occidente, quam in Oriente utebantur *tonsurâ*, non *rasurâ* in morem Papisticum: imò hic radendi modus improbatus fuit à veteribus. Clemens Prædag. lib. 3. c. 11. *Pili capitis* — *tondendi sunt, non novacula* — *sed tonforum forficibus.* Optat. lib. 2. cōtra Parm. Docete, (inquit, ad Donatistas) *Ubi vobis mandatum est, radere capita Sacerdotibus: quum è contrario, sicut sunt exempla proposita, fieri non debere.* Hieron. in Ezech. cap. 44. *Discimus hic, inquit, nec calvitium novacula esse faciendum: nec ita ad pressum tondendum caput, ut rasorum similes esse videamur; sed in tantum capillos dimittendos, ut operta sit cutis.* Imò rasura hodierna non fuit in usu in Ecclesia, per multa à Christo secula. Nam tonsuræ inferioris cum rasura circulari in vertice, primi ferè mentionem fecerunt Germanus Constantinop. in Theoria, *Tonsura capitis, inquit, Sacerdotis, & rotunda pilorum eius media sectio, vice corona est spinea, quam Christus gestavit.* Item Hugo Viçt. de Sacram. lib. 2. part. 3. c. 1. Lombard. l. 4. dist. 24. Thomas item & Bonaventura ibidem; nam eadē fuit cum tonsura Laicorum poenitentium, Concil. Agathens. c. 2. Tolet. III. c. 12. Imò hæc rasura Clericalis quæ nunc etiam in usu est, damnatur in Concilio Tolet. III. c. 40. Omnes Clerici, vel Lectores, sicut Lenita & Sacerdotes, de *tonso*
superius

o Polling, not
thruing.

superius caput 1010, inferius solam circuli coronam relinquunt. Nō sicut hucusq; in Gallicis partibus facere Lectores videntur, qui prolixis (ut laici) comis, in solo capitis apice, modicum circum tōdent. Ritus enim iste hucusq; in Hispanijs hereticorū fuit. Græcorū tonsura non fuit rotunda. Beda Histor. Eccles. lib. 4. c. 1. Et l. 5. c. 22.

8 Corona apud veteres, significat vel episcoporum gloriam, dignitatem, & reverentiam: vel canitiem capitis, quæ in senibus coronæ instar est: vel tonsuram illam, quæ fuit tum in vlt; non autem rotundum capillitium circa tempora, cuius medium est vertex rarus. Sic Hieronymi locus intelligendus in epist. ad quendam Leuitam. *Regnum quod habent Clerici in Deo designat corona in capite.* Et apud August. epist. 26. *Fratres tuos Dominum meum Alipium, & Dominum meum Euodum, ut meo nomine salutes precor coronam tuam.*

9 Tonsura Monachorum, & Clericorum, olim (contrā quā sentit Baronius) eadem fuit. Nam etiam Clericis totum caput detondebatur, solo capillorum circulo circa aures relicto. Concil. Tolet. l V. c. 40.

10 Ortus Tonsuræ Clericalis ita se habuit: primò multitudo delectabatur prolixa comā: clerici proinde capillum tondebant ex modestia, & sobrietate. Inde ex tonsura orta est ceremonia significatiua. Isidor. Hispal. de officijs Eccles. lib. 2. c. 4. *Quòd verò detonso capite inferius circuli corona relinquuntur, sacerdotum, regnumq; Ecclesia in eis existimo figurari.* Amalarius de officijs, lib. 2. c. 5. *In inferiori parte coronam portamus, cum ea quæ secundum mundum necessaria gubernare debemus, concorditer cum ratione equamus.* Ex ceremonia nata est superstitio.

11 Instrumenta Pneumatica ortum habuerunt circa an. Dom. DCLX. Platina in Vitaliano. vel anno D. CCCXX. Aimonius de gestis Franc. lib. 4. c. 114. Navarrus in lib. de Oration. & Floris Canon. c. 16. ait, temporibus Aquinatis vsum Organorum nondum receptum fuisse. Cantus modulatio improbat est à Gregorio lib. 4. epist. 44. de gestis Synodi habitæ in vrbe.

12 In veteri Ecclesia mansit illa simplicitas, ut in ordinatione Episcoporum ceremonia nulla adhiberetur, præter quā

Impositio manuum. Postea acceſſerunt cæremoniæ tradendi librum, & Chriſma, quo ungebantur manus ſacerdotum. Apud Dionyſium Areopagitam mentio ſit impoſitionis manuum, ſed non vñctionis.

Pœnitentiæ Sacramentum, & Satisfactio.

1 Pœnitentiæ Sacramentum ortum eſt ab iſtis initijs. Primò in primitiua Eccleſia, celebris fuit publica pœnitentia cum ſuis ritibus: priuata aut nulla, aut arbitraria. Poſtea de neceſſitate priuatæ confeſſionis, & ſatisfactionis diſputatum fuit ſub Gratiano circa an. 1130. ſed non concludum. Poſt hæc Magiſter Sent. primus Sacramentum eſſe concludit propriè dictum, & Scholaſtici eum ſecuti, de materia & forma eius diſputarunt. Et anno 1215. in Concil. Lateran. proceſſum iudiciale ex confeſſione & abſolutione fecerunt.

2 Satisfactio apud veteres, eſt Eccleſiaſtica & publica multa, lapſis impoſita, vt in Eccleſia loco ſeparato poſiti, cibo, potu, veſtitu vilioribus, gemitu etiam lachrymiſque ad præſtitutum tempus reatum agnoſcerent, reſipiſcentiam teſtarentur, & proinde ſatisfacerent Eccleſiæ offeſſæ, & dubitanti de ipſorum pœnitentia. Auguſt. enchir. c. 65.

3 Satisfactiones, quæ dicuntur fieri Deo, non ſunt redemptiones pœnæ temporalis, ſed actiones & ritus, quibus peccator putabatur ſatisfacere præcepto Dei, veram ſolidamq; præcipientis pœnitentiam eiufq; fructus, pro modo, & meſura peccati: & proinde actiones ſunt, quas non tantum Eccleſia; ſed etiam Deus approbat. Hoc ſenſu Radulphus Ardens in feria 4^a in capite ieiunij, dicit, *Satisfactio de commiſſis peccatis conſiſtit in tribus, in ſatisfactione operis, in compunctione mentis, in confeſſione oris.* Hoc modo Eleemoſyna dicitur ſatisfactio, non quòd ſit precium peccatorum noſtrorum coram Deo, ſed quia ſignum eſt veræ ſolidæq; pœnitentiæ. In hanc ſententiam veteres loquuntur. Auth. de Dogmat.

Dogmat. Eccles. cap. 54. *Est Satisfactio penitentis, peccatorum causas excidere, nec suggestionibus illorum aditum, in-
augere. Beda in psal. 4. Mortificetis propria vitia vestra, fa-
ciendo fructus dignos penitentia: tantum scilicet pro singulis vos
affligentes, quantum digna expetit penitentia. Quomodo con-
fessio debeat peccata, ostendit Canon. c. Omnis qui. de Pœ-
nit. dist. 1. Fit confessio ad ostensionem penitentia, non ad impe-
trationem venia. In 1. cap. Medicinæ de pœnit. dist. 1, Hæc
verba [Eleemosyne redimunt peccata] Glossa sic exponit, O-
stendunt esse dimissa. Paludanus in 4. dist. 15. negat satisfacti-
onem fieri per opera aliâs debita. Phrasis illa redimite animas
vestras improbata est ab Optato l. 3. contra Parmen. Marcus
Heremita, lib. de baptis. negat per precationem, ieiunium,
vigilias, largitionem, abnegationem animæ, &c. deleri pecca-
ta; sed conseruari nos ne vltra conuertamur ad posteriora:
rationem addit, quia per solam Christi crucem tolluntur
peccata. Non piget hic ascribere quæ habentur apud ^o Lan-
spergum quendam, Carthusian. *Nolo ut cogites tu pro peccatis
tuis penitentiam te facturum, neque hoc intendas. Quare? Quia
tua peccata multiplicata sunt super arenam maris. Nimia hæc
multa, nimisq; grania sunt. Pro vno peccato non potes satisfacere,
quid faceres pro innumeris? Non igitur cogites te penitentia o-
pera facturum pro peccatis tuis. Hæc enim opera tua, quantula
putas sunt ad tot peccatorum acervos? Qui magna faciunt opera
bona, & modica habent peccata, i satisfaciunt pro suis peccatis.
Tu verò quicquid egeris, refer ad honorem Dei, ut quicquid boni
feceris, ideo cogites atque statuas te facere, ut deo placeas. Dei i-
taque amor, Dei honor, eiusdemq; voluntas & beneplacitum, tibi
sunt causa, quare quicquid feceris facias. Omnia igitur facito ut
placeas deo, ut eius inuenias gratiam, ut eius fieri merearis ami-
cus, ut illi honorem exhibeas, ut denique eius beneplacitum facie-
as, illum non offendas. Porro omnia opera tua cogita minora quàm
ut satisfaciant pro peccatis tuis. Pro peccatis enim tuis Christi o-
pera, eiusdemq; dolores & vulnera, atque adeo ipsam eius mor-
tem illi offerre debes in vniione amoris illius, quo hæc eadē pro te
sustinuit. Hæc valent in tuorum peccatorum satisfactionem. Tu
verò quicquid agis aut sustines, non pro peccatis tuis deo offeras,
sed pro eius amore, atque beneplacito, aut age, aut sustine, optans**

o Enchirid.
Christ. Milit.
cap. 5.

apud eundem, maiorem invenire gratiam, quia plura, maiora, acceptioraq; illi facias opera. Amor itaq; des tibi su causa bene vivendi, beneq; operandi scopus.

4 Apud Latinos etiam Authores Satisfacere significat se alicui præstatione officij approbare. Tull. l. 1. epist. 1. Ego omni officio, ac pietate potius cæteris satisfacio omnibus, mihi ipse nunquam satisfacio. Præterea Satisfactio apud homines fit, vel compensando culpam & iniuriam, vel suppliciter exorando veniam. Et hoc secundo modo opera pœnitentiæ sunt satisfactiones coram deo, quia sunt reales deprecationes veniæ, quas deus in Christo approbat. Cyprian. lib. 3. c. 9. Oportet Diaconum, de quo scribis — Episcopo præposito suo plenâ humilitate satisfacere. lib. 1. epist. 3. Intercedunt, ne exoretur precibus & satisfactionibus Christus. Et, *amplector prompti & plenâ dilectione cum pœnitentia revertentes, peccatum suum humili, & simpli satisfactione confitentes.* Et, ad Demetrianum, hortatur infideles satisfacere Deo dum aliquid de saculo superest: hoc autem nihil aliud esse potest quàm Deum supplicare pro remissione peccatorum, & eadem agnoscere: huius enim satisfactionis effectum dicit esse indulgentiam salutarem. *Est autem agnitio culpa, & venia deprecatio. satisfactio, non ad iudicii severitatem, sed ad misericordiam, ut ait alibi idem Cyprian, id est, misericordie acceptione Dei.* Et rectè, quia hi actus pœnitentis, includunt in se fidem apprehendentem Christi satisfactionem, unde acceptantur. In hanc sententiam Chrysost. homil. de beato Philogonio, ait, *Si recedas à pristinis malis ex animo, vereq; promptus Deo, te postea nunquam ad illa rediturus, nihil aliud Deum requirat ad ulteriorem satisfactionem.*

5 Opera ergo pietatis, dicuntur satisfactiones, quatenus referuntur ad preces. Marc. Eremita lib. de Baptif. ait, *Dent tollere peccatum exoratum Eleemosynâ, precibus, & rerum accedentium tolerantia.* Ioan. Climacus de memor. mortis grad. 7. *Mœstitia, & gemitus ad Dominum clamant, Timoris autem lacrymæ legatione funguntur.* Radulphus Ardens homil. in Dominica. 1. Quadrages. ait, *Dei misericordiam implorari per Eleemosynam.* Satisfactiones ergo tales sunt per modum impetrationis. Ambros. l. 2. de pœnitent. c. 8. *Ergo & agendum per.*

Supplex de-
precatur in ac-
ceptis in de-
vota iustitia sa-
tisfacere.

pœnitentiam, & tribuendam veniam credere nos convenit, ut veniam tamen tanquam ex fide speremus, non tanquam ex debito. Aliud est enim mereri, aliud præsumere. Tanquam ex synographa fides impetrat. Præsumptio autem arrogantis est propior quàm roganti.

6 Processu temporis doctrina satisfactionis incommodis locutionibus proposita, & expressa est. Dicunt enim Patres, his, peccata redimi, expiari, levare, purgari. Chrysost. hom. 1. in Genesim. ait, *Communis nostris omnium Dominus, — cupiens ea quæ unquam peccavimus nos abluere, hanc quæ per ieiunium sit curationem, adiunxit.* Prosper. lib. de Promiss. & Præd. part. 2. c. 7. ait, *Eleemosynam, totum hominem mundare.* Leo Serm. 2. de Collectis ait, *Si quid culpæ in hac terrena habitatione contrahitur, Eleemosyna deletur.* Cæsarius hom. 1. ait, *Hominem, qui se perdidit, satisfactione suâ se redimere.* Chrysologus homilia 42. *Ieiunium nobis aperit cælum, ieiunium nos intronit ad Deum.* Maximus Taurinensis homil. de Divesis, *Eleemosyna extinguit peccatum, sicut aqua baptismi, gehennæ extinguit incendium.* Ergo Eleemosyna quodammodo animarum aliud est lanacrum. Notandum est Patres non loqui more papistico, de remissione aliqua peccatæ temporalis: loquuntur enim absolutè, de tota culpa & pœna simul, & proinde in his & similibus loquendi formulis, metonymia est κατὰ μέρος; per quam, occasione, via, medio, & instrumento tribuitur, quod est alterius proprium. Solus enim Christi sanguis est satisfactio & expiatio omnium peccatorum, ex sententia Patrum. Basil. in 1. cap. Esai. *Una expiatio peccati, nimirum sanguis ille pro mundi salute effusus.* Ambros. in Luc. 22. & serm. 46. dicit, *ablui, & purgari lacrymis peccata.* Addit ibidem expressè: *Legi quidem Petri lacrymas, sed eius satisfactionem non lego.* Communiter solemus dicere, hoc iter me ditavit. Et iniuriæ condonatio, non est causa remissionis, sed Lex, vel conditio tantum, sub qua veniam accepimus. Hoc modo Adrianus Papa, ad Fredericum ait, *Contulimus tibi insigne imperialis coronæ, id est, imposuimus.* Sigonius de regno Italiæ. l. 12.

7 Dicunt etiam opera pœnitentiæ peccatum tollere, non per se, sed ob coniunctam fidem, quæ Christum in remissio-

nem peccatorum recipit. & apprehendit. Ambros. de poenit. l. 2. cap. 8. Ergo & agendum poenitentiam, & tribuendam veniam credere nos conuenit, ut veniam tamen tanquam ex fide speremus, non tanquam ex debito. Et cap. 9. Non abnuo liberalitatis in pauperes factis, posse minui peccatum, sed si fides commendet expensas. Et offic. l. 1. c. 30.

8 Aliquando etiam in locutionibus metaphora est hyperbolica. Greg. in Iob. l. 1. c. 24. *Quoties post culpam Eleemosynas facimus, quasi pro prauis actibus precium damus.* Et l. 6. in 15. cap. 1. Reg. *Tertia species, id est, vindicta [peccati] quasi medicina necessaria est, ut apostema reatus quod conuersione compungit, consistendo purgetur, afflictionisq; medicinam sanetur.* Hoc modo volunt ob Eleemosynas, iustitiam, & salutem dari; verum non proprie, sed per metaphoram. Expensa enim in pauperes, Deo commodari dicunt, more scripturæ; eumq; debitorem constitui, qui soluat summam capitalem, & centuplum, sic Chrysost. in Gen. hom. 3. Gregor. lib. 7. epist. 20. *Quicquid tribuitur pauperi, si subtili consideratione pensetur, non est donum, sed mutuum: quia quod datur, multiplicato sine dubio fructu recipitur.*

9 Deinde ablutio peccati duplex est, una quoad reatum & culpam, hæc à Deo est, & dicitur Remissio: altera quoad exercitium, & dicitur purgatio, qua peccatorum abrumpitur exercitium. Hieron. in Isai 40. *Non est idem solui peccata & dimitti, cui enim dimittuntur peccata, solutione non indiget—, cui autem solvuntur, propterea solvuntur quia purgata sunt, & soluta per poenas.* Hoc sensu ait Idem in Ierem. 2. *Peccata purgari monitis.* Rodolphus in Leuit. l. 1. c. 2. *Expiatio ad Christum pertinet, mundatio ad nos.* Satisfactio ergo apud Patres duplex est; Expiatoria quæ solius Christi est, & emendatoria, siue approbatoria quam nostram esse volunt. Pacianus parænesi de poenit. *Ad Patrem vestrum vera satisfactione redeatis, nihil ulterius errando, nihil pristinis adiiciendo peccatis, dicendo etiam humile aliquid & flebile, Peccauimus in conspectu tuo.* Hoc sensu dicit Hugo de sancto Victore, satisfactio puniri, & corrigi peccatum, lib. 2. de Sacram. p. 14. cap. 2. Et satisfactioem esse delicti correctionem. Eucherius in libros regum, lib. 2. ait, tum de Dauide, tum de nobis reatum

reatum culpæ iam condonatæ afflictionibus dilui & exolui: quia ab electis suis Deus iniquitatū maculas studet temporalis afflictione tergere. Bernard. de domo interiori. c. 1. *Condigna satisfactio est, malefacta corrigere, & correctæ non iterare, &c. Eodem sensu redemptionem accipiunt.*

10 Veteres, graua peccata tolli publicā pœnitentia volunt, leuia oratione Dominica. Aug. Enchir. c. 71. Sed & idem, graua hac oratione tolli vult, De Ciuit. Dei, l. 21. cap. 27. Et hoc genus loquendi comparatiuè intelligendum est, ne putarerur publica pœnitentia pro omnibus peccatis requiri. Differentia est in externa disciplina. quæ statuit alium modum pœnitentiæ in leuibus & grauibz peccatis. Et si reuera Oratione Dominica tolluntur venialia peccata, quorsum post mortem Purgatorij cruciatus?

11 Satisfactio secreta pro peccatis, non fuit in vsu, nisi iam corrupto Ecclesiæ statu. Præterea satisfactio apud veteres præcessit Absolutionem, qua peccatores, impositis manibus, accipiebant ius communionis, & remissionem peccati: at contra, in Ecclesia Romana hodie, sequitur.

Ergo Satisfactio, quæ est Redemptio solius pœnæ temporalis, post remissam peccati culpam, quæq; absolutionem sequitur, non fuit nota Patribus.

Purgatorium.

1 Purgatorium in Ecclesia primum receptum est per Tertul. Montanistam, & Origenem, qui tamen Purgatorium vultesse in hac vita in Leuit. l. 8. apud Cyrillum: & manere etiam post resurrectionem. homil. 14. in Lucam. Tertul. de anima. cap. 55. & vlt. ait, *In summa, quum carcerem illum, quod Euangelium demonstrat. Inferos intelligimus, & nouissimum quadrantem modicum quoq; delictum moræ resurrectionis illic luendum interpretamur, nemo dubitabit animam aliquid pensare penes inferos, saluā resurrectionis plenitudine, per carnem quoq;.* Hoc etiam Paracletus frequentissimè commendauit.

Si quis sermones eius ex agnitione promissorum Charitatum admiserit —. Roffensis contra assert. Lutheri, art. 18. fatetur Purgatorium aliquandiu incognitum, & serò cognitum, ac receptum fuisse in Ecclesia: & postquam est ad Purgatorii ignem tepidatum, receptum vltim indulgentiarum.

2 Postea non tantum de modo poenae, sed de ipso etiam Purgatorio loquuti sunt Patres, verum non tanquam de articulo fidei, sed vt de re probabili probabiliter. August. Enchir. c. 67. & 69. Tale aliquid post hanc vitam fieri, incredibile non est, & virum ita sit queri potest, & aut inveniri aut latere possit nonnullos fideles per ignem quendam Purgatorium, quanto magis minusve bona pereuntia dulxerunt, tanto tardius citiusq; saluari. Et de Civit. Dei, lib. 21. cap. 26. Sed siue ibi tantum, siue hic & ibi, siue ideo hic, vt non ibi, secularia, quamvis à damnatione venialia concremantem ignem transitoria tribulationis inueniant, non redarguo, **FORSITAN VERVM** est. Et de fide & operibus cap. 16. Siue ergo hic in hac vita tantum, siue etiam post hanc vitam, talia quedam indicia subsequuntur, non abhorret **QUANTVM ARBITROR** à ratione veritatis, iste intellectus huius sententiae. Hieron. in Isai, lib. 18. cap. vlt. ad finē, censet hanc Dei iudicio & scientiae relinquenda esse: attamen ait, se arbitrari, ad purganda igne opera Christianorum peccatorum, moderatam & mixtam clementiae iudicis sententiam. Boethius in Prof. 4. l. 4. de Consol. Philosoph. P. Nullane supplicia animarum post defunctum morte corpus relinquit? & magna quidem, quorum alia penali acerbitate, alia purgatoria clementia exerceri **PUTO**.

3 È contra aliquando Purgatorium Pontificium aperte conuellunt. Aug. lib. de pecc. mer. & remiss. cap. 28. Non est vllus vllt locus medius, vt possit esse nisi cum Diabolo, qui non est cum Christo. Et Author lib. Hypog. 5. Tertium locum penitus ignoramus. Cyprian. Tract. ad Demetrian. Quando hinc excessum est, nullus iam poenitentiae locus, nullus satisfactionis effectus. Tertul. de Baptismo ait, Exempto reatu [qui tollitur in Baptismo] eximitur etiam poena. Chrysost. de poenitentia Serm. 7. ait, ita aboleri peccatum in remissione, vt ne vestigiū appareat. Et in Gen. hom. 5. Qui in vita praesenti peccata non abluerit, postea consolationem aliquam inuenturum non est —. Hoc est **Cavearum**

tempus

tempus, & luctuum & certaminum; illud coronarum & retributionum. Et homil. 69. ad pop. Antioch. Iussi, ait, cum hinc migrarint, felices omnino sunt: ad Christum enim transierunt. — illic cum rege sunt, & illic propinquus — non per fidem, sed facie ad faciem. Et homil. 16. in epist. ad Rom. Mori, ait, non separat nos à Christo, sed ad eum chorū coniungit qui cū Christo est, gloriāq; illā potiri facit. Beda in psal. 6. Hic tantum locus misericordia, post hoc seculum, locus tantum est iustitia. Author Quæst. apud Iustinum, q. 75. Post animi ex corpore excessum, statim sit bonorum malorumq; distinctio; ducuntur enim ad loca quæ ipsi digna sunt ab Angelis; bonorum quidem animi in Paradisum, ubi consuetudo est, & aspectus Angelorum, & conservatoris Christi. Epiphan. hæret. 78. sub finem, Sancti sunt in honore, quies ipsorum in gloria, profectio ipsorum hinc in perfectione. Anselmus in 2. Cor. 5. Predicatores Ecclesia postquam de corporibus exeunt, nequaquam per morarum spacia (sicut antiqui Patres,) cælestis patria perceptione differuntur, sed mox ut à carnis colligatione exeunt, in cælesti fide requiescunt. Bernard. epist. 1266. Quid tibi & terrenis exuvijs, qui ad cælum iurus, solā gloria mox indui habes? Otto Frising. chron. l. 8. c. 26. esse apud inferos locum Purgatorium, in quo saluandi, vel tenebris tantum afficiantur, vel expiationis igne decoquantur, *QUIDAM ASSERVUNT.* Lombard. Sent. 3. dist. 19. lit. A. Si recta fidei intuitu in illū respicimus, qui pro nobis pependit in ligno, à vinculis diaboli solvimur, id est, à peccatis, & ita à diabolo liberamur, ut nec post hanc vitam inveniat in nobis quod puniat: morte quippe suā, vno verissimo sacrificio, quicquid culparum erat unda, nos diabolus ad tuendum supplicia detinebat, Christus extinxit ut nec in hac vita tendendo nobis prevaleat.

4 Veteres Græci & Latini^b Patres credebant, animos mortuorum in communi custodia extra cælum, usque ad resurrectionem positos. Ut Lactantius de divino præmio, lib. 7. c. 21. Irenæus in fine 5. libri. Tertullianus contra Marcionem, l. 4. c. 34. & de anima, c. 55. ubi ait, *Omnes animas sequestrari apud inferos in Diem Domini.* Iustinus etiam, & Canon missæ, qui precatur omnibus regionem lucis & pacis. Ergo apud hos Purgatorium non fuit receptum.

^b vid. supra
Pag. 38.

5 Veteres dicunt omnia peccata etiam *mortalia*, in igne purgatorio expiari, & dimitti. Orig. in Hierem. hom. 13. *Si mortale peccatum est, non possumus nigro borithq; purgari, sed spiritu iudicii, spiritu combustionis & pœne.* Et hom. 24. in Num. dicit omnia quæ detulerimus nobiscum, probanda per ignem vel aquam. Dionys. hierar. Ecclesiast. p. 3. c. 7. *Oratio illa precatur divinam clementiam, ut VNCTA dimittat per infirmitatem, humanam admissa peccata, defuncto.* Theophylact. in Luc. 12. *Oblationes pro defunctis non parum conducunt etiam iis qui in gravibus delictis mortui sunt.* Beda in psal. 37. *Quidam committunt quedam peccata venialia graviora & leviora, & ideo necesse est, in purgatorio igne nunc interim ante diem iudicii ponantur.*

6 Veteres docent omnes esse purgandos per ignem, etiam *Santos Dei*, imò etiam *infideles*. Orig. in Exod. hom. 6. *Veniendum omnibus ad ignem, veniendum est ad consolatorium.* Et homil. 3. in psal. 36. *Et (ut ego arbitror) omnes nos necesse est venire ad illum ignem.* Ambrosius in psal. 36. *Ignem purgabuntur filij Levi, igne Ezechiel, igne Daniel. Sed hi eis per ignem examinabuntur, dicent tamen: Transivimus per ignem & aquam.* Rursus in psal. 118. octon. 20. *Teneamus hic posui humilitatem, ut quum unusquisq; nostrum venerit ad iudicium Dei, ad illos ignes quos transaturi sumus, dicat: Rursus paulò antè, Omnes oportet transire per flammam. Sine ille Iohannes Evangelista sit, —: sine Petrus —.*

7 Locus in quo est aqua apud Zachar. c. 9. significat *aternas pœnas*, apud Hieronymum, & *humana miseria profunditatem*, secundum August. de civit. dei. l. 18. c. 35.

8 Loquuntur etiam veteres sæpe de purgatorio in *ultimo iudicio*, id est, de pœnis, non immediate post mortem, sed post resurrectionem perferendis, dicunt enim omnes homines, excepto Christo, examinandos, & aliquo modo vrendos igne conflagrationis in die iudicii. Orig. in Luc. hom. 14. *Ego puto, quòd & post resurrectionem ex mortuis indigebimus sacramento eluente nos, atque purgante; nemo enim absque sordibus resurgere poterit.* Idem hom. 3. in psal. 36. & in fine lib. 8. com. in epist. ad Rom. & hom. 13. in Ieremiam. Lactant. lib. 7. de diuino pramio, c. 21. dicit, *examen per ignem faci-*

faciendum, ubi Deus homines iudicauerit. August. de civit. Dei, l. 20. c. 25. *Ex his quæ dicta sunt videtur evidentius apparere, in illo iudicio quasdam quorundam purgatorias penas futuras.* Ambros. in psal. 118. Serm. 3. *Post consummationem seculi, — hoc futurum est baptisma, quando per caminum ignis, iniquitas exuretur, ut in regno Dei iusti fulgeant sicut Sol.* vide & in psal. 118. Serm. 20. & in psal. 36. ad illa verba. *Framea peccatorum, &c.* Idem, Hieron. in Isaiam in fine, & in Amos, c. 3. qui tamen in Amos c. 9, Purgatorium evertit. Hilarius in psal. 118. super verba, *Concupivit anima mea iustitiam.* Basilias in 4. cap. Isaiæ, super verba, *Expurgavit Hierusalem.*

9 Gregorius licet Purgatorium confirmavit è spectris: Idem tamen, siue potius Author Dialogorū sub illius nomine, dubitanter de eo scribit, non asseueranter, (vt Papistæ) lib. 4. Dialogor. c. 58. *Inter hac autem pensandum est, quòd tutior sit via, ut bonum quod quisque post mortem suam sperat sibi agi per alios, ipse agat dum vivit per se.* Et Gregorius in genuinis scriptis purgatorium evertit. In Iob. lib. 13. c. 20. sic scribit. *Quia auctoris nostri gratiâ redempti sumus, hoc iam celestis muneris habemus, ut quum à carnis nostra inhabitatatione subtrahimur, MOX ad celestia premia ducamur, quia dum conditor & Redemptor noster claustra inferni penetrans, electorum exinde animas cæncit, nos illò ire non patitur, unde iam alios ascendo liberavit.*

10 Locus Pauli de probatione per ignem. 1. Cor. 3. ex communi consensu veterum Purgatorio non fauet. Nam primò per Architectos, August. intelligit omnes Christianos, Enchir. 68. Alij ministros & prædicatores Evangelij, vt Ambrosius, Sedulius, Anselmus, Thomas, Lyranus, Caietanus, in hunc locum. Secundo, nomine sceni, stipulæ, &c. Alij intelligunt peccata mortalia: vt Chrysostomus & Theophylactus. Alij hereses, vt Ambrosius in hunc locum, & Hieron. in Isa. 5. Alij malos auditores, vt Theodoretus & Oecumenius. Alij affectus carnales, vt August. de fide & operibus, c. 16. Tertiò, per diem illum intelligunt, non diem intermedium, sed diem ultimi iudicii, vt Theodoretus, Theophylactus, Anselmus. Quartiò, per ignem intelligunt alij Tribulationes præsentis vitæ. August. de fide & operibus, c.

16. Gregor. l. 4. Dialog. c. 39. Alij, *eternum ignem*, vt Chrysostomus & Theophylactus : alij, *ignem conflagrationis mundi* : alij, *de igne iudicij Dei*, quem dicunt esse ignem, non purgantem & affluentem, sed probantem & examinantem, vt Iesuitæ.

11 Fundamentum Purgatorii Pontificij [scilicet culpâ penitus remissâ, soluendam esse pœnam] non fuit receptum a doctis in Ecclesia, mille & centum ampliùs annis à Christo. Lombardus docet quidem, pœnas in purgatorio luendas post hanc vitam, non tamen post plenam remissionem culpæ. Vult enim eiusmodi culpam remissam ex parte, reservari adhuc ad pœnam temporalem. l. 4. dist. 20. B.

Ergo Purgatorium, quod est inter mortem & vltimum iudicium, quodq; tantum inferuit expurgandis peccatis venialibus, pœnis temporalibus, non fuit receptum apud Veteres, nisi fortè post an. 600.

Confessio Sacramentalis.

1 Confessio auricularis, id est, Confessio specialis omnium mortalium peccatorum, ad eorundem remissionem necessaria, & Sacerdoti occultè facta, cæpit in Ecclesia vrgeri & præcipi circa annos à Christo octingentos. Alcuinus ait de Divin. officijs, c. 13. in capite Ieiunij. *Volens dimittere omnia his qui in se peccârunt, confiteatur omnia peccata sua, quæ recordari potest* —. Concilium Cabilonense l. I. c. 32. *Hoc emendatione egere perspeximus, quòd quidam dum confitentur peccata sua Sacerdotibus, non plene id faciunt. Quia ergo constat hominem ex duabus esse substantijs, animâ videlicet & corpore, & interdum, animi motu, interdum, carnis fragilitate peccatur: solerti indagacione debent inquiri ipsa peccata, vt ex utrisque plena sit confessio: scilicet vt ea confiteantur quæ per corpus*

corpus gesta sunt, & ea, quibus in sola cogitatione delinquitur. Instruendus est itaq; peccatorum suorum confessor, ut de ois principalibus vitij, sine quibus in hac vita difficile viuatur, confessionem faciat. Concilium Moguntinum tēpore Gregor. IIII cap. 26. *Ab infirmis in mortis periculo positis, per presbyteros pura inquirenda est confessio.* Ante hæc tempora exempla quædam habemus huius confessionis; sed præceptum nulum. Audoenus in vita S^{ti}. Eligij. lib. 1. cap. 7. *Non post longum spacium, cum iam Eligius virilem ageret etatem, cupiens se vas exhibere Deo sanctificatum, ac metuens ne aliqua suum delicta peccata fuscarent, omnia ab adolescentia sua coram Sacerdote confessus est acta.* Et ista consuetudo primò obtinuit in Monasterijs. Ioannes Climacus in scala paradisi, grad. 4. circa ann. 580. *Ante omnia verò culpas nostras præclaro iudicio nostro soli confiteamur, omnibusq; si ille ita insserit, confiteri parati sumus.* Theodorus Studites Orat. funebri in Sanctum Platonem. cap. 8. ait, *Quodq; laudabilissimum est, oculis mentis cogitationes, & acta euidam eorum qui præerat, sapiens confitebatur. Quare magnum erat religionis illius indicium, scilicet, cum perfecte facere solitum esset, ei, qui confessionem ipsius audiebat, admirationem & stuporem afferebat.* Lex autem vniuersalis, de huius confessionis necessitate ad salutem, primò edita fuit in Concilio Lateran. sub Innocentio III.

2 Hoc genus confessionis institutum à Deo fuisse, docti nonnulli, vel negarunt, vel dubitanter asseruerunt. Chrysost. non agnouit, ubi dixit homilia 4. de Lazaro. *Cave homini dixeris, ne tibi opprobret. Neq; enim conseruo confiteris, ut in publicum proferat, sed ei qui Dominus est, ei qui tui curam gerit, ei qui humanus est, ei qui medicus est, ostendit vulnera.* Idem Chrysostomus frequenter alibi hanc Confessionem exagitat: vide Homil. 2. in Psalm 50. Hom. 3 1. in Epistolâ ad Hebræos. Hom. 5. de incomprehensibili natura Dei. Hom. 8. de Pœnitent. Homil. de Pœnitent. & Confess. sic Cassianus Collat. 20. c. 8. August. Confess. lib. 10. c. 3. Confessio priuata grauiorum criminum circa. ann. 396. ob detectura stuprum à Diacono cum scemina illustri admissum, abrogata fuit. Histor. Tripart. lib. 9. cap. 35. Verum si à Deo institutam existimassent Patres, proculdubio non abrogassent.

Et Glossa in de Pœnit. Dist. 5. cap. 1. §. In Pœnitentia, ait, *Melius dicitur eam institutam fuisse à quadam vniuersali Ecclesia traditione potius, quàm ex noni vel veteris Testamenti auctoritate.* Gratianus ipse dubius est de Pœnitent. Dist. 1. q. 3. c. 89. Quamuis. *Quibus (inquit) auctoritatibus, vel quibus rationum firmamentis, utraq; sententia Satisfactionis, & Confessionis innitatur, in medium breuiter exposuimus; cui autem horum potius adherendum sit, Lectoris iudicio reseruatur. Vtraq; enim fautores habet, sapientes & religiosos viros.* Hic cuiq; liberum permittit iudicium: ergo non putauit esse de iure diuino. Et ead. Dist. cap. Conuertimini. *Vnde datur intelligi, quòd etiam ore tacente, veniam consequi possumus, & — Dominus ostendit, quòd non sacerdotali iudicio, sed largitate diuine gratie peccator emundatur.* Et rursus c. Quis aliquando, *Vnde euidentissimè datur intelligi, quòd sine confessione oris peccata possunt deleberi.* Panormitanus dicit, multum sibi placere illam opinionem, quæ docet confessionem esse ex quadam generali traditione Ecclesie; & Græcos non peccare non vtendo confessione, quia apud eos non emanauit hæc constitutio, de pœnit. & remis. cap. Omnis vtriusq; sexus. Scotus in Sent. 4. dist. 17. quæst. 1. valde dubitanter asserit esse de iure diuino; *Vel igitur tenendum est primum membrum, scilicet, quòd sit de iure diuino promulgato per Euangelium — Vel si illud non sufficiat, dicendum est — quòd est de iure diuino postmo promulgato à Christo, Apostolis: sed Ecclesia promulgato per Apostolos absq; omni Scriptura: sicut multa alia tenet Ecclesia ore. tenus per Apostolos sibi promulgata sine Scriptura.* Rhenanus in argum. in Tertul. de Pœnitentia, ait, *Inter iuris Pontificij scriptores esse quosdam non incelebres, qui institutam ab Ecclesia Confessionem iradunt, qua hodie conscientiam nostrâ sacerdoti detegimus, usq; ad circumstantiarum omnium minutias. Nam exomologesis publica, id est, actus Pœnitentie coram Ecclesia; ex veteri instrumento desumpta, ex publica prinata nata videtur — propter quam necesse fuit — certas pœnitentie leges condere — quibus vt fieret satis, opus erat sacerdotem in consiliu adhiberi, presertim à Laicis.* Rursus ibid. *Clancularia Confessio, quantum coniicimus, nata est ex ista Exomologesi per vltroreum hominum pietatem —.* Nec enim vsquam præceptam olim legimus. *Si-*
mille

mile quiddam habet idem Rhenanus, in Admonit. de Tertul. Dogmatis. Vbi sic ait. *De secreta confessione, tanquam de ea quæ precepta fuerit, qui loquantur, inter veteres haud temerè reperies.* Caietanus super 20. Ioan. duo asserit. 1.º. à Christo institutam voluntariam confessionem, quæ proinde non sit necessaria ad salutem. 2.º. Modum confitendi in aurem, non esse à Christo institutum.

3. *Confessio* apud veteres, est vt plurimum confessio coram Deo, vel publica exomologesis publicorum criminum excommunicationem incurrentium, in cœtu Ecclesiastico. De huius necessitate sæpius loquuntur. Quin etiam Origenes in Psalm. 37. Hom. 2. Et Cyprianus Serm. 5. de lapsis, populum hortantur, vt de occultis & paruis peccatis, & de attentatione sceleris, publicam Exomologesin faciant. Sed & Leo epist. 80. meminit huius consuetudinis, qua populi auribus conscientia confitentis publicabatur, libello publicè recitato, & plenitudinem fidei, quæ propter Dei timorem apud homines erubescere non veretur, laudabilem putat, consuetudinem tamen ipsam improbat, remouetq; cum inquit. *Reatus conscientiarum sufficiat solis sacerdotibus indicari confessione secreta.* Et mox. *Sufficit illa confessio, qua primum Deo offertur, tunc etiam Sacerdoti, qui pro delictis Penitentium precator accedit.* Verùm hanc confessionem secretam, integram fuisse non constat : videtur potius eorum duntaxat fuisse peccatorum, quæ conscientiam prægrauabant. Beda in Iacob. 5. *Gravioris Lepra immunditatem iuxta legem, Sacerdoti pandamus.* Et veteres vbi vrgent specialem illam confessionem non docent eam esse de necessitate salutis, neq; vt medium omnibus perpetuò necessarium ad obtinendum remissionem peccatorum, præcipiunt; sed liberè proponunt & postulant vt commodum & vtile medium, ad consolationem percipiendam. Quid quòd confessionis eam Laicis factæ meminerunt; nam Patres Aegyptiorum Monachorum Laici erant, & tamen absoluebant. Serapioni furtum confiteri Theones dicebat, *confide puer, absoluit te à captiuitate tua, etiam me taceat, Confessio tua.*

Ergo Confessio secreta, in qua ab omnibus necessariò requiritur enumeratio omnium mortalium delictorum

rum vnà cum circumstantijs speciem mutantibus: in qua etiam soli Sacerdotes Confessionarij sedent vt Iudices spirituales, & pro ratione delictorum satisfactiones consentientibus imponunt, non fuit recepta nisi posterioribus sæculis.

Confirmatio. Chrisma.

1 Chrisma veterum siue inunctio baptismatis, instituta fuit à Syluestro, teste Platina in Syluestro. Hic enim primus legem posuit de Chrismate in baptismo, cuius vsus antè fuit vel liber, vel nullus. Athanas. orat. 2. contra Arianos, ait, Christum non esse vnctum externo oleo, & transfudisse spiritum in nos absq; tali ceremonia. Euseb. hist. lib. 1. cap. 4. ait Christianos ampliùs non vngi, per typos & imagines, sed per nudas ipsas virtutes. Chrisma in baptismo, Iustini Martyris tempore non fuit. Aug. aduersus Iudæos, cap. 4. ait, Christum mutasse vnctionem carnalem, in spiritualem. Hieron. ait, Dialog. 4. aduersus Luciferian. *confirmationem per inunctionem, institutam potius ad honorem Sacerdotij, quàm ad legem necessitatis.*

2 Veterum quidam, vt Tertullianus & Cyprianus montanizant, vel saltem turpiter errant, Chrismati plus tribuèdo, quàm aquæ baptismatis. Nam eo consummari volunt quod Deus baptismate incepit. Cypr. ep. 70. 72. 73. Et quod vnctioni tribuunt, idem tribuunt signo crucis. Cyprianus ait baptizatos *signaculo Dominico consummari* ep. 73. Et Tertul. l. de resur. carnis, *carne signari vt anima muniatur.*

3 Vfus olei antiquitus communis fuit & pervulgatus, & in balneis post lotiones vngebantur, vnde fortassis receptus est in baptismo: imò infundebant oleum aquæ. Celsus, in tepidario sudandum præcipit, ibiq; inungendum, mox in solium descendendum, quod vas est balneatorium.

4 Chrisma veterum, differt ab vnctione confirmatoria Papistarum. Illud fuit commune oleum, & ideo sæpe nomi-

ne significatur: hæc fit olei mixtione cum balsamo, Fabianus epist. 2^a: quod tamen iam non habetur nisi fictitium. Vide Plin. lib. 12. c. 25.

5 Chrisma veterum non tantum in fronte, sed etiam in alijs partibus fuit adhibitum. Cyrillus, Catech. 3. Mystag. *Hoc sanctum oleum* — est donum Christi & Spiritus sancti, presentia eius divinitatis factum efficax. Quo frons & alij sensus corporis sui Symbolicè inunguntur, & corpus quidem isto visibilibus unguento perungitur, anima verò sancto viuiscoq, spiritus sanctificatur. Idem etiam fuit ad oculos, nares, aures adhibitum, Synodus Trullana. c. 95.

6 Apud veteres inunctio Chrismatis pertinuit ad baptismum, ut appendix & ceremonia; aliquando eum antecedens, aliquando eum consequens, in Oriente quidem, per multa à Christo secula. Basilus de Spirit. Sanct. c. 28. ait, *Chrismate representari dona in baptismo collata*. Chrysostom. hom. 6. in Coloss. 2. ait, *Baptizandos inungi more athletarum*. Theodoretus in Cant. c. 1. *Si mysticè magis vis intelligere, sancti baptismatis mysterium recordare, in quo qui iniantur* — spiritualis unguenti chrismate inuncti, sub ea visibili unguenti specie, inuisibilem Spiritus sancti gratiam suscipiunt. Nazianz. orat. 40. in Sanctum Baptisma, ait, in baptismo, animam & corpus, vntione & spiritu consignari. Similiter Damascenus de fide, l. 4. c. 10. Synodus Trullana. c. 95. *Arianos, & Macedonianos, & Novatianos* — recipimus, dantes libellos, & omnem heresin anathematizantes, que non sentit, ut sancta Dei vniuersalis & Apostolica Ecclesia, sancto primùm Chrismate & frontem, & oculos, & nares, & os, & aures imprimentes, dicimus. Signaculum domi Spiritus sancti. Theophylactus in c. 2. Naum, *Sacrum baptismum & vntio, ingentia & solida sunt munimenta, ad quæ fessinant, religionis Christiana nondum imbuti sacris*. Theodorus Balsamon ad can. 48, Synodi Trullanz. *Quia baptismus typus est sepulture & resurrectionis Domini nostri, reliè baptis tempore ij qui illuminantur, Chrismate inunguntur, ut vna sepeliantur, & cum Christo resurgant*. Simeon Theffalonicensis lib. 2. de Mysterijs. *Et necesse est ut vni/quisq, fidelis hoc signetur in baptismo, ut qui baptizatus est, baptismum, diuinissimum habeat, & consummatum*.

7 Inunctio verò ista pertinuit ad baptismum, in Occidente, per annos ad minimū tercentū à Christo. Tum enim alia inunctio confirmatoria fuit instituta à Melchiade, vel (ut alij,) ante eum, ab Urbano I. Tertullianus de præscript. c. 36. & 40. *Post lauacrum signat in fronte milites suos.* Beda in psal. 26. *Sciendum quòd illa unctio qua per manū impositionem ab Episcopis, quasi alia à duabus prædictis, & vulgò confirmatio dicitur, eadem est cum secunda [qua nimirum professores Christi sumus]: propter arrogantiam tamen, non concessa est singulis sacerdotibus, sicut & multa alia.* Hieron. contra Luciferianos, c. 4. ait, neque Presbyterum, neque Diaconum ius habere baptizandi sine Chrismate, & Episcopi iussione.

8 Inunctio Baptismi apud veteres, fuit signum & medium præparationis ad pugnandum & luctandum cum diabolo: nunc autem inunctio symbolum est distincti à baptismo sacramenti, in prædictum tamen finem, & usum adhibitum. Cyrillus Cateches. 3. Mystag. ait, *Pectus inungi, ut induti thoracem insulis, fortiter aduersus insulsum diaboli consistatis.* Nazian. orat. 40. *At per baptismum te ipsum præmunieris, & pulcherrimo ac firmissimo auxilio tibi in futurum caveris: animum scilicet & corpus unctioe & spiritu consignans.* Chrysost. hom. 6. in Coloss. *Inungitur baptizandus more athletarum, ut qui stadium sunt ingressus.* Germanus in Theoria. *Unge oleo baptizatos — est ad id, ne possit diabolus vos superare peccati & mortis potentiâ.* Theophylactus in Naum, c. 2. *Sacrum baptisma & unctio, ingentia sunt & solida munimenta, ad qua festinant religionis Christiana nondum imbuti sacris.* Author de unctioe Chrismatis apud Cyprianum. *Ex huius unctionis beneficio, & sapientia nobis & intellectus diminutus datur, consilium & fortitudo cælitus illabitur.* Ambrosius de Sacramentis, l. 1. c. 2. *Venimus ad fontem, ingressus es —: unctus es quasi athleta Christi, quasi luctamen seculi huius luctaturus: professus es luctamina tui certamina: qui luctatur habet quod speret; ubi certamen, ibi corona.* Prosper in Sententijs August. Sent. 342. *Christi nomen à Chrismate, id est, ab unctioe. Quia ideo omnis Christianus sanctificatur, ut intelligat se non solum sacerdotis & regie dignitatis esse consortem: sed etiam contra diabolum fieri luctatorem.* Rabanus Maurus, lib. 1. Instit. Cleric. c. 28. *Per*
Chrismatis

Chriftiſmatis unctiorem in baptiſmate, Spiritus ſanctus virorem, confert fidelibus cœleſti gratia: & ideo chriſma baptiſmo bene continuari dicit. & Scholaſtici Inunctionem confirmatori- am in prædictum finem & uſum adhiberi volunt. Thom. in Sent. 4.d. 7. q. 3. ait, Perſectio confirmationis eſt ad ſtandum for- titer in ſeipſo. Et paulò poſt ait per hoc ſacramentum, Pœ- rum idoneum reddi ad pugnam. Et D. Soto in 4. diſt. 7. art. 7. Hominem conſtitui militem in confirmatione.

9 Apud veteres Chriſma cum impoſitione manuum, non conferebat gratiam ex opere operato, ſed fuit tantum ſigni- ficativum efficaciz Spiritus in baptiſmo collati. Dionyſ. Ec- cleſ. Hierar. cap. 2. part. 3. *Inunctum ad ſacra certamina, in typo evocantes.* Orig. hom. 8. in Leuit. in fine, *Donum gratia Spiritus per olei imaginem, designatur.* Cyrill. Catech. 3. *Frons & alij ſenſus tui Symbolice inunguntur.* Nec valuit per ſe, ſed vi ad- iunctæ invocationis, ex ſententia Patrum. Tertullian. lib. de Baptiſ. *Dehinc manus imponitur per benedictionem, advocans, & invitans Spiritum ſanctum.* Auguſt. lib. 3. de Baptiſm. contra Donatiſt. c. 16. *Manus impoſitio quid eſt aliud, quàm oratio ſuper hominem?* Hieron. aduerſus Lucifer. *Non abnno hanc Ec- cleſiarum eſſe conſuetudinem, ut ad eos qui longè in minoribus urbibus per Presbyteros & Diaconos baptizati ſunt, Epiſcopus ad invocationem Spiritus manum impoſitus excurret.* At his poſterioribus ſeculis dicitur gratiam conferre, & confir- mare propriè, ubi tamen prioribus ſeculis confirmatio ſacra- mentalis nulla fuit extra uſum baptiſmi, & cœnz Domini.

10 Confirmatoria Inunctio dabatur infantibus etiam mox à baptiſmo. Innocent. I. epiſt. 1. Lib. apud Auguſt. de Ecce- ſiaſt. dogm. c. 52. Ordo Romanus. & Amalarius, de Eccl. of- fic. l. 4. c. 29. Nunc collatio eius differtur à plerique uſque ad an. 7. vel circiter. Et confirmatio fiebat etiam per cœnz cõ- municationem. Alcuinus de offic. Eccl. c. de Sabbath. Sancti Paſchæ.

11 Alexander Ales in 4. quæſt. 24. memb. 1. dicit Sacra- mentum confirmationis inſtitutum fuiſſe in Concilio Mel- denſi. Bonaven. negat fuiſſe à Chriſto inſtitutũ, in Sent. l. 4. d. 1. art. 1. q. 1. & Marſilius in 4. q. 14. Molanus ait, *De forma confirmationis non mirum eſt pauca apud veteres legi, quum ab*

Innocent. I. scriptum sit, verba dicere non possum, ne prodere videar. Primi formam publicasse videntur Magistri Romana Ecclesie in Ordine Romano, ubi legitur. Confirmo te in nomine Patris, Filij, & Spiritus sancti, Amen. de Sacram. tract. 4. c. 6. Bellar. de Sacram. confir. lib. 2. c. 10. fatetur, Patres nec expressè potuisse formam confirmationis, neque aliorum sacramentorum formas descripsisse, quòd essent res omnibus notæ: verius dixisset, omnibus ignotæ: nam baptismi & coenæ formas aliquoties indicant: quid ergo est causæ, quòd aliorum formas Sacramentorum nos celarent. Suarez in 3 part. Tho. De forma confirmationis nihil legimus in Scriptura: si ad traditionem confugiamus, magnam in antiquis Patribus reperimus varietatem.

Coniugium.

1 Melioribus seculis ignota fuit *Canonica* (vt appellatur) ratio numerandorum graduum inter consanguineos. Nam Ambros. l. 8. epist. 66. patruales quarto gradu inter se distare scribit, supputando legaliter, & non Canonicè. *Legalis* etiam supputatio paulatim irrepsit in Ecclesiam, & sine certa lege libera fuit vsq; ad an. 1070. in quo Alexander II. decrevit gradus numerandos secundum supputationem canonicam, idq; sub poena anathematis. c. 35. q. 5. c. 2. Ad sedem.

2 Prohibitio quarti gradus, multòq; magis septimi iuxta canonicam supputationem, antiquæ & puriori Ecclesiæ per annos 500 & ampliùs post natum Christum, incognita fuit. Circa annum à Christo 300 nulli gradus, nisi qui in verbo dei, prohibiti sunt. Postea tamen interdictum fuit coniugium consobrinorum, vt testantur Ambros. lib. 8. epist. 66. Aug. de civit. Dei, l. 15. c. 16. & Petrus Diaconus. Idem interdictum fuit abrogatum legibus Arcadij & Honorij, item Iustiniani: tamè ad an. Dom. 490. renovari cæpit in Ecclesia Concil. Epauunensi, c. 30. Post an. 500 ceperunt prohibitiones extendi vsq; ad tertium gradum inclusive: prohibentur enim nuptiæ cum sobrina Concil. Aurelian. III° c. 10. & Turon. II° c. 22. Antisiodor. c. 31. cir. an. 614. Ita prohibitiones diu subsisterunt in 3° hoc gradu, in Latina Ecclesia. Iam autem circa an. 600.

Pontifi.

Pontifices, Gregorius, Nicholaus, &c. sanxerunt gradus consanguinitatis vsq; ad septimam generationem seruandos. Gratian. 35. q. 2. Verum postea Innoc. III. in Concil. Lateran. anno 1215, vsq; ad 4um gradum inclusiue: extra verò 4um gradum libera permittit coniugia. Et hac ratione, illicita aliquando coniugia permittunt fieri. Exempli gratiâ.

Ioannes

Hic Petrus ne Leâ quidem ducere potest, licet illa sexto gradu absit à communi stipite: quia Petrus frater Pauli, omnibus ab hoc descendentibus, & proinde ipsi Leâ, inllar Patris est.

Petrus	Paulus
	Rachel
	Susanna
	Ioanna
	Lea

3 Veteres, secundas nuptias post diuortium in causa fornicationis, reprehendunt quidē aliquādo, ratas tamē esse voluerunt, per annos à Christo 400. Ergo apud hos matrimonium fidelium consummatum solubile fuit, non tantum quoad thorum; sed etiam quoad vinculum in causa adulterij: & proinde etiam his distinctio duplicis diuortij fuit incognita. Origenes dicit has nuptias esse contra scripturam, sed tamen non sine causa, maioris mali vitandi gratiâ permissas dicit, homil. 7. in Matth. Eisdem Ambrosius viro concedit, in 1. Cor. 7. Similiter etiam & Epiphanius contra Catharos, Hæres. 59. Hieronymus Epist. 30. ad Oceanum, improbat in Fabiola; tamen hucusq; non progreditur, vt dirimendum dicat coniugium, quod ipsemet excusat. Pœnitentia quidem publica ei fuit iniuncta, sed & ea solebat imponi in leuioribus. Secundas nuptias, quas licitas esse tenebant veteres, pœnitentiâ notabant: & marito adulteram retinenti, pœnitentia 3. annorum iniungitur, 32. q. 1. c. Si quis. Concil. Arelatenſe c. 10, consilium dat innocenti personæ, non autem cogit, abstinere. Hanc sententiam posterior Ecclesia aliquandiu sequuta est. Nam c. Concubisti 31. q. 7. cauetur licere, quum coniugum alter incestum commiserit, alteri inſonti ad alias transire nuptias. Et cap. Si qua mulier. 31. q. 1. idem concessum, si coniugum alter, alterius necem molitus est.

4 Postea Augustinus & alij, adulterina hæc coniugia

consuevit. Ille tamen in lib. de fide & operibus c. 19. sic scribit, *Quisquis uxorem in adulterio deprehensam dimiserit, & aliam duxerit, non videtur agnandus ijs, qui exceptâ causâ adulterij dimittunt & ducunt. Et in ipsis diminis sententijs ita obscurum est, utrum & ipse, cui quidem sine dubio adulteram licet dimittere, adulter tamen habeatur, si alteram duxerit, ut quantum exilimo, venialiter ibi quisq; fallatur.*

Coniugium Clericorum & Cœlibatus.

1 Coniugium Clericorum ante 300. à Christo annos, fuit ubiq; sine interdicto, & sine voto continentie perpetuo, liberum. Si qui cœlibes tales fuerunt, fuerunt consuetudine tantum & exhortatione ex æquo & bono, aut priuato liberoq; proposito; non ex imperio vel præcepto. Et non est ullus scriptor idoneus ex quo contrarium appareat. Athanas. ep. ad Dracontium. *Multi quoq; ex Episcopis, inquit, matrimonia non iniêrunt: Monachi contra Parentes liberorum facti sunt: quemadmodum vicissim Episcopos filiorum patres, & Monachos generis potestatem nō quæsisse, animaduertas: — Sic enim licet, & ad eundem modum non prohibebitur, sed QVISQUE VBI VOLET, decertet.* Dist. 56. cap. Cœnomanensem. Cùm ex Sacerdotibus nati in summos Pontifices legantur esse promoti, non sunt intellegendi de fornicatione, sed de legitimis coniugijs nati, quæ sacerdotibus ante prohibitionem ubiq; licita erant, Et in Orientali Ecclesia usq; hodie eis licere probantur. Apud Cyprian. author Serm. de nativ. Christi. dicit, quòd ad continentiam, & virginitatem, neq; necessitas, neq; mandatum aliquod impellit. Cassiodor. in Psal. 75. liberum esse dicit virginitatem vouere, vel non. Epiph. hæref. 4. Nos necessitatem non imponimus, verum cum bono consilio admonemus; exhortantes eum qui potest: non autem necessitatem imponimus non potenti, neq; reijcimus ipsam à vita. Ambros. exhortat. ad vir-

gines, Sola virginitas suaderi potest, non imperari: Re: magis vo-
li, quam precepti. Socrates histor. Tripart. l. 9. cap. 38. ait, In
Oriente cuncta spontanea voluntate, & non aliqua necessitate, eti-
am Episcopi, se ipsos abstinere. Plurimi enim eorum etiam Episco-
patus tempore, ex legitima uxore filios habuerunt.

2 In antedictis tamen seculis, stipulationes de continen-
tia, publicè in Ecclesiis solebant fieri. Nam ann. Christi 170.
Clemens Alexand. lib. 3. Strom. ait continentiam esse corporis
despicientiam naturæ, tunc apud Græcos quorundam, iuxta stipulationem
coram Deo factam. Stipulandi modus ita fuit. Ab ordinandis
ad munus Ecclesiasticum cæpit queri, vtrum vellent coniu-
gio abstinere, vel non. Si spondidissent velle se, vxor duci
non potuit, dist. 27 c. Diaconus. Si nollent spondere conti-
nentiam, post electionem vxores ducere permissum fuit,
Concil. Ancy. c. 10: differebatur tamen electio, vt si fieri
posset, cœlebs eligeretur, dist. 28 c. De Syracusanæ. Spon-
siones istæ exigebantur, non quòd coniugium censetur
impurum, vel quòd voto Clerici solebant astringi: sed in-
primis ob paupertatem Ecclesiarum, quæ tot familijs Episcopo-
rum, Presbyterorum, Diaconorum alendis, pares non
erant, dist. 28 c. De Syracul. Vbi Pelagius I. dicit cœlibatum
Sacerdotum ideo institutum, ne Ecclesiastica bona in vxor-
es & liberos eorum dissiparentur. Hoc diligenter notan-
dum Sed rectè Leo Nouell. 2. Mirari solit, inquit, quomodo non
veriti nonnulli sint, sacras diuinaq; leges, tanquàm illæ absolutæ
nò essent. promulgatisq; alijs legibus, abrogare. Etenim quam sacri
canones quibus locis de Episcoporum creatione præscribunt, statu-
ant, eum qui ex legitimo matrimonio liberos habeat, si modo in re-
liqua vita ratione nil impedimenti sit, ad primarium sacerdotium
promoueri posse: hi in contrarium statuentes aiunt, ut ij qui libe-
ros habent tametsi legitimi coniugij munus sint, ad Episcopalem
dignitatem enadant, suo impedimento non vacare. Quod i hoc for-
tasse in animum induxerunt, quòd i huiusmodi affectione quadam
erga liberos (quid enim quis aliud dicat) sacras facultates obla-
sarus videatur. Verùm non rectè sese illa ratio habet. Si namq;
nec fratribus alijsue cognatis superstitibus, accessum quisquam ad
Episcopatum haberet: siquidem & ad hos, sanguinis propinquita-
tisq; affectio respicit. Quin & hoc fraudantes diuini canones
fecerunt

fecerunt Episcopis potestatem, ut si ipsis pauperes cognati essent, illorum inopiam ex sacris facultatibus subleuarent. Nostra igitur Imperatoria, quæ ex deo est maiestas, si mandatis divinis insistatur, id longè convenientius fore animaduertens, consonam illis profert legem, ut quemadmodum ipsis videtur, ad primum sacerdotum promoueri posse. Qui illo honore aliqui dignus sit, tamen si liberi ipsi lege tamen honorati sint: id ita liceat: & quidem ita censis, ut à lege qua contradicere ausa fuit, in audacia pœnâ perpetuum in futurum exigatur silentium. Quod si postea sponsiones violassent, deponerentur, & inter digamos pœnitebant, ratis interim manentibus coniugijs. De his intelligenda Concil. Ancyr. & Neocæsariense. Ergo coniugium primò Clericis interdictum, non ratione voti annexi ordinibus, sed ratione maioris libertatis & convenientiæ.

3 Continentiæ votum necessarium & perpetuum videtur in Occidentali Ecclesia statutum primò, & annexum ordinibus, circa ann. tertium & octoginta à Christo. Antè quidem receptum fuit, sed priuatâ quorundam deuotione, non publico Ecclesiæ iudicio. Tum autem primum communi decreto (si non est fictitiū decretum istud) in Occidentalibus Ecclesijs interdictum dicitur coniugium Clericorum, ut impurum, à Syricio Papa. dist. 82. Cuius decretum Innoc. I. renouauit, dist. 82. c. Proposuiisti. Sed ad quos non peruenerat epistola Syricij veniam ibidè concedit: unde à Syricio primum in Ecclesia Dei communiter prohibitum fuisse, apertè indicat Glossa, Dist. 84. cap. 7. Cum in præterito ad gloss. verb. Qui Sacramentis, ubi ait, *Nā dicunt quod ista capita facta fuerunt ante tempus Gregorij, qui introduxit continentiam ministris, 31. dist. c. Ante tricenarium, id est, subdiaconis: Presbyteris verò & Diaconis Syricius introduxit.* Imò licent, quod olim Sacerdotes poterant contrahere ante Syricium: unde & Moyses contraxit. Exponunt ergo Apostoli docuerunt exemplo, & opere, & admonitione secundum Hugonem institutione, vel constitutione, secundum alios. Censura, fratris Thomæ Manriq. iussu Pij V. Pontificis ann. 1572. edita, iubet hanc glossam deleri, vnā cum margine ibi e regione posita, quæ ait, *Sacerdotes olim contrahere poterant.* Aug. in l. 6. Confess. 3. valdè miratur cœlibatum Ambrosij: Tum ergo

ergo apud Presbyteros, coniugium magis in usu fuit quam coelibatus. Gratian. dist. 28. c. de Syracusæ, concedit, ante Corc. Ancyranum ann. Dom. 308. continentiam Sacerdotum non fuisse introductam. Non ergo Calixtus vel Lucius huius decreti authores dicendi sunt.

4 Non ubiq; tamen obtinuit hoc decretum, nisi circa tempora Hildebrandi an. 1070. De his enim sic loquitur Aventinus, *Sacerdotes illâ tempestate, uxores publicè sicut ceteri Christiani habebant, filios procreabant, sicut instrumentis donatorum, quæ illi templis, & Aystis, Monachis fecere: ubi hæ nominatim cum coniugibus testes citantur: & honesto vocabulo presbyterissa nuncupantur, invenio, in historia Boiorum lib. quinto. Idem testatur Siebertus in anno 1074. ° Gregorius Papa — uxoratos Sacerdotes à divino removis officio, & laicis missam eorum audire interdixit, nono exemplo, & (ut nullis visum est) inconsiderato preiudicio contra Sanctorum Patrum sententiam, qui scripserunt, quod Sacramenta seu per bonos seu per malos — dispensentur: tamen — nec meritis bonorum, dispensationum, amplificatur, nec peccatis malorum attenuantur. — Ex qua re tam grave oritur scandalum, ut nullius hæresis tempore, sancta Ecclesia graviori sit schismate scissa. Est verò memorabile, quod scribit Florentius Monachus Vigorniensis in Chronico ad an. 1106. Gregorium hunc in extremis suis (ut ait,) confessum esse omnipotenti Deo, & Sancto Petro, & toti Ecclesiæ, valde se peccasse in Pastoralis cura, suadenteq; diabolo, contra genus humanum, odium & iram incitasse: misisse confessorem suum ad Imperatorem, & ad totam Ecclesiam, ut optarent illi indulgentiam, dimisisse ac dissolvere vincula bannorum omniumq; suorum Imperatori & omni populo Christiano, viuis & defunctis, clericis ac laicis —. Et in Britannia coniugia Clericorum probata fuere circa an. 970. Historia Iornalensis in vita Edgari, *Alferm* (inquit) princeps Merciorum, ceteriq; plures, relictis Monachis de magnis Monasterijs, quos rex Edgarus nuper instituerat, Clericos cum uxoribus reduxerunt. Fabianus in Chron. p. 263. ait, Episcopos & Sacerdotes coniugatos fuisse per an. 1000. nullâ in contrarium editâ lege. Et Florentius in Chron. testatur Clericos in Anglia uxoratos fuisse ad an. 997. Et istorum*

Bb 1

coniugia

o Idem habetur
istis ver-
bis apud Ma-
thæum Paris.
ad ann. 1074.

coniugia non fuerunt latâ lege prohibita ante Anselmum, Henricus Huntingdon. l. 7. Eodem anno [1100] — tenuit Anselmus Archiepiscopus Concilium apud Londoniam, in quo prohibuit uxores Sacerdotibus Anglorum, ante non prohibitas. Quod quibusdam mundissimum visum est, quibusdam periculosum, aut mundicias viribus maiores appeterent, in immundiciis horribiles ad Christiani nominis dedecus inciderent. Et tum Sacerdotum coniugatorum nulla facta erant divortia. Imò post Anselmum per an. 200, Clerici publicè fuerunt coniugati, ut D. Foxus editis contractuum instrumentis, in historia ostendit.

5 Interdictum coniugij non est ab omnibus approbatum. Theodoret. in 1. Tim. 3. Dixerunt ergo divinum dixisse Apostolum, eum qui cum una sola uxore pudice cohabitabat, dignum esse qui ordinetur Episcopus. Et in 1. Tim. 4. Rectè autem posuit, istud [prohibentium contrahere matrimonium.] Neg, enim, inquit, cœlibatum, ac continentiam vituperat, sed eos accusat, qui lege latâ, ea sequi compellunt. Ambros. offic. l. 1. c. ult. dicit ministris altaris unam permissam copulam, non repetitam. Chrysostom. hom. 2. in Titum, dicit coniugium ita honoratum, ut cum eo possit quis etiam ad sanctam sedem ascendere. Isidorus, reg. de vita Cleric. dist. 23. c. His igitur, Clerici castimoniam, non violati corporis perpetuò observare debent; aut certe unius matrimonij vinculo fœderentur. Bernard. Serm. in Cant. 66. Tolle de Ecclesia honorabile coniugium, & thorum immaculaturn, nonne replet eam, concubinarijs, incestuosis, seminisque, mollibus, masculorum, concubitoribus, & omni deniq; genere immundorum? Theophyl. in 1. Tim. 3. ait, Unius uxoris virum, dici, ut qui ad eam, Episcopatus provehendus sit dignitatem, non multas habuerit uxores, sed unam. Salvianus lib. 5. de provident. Temperant Religiosi à concubitu, & non temperant à rapina. Quid igitur stulta persuasio? Peccata interdixit Deus, non matrimonia. Gregorius II. ad Boiariæ Episcopos: Nemo scorta aut concubinam aliat; quisq; aut castè vivat, aut uxorem ducat, quam repudiare fas non est, apud Auentin. Annal. Boior. lib. 3. pag. 290. Nicæna Synodus tota, Sacerdotum cum propria uxore congressum, licitum, castum, & honorabilem dicit. Et Gratianus ait, Synodum Nicænam laudâsse senten-

sententiam Paphnutij, & coniugij vsum posuisse in vniuersu-
iusq; voluntate, non necessitate; citatq; testimonium Socra-
tis, dist. 31. c. Nicæna. Quod assertur, Synodum dicere, ab-
stinentiam à coniugio Ecclesiæ traditionē esse. *Respondeo* fuisse
quidem traditionem, sed particularem, non catholicam.
Hoc enim primò fuit traditum in Concilio Ancyrano c. 10.
quod fuit ante Synodum Nicæn. ann. 20. Synodus Gan-
grensis Nicænam sequuta, damnat illorum sententiam, qui
putant Sacerdotes ratione nuptiarum non posse *destituī*.
Ex Toletana 1ª Synodo, c. 4. & 7. patet clericos habuisse vx-
ores. Patronus vult instituta in Nicæna Synodo perpetuò
seruari, in præfat. prædictæ Synodi. Syluester Papa decre-
vit, *ut Sacerdos esset vno ordine contentus, & vnins vxoris vir*,
Bergomensis in Chron. & Sabellicus Ennead. 7. lib. 8. Con-
cilium Turonense l. an. 460. c. 2. post interdictum coniugij,
addit, *Nos tamen huic distractioni moderationem adhibentes, &
iusta constitutione mollientes, id decreuimus, ut Sacerdos vel
Leuita coniugalis concupiscentiæ inharens, vel à filiorum procrea-
tione non desinens, ad altiorem gradum non conscendat* —. *Suf-
ficiat his tantum, ut à communione non efficiantur alieni*. Turo-
nense I^{um} concedit Episcopo vxorem habere, vt sororem;
& Episcopam appellat c. 8 & 9. Decretalium l. 3. Tit. 1. c.
Vt clericorum, Innocent. III. de presbyteris vxores habenti-
bus, ita loquitur circa an. 1200: *Qui, secundum regionis sua
morem, non abdicarunt copulam conjugalem; si lapsi fuerint, gra-
uius punientur, quam legitimo matrimonio vti possint*. Hic duo
notanda. 1°, nò vbiq; nec omnes, Sacerdotes fuisse cœlibes.
2°, tum Sacerdotum coniugium legitimum fuisse. Pius I I.
vt ait Platina, consulebat, vt sicut grauib; de causis (vt ille
censebat) interdictum olim fuerat Sacerdotibus coniugium:
ita nunc multò grauioribus de causis, id iisdem permittere-
tur. Idem Pius, siue Æneas Silvius, epist. 308. *Credimus te
viti non insulso consilio, si cum nequeas continere, coniugium qua-
ris: quamuis id prius cogitandum fuerat, antequam initiareris
sacris ordinibus. Sed non sumus Di; omnes, qui futura prospicere
valeamus. Quando huc ventum est, ut legi carnis resistere neque-
as, melius est nubere quam viti* —. Leo Novell. Constit. 3. ait
Ecclesiasticam traditionē mandare, *ut qui creandi Sacerdotes*

sunt, aut per omnem vitam, si promissum non falsum fore fidant, cœlibatum doceant: aut si illum servare impossibile ipsis videatur, legitimè matrimonium ineant, ac deinde divinum ministerium suscipiunt. Epiphanius asserit votum cœlibatus perpetuum at non probat è Scripturis, sed confugit ad Traditiones. Synodus Constantinop. VI. c. 13. damnauit quicquid in Romana Ecclesia de cœlibatu Sacerdotum præceptum fuit. Fuit autem ista Synodus post Gregorium I. ann. 50. collecta, estq; approbata dist. 31. c. Quoniam. verba canonis hæc sunt. Quoniam in Romani ordine canonis esse cognominus traditum, eos qui digni habendi sunt ordinatione Diaconi, vel Presbyteri, profiteantur quid non deinceps suis iam copulentur vxoribus. Nos ANTIQVVM sequentes canonem APOSTOLICÆ diligentia, & CONSTITUTIONES factorum virorum, legales nuptias à modo valere volumus, nullo modo cum vxoribus suis eorum connubia dissoluentes, aut priuantes eos familiaritate ad inuicem tempore opportuno. Ex hoc Canone colligimus per 700. à Christo annos Ecclesiam Orientalem non approbasse, aut saltem lege aliquâ non sanxisse, Ministrorum Ecclesiæ cœlibatum. Huc adde Theodori Balsamonis testimonium in can. 5. Apost. Ante sextam (inquit) Synodum quæ fuit in Trullo Palaty, licebat Episcopis vxores habere, etiam post Episcopalem dignitatem. Hoc etiam interdictum improbatum est à Volusiano (vel vt alij volunt) ab Huldrico in rescripto ad Nicolaum Papam. Gratianus dist. 28. c. de Syracus. Sine ergo Presbyter, sine Diaconus, sine Subdiaconus fuerit, apparet, [ex sententia Pelagij Papæ] quod in præfatis ordinibus constituti, licitè matrimonio vti possint. Et dist. 31. c. 1. Ante triennium omnium Ecclesiarum subdiaconi Sicilia prohibiti fuerunt, vt more Romana Ecclesiæ suis vxoribus nullatenus miscerentur, quod mihi durum, & incompetens videtur, vt qui vsum continentia non inuenit, neq; castitatem ante promissi, compellatur à sua vxore separari, atque per hoc (quod absit) deterius cadat. Caus. 26. q. 2. c. Sors, Antequam Euangelium claresceret, multa permittabantur, quæ tẽpore perfectioris disciplina penitus sunt eliminata. Copula namq; Sacerdotalis, vel consanguineorum, neq; legali, neq; Evangelica, vel Apostolica auctoritate prohibetur: Ecclesiastica tamen lege penitus interdictur. Leo ep. 87. Vult Sacerdoti deligendam esse virginem in vxorem, nõ

o. Stat. Cantabrigiæ, in Bibliotheca Col. Corporis Christi, exemplatus epistolæ valde antiquæ, sub nomine Volusiani ad Nicolaum I.

viduam: & per consequens, Sacerdotis coniugium haud improbat. Panormitanus quoq; de Cleric. coniug. c. Cum olim. Et de pœn. & remiss. 5. Omnis vtriusq; dicit continentiam esse ex iure positivo, & Græcos non admittere illam institutionem. Thom. in 2. 2. q. 88. art. 11. ait, votum continentie, non esse annexum solennitati ordinis essentialiter, sed solum ex statuto Ecclesie, accidentaliter. Durand. 4. dist. 37. q. 1. Ordo sacer impedit matrimonium contrahendum, & dirimit contractum, non ratione ordinis absolute, sed ratione qua sacer ordo, & hoc dispositum — sed impedit completinè ex statuto Ecclesie. Caietanus in opusc. Tom. 2. tractat. 31. de Coelibatu Sacerdotum, Nec ratione, nec auctoritate probatur, quod absolute loquendo, Sacerdos peccet contrahendo matrimonium: quin potius & ratio ad oppositum ducit: quoniam ut patet in 37. dist. 4. Sent. Nec ordo in quantum ordo, nec ordo sacer in quantum sacer, est impeditivus matrimonij: & in Ecclesia Occidentali olim Diaconi poterant contrahere matrimonia —. Manifestè quoque — dicitur quod ° Orientales in Sacramentis constituti copulantur matrimonijs. Et Sacerdotium non dirimit matrimonium contractum, siue ante sine post: seclusis omnibus legibus Ecclesiasticis, stando tantum ijs que habemus à Christo & Apostolis. Idem Medina docet lib. 2. de Continentia, c. 1. & Sotus de iure lib. 7. q. 6. art. 2. Deniq; hoc interdictum improbârunt omnes Germanie Clerici in ann. 1074. Schafnaburgensis Hildebrandus Papa — frequentibus Synodis decreuerat, ut secundum instituta antiquorum Canonum, Presbyteri uxores non habeant, habentes aut dimittant, aut deponantur; nec quisquam omnino ad Sacerdotium admittatur, qui non in perpetuum, continentiam vitamq; cœlebem profiteatur —. Adversus hoc Decretum, protinus vehementer inframis tota factio Clericorû, hominem planè hæreticum, & vesani dogmatis esse clumitans, qui oblitus sermonis Domini quo ait, non omnes capiant hoc verbum, qui potest capere, capiat: & Apostolus qui se non continet, nubar; melius est enim, nubere quàm viri: violenta exaltione homines vivere cogeret ritu Angelorum, & dum consuetum cursum nature negaret, fornicationi & immunditiei frana laxaret: quod si pergeret sententiam confirmare, mállo se Sacerdotium quàm coniugium deserere, & tunc visurum eum cui homines sorderent, vnde

o Dist. 37. c.
Diaconi

o Dist. 37. c. A-
lter.

de gubernandis per Ecclesiam Dei plebibus, Angelos comparatum esset. Et postea innuit diu inoleuisse hanc consuetudinem, quoddam Sacerdotes coniuges haberent.

6 Historiam de Paphnutio, quam tradunt Socrates lib. 1. cap. 8. & Sozomenus lib. 1. cap. 22. & probant Nicephorus lib. 7. cap. 19, Suidas in verbo Paphnutius, Gratianus dist. 31 c. Nicæna, audacter nunc Papilæ, ut falsam & confictam reijciunt: nimirum Sotus de Iure & Iust. lib. 7. q. 6. art. 2. Canus in locis, lib. 5. cap. vlt. Bellarm. de Clericis lib. 1. cap. 20. Illorum ratio prima est: Sozomenus (ut inquit Gregorius, l. 6. ep. 31.) multa mentitur: & Socrates in historia sui temporis aperte mentitur. Resp. Gregorius Sozomenum in hac nominatim historia lapsum non dicit: & in narratione rei adeo celebris errare, nisi ex industria non potuerunt Ratio 2^a. Communis Græcorum Patrum consensus est, debere sacra Dei administrare, non nisi castos & continentes. Origen. homil. 17. in Lucam. & 4. in Levit. Sic Euseb. lib. 1. de Demonstrat. Euang. cap. 9. Epiphanius in compendiarie doctrina, & hæresi 59. contra Catharos. Cyrillus Hieros. Cateches. 12. Nyssen. de virginitate cap. vlt. Chrysost. hom. 2. de patientia Iob. Hieronymus contra Vigilantium: quid facient Orientis Ecclesia? quid Agypti & sedis Apostolica, quæ aut virgines Clericos accipiunt, aut continentes: aut si uxores habuerint, mariti esse desistunt? Basilus in Isai. cap. 3. &c. Respondeo duo: primo, Græcæ Sacerdotes omnino ab usu coniugij abstinuisse pro tempore vicis suæ: ita aliqui ex prædictis patribus requirunt castitatem & continentiam, non perpetuam, sed pro tempore. Secundo, in Oriente varium fuisse Ecclesiarum morem, ita ut alicubi continentes Sacerdotes essent, alibi non item. Sic disertè Socrates lib. 5. cap. 21. Hoc modo conciliari possunt Hieronymus, Epiphanius, & alij, cum historia Socratis de Paphnutio.

7 Veterum de cœlibatu Sacerdotum testimonia, priuata erant iudicia & coniecturæ. Videtur mihi (inquit Origines homil. 23. in Num.) quoddam illius solus sit offerre sacrificium, qui indefinenter & perpetua se deuouerit castitati. Et sententias suas non confirmant e verbo Dei: atq; inter se admodum varij sunt. Deinde, quæ dicunt de cœlibatu, de ijs dicunt & intelligunt,

ligunt, qui habent donum continentiz, & quamdiu habent. Et proinde contendunt non ab inuitis, sed a volentibus promittendam continentiam. Volentes autem intelligunt eos, qui certò sciunt, habere se donum continentiz. Hoc modo fuit custodia virginitalis apud Cyprianum libera, extra votum & monachatum.

8 Veteres permittunt voto astrictos, si non possunt continere, ut vxores ducant. Cyprian. lib. 1. ep. 11. Et non agnoscunt votum cœlibatus in quo eiuratur coniugium, & ex quo fiat irritum. August. de bono viduit. cap. 9, 10, 11. ait, solutionem voti adulterio peiorem esse: ipsas tamen post votum nuptias, & ratas, & legitimas habendas esse: peccare quidem qui contrahunt matrimonium, dicit; non tamen contrahendo, sed votum violando. cap. 10. Solet responderi Aug non loqui de voto *soleni*, sed *simplici*: sed dico hanc distinctionem ignotam fuisse veteribus, & Scholasticorum inuentum esse: nullquam enim nisi apud eos, occurrit: & Sexti. Decret. l. 3. Tit. 15. Bonifacius VIII dicit, *voti solennitatem, ex sola Ecclesia constitutione inuentam esse.* Similiter Scotus, Paludanus. in. 4. dist. 28. Caietan. in 2. 2. q. 88. ait. 7. Panormitanus in cap. Rursus, existimant solo decreto Ecclesie fieri, quod solenne votum dirimit coniugium, quod post votum contrahitur.

9 Anno à Christo 200. de dignitate & merito cœlibatus præ coniugio, nulla fuit in Ecclesia recepta opinio. Clem Alexand. Strom. 7. *Qui fuerit perfectus, exempla habet Apostolos, & reuera vir ostenditur, non in eo, quod vitam, elegerit monasticam: sed ille viros vincit, qui in matrimonio & liberorum procreatione, & domus cura ac prouidentia, citra voluptatem & dolorem se exerceat.*

10 Postea omnes penè veteres, virginitalatem coniugio statum esse perfectiorem, defendere ceperunt, & in eius laudibus aliquandò hyperbolicè loquuntur. Cyprian. lib. de bono pudicitiz *Virginitas aequat se angelis: si vltro exquiramus etiam, excedit, dum in carne luctata, victoriam etiam contra naturam refert, quam non habent angeli.* Athanas. l. de Virginit. *O continentia, gaudium Prophetarum, Apostolorum gloria, O continentia Angelorum vita, & sanctorum hominum corona.* Aliquando tamen de virginitate moderatius loquuntur. O. rig.

rig. lib. 8. in Rom. *Quoniam videmus nonnullos sanctorum, aliquos etiam Apostolorum habuisse coniugia, non vñ, adeo possumus de sola virginitate sentire.* Chrysost. hom. 7. ad Hebr. *Utere cum moderatione nuptijs, & primus eris in regno, & omnibus frueris bonis.* Patres autem virginitati nimium aliquando tribuerunt, vt extremum, vitio communi maxime contrarium, eligerent, nondum enim erat deposita apud populũ, polygamia ethnica: & vt vitarent suspicionem promiscui concubitus: & quia cœlibes minori cum molestia persecutionem ferebant.

11 Præterea veteres impensius laudârunt virginitatem, non propter se, sed propter aliud, id est propter officia pietatis. Hinc tantæ virginitati laudes. Et hoc inde constabit, quia veteres per ingressum in Religionem, dirimi matrimonium consummatum volunt. Iustinianus cap. de Episcopis & Cleric. lib. finali. Basil. in quæst. fusiùs explicatis, q. 12. Cassianus, Collat. 21. cap. 9.

12 Veteres, dum cœlibatum Sacerdotum vrgent, detrahunt de laudibus coniugij, & aliquando vt rem immundam improbant. Syricius Papa in epistol. ad Hymerium Episcop. Tarracensem. dicit, *eos qui sunt in carne, id est, matrimonio, Deo placere non posse.* Tertull. l. de monogamia, in initio ait, malum esse contrahere, & nomine *malis* peccatum intelligit. Hieronymus ait, *quamdiu impleo officium mariti, non impleo Christiani, & malum esse mulierem tangere,* lib. 1. contra Iovin. Athanas. l. de Virginit. ait, per maritum, corpus mulieris pollui. Leo I. epist. ad Anastasium ad exhibendam, inquit, perfectæ continentie puritatem, ne subdiaconis quidẽ carnale connubium conceditur. Gregor. in Pastoral. p. 3. admon. 28. *Hoc dico secundum indulgentiam.* —. *Culpa,* inquit, *esse innuitur, quod indulgeri prohibetur.* Ambros. lib. de offic. 1. c. ult. Vult eos qui sacerdotio funguntur, a nuptijs puros esse, & coniugali copula violari. Isidor. de offic. divin. lib. 2. cap. 10. Quia sacra mysteria contestant, casti sunt & continentes, & ab omni carnali immundicia liberi. Arator in Acta Apostol.

*Ecclesie nunc alma fides, sine fine pudicos
Pontifices iubet esse suos.*

Orig.

Origen. hom. 23. in Numer. castitatem coniugio opponit. *Videtur mihi, inquit, quod illius solius est offerre sacrificium, qui incontinenti & perpetua se deuot castitati.* Rhenanus in Argumento libri Tertull. de exhortatione ad Castitatem, agnoscit Veteres omnes atque adeo Hieronymum ipsum, matrimonio parum æquos fuisse.

13 Ortus coelibatus Romanensium ita se habet. Primò sacræ virgines nubentes post votum, reprehensæ sunt ob inconstantiam, non tamen illarum damnantur coniugia. Cyprian. l. 1. epist. 11. *Quod si ex fide, se Christo dedicauerunt, pudicè & castè, sine ulla fabula perseverent: in a fortes & stabiles premium virginis expellunt. Si autem perseverare nolunt, vel non possunt, melius est ut nubant, quàm in ignem delictis suis cadant.* Concil. Ancyranum, c. 19. violationi voti poenam leuissimam statuit, quæ est censi inter Bigamos. Epiphani. hæref. 61. qui nubunt post votum peccare dicit, ijsq; poenitentiam imponit: melius tamen esse dicit nubere, quàm vri. Idem Hieron. & August. de bono viduit. c. 9. Postea hæ nuptiæ ceperunt pro grauiori peccato à nonnullis haberi, post an. 380. Basilus has nuptias *incestum* appellat, *stupri scelus, & adulterium*, lib. de Virginitate. A Con. Chalced. c. 15. excommunicatione puniuntur, iubentur tamen Episcopi excommunicatos statim absolvere, & non iubentur dissolui coniugia, ac non nisi posterioribus seculis rescissa & irrita fiunt.

Extrema vñctio.

1 Patres nihil dicunt de extrema Vñctione, id est, de cerimonia vngendi per modum sacramenti sine dono sanandi, ante Innocentium I. an. 402. Sigebertus enim in ann. 404. decretum de vñctione infirmorum ascribit Innocentio Iº. Qui vtcunq; Sacramenti genus appellat: vult tamen ab omnibus Christianis conferri. epist. 1. ad Decentium, *Oleo, inquit, Chrismati ab Episcopo confecto, non solum Sacerdotibus; sed omnibus vti Christianis licet, in sua aut suorum necessitate, ad vngendum.* c. 8. Beda etiam existimat pertinere non tantum

ad infirmos corpore, sed etiam ad infirmos fide, in Luc. 9. Eiusq; administrationem, omnibus Christianis permittendam vult, non Sacerdotibus tantum, in cap. 5. Iacobi. Idem Alcuinus de officijs divinis, c. 40. circa an. 750.

2 Vnctio apud veteres fiebat, morbo primum invadente, & in ijs membris quæ maximè dolore afficiebantur. Surdo mutoq; oleum infusum ori, & vertici capitis, Greg. Turo- nensis historix Franc. l. 6. c. 7. Et peste laboranti, brachium oleo sancto illitum, Fortunatus in vita S. Germani. Sed neq; vnctio primò fuit adhibita, ad gratiam spiritualem confe- rendam. Victor Antiochenus ad cap. 6. Marci. *Oleum quod in sancta vnctione adhibetur, & Dei misericordiam, & morbi san- nationem, & cordis illuminationem denotat. Dicit tamen potest orationem hac omnia efficere, oleum autem eorum omnium que sunt, externum tantum symbolum esse.* Theophylact. *Oleum ad labores utile, & lucis fomentum, & hilaritatis effectivum, signifi- catq; misericordiam Dei, & gratiam spiritus, per quam à labore liberamur, & lucem, & gaudium, hilaritatemq; spirituales acci- pimus,* in Marc. 6. Ita hodie ferè non fit, datur enim non ad curationem, sed ad viaticum morientium.

Primatus Romani Pontificis.

b Sum. de Ec-
clesiastio, 3. c. 23.

1 Primatus Dominij, vel (vt b Turrecremata ait) autori- tativus in Romano Pontifice, ante 600 an. ignotus, publicè & manifestè cæpit in Bonifacio anno 607. qui impetravit à Phoca Cæsare, vt sedes Apostolica Romana caput esset Ec- clesiæ, cum Constantinopolitana se primâ omniû scriberet. Siebertus in an. 607. *Bonifacius* (inquit) *obtinnit apud Pho- cam Imperatorem, vt Ecclesia Romana caput esset omnium Ecclesiarum.* Eadem penè verba reperias apud Marianum Scotum, Martinum Polonum, Ottonem Frisingensem, & Hermannum Contractum. Sanxit hoc Phocas non decla- rando & asserendo, sed novi quid stabiliendo. Iste enim Pri- matus paulò antè fuit damnatus à Gregorio l. 1. 6. epist. ex Registro. c. 194. *Ego autem* (inquit) *fidenter dico, quia quisquis* se

se uniuersalem Sacerdotem vocat, vel vocari desiderat, in elatione sua Antichristum præcurrit. Et Constantinopolitani Episcopi malè tulerunt hanc Phocæ constitutionem, Sabellicus lib. 6. Ennead. 8. Æneas Sylvius, ep. l. 1. epist. 288. Alioquin (inquit) sententiarum diuersitas Ecclesiam ipsam divideret atque solueret unitatem: quemadmodum factum videmus ante Concil. Nicanum, dum sibi quisque vinebat, & ad Romanam Ecclesiam parvus respectus habebatur. Obijciunt Papistæ, ideo Ioannem à Gregorio reprehendi, quòd vellet solus Episcopus haberi, ita ut alij nulli sint Episcopi, sed vicarij tantum illius: idque asserere conantur ex his verbis Gregorij epist. lib. 4. epist. 38. ad Ioan. Constantinopol. *Qui enim indignum te esse fatebaris, ut Episcopus dici debuisses, ad hoc quandoque perductus es, ut despectus fratribus Episcopus appetas solus vocari.* Similia habentur, libro citato epist. 34. ad Constantiam Augustam. Respondes duo. Primum, Gregorium in eadem epist. 38. epist. 36. eiusdem libri, & alibi, asserere, eundem titulum què sibi arrogauerat Ioannes, prædecessoribus suis oblatum fuisse in Concil. Chalcedon. Quis autem sibi facile persuadebit Synodum generalem, præsertim illos 150 Episcopos, qui in ea congregati erant, quorum consensu Sedes Constantinopolitana exæquata erat privilegijs Sedi Romanæ, hunc honorem voluisse Romano Pontifici deferre, ut is solus orbis Episcopus esset, ipsi verò solummodo eius vicarij essent? Dico secundò Ioannem solummodò ambivisse titulum Oecumenici Episcopi, ut patet ex eodem Gregorio, epist. lib. 4. epist. 39. & lib. 7. epist. 69. Gregorium què in tantæ superbiz & ambitionis detestationem & exaggerationem, hyperbolicè locutum fuisse. Nam qui inter pares eminere vult & præesse, cæteris quodammodo potestatem abrogat, & quod ceteri sunt, vult solus esse. Sic enim Gregorius, epist. lib. 4. c. 36. *Si vnus Patriarcha vniuersalis dicitur, Patriarcha nomen cæteris derogatur. Sed absit hoc, absit à Christiana mente, id sibi velle quenquam arripere, unde fratrum suorum honorem imminuere ex quantulacunq; parte videatur.* Et infra, reprehendit Ioannem, quòd vniuersa sibi tentet ascribere, & omnia quæ soli vni capiti coherent, videlicet Christo — sibi studeas membra subingere. Et eodem libro epist. 38. Ioannem

Constantinopolitanum in hunc modum affatur, *Tu quid Christo vniuersalis scilicet Ecclesia capiti — es diciturus — qui cuncta eius membra tibi conari vniuersali appellatione supponere?* Et dicit Ioannem appetiisse, vt solus vocaretur Episcopus, *despectus tantum, non depositus* fratribus.

2 Potestatem condendi leges & dispensandi, extra suam Prouinciam, non habuit Romanus Pontifex per ann. à Christo, 600. Greg. Epistol. lib. 12. cap. 31. dispensauit cum Anglis de gradibus prohibitis, sed fecit hoc vt Patriarcha: deinde fecit ex potestate directiua, non ex imperio. Quærentibus enim consuluit, quid è malè coniunctis eligendū esset. Et lib. 7. epist. 30. sic ait, *Hoc verbum inssionis peto à meo auditu remouete: quia scio qui sum, qui estis. Loco enim fratres estis, moribus patres. Non ego inssi, sed quæ utilia visa sunt indicare curavi.* Vfus autem est Gregorius non alijs canonibus quàm Ecclesiasticis Imperialibus. hoc est, legibus Imperatorum de personis & rebus Ecclesiasticis.

3 Ante prædictum tempus, Patres, quorum indubitata fides, loquuntur non de vilo primatu potestatis, vel dominij. Chrysost. hom. 3. in Act. Et Cyprianus de Simplic. Prælat. *Hoc erant vtriq; & ceteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio præditi, & honoris, & potestatis.* Hieronym. contra Iovin. l. 1. c. 14. ait, *Ecclesiam edificatam super omnes Apostolos, & cunctos clauis regni cælorum accepisse. Et ex æquo super eam Ecclesia fortitudinem solidari: inter duodecim tamen unum, eligi, vt capite constituto schismatis occasio tolleretur.* Cyrill. in Ioan. l. 3. c. 20. *Apostoli, & eorum in Ecclesia successoribus plenam concessit potestatem.* Ergo loquuntur de primatu ordinis, dignitatis, vocationis, authoritatis, gratia. Agnoscunt enim quandam excellentiam & Authoritatem, & Petri, & Romani Pontificis, quæ fuit propter authoritatem urbis, Concil. Chalced. c. 28. Act. 15. Et hinc fuit quòd sæpe auxilium ab eo, non iussum aliquod vel edictum, nonnulli peterent vt subleuarentur. Conaruius Doctor V. Iuris 1. tom. 2. part. Relect. §. 9. pag. 421. col. 4. edit. Fræcofurt. *Iuxta (ait) Catholicorum virorum authoritates, & communem omnium traditionem, Apostoli parem ab ipso Domino Iesu cum Petro potestatem ordinis & iurisdictionis acceperunt; ita quidem, vt quislibet Apostolorum*

o ita explicandi veres, vbi dicunt Petrum caput fuisse, & primatum habuisse.

possolorum aequalem cum Petro habuerit potestatem ab ipso Deo, in totum orbem, & ad omnes actus quos Petrus agere poterat. Pugnatur verò secum quum addit, hanc illorum potestatem Petro subordinatam, & subditam. Idem habetur apud Gratianum dist. 21. cap. In nouo. ex Anacleto. Et si quando de primatu potestatis vel dominij loquuntur veteres, non de vniuersali per orbem, sed de ea, quæ est Prouinciæ destinata, intelligendi. ¶ Subiectio similiter est vel quoad potestatem vel quoad ordinem: & secundo hoc modo veteres dicunt, Episcopos & cuncta Romanæ sedis esse subiecta. Gregor. epist. lib. 7. epist. 63.

4 Episcopi etiam aliquando, ob curam & sollicitudinem in Ecclesias & ob inspectionem, alijs prælati. Hoc modo Basilii fuit *Dæctor orbis*. Theodoret. l. 4. c. 19. & Polycarpus *Apostolicus & Propheticus* illorum temporum *Dæctor*, Euseb. l. 4. c. 15. & Cyprianus dicitur in omnibus serè Ecclesijs præsidere: sic enim de eo Nazianz. in Serm. de Cypriano, *Neg, enim Carthaginensi tantum Ecclesia, nec Africa ab eo & propter eum etiam nunc illustri celebriq, præfictur: verum etiam Occiduis omnibus regionibus, ac propè etiam ipsi Orienti, nec non Australi & Septentrionali ora, quo unq, illius fama & admiratio peruulgata est.* Basilii epist. 50. ait, *Meletium, præfuisse toti corpori Ecclesie.* Et 55. epist. Ambrosio, *Magni nauigij, id est, Ecclesie commissa gubernacula* Niceph. lib. 14. cap. 34. dicit, Episcopum Alexand. post Concilium Ephesinum solitum vocari *Papam & Vniuersi orbis iudicem.* Huius cura respectu vicarios siue Legatos habuit Pontifex Rom. in alienis Prouincijs, Leo epist. 84. Vicarios autem *potestatis* nullos habuit nisi posterioribus seculis.

5 Dicta veterum de Petro, inclusiue de alijs similiter Apostolis intelligenda: & dicta de Papa Romano, inclusiue de alijs Episcopis accipienda. Cyprian. epist. 27. ad lapsos, ait, *Ecclesiam super Episcopos constitutam, & non tantum super Petrum.* Cyrillus, *Papa dictus fuit, & vniuersi orbis index.* Niceph. lib. 14. cap. 34. August. in Psalm. 36. Omnes Apostolos & Prophetas, fundamenta appellat. Hieron. lib. 1. c. 14. Contra Iovinianum, *Sed dicis (inquit) super Petrum fundatur Ecclesia, licet id ipsum in alio loco super omnes Apostolos fi-*

at — : *ex aquo super eos Ecclesia fortitudo solidetur.*

6 *Petrus dicitur à veteribus Petra, & fundamentum Ecclesie metonymicis, quia per doctrinam suam in Ecclesia ponenda laboravit, & quia Ecclesie fidem primus communi Apostolorum nomine confessus est. Nazian. in orat. de moderatione in disp. Petrus Petra vocatur, atq; Ecclesia fundamenta fidei sue credita habet. Ambros. Serm. 47. Petra dicitur, eo quod primus in nationibus, fidei fundamenta posuerit. Eodem modo à veteribus sedes Petri dicitur Petra. Aug. in Psal. contra partem Donati. Numerate Sacerdotes, vel ab ipsa Petri sede, ipsa est Petra, quam non vincunt porta inferorum. Et Confessio, vel fides Petri sepe ab eisdem Petra appellatur. August. Tract. 10. in 1. Epist. Ioan. Hilarius libr. 6. de Trinitate. Chrysostom. homil. 55. in Matth. Ambrosius l. 6. cap. 9. in Lucam, Petra est tua fides. Et Origeni, Petra est, omnis, qui est imitator Christi. Et Petrum esse Petram retractatum est ab Aug. Retract. lib. 1. cap. 21. Illud quoq; notandum, veteres de Romano Pontifice persæpe loqui hyperbolicis, ut cum appellatur Caput, & Sponsus Ecclesie, & à Bernardo, unionem Christum, de Confid. ad Eugenium. l. 2. c. 8. Leo ait Petrum assumptum fuisse in communionem individua Trinitatis. ep. 89. Vide & serm. 3. de assumptione.*

7 *Pet Petram, in dicto illo Christi Matth. 16. [Super hæc Petram ædificabo Ecclesiam meam] omnes veteres non intelligunt Petrum, sed nonnulli Christum Tertullian: contr. Marcion. lib. 4. cap. 13. Greg. Nyssen. In testim. de Vet. Testam. de Trinit. cont. Iudæos. Hilar. lib. 2. de Trinit. Chrysost. homil. de Cruce Dominic. Ambros. serm. 84. Hieron. in Matth. lib. 1. cap. 7. Augustin. serm. 13. de Verb. Domin. & Tract. 120. in Ioan: & lib. 2. de Trinit. c. 17. Theodoret. in Psal. 47. & in 1. Corinth. 3. His accedunt Beda, Anselmus, Lyranus, Glossa interlin. in Matth. 16. Nonnulli fidem & confessionem Petri, qua dixit, Tu es filius Dei vivi, ut Liturgia Iacobi. Ambros. in Ephes. 2. & de Incarn. Dominicæ Sacram. cap. 5. Hilarius lib. 6. de Trinit. Epiphan. Hæres. 59. Chrysost. Homil. 55. in Matth. & homil. de pentecoste, Tom. 3. Cyril. Dialog. 4. de Trinit. Beda in Ioan. 21. Theophylact. in Matth. 16.*

8 Veteres communionem vrgent cum Episcopò Romano, quatenus docebat è Petri Cathedra, id est, doctrinam Christi proponebat: quod nunc dierum non facit. Petri Cathedra est Ecclesia, in qua non tam persona Petri, quàm doctrina residet, Cyprian. lib. 1. epist. 3. Imperatores etiam tribuebant Episcopis Romanis potestatem decernendi de rebus Ecclesiasticis, quia scriptum Dei verbum secuti sunt, & ex eo iudicabant.

9 Petrum Romæ fuisse, dicitur quidem à veteribus, vt etiam illud, ex Apostolo factum Episcopum Romanum. Sed ista ab ijs tantum asseruntur, qui altero post Petrum seculo vixerunt.

10 Episcopus Romanus exercuit potestatem *honorariam*, non *propriam* & suam ex iure perpetuo. Hoc modo in causis civilibus honorarius fuit arbiter, hoc modo Papa visitauit Ecclesias, Episcopos confirmauit & deposuit, leges condidit, dispensauit intra prouinciam suam: & si quando extra, non ex officio; sed vel rogatu & precibus aliorum, vel auctoritate Imperatoris, vel tyrannicè. Et iudicium quod ei tribuunt veteres, fuit tantum *discretinum* & *directinum*, non ex imperio *coactinum*.

11 Appellationes fiebant ad Episcopum Romanum, non tanquam ad *iudicem* à quo iudicium determinatum daretur, sed tanquàm ad *opitulatorem* pro auxilio & leuamine malorum; sicut etiam ad alios Episcopos Occidentis, tantum ad consensum eliciendum & declarandum. Marcion excòmunicatus in Ponto, Romam venit vt absolueretur, sed responsum tale accepit, *Non possumus hoc facere sine permissu venerandi Patris tui*, Epiphan. heres. 43. Chrysost. epist. 1. ad Innoc. I. tomo 5. petit opem non tantum ab Innocentio, sed etiam à cæteris Episcopis Occidentis: & proinde ad Synodum appellauit, Soerat. l. 6. cap. 14. Chrysostomus autem à Papa responsum accepit, non posse à se iuari, neq; ab eo posse concilium conuocari. Basiliius ad Athan. epist. 52. Sic consulit Athanasio: *Visum est mihi consentaneum, vt scribatur Episcopo Rome, vt qua hic geruntur consideret, detq; consilium.* Vide etiam epist. 70. ad Galliz & Italiz Episcopos. Ioan. de Terra-rubea Doctor iuris in Tractatu de regimine regni Franciz

Franciæ, ait, Si Papa de præmissis se intromiserit, ad hac fuit requisitus velut auxilium patrans, & hac non conferunt potestatem iurisdictionis, sicut nec quando alter index requirit alterius auxilium in subsidium iuris, non ex hoc illi confertur iurisdictionem, sed quam habet, invocat.

12 Appellationes etiam istæ fuerunt improbatæ à veteribus. Cyprian. lib. 1. epist. 3. ad Cornelium. Oportet utiq; eos quibus præsumus non circumcursare — sed agere illic causam suam, ubi & accusatores habere, & testes sui criminis possint. Et epist. 4. ait, eos qui cum Basilide communicant, deificam negligere disciplinam. African. Concil. cap. 92. Quod si & ab ijs promouendum putauerint, non promouent nisi ad Africana concilia —. Ad transmarina qui putauerit appellandum, à nullo intra Africam in communionem recipiatur. Concilium Mileuitanum, can. 32. iisdem ferè verbis, omnibus clericis & Episcopis, prouocationem ad loca transmarina interdicat. Orientales Episcopi scripserunt Papæ Romano, fas ei non esse, quod ab ipsis actum fuerat, vilo malo dolo, vel prætextu prouocationum, irritum facere, Sozom. lib. 3. cap. 8. Damasus epist. 79. apud Ambrosium dicit, post prouincialis Concilij iudicium, sibi iudicandi formam non posse cōpetere. Sic enim ille, Cum huiusmodi fuerit Concilij apud Capuenses iudicium, ut finitimi Bonosæ atque eius accusatoribus indices tribuerentur, & præcipuè Macedones, qui cum Episcopo Thessalonicensi de eius factis cognoscerent, aduertimus quod nobis iudicandi forma competere non posset. — Neque contra sententiam vestram tentandum aliquid, ut quod videretur vobis iustitia conuenire, statueritis, quibus hanc Synodus dederat auctoritatem. Ideo primum est ut iudicent, quibus iudicandi facultas est data. Vos enim totius — Synodi vice decernitis. Nos quasi ex Synodi auctoritate indicare non conuenit. Iustinianus in Authent. col. 9. tit. 6. cap. 22. Si quis verò. vult vltimam prouocationem fieri ad Dicoeseos Patriarcham.

13 Appellationes in Anglia prohibitz sunt vsque ad Henricum II. De quo ° Matthæus Paris ad an. 1164. De appellationibus si emerferint ab Archidiacono debes procedi ad Episcopum —: ad Dominum Regem perveniendum est postremo — ita quod non debeat ultra procedi sine assensu Domini

R. regis.

Regis. Idem factum in Gallia à Ludovico IX. qui Pius dictus est, anno 1278. in Pragmatica sanctione S. Ludovici, cuius hæc sunt verba, *Item exactiones & onera gravissima pecuniarum, per curiam Romanam, Ecclesia regni nostri imposita vel imposita, (quibus regnum miserabiliter depauperatum existit) sine etiam imponendas vel imponenda, levare aut colligimulatenus volumus: nisi duntaxat pro rationabili, pia, & urgentissima causa, vel inevitabili necessitate, ac etiam de expresso & spontaneo iussu nostro, & ipsius Ecclesie regni nostri* — Idem etiam fecerunt Philippus Pulcher. ann. 1296, & Carolus V. cognomento Sapiens, & Carolus VI. vide Aimoin. de gestis Francorum, lib. 5. c. 33. Hildebertus ad Honorium, *Quasi- bet appellationes in Romana vigere & suscipi Ecclesia, cui Alpes audistim non est, nec in sacris traditum institutis. Quod si forte huiusmodi emerferit novitas, ut placeat omnem indifferenter admittere appellationem, Pontificalis peribis censura, & omnimoda comminnetur Ecclesiastica vigor disciplina* — *Quis clericus aut Presbyter frustratoria appellationis refugio, non patrabis, aut etiam sepeliatur in stercore suo? Quis Episcopus habebit in promptu, non omnem dico, sed aliquam vlticiniobedientiam?*

14 *Parilis mos Romana Ecclesia est in Concilio Nic. scilicet sicut Romanus Pontifex habet omnium suorum Episcoporum potestatem: ita & Alexandrinus ex more habeat per Egyptum. Consuetudo enim attendi in Patriarcharum potestate iubetur. 9. q. 3. conquestus, Cusanus l. 2. de concord. cath. c. 12. Eodem modo exponit Concilium Ruffinus, historix, l. 10. c. 6. & Theodor. Balsamon in explicatione horum can. & Nilus in lib. de Primatu.*

15 *Dominium Papæ temporale, partim vi, partim fraude, partim aliorum donationibus, paulatim obtinuit. Vrsperg. in an. 753. Stephanus Papa implorat auxilium Pipini contra regem Longobardorum; & Pipinus rex cum exercitu Italiam veniens, eum in Papia obsedit, & ad implenda quæ promissit, obsidione coegit: reddiditque sibi Ravennam & Pentapolim omnemque exarchatum ad Ravennam pertinentem, sancto Petro dedit, huiusque peractis in Galliam rediit. Rursus, idem an. 1228. Eo anno & sequenti, tractabatur de pace inter Imperatorem & Soldanum, & gentes ipsorum: Papa verò captatâ occasione de*

absentia Imperatoris, copiosum exercitum destinavit in Apuleiam, & terras Imperatoris in servitio Christi demorantis, quod nefandissimum est dicere, abstinuit, & sibi subegit, & cruce signatos ne transfretarent, omni studio prohibuit, tam in Apuleia, quam in Lombardia. Quis talia facta recte considerans, non deplorat, & detestetur, qua indicium videntur, & quoddam portentum, & prodigium ruentis Ecclesiae? Rursus, Dum haec agerentur in ultramarinis partibus, Papa cum suis complicibus, ut asserunt homines, famam fecit in Apuleia divulgari, Imperatorem esse mortuum. Quocirca Civitates, quae adhuc adhaerebant Imperatori, disponebant se tradere sub Dominio Papae, & omnes Alemannos de terra sancta redeuntes, & ibidem in Apuleia demorantes, durissimo & nequissimo facinore interficere. Otto Frising. l. 7. in praefat. Regni viribus & beneficentia regum, exaltatam ac ditatam Ecclesiam, nemo ambigit: constatq; non prius eam, in tantum regnum humiliare potuisse, quam ipso ob amorem sacerdotij emiscerato, ac viribus exhaurito, non eius tantum, id est, spirituali; sed suo proprio, materiali scilicet gladio percussam destruitur. August. Steuchus contra Vallam de donat. Constant. l. 2. haec habet verba. Gregor. III. excommunicavit Leonem, & ab eius Imperijs Romanam Italiamq; auertit, omnibus iuramento fidelitatis absolutis. Bellarmini illud notandum, lib. 5. de Romano Pontifice, cap. 4. Christus, ut homo, dum in terris vixit, non accepit nec voluit vllum temporale Dominium; summus autem Pontifex Christi vicarius est, & Christum nobis representat, qualis erat dum hic inter homines viveret. Igitur summus Pontifex ut Christi vicarius, atque adeo ut summus Pontifex est, nullum habet temporale Dominium. Videtur Bellarminus hanc sententiam in postrema editione reuocare, aut saltem mitigare, sic enim corrigit. Igitur summus Pontifex, ut Christi vicarius, atq; adeo ut summus Pontifex, nullum habet vllum Provinciam aut oppidum mere temporale Dominium.

16 Britanni post mille annos à Christo, non subiecti imperio Papae in causis Ecclesiasticis. Thomas Cantuariensis primus in causis spiritualibus ausus est excutere regis imperium obedientiam negando, nisi cum hac conditione, *SALVO ORDINE SVO*: & hac ratione libertates Anglo-

ram impugnauit. Anselmus epist. 36. ad Paschalem. *Rex sine sua iniussione, Apostolicum nolbat recipi in Anglia, nec ut epistolam ei mitterem, aut ab eo missam reciperem, vel decretis eius obediram.* — In omnibus his & similibus, si consilium petebam, omnes de regno eius, etiam suffraganei mei Episcopi, negabant se mihi consilium daturus, nisi secundum voluntatem Regis. Apud Matthæum Paris. in Henrico I. *Willielmus* — procurator Regis Anglorum [apud Papam] inter alia constanter allegauit, quòd non ipse [Rex Henricus] pro regni amissione, inuestituras Ecclesiarum amittere vellet: & hoc ipsum verbis minacibus affirmauit. Idem in Henrico II, ad an. 1164, inter consuetudines & libertates varias priorum Regum Angliæ, hanc etiam recenset, *De aduocatione & presentatione Ecclesiarum, si controuersia emerferit inter Laicos, vel inter Laicos & Clericos, vel inter Clericos, in curia Domini Regis tractetur & terminetur.* Ibidem etiam in literis ad Iustitarios, *Nullus appellet ad Papam, neq; ad Thomam Archiepiscopum: neq; aliquod Placitum ex eorum mandato teneatur, neq; aliquod mandatum eorum in Anglia recipiatur: & si quis tenuerit, vel receperit, vel tra. clauerit, capiatur & retineatur.* Ioan. Rex homagium fecit Innocentio, Ecclesiæ Romanæ coronam resignando & regnum: sed ei opponunt se, omnes Barones regni, & in regem eligunt Ludouicum regem Galliæ, Matth. Paris in Ioanne. Et Britannicæ Ecclesiæ optimè constitutæ, Augustino Papæ legato, subiectæ esse noluerunt. an. 600, Galfridus Monumetensis hist. l. 11. c. 12. Anglia quidè sit Papæ tributaria, argenteo nummo in quamlibet domum constituto, circa an. Dom. 847: sed inuestituras Episcoporum, & ius accipiendi appellationes non obtinuit, priusquam Henricus II. se & regnum, curiæ Romanæ subiecisset, circa an. 1172. Ergo Epist. Decretalis Adrian. II. ad Thomam Cantuariens. in Decret. Gregor. lib. 3. Tit. 30. c. Commissum, spuria est. Dominium enim apud Anglos in Ecclesiasticis, non habuit Papa, nisi iam defuncto Thomâ. Eiusdem farinae est Decretalis alia Alexand. III. ad Episcop. Eboracensem, ibidem lib. 2. Tit. 16. c. A memoria. Ibi enim dicit Honorium antecessorem, privilegium autoritate Apostolica concessisse Archiepiscopis Eboracensibus, in quos do-

minium nondum habuit.

17 Papa non habet iudicium determinativum infallibile: sic docuerunt omnes, etiam ipsi Papistæ per an. 1400. Vetus Patres tam Græci, quam Latini, Honorium I. hæreticum monothelitā censuerunt. Sic Synod. VI. act. 12. 13. 18. ubi damnatur ut hæreticus; & eius comburuntur epistolæ. Synodus Nicæna II. actione vltima, anathema dicit Honorio. Synodus VII. Constantinop. act. 7. Leo II. in epistola ad Imperatorem August. ad finem Concilij. Tharastius in epistola quæ habetur Synodo VI. act. 3. ad Patriarchas. Pfellus in carmine de septem Synodis. Epiphanius Diaconus in disputatione cum Gregorio hæretico, quæ est in act. 6. Synodi VII. Beda de sex ætatibus ad ann. mundi 4639. Pontificale in vita Leonis II. Anastasius Bibliothecarius in vita Leonis I. Et hoc dato, ista concilia & Patres corrupta Synodo VI. deceptos fuisse, tamen dicendo Honorium hæreticum fuisse, profectò Romanum Pontificem errare posse crediderunt, etiam quæ est Pontifex. Nam Leo II. epist. ad Constantinum, quæ habetur ad finem Synodi, execratur eum, tanquam qui Apostolicam Ecclesiam non illustrasset Apostolicâ doctrinâ, sed potius sua hæresi contaminasset: & Synodus VI. act. 13. execratur Honorium Papam veteris Romæ, ob epistolam decretalem. Gratianus dist. 40. c. Si Papa: sumit pro concessio, Papam posse à fide devium esse. Robertus de Grossa-Testa ait, Papam posse hæreticum esse & Antichristum: & addit, Item, dicit decretalis, quod super tali vitio, videlicet hæresi, potest & debet Papa accusari, Matth. Paris. in Henrico III. ad ann. 1253. Lyra in Matth. 16. dicit, Multi principes & summi Pontifices — inveniunt apostatasse à fide. Gerson in tract. An liceat à Papa appellare in causis fidei; ait, tam Papam quam Episcopum deviablem à fide esse, & proinde infra Concilium. Antoninus part. 3. tit. 22. cap. 4. § 3. ait, Pro — hæresi, Papa congruè ipso facto deponitur. Panormitan. de Election. § significasti, ait Concilium posse deponere Papam de hæresi, ut in cap. Si Papa, d. 40. ubi dicitur, quod Papa potest esse hæreticus, & de hæresi iudicari, Et in concernentibus fidem (ait) etiam dñum unius primati esset præferendum dicto Papa, si ille moueretur melioribus auctorita-

tibus

tibus N. & U. Testamenti, quàm Papa. Concil. Constantiense appellat Benedicendum Papam, schismaticum & hereticum & à fide denium, Sess. 37. Simile habetur de Ioanne XXIII. Sess. 11. Concil. Basiliense, epist. Synodali 3, Sancta Ecclesia tanto privilegio à Christo Salvatore nostro. — dotata est, ut eam errare non posse firmiter credamus — preter autem Ecclesiam, nemini unquam tale munus communi lege datum esse legimus: non Angelis — non hominibus — non summis Pontificibus, quorum nonnulli in hæreses & errores lapsi esse dicuntur & leguntur. Et Æneas Sylv. de gest. Con. Basil. l. 1. Istorum sententia [qui volunt non posse Concilia cogi sine consensu Papæ] si inviolata persistat, ruinam secum Ecclesiæ trahit: quid enim remedium erit, si criminiosus Papa perturbet Ecclesiam, si animas perdat — si contraria fides predicat, hereticisq; dogmatibus imbutat subditos? Catharinus Comment. in Gal. 2. Nihil prohibet Papam errare, etiam in fide, & deficere: etiamsi quidam novitij scriptores an si sint oppositum defendere: preter communem sensum doctorum. Alphonsus de Castro contra hæres. l. 1. c. 2. Papam solum, absq; congregatione Concilij, posse in ijs quæ ad fidem spectant errare, multis non contemnenda auctoritatis Theologi asseruerunt; imò aliquos Pontifices summos errasse in fide conperitum est. Et c. 4. Omnis homo errare in fide potest, etiamsi Papa sit. Nam, de Liberio Papa refert Platina eum fecisse eum Arianis. Bellarmin. de Rom. Pontif. lib. 4 cap. 9. fatetur Liberium in hæresim Arianam interpretatim, id est, animo & mente consensisse, quia permisit damnari Athanasium, quem sciebat causa fidei persecutionem pati, & quia cum Arianis Valente & Ursatio communicavit: & proinde à Clero Romano abrogatum ei Pontificatum.

18 Veteres de Antichristo nondum manifesto incerti, coniecturas afferunt. Aliquando tamen in Romana Ecclesia habendum subindicant. Chrysost. hom. in. 2. Thess. 2. Hom. 4 apertè asserit Antichristum successurum Romano Imperatori, postquam imperium è medio sublatum fuerit. Hilarius ad Auxentium, Hieronym. ad Algasia quæst. 11, & Oecumenius in 2. Thess. 2. volunt Antichristum sedere non Hierosolymis, sed in Ecclesia Dei. Ioachim Abbas non obscure indicat, Pontificem Romanum, Antichristum

esse in Reuel. lib. 10. part. 5. Nonnulli (inquit) sub specie sedis Dei, id est, Universalis Ecclesie, facti sunt saees bestiae, quae est regnum Antichristi regnantis ubiq; in membris suis à principio Ecclesie, id est, in Clericis, & Monachis, & monasterijs. Rursus, Traditum est à nobis, quòd Roma est in Spiritu Babylon. Rursus, Negotiatores terra sunt ipsi Sacerdotes, qui vendunt orationes & missas pro Denarijs, facientes domum orationis, apothecam, negotiationis. Rursus: scimus quòd non solum nonnulli Episcopi, & Sacerdotes implicantur negotijs Babylonis, ut divites fiant, verum etiam nonnulli Abbates & Monachi & religiosi: imò non qui sunt, sed qui esse videntur. Otto Frising. Chren. l. 7. c. 3. Habituò quadam, inter Babyloniam & Romam elucet: quia quod hic à Christiano Imperatore, summo nostro Pontifici in urbe Roma traditum est. Hoc ibi à Paganis Persarum regibus, quibus ex longo tempore Babylonia subiacebat, eorum summo sacerdoti indultum est. Ipsi verò Persarum reges, sicut & nostri urbem regiam, velut Aquisgranum, Ecbatani — sedem regni constituerunt, nihil sibi de Babylone prater nomen Imperij reservantes. Rursus lib. 8. cap. 2. Quidam discessionem, & hoc quod dicitur [qui tenet, teneat donec de medio fiat] ad Regnum interpretantur — Vnde & aiunt, Apostolum hac sub tegumento, verborumq; involucris posuisse, ne videlicet Romano Imperio, quod ab ipsis aeternum putabatur, calumniam intulisse videretur. Qua de re, & hoc dictum putant [quid detineat, scitis]. Pleriq; omnes tum Principes, tum Episcopi Germaniz & Italiz, Gregorium VII. Et Ioannem XII, Antichristos dixerunt & prædicarunt. Auentinus annal. l. 5. & 7.

19 Papæ Romani monarchia in Ecclesiam, & Concilia generalia, à multis improbata & damnata; & nō recepta fuit ab Ecclesia, nisi post ann. 1500. Krantzius lib. 7. metropolis. cap. 45. Nihil tunc [circa ann. 1240.] opus erat Apostolicæ confirmatione: satis erat electionem ab Archiepiscopo comprobari: nunc ad se omnia Ecclesiarum iura TRAXIT Romana Ecclesia. Duarenus de Benefic. lib. 3. cap. 3. Temporibus Apostolorum, quoties ordinandus fuit aliquis, sine Episcopo, sine Diacono; vel aliquid decernendum quod ad Ecclesiam pertineret, nunquā id sibi ipsi sumpsit Petrus, sed toti Ecclesie permisit. Illud fuit in eo præcipuum, quòd ceteros convocare tanquam principes Apostolorum,

lorum, & de his qua agenda forent, apud eos orationē habere solitus est, sicut hodie apud nos curia Parliamentalis praeses Senatum cogit, primus in Senatu; cum, opin est verba facit — . Non ideo tamen maior, & superior totā curiā est, nec potestatem in universos Senatores, aut contra eorum iudicia, quicquam decernendi habet: — & hac quidem olim ita se habuerunt. Verū nescio quomodo tandem factum est, ut summum in omnes Christianus imperium, uni sit tributum, utq; legibus omnibus, canonibusq; Synodalibus, Imperatorum exemplo, solutus sit. Nam Paschalis decretali epistolā tantum expressumq; est, nulla Concilia Romana Ecclesia legem praesumere posse, & in decretis quibusdam Synodalibus, Romani Pontificis excepta reperitur auctoritas. Glaber Rodolphus hist. lib. 2. c. 4. Fulco quidam adificavit Ecclesiam pulcherrimam in Pago Turonico; & expleto opere, misit ad Hugonem Turonorum Archipræsidentem, ut illam sacrum adveniret: qui venire distulit, quod Ecclesie Fulco pradia & mancipia surripuerat non pauca. Fulco igitur; copiosa argenti & auri assumpta pecuniā, Romam pergens, Ioanni Papa causam professionis exposuit. Qui protinus misit eum eodem Fulcone, ad praedictam basilicam sacrandam, unum ex illis quos Cardinales vocant, cui etiam praecepit, veluti Romani Pontificis auctoritate assumpta, quicquid azeuā Fulconi videbatur, intrepidus expleret. Quod audientes Galtharum **QUIQUE PRÆSULES**, praesumptionem sacrilegam cognoverunt, ex caca cupiditate processisse, dum videlicet unus rapiens, alter raptum suscipiens, rector in Ecclesia Romana schisma creāssent. Univerſi enim pariter deſeſtātes, quoniam nimirum inſecens videbatur, ut is qui Apostolicam regebat sedem, Apostolicum primitus ac Canonice transgrederetur texorem. Cum insuper multiplici sit antiquitas auctoritate roboratum, ut non quispiam Episcoporum in alterius diocessibus praesumat exercere, nisi praesule, cuius fuerit, compellente seu permittente — . Licet namq; Pontifex Romana Ecclesie, ob dignitatem Apostolica sedis, ceteris in orbe consuetis, reuerentior habeatur, non tamen ei licet transgredi in aliquo Canonici moderaminis texorem. Sicut enim unusquisq; Ordo orthodoxae Ecclesiae Pontifex ac sponsus propriae sedis, uniformiter speciem generis salvatoris, ita generatim nulli convenit quippiam, in alterius provociter parare Episcopi diocesi. Hec dicta & gesta circa annum

num à Christo 1000. Cusan. l. 2. de Concord. Cath. cap. 13. Quod diœceses sunt di. sincla & vnus Episcopus super presbyteros ad unitatem conseruandam constitutus, hoc est de iure posu-
no. Rursus, Papa non est vniuersalis Episcopus, sed super alios primus, & sacrorum Conciliorum non in Papa, sed in consensu omnium, vigorem fundamus. Rursus cap. 20. Manifestum est Leonem Papam in certis capitulis constitutiones Chalcedonensis Concilij (præsertim quòd Constantinopolitana procedere deberet Alexandrinam) non recepisse, sed semper reclamasse, & post cum quosdam alios, & tamen decretum Concilij semper obtinuit —. Si autem Papa in sua potestate haberet, posse decreta vniuersaliū Conciliorum tollere, obtinisset Leo, & aliquot eius successores, quod verum non est iuxta præmissa. Et mox, Licet tribus capitulis Chalcedonensis Concilij, Leo papa se opposuisset — tamen non resistit tantum ex sua auctoritate, sed ex auctoritate Nicæni Concilij —. Et cap. 34. Concilium vniuersale (atholica Ecclesia supremam habet potestatem in omnibus, super ipsum Romanum pontificem. Et eodem libro. cap. 12. Videmus quantum Romanus pontifex ultra sacras antiquas obseruationes, ex usu & consuetudine subiectionalis obedientia hodie acquisiuit. In an. 1337. omnes Prælati & Principes Alemaniz in hoc consentiunt, Concilium esse supra Papam, vbi agitur de fide & Imperio; & proinde appellationem valere posse, factam ad Concilium, à sententia Papæ, Nauclerus generat. 45. Absoluta hæc potestas Papæ primum approbata fuit & concessa Concilio Lateran. II. sub Leone decimo circa ann. Dom. 1516.

Bulle.

I *Bulle Indulgentiales* Romani Pontificis, in quibus datur absolutio pro reatu pœnæ temporalis, per applicationem meritum Christi & sanctorum, non fuerunt notæ per Ecclesiam Catholicam, mille amplius annis à Christo. Alexander. I I. qui sedere Romæ cœpit anno Dom. 159.

in Epistola ad Archiepiscopum Cantuariensem, sic scribit, Decretal. lib. 5. Tit. 38. cap. 4. *Quod autem consulisti, utrum remissiones, quæ sunt in dedicationibus Ecclesiarum, aut consecrationibus ad edificationem ponticum, alijs profint quam his, qui remittentibus subsunt: hæc volumus tuam fraternitatem tenere, quod cum à non suo iudice, ligari nullus valeat vel absolvi, remissiones prædictas prodesse illis tantummodo arbitramur, quibus ut profint, proprii iudices specialiter indulserunt.* Hinc colligo, primo, ad omnes tum Episcopos pertinuisse Indulgentias dare. Secundo, indulgentias Alexandri seculo vix notas; eò quod Archiepiscopus Cantuariensis Romam misit, ut cognosceret quibus specialiter prodesse. Nam ex eo constat nondum ipsis in Anglia magistris & præfulibus notam, illarum vim & valorem. Antè tamen anno 1095 Urbanus I. Papa, suscepturus peregrinationem in terram sanctam, *cunctas pro delictis suis poenitentias relaxat, ut habet Naclerus, gener. 37. indulget omnium peccatorum veniam, & in retributione inferiorum salutis pollicetur augmentum, ut dicit Matth. Paris in Willielmo II.º. Ex Concil. Later. sub Innoc. III.º. Can. 62. apparet, omnes Episcopos habuisse potestatem conferendi indulgentias. Invaluerunt autem indulgentiæ Iubilzares circa an. 1300, Platina in Bonif. VIII. In primitiva Ecclesia nõ fuisse notas, testatur Rossensis contra Luth. art. 18. Ego (inquit) respondeo, non satis constare à quo primum [indulgentiæ] trãdi ceperunt. Et de Purgatorio ait, apud præcos illos, nulla, vel ceriè quàm rarissima fiebat mentio—. Ceperunt Indulgentia, postquam ad Purgatorii cruciatum aliquandiu trepidatum est. Durandus in Sent. 4. dist. 20. q. 3, De Indulgentijs pauca dici possunt per certitudinem, quia scriptura de ijs expressè non loquitur. — Sancti etiam ut Ambrosius, Hilarius, Augustinus, Hieronymus, minimè loquuntur de indulgentijs. Alphonsus de Castrol. 8. Tit. Indulgentiæ. Inter omnes res, de quibus in hoc opere disputamus, nulla est quàm minùs aperte sacra litera prodiderint, & de qua minùs vetusti scriptores dixerint.*

2 Per annos à Christo 1000. Indulgentia fuerunt Canonica satisfactionis relaxationes: id est, disciplinæ, non Satisfactionis causâ comparatæ coram Deo pro pœna temporali. De his loquentes ita intelligendi sunt Patres & Concilia, ut Ni-

cxn. l. c. 11. Arelat. l. c. 10. Ancyr. c. 2. Aliquando etiam sunt declarationes remissionis peccatorum. Et in hoc sensu *Indulgentia* nomen sæpe accipitur, quia in literis Indulgentiarum legitur, concedi absolutionem à culpa & pœna simul, & condonari omnia peccata; vel dimidiam, vel tertiam partem peccatorum. Tales fuerunt Indulgentiæ ante an. millesimum, Gregorij I. Leonis III. Sergij II. Et observandum, nihil de indulgentijs inveniri in scriptis Burchardi, Gratiani, Lombardi, qui vixit anno Dom. 1150.

3 Apud veteres, Indulgentiæ remittebant vel tres, vel septem, vel plures annos pœnitentiæ, quia tot vel plures anni statuebantur, quibus de veritate pœnitentiæ satisfaciendum erat Ecclesiæ: nunc eodem modo certorum annorum Indulgentiæ conceduntur, quando tamen, remissâ multum veteris Ecclesiæ severitate, certorum annorum pœnitentiæ nullæ iniunguntur.

4 Indulgentias defunctis prodesse, non docetur à veteribus. Sic etiam docuerunt Biel lect. 57. in Canonem missæ. Hostiensis in summa l. 5. tit. de remissionibus, num. 6.

5 Potestas ligandi & solvendi in Ecclesia, non est propria, sed exercetur *declarando & predicando*. Hieronym. lib. 3. comment. in Matth. super verba, [Tibi dabo claves,] asserit, Sacerdotes nullam haberi potestatem ligandi & solvendi, nisi ut ostendât peccatores ligatos vel solutos. Radulphus Ardens circa ann. 1050. in Dominica 1. post pascha, ait, *In qua autoritate absolvere debent Sacerdotes; in divina, non suâ. Potestas quippe peccata relaxandi, solus Dei est, Ministerium verò (quod improprie etiam potestas vocatur) vicarij suis concessit, qui modo suo ligant & absolunt, id est, ligatos vel absolutos esse ostendunt.* Hugo Cardinalis in Matth. 16. *Vinculo culpe & pœnitentiæ debita, non potest eum Sacerdos ligare vel solvere: sed tantum ligatum & absolutum ostendere: sicut Sacerdos Leviticum non faciebat vel mundabat leprosum: sed tantum infectum vel mundum ostendebat.* Durandus Sent. 4. dist. 18. q. 2. *Claves nihil operantur ad dimissionem culpe vel macula, scilicet, peccati mortalis.*

6 *Thesaurus Ecclesiæ ex meritis Christi & sanctorum, cuius dispensatio Papæ commissa est, non fuit nota in Ecclesia,*
per

per multa à Christi secula. Veteres enim nunquam dixerunt, vel significarunt, ex thesauro Satisfactionum, indulgentiam dari. Franciscus de Mayrone in 4. dist. 19. q. 2. & Durand. lib. 4. dist. 20. q. 3. affirmant, Thesaurum Ecclesie non niti meritis Sanctorum. Angelus de Indulg. par. 9. *Communis opinio, tam Theologorum, quam Canonistarum, tenet, quòd indulgentia sunt ex abundantia meritorum, qua ultra mensuram meritorum suorum sancti sustinuerunt, & Christus: sed ego teneo cum Francisco de Mayrone, quòd cum merita Sanctorum sint ultra condignum remunerata à Deo, & sic exhausta; quòd solum danitur ex merito Christi, & passionis eius.*

Regum Potestas.

1. Papa Romanus Imperatori fuit subditus, siue Legibus Imperialibus de personis rebusq; Ecclesiasticis, in causis omnibus (ut loquuntur,) per annos ad minimum 850. Tertull. ad Scapulam. *Colimus Imperatorem — ut hominem à Deo secundum, & — solo Deo minorem.* Optatus contra Parmen. l. 3. *Super Imperatorem non est nisi solus Deus, qui fecit Imperatorem.* Leo epist. 59. ad Imperat. *Quia omnibus modis obediendum est pietati vestra, religiosissimaq; voluntati, constitutionibus Synodalibus, qua mihi de confirmatione Catholica fide, & hæreticorum damnatione placuerunt, libens adieci sententiam meam.* Greg. lib. 2. epist. cap. 100. *Ego quidem iussioni subiectus, eandem legem per diversas terrarum partes transmitti feci —* Rursus: *Imperatori obedientiam praeui, & pro Deo quod sensi, minimè taceui.* Et lib. 4. cap. 76. *Quantum ad me attinet, serenissimis iussionibus obedientiam praebeo.* Naucerus generat. 23. *Chronographiae circa ann. 605. Ad hunc [Benedictum] Constantinus Imperator, hominis sanctitate permotus, sanctionem misit, ut deinceps quem clerus, populus, exercitusq; Romanus in pontificem delegisset, eundem statim verum Christi vicarium esse omnes crederent, nullam aut Constantinopolitani Principis, aut Italia Exarchi expectatam auctoritatem. Antè enim id ratum*

erat in creando novo Pontifice, quod Princeps confirmasset, vel qui eius vices in Italia gerebat. Sigonius de regno Ital. l. 4. Carolus regnum Italia sibi, iure victoris vindicavit — . Exarchatum Ravennatem, Pentapolim, Ducatum Persinum, Romanum, Tuscanum, & Campanum IVRE, PRINCIPATV, & DITIONE, sibi retenta, Pontifici permisit. Reliqua ipse sibi nomine Regni retinuit. Et lib. 7. ad ann. 973, Pontifex Romanus, Raveannamq, & ditiones reliquas tenebat, auctoritate magis, quam Imperio, quod Civitates Pontificem, ut Reipub. Principem, Regem vero ut summum Dominum intulerunt, atq; ei tributa obsequiaq, praeberent. Leo I V. Lothario, apud Gratian. dist. 10. c. 9. De capitulis vel praeceptis imperialibus vestris, vestrorumq, etiam Pontificum, praedecessorum irrefragabiliter custodiendis, & conservandis, quantum valuerimus, & valeamus (Christo propitio,) & nunc & in evum nos conservaturos, modis omnibus proficemur. Rursus: Imperiali iudicio & iudiciis ab eo missis, se corrigendum submittit, causâ. 2. q. 7. c. Nos si. Bellarm. de Pontif. l. 2. c. 29. Quo tempore (ait) Principes erant Ethnici, non erat Pontifex iudex illorum, sed è contrario illis subiectus erat in civilibus omnibus causis, non minus quam ceteri homines. Bene narras: at recipiendo Christianam fidem, nihil amittunt vel honoris, vel potestatis.

2 Papa non deposuit Principes, inprimis Romanos, nisi 1000 amplius annis à Christo. Hildebrandus primus fuit, qui ausus est Imperatorem deponere. Otto Frising. l. 6. c. 35. Lego, & relego Romanorum Regum & Imperatorum gesta, & nunquam invenio quonquam eorum ante hunc [Henricum III.] à Romano Pontifice excommunicatum, vel regno privatum: nisi forte quis pro anathemate habendum ducat, quod Philippus ad breve tempus à Romano Episcopo inter poenitentes collocatus, & Theodosius ab Ambrosio propter cruentam cedem à liminibus Ecclesiae sequestratus sit. Sigebertus in an. 1088. Ut pace omnium bonorum dixerim; haec sola novitas, non dicam heresis, nec dum in mundo, (id est, ante Hildebrandum, Victorem, & Urbanum, ut dicit in an. 1111.) emerferat, ut Sacerdotes — : doceant populum, quod malis Regibus nullam debeant subiectionem; & licet ei sacramentum fidelitatis fecerint, nullam tamen debeant fidelitatem: nec periuri dicantur, qui contra regem senserint,

imò qui regi paruerit pro excommunicato habeatur, qui contra Regem fecerit, à noxa iniustitiæ & periculi absolvatur. Onuphrius lib. de Episcopat. titulis & Diaconijs Card. inquit, sub Alexandro 111° Romana Ecclesia ad maximum in terris fastigium evecta fuit, Imperatore Frederico conculcato. Apud Aventin. annal. lib. 7. pag. 684. Eberhardus Archiepiscopus Iuvavensis sic loquitur; Hildebrandus, inquit, ante annos centum atq; septuaginta, primus, specie religionis Antichristi Imperij, fundamenta iecit. Hoc bellum nefandum primò auspicatus est, quòd per Successores hucusq; continuatur. Primò, illi Imperatorem à comitijs Pontificibus extrudere, ea ad populum & Sacerdotes transfundere. Deinde & his ludibrio habitis, atque explosis, nunc & nos in ordinem redigere atque servitutem conantur, ut soli regnent. Hæc Eberhardus. Rursus: Qui servus servorum est, Dominus Dominorum, perinde ac si Deus foret, esse cupit, — Ingentia loquitur, quasi Deus esset. Nova consilia sub pectore volutat, ut proprium sibi constituat Imperium, leges commutat, suas sancit —, perditus ille homo (quem Amichisum vocare solent), in cuius fronte, cõtumeliæ nomen scriptum est, **DEVS SVM, ERRARE NON POSSVM**, in templo Dei sedet, longè latèq; dominatur. Rursus, lib. 7. p. 675. Aventinus ait, Diplomata omnibus Episcopis Germaniæ mittit: nemo Episcoporum paret. Iubet Monachorum Patribus, ut Episcopos deinceps, nec illi dicto audientes sunt. Imperat, ut Mystra alios Episcopos, Monachi alios Præfules, ex se suoq; consilio, nisi hi obtemperent, legant. Nemo non miratur novitatem exempli, nunquam ante hoc tentati, nedum facti. Nusquam benigne audita est legatio —. Conradus Episcopus Fruxinensis ad Imperatorem provocat: nullum ius Romano Flamini absq; consensu Pontificum Germaniæ esse in Germania, propalam docet: suos, inquit, Romanensis Sacerdos pascat Italos; nos à Deo constituti canes, à nostris ovibus lupos ovina pelle testes arcebimus. Quid alijs facturum sit, hinc discite, si nos fratres suos & collegas, ille personatus Vicarius, ita accipiat. Et pag. 562. annal. lib. 5. Gerocius Gregorij defensor, Romani, inquit, sibi divinum honorem usurpant, rationem actorum

reddere nolunt, nec sibi dici æquo animo ferunt: Cur ita agis? Illud Satyricum inculcant;

Sic volo, sic imbeo: stat pro ratione voluntas.

Hæc Aventinus.

3 Imperiū à Græcis translātū fuit ad Germanos, non potestate Papæ: sed Senatus populiq; Romani decreto & suffragio: & huius mutationis Episcopus Romanus Consiliarius tantū, & interpret fuit. Sigebert. in an. 801. *Romani, qui ab Imperatore Constantinopolitano iamdiu animo desciverant, uno omnium consensu, Carolo regi Imperatoris laudes acclamant, eumq; per manus Leonis Papæ coronant; Cæsarem & Augustum appellant.* Aventin. l. 4. fol. 344. *Pontifex, Senatus, populusq; Romanus* — Imperiū transferre iure suo in Germanos, Carolūq; tacito Senatusconsulto plebiscitoq; decernunt. Aeneas Sylvius de autoritate Rom. Imper. c. 9. ait, populum Romanum, qui suo sanguine tantum Imperium parauerat, suo sanguine Carolū Magnum Francorum regem, concurrente summi consensu Pontificis, Cæsarem salutasse. Idem Onuphrius, cuius hæc sunt verba, *Carolus coronatus & consecratus Rex Francorum, in villa Francia Carisaco à Stephano Papa I I. anno Christi 752. Imperator appellatus Romæ in Basilica S. Petri in Vaticano, Cleri, Senatus, Populiq; consensu, & coronatus ibidem à Leone I I I. anno Dom. 801. Vbi igitur Historici dicunt Carolū, à Pontifice Romano fuisse coronatum, unctum, Imperatorem appellatum, factum, ordinatum, in Imperatorem designatum, &c. intelligendi sunt, non de iure conferendi authoritatem & potestatem Imperatoriam; sed de ceremonia coronationis & inaugurationis; deq; publica renuntiatione, & solenni significatione Imperialis dignitatis. Illud etiam quod frequenter apud Historicos occurrit, Leonem Carolo Imperium contulisse, ita intelligendum conferentibus consensisse. Hoc fatetur Pontifex Adrianus in epist. ad Fredericum, ubi hoc modo scribit; Neque enim credo oblitus es —, quantum tibi honorem tribuerimus, & quanto studio Imperialis Corona insigne tibi contulerimus. Cuius nos facti non pœnitet, sed si maiora tibi beneficia dedissemus —, magnopere gauderemus. Vbi autem videt Imperatorem his loquendi formulis offendi, nolleq; agnoscere Imperium esse benefici-*

um Pontificis, *beneficij* nomen exponit per *bonum factum*, & contulimus per *imposuimus*. sic enim scribit, *Contulimus tibi insigne Imperialis coronæ, quia hoc verbo [contulimus,] nihil aliud intelleximus, nisi [Imposuimus.]* Sigon. de reg. Ital. lib. 12. Carolus etiam obtinuit Imperium *iure belli, virtute sua*, & tandem *transfatione* cum Irene & Nicephoro. Fredericus I. apud Otton. Frising. lib. 2. de eiusdem gestis cap. 21, sic inter alia alloquitur Legatos Romanorum, Gloriaris, me per te vocatum esse; me per te primò ciuem, post principem factum; quod tuum erat, à te suscepisse. Quæ dicti nouitas, quàm ratione absona, quàm veritate vacua sit, æstimationi tuæ, prudentumq; relinquatur arbitrio. Reuoluamus modernorum Imperatorum gesta, si non diui nostri principes Carolus & Otto, nullius beneficio traditam, sed virtute expugnatam Græcis seu Longobardis Urbem, cum Italia eripuerint, Francorumq; apposuerint terminis. Docent hæc Desiderius & Berengarius tyranni tui, in quibus gloriabaris, quibus tanquam Principibus innitebaris. Eos à Francis nostris, non solum subactos & captos fuisse, sed & in feruitute ipsorum consenuisse, vitam finisse, verà relatione didicimus. Cineres ipsorum apud nos reconditi, euidentissimum huius rei repræsentant iudicium. Sed dicis, Vocatione meâ venisti. Fateor, Vocatus fui. Redde causam quare vocatus fuerim? Ab hostibus pulsabaris, nec propria manu, Græcorum uè mollitiæ liberari poteras. Francorum virtus inuitatione adscita est. *implorationem* potius quàm *Vocationem*, hanc dixerim. Implorasti miseram felicem, inualida validum, anxia securum. Eo tenore vocatus, si vocatio dicenda est, veni. Hæc ibi Fredericus. ¶ Depositio Childerici Francorum regis, fuit a proceribus & popule; consilium verò deponendi, Papæ fuit. Sabellic. Ennead. 8. lib. 8. *Primores regni & populi, amplexi Pipini virtutem* — Zachariâ Romano pontifice prius consulto, regis appellatione Childerico ademptâ Pipinum regem creant. Blondus. Decad. 1. lib. 10. *Inuenio apud Alcuinum, Paulumq; & pluresq; alios — Proceres Populosq; eius gentis [Francorum] Pipini virtutem, & e contra Childerici regis amentiam, dabitis pensantes meritis, Zachariam pontificem Romanum consuluisse, inceptum ne regem ultra tolerandum, an Pipi-*

Pipinum meritâ fraudandum regiâ dignitate censeret. Cumq; respondisset pontifex, cum qui regia melius obire munera nosset, habendum regem: Francos publico totius gentis consilio, Pipinum declarasse regem, Childerico in clericum tonsorato. Idem fere Nauclerus, generat. 26.

4 Potestas deponendi Principes, primùm stabilita est ab Innoc. III°. in Concil. Lateran. ann. 1215. Sæpiùs tamen, ut ostendi, improbata. Nauclerus gen. 42 Chronog. ann. 1242. hæc recitat Frederici verba ad Regem Franciæ, de depositionis sententia in se latâ, *Et si Romanus Pontifex plenariam habeat in spiritualibus potestatem, ut peccatores quoslibet possit absolueret & ligare, nunquam tamen legi dicit, ut Papa, divinâ vel humanâ lege concedente, possit transferre pro libito imperium; aut de regibus & principibus in regnorum privatione temporaliter iudicare.*

5 Veteres excludi volunt principes à negotiis Ecclesiasticis non omni modo, sed tantum quoad absolutiū iudiciū de rebus sacris, & quoad actus Ministeriales, quorū respectu, oves sunt, reges etiam ipsi: non tamen quoad ordinationem siue regimen Ecclesiæ & ministerij Ecclesiastici. Cuius respectu supra omnes sunt personas & causas, etiam Ecclesiasticas, intra propria Dominia.

6 Vnctio siue *χρῆσμα* Regum, qua vngebantur à Sacerdotibus, non fuit in usu in Ecclesijs Græciæ per annos ultra mille & ducentos. lib. 1. decretal. 15. Tit. de Sacra Vnct. cap. 1. In Romana Ecclesia, primus hac ceremoniâ est usus Iustinus II. Imperator. In Gallia, Pipinus Caroli Magni pater, primus vnctus est, à Bonifacio Archiep. Moguntino.

Cardinales.

1 Cardinalium officium, commune cum Presbyteris, Episcopis, Diaconis fuit, ab Apostolorum tempore: officium verò propriū ijs, cœpit aliquot seculis post Apostolos. Honorū enim primus mentionem facit Gregorius Magnus. Nam (ut inquit^d Bellarmin.) primis ostingentis annis, Pontifices ad graviora Ecclesiæ negotia dijudicanda, cgebant Concilia Episcoporum Italiæ. Et his postremis sexcentis vel septingentis

tingentis annis cœperunt paulatim omitti Concilia Episcopalia, & res tota redigi ad Senatum Cardinalium, quia accessisset principatus temporalis tempore Pipini & Caroli Magni. Nicolaus item Clemengis libro de Annatis non soluendus, ait, Cardinales duplicem habere statum primævum: *primum* esse, confessiones audire, prædicare, baptizare: *secundum* esse, quem assumpserunt, quando Romanæ Ecclesiæ imperium est collatum.

2 Cardinales, qui nunc dierum sunt, degenerarunt multum à prima conditione. Gregorius de ijs agit, ac si fuissent curiones parœciarum. Et olim Episcopi quicunq; prælati fuerunt Cardinalibus non Episcopis. In Concilio Carthaginiensi VI. Presbyter Romanus sedit post Episcopos. Et Cardinalatus, gradus fuit quondam ad Episcopatum, Onuphrius lib. de Cardinalibus & Ioan. Diacon. lib. 1. cap. 7. vitæ Gregorij.

Cardinalium ergo officium, non est antiquissimum, & ab ipso Apostolorum tempore inchoatum.

Monachi.

1 Veteres de origine Monachatus, incerta & varia loquuntur. Aliquando ad Eliam & Elizeum referunt. Hieron. epist. 13. Ad Paulinum, *Noster princeps Elias, noster Elizeus, nostri duces filij prophetarum, qui habitant in agris & solitudinibus.* Aliquando ad Ioannem Baptistam. Chrysost. hom. 1. in Marcum, *Monachorum princeps Ioannes Baptista.* Aliquando ad Paulum quendam Thebæum. Hieron. in prolog. ad Pauli Eremitæ vitam, *Amathas & Asacarius discipuli Antonij etiam nunc affirmant, Paulum quendam Thebæum principem istius rei fuisse: quod non tam nomine quam opinione, nos quoq; comprobamus.* Aliquando ad Apostolos. Cassianus Collat. 18 cap. 5. *Itaq; cenobitarum disciplina, à tempore prædicationis Apostolicæ exordium sumpsit.* Hoc autem falsum, Chrysostomus homil. 25. in Hebr. apertè ait, Pauli tempore ne Monachorum quidem *vestigium* fuisse. Et Hieronym. in vita Hilarionis, ait, nullum Monachum in Syria ante S^t. Hilarionem fuisse, & illum fundatorem huius conuersationis

nis, in illa prouincia fuisse.

2 Monachatus in Ecclesia cœpit ann. 260. in Paulo Thebæo, vel potius circa ann. 300. in Antonio. Ille enim primus exemplum præbuit vitæ Eremiticæ, hic primus Magister fuit. Frising. lib. 4. cap. 5. *Fuerunt his diebus, clarissimi regni Christi principes Paulus & Antonius, primi Eremitæ.* Nazianz. in Monodia, ait, Basilium primum cœnobium excogitasse, & caput esse Monachorum. Basiliius epist. 63. dicit Neocæsarienses sibi obieciſſe Monasticæ vitæ nouitatem.

3 Porro primis seculis, cuculli, & reliquus habitus Monasticus, psalmodia, Ieiunia, ciborum delectus, quæ nunc sunt in usu, nulla fuerunt.

4 Quod Eusebius hist. lib. 2. cap. 17. & eum secuti, Epiphanius, hæref. 29. ac. Hieronymus, lib. de Viris illustribus, in Marco dicunt, Philonem in libro de vita contempl. loquutum de Christianis Monachis, quos in Ægypto constituit D. Marcus: sciendum est, quod ex mēte illorum, Monachi illi (quos Christianos vocant) ex Hebræis fuerunt, qui adhuc Iudaicè viuerent, & Essæorum instituta sequerentur. Hieronymus. epist. ad Eustochium, de Monachis Ægypti ait: *Tales, inquit, Philo Platonici sermonis imitator, tales Iosephus, Græciis Læius, in secunda Iudaica captiuitatis historia, Essenos refert.* Tripart. hist. l. 1. c. 11. ait, talem vitæ conuersationem apud alios non inueniri, qualis est illa Ægyptiorum Monachorum, quam Philo describit. Et Eusebius ipse, quæ lib. 3. cap. 17. historię de istis Monachis refert, eadem fere lib. 8. cap. 4. de præparat. Euang. de Essenis narrat. Sozom. lib. 1. cap. 12 Christianos fuisse ait, Iudaicè viuentes. Verum Eusebium in hoc primò errasse, & ex eo reliquos errandi occasionem sumpsisse, verisimile est. Quia Philo ex professo scribit, non de noua aliqua; sed de antiqua Essenorum secta: eumq; Christianorum laudes utpote Iudæum, velle describere, haud facile crediderim.

5 Eremitica vita primò orta fuit ex necessitate, ad vitandam persecutionem. Sozom. lib. 1. c. 13. *Memorant alij persecutionum procillas, quibus religio Christiana varijs iactabatur temporibus, homines ad hoc vite genus suscipiendum impulisse.* Otto Frising. lib. 4. cap. 3. ait Paulum Thebæum, persecutionem

secutionem Decij fugientem, ac in desertis latitare cupientem, necessitatem vertisse in voluntatem. Hac ratione impulsus Basilius, adeo laudauit Monasticen.

6 Veteres Monachi differunt ipso fundamento religionis, à Monachis Papistarum. *Primò*, solitarij vivebant ex necessitate, vt tutius laterent in persecutione. *Secundò*, vt omnia darent pauperibus, non cogeantur. *Tertiò*, non erant adstricti certæ regulæ, nec vitæ Monasticæ, voto solenni & perpetuo, sed mutare genus vivendi potuerunt, si commodum videretur. Niceph. l. 9. c. 14. *In eo scripto* [quod Pachomio coelitus ab angelo datum fuit] *leges præscriptis more expositum erat, permitti debere unicuique, vt quantum posset & vellet, ederet, biberet, operaretur: atque itidem vt pro arbitrio suo, ieiunaret, aut non ieiunaret. Et validius cibum capientibus, duriores labores; ijs verò qui parcius alimentis uterentur, & ad pietatis exercitium incitatiores essent, lenes atque faciles opera mandarentur.* August. de Moribus Ecclesiæ, cap. 33. *Atque inter hac, nemo urgetur inter aspera, qua ferre non potest: nulli quod recusat imponitur. Nec ideo condemnatur à cæteris, quod in eis se imitandis fatetur invalidum. Meminerunt enim quantopere commendata sit in scripturis charitas. Meminerunt, omnia munda munda: & non quod intrat in os coinquinat hominem, sed quod exit. Itaq; non reiiciendis generibus ciborum, quasi pollutis, sed concupiscentia perdomanda, & dilectioni fratrum, retinenda, invigilat omnis industria.* Sozom. lib. 3. c. 15. *Alij in turba civitatum, vitam degentes, se opinione hominum abiectos, & nihil à vulgo differre ostenderunt.* Athanasius epist. ad Dracontium ait, se nouisse & Monachos & Episcopos, coniuges & liberorum Patres. *Quartò*, Monachi primò fuerunt Laici, non Clerici, ne dum Diaconi vel Presbyteri. Hieronym. ad Heliodor. Monachos seuerioris vitæ, Laicos facit: *Alia, inquit, Monachorum est causa, alia Clericorum. Clerici pascunt oves, ego pascor.* Concil. Chalced. c. 4. *provisum, ne Monachi se Ecclesiasticis negotijs immisceant.* Leo epist. 62. vetat Monachos & Laicos, etsi scientiæ nomine gloriantur, admitti ad officium docendi & concionandi. *vide August. de morib. Eccl. c. 31. Greg. lib. 3. epist. 11. Quintò*, meritum vitæ monasticæ non fuit, nisi posterioribus seculis.

7 Nullæ fuerunt ante 200 à Christo ann. *Moniales*: sed virgines contemnentes impietatem seculi, solitarie vivebant, sine voto solenni & perpetuo, velo noīz quando egrediebantur, non è monasterio, sed è suis vel paternis ædibus. Eiusmodi virgines multæ fuerunt vsque ad Hieronymi seculum, quæ extra monasterium, priuatim & libere vouebant continentiam. Imò tales aliquando fuerunt foeminae nobiles, quæ domi suæ vivebant, & multis ancillis comitatæ procedebant, Hieron. ad Demetriad. Circa an. 400, Marcella Romæ inter primas fuit *Moniales*, Hieron. in epitaphio Marcellæ, *Nulla eo tempore nobilium feminarum novitas Romæ propositum Monachorum, nec audebat propter rei novitatem; ignominiosum, (ut tum putabatur,) & vile in populis nomen assumere.* Naclerus generat. 41. *Quo* (inquit) *serè tempore, (id est, Helenæ & Constantini) sacra virgines ab Helena Constantini matre lecta sunt, quæ publico stipendio alerentur, Dei laudem vitæ puritate & frequentibus precibus predicatura, ad annum 1215.*

8 *Monachatus*, qui iam in vsu est, à veteribus damnatus. Augustino de opere Monach. c. 17. non placet, quòd nō laborat; & sæpe in eo libro *Monachorum* otium reprehendit. Iuo Carnotensis epist. 258. *Vita solitaria communi inferior est, quia importunis cogitationibus plena, quæ tanquam musce minutissime de limo surgentes, volant in oculos cordis, & interrumpunt Sabbathum mentis.* Neque hoc ex comesturis dicimus, sed ab his qui vera esse experti sunt, didicimus. In Asceticis ascriptis Basilio Tom. 2. c. 7. docetur, solitariam vitam legi dilectionis repugnare: & illud Ecclesiastis citatur, *Va homini soli, qui si ceciderit, non habet qui erigat.* Chrysost. hom. 8. in 2. Matth. *Quid tu ergo, inquis, nos facere inbes? abire in montes remotos, & monachos fieri? Et quid ego aliud ingemisco, quàm quòd illis vos solis, putatis honestam vitam ornatiq; congruere?*

9 *Monasteria* veterum ut plurimum, fuerunt scholæ publicæ, id est, communitates docentium & discentium. Chrysost. lib. 3. contra Vituperatores vitæ monasticæ; *Ergone, intempestivè liberos nostros à deserti commoratione revocemus? verum, studij cælestis disciplinam in his solidam permittimus.*

mus, altissq; radicibus arbuta firmari, & sine decem annos sine viginti nutriendi illi sunt in Monasterio, non perturbamur.

10 Votum Regularis obedientie non receptum in Ecclesia, nisi post 4. à Christo secula.

11 *Paupertas voluntaria*, id est, sine necessitate & vocatione, & perpetua, & necessaria ex voto, & coniuncta cum opinione supererogationis, & annexa ordini Monachali, non fuit recepta in Ecclesia, per multa à Christo secula. Datur in contrarium *vocatis*. Origenes desertionem facultatum videtur postulasse ab auditoribus suis. Euseb. l. 6. hist. Eccles. c. 3. & eandem omnibus Sacerdotibus præscripsit, homil. 16. in Genesim, *Festinemus transire à Sacerdotibus Pharaonis quibus Terrena possessio est, ad dominos sacerdotes, quibus in terra pars non est.* Chrysost. omnibus præscripsit. hom. 9. in Matth. *Annon proiciemus omnia, & non desistemus ab omnibus, ut cum liberis facie regnum celorum ingrediamur?* Hieron. ad Nepotianum (& habetur c. 12. q. 1. apud Gratianum, c. Clericus,) de Clericis omnibus ait, *Qui possidet Dominum nihil extra Dominum habere potest; quod si quidpiam aliud habuerit præter Dominum, eius pars non erit Dominus.* Euseb. l. 3. c. 31. scribit, Apostolicos quosdam, facultates distribuisse pauperibus. Verum hoc ideo fecerunt, ut ad peragendum Evangelistarum per orbem ministerium, expeditiores essent. Paulus primus Eremita, paupertatem ferebat, sed propter confessionem fidei facultatibus excussus: Paulinus Nolanus ad alendos pauperes tempore persecutionis, belli, famis, prædia sua & facultates vendidit.

Maria.

1 Veterum sententia communis fuit usque ad Lombardi tempora, id est, ad an. 1150. B. virginem Mariam in originali peccato conceptam fuisse. August in Psal. 35. Sermon. 2. & de Baptismo parvulorum, l. 2. c. 24. & de Genesi ad lit. l. 10. c. 18. Ambrosius in Psal. 118. Conc. 6. Chrysost. in Matth. 45.

Eusebius Emiff. Serm. 2. de Nativ. Domini. Maximus in Serm. de Assumpt. Beda super homilia, Missus est. Remigius in Psal. 21. Anselmus in lib. Cur Deus homo, c. 16. Rupertus lib. 1. in Cantica. circa finem. Lombard. in 3. Sentent. Dist. 3. Bernard. epist. 174. ad Lugdun. Canonicos, ait, Mariam æquiparari Christo, si modo conciperetur sine originali peccato. Communiorem hanc fuisse sententiam testantur, Bonaventur. in 3. dist. 3. q. 1. art. 2. & Thom. 3. part. q. 27. art. 2. & Antoninus in part. 1. tit. 8. c. 2. Nicol. Lyra super Luc. 1. Ioan. Turrecremata de consecr. dist. 4. cap. Firmissime. q. 3. num. 11. fatetur, se centum autores pro hac sententia collegisse, in libro de veritate conceptionis B. Mariæ. Et plurimos allegavit Canus Loc. com. lib. 7. c. 1.

2 Deinde veteres aliquando Mariæ peccatū actuale ascribunt. Verbi gratia, *ambitionem* & *temeritatem*, Chrysost. homil. 20. in Ioan. c. 2. & ibid. Theophyl. & Euthymus. Athanasius Serm. 4. contra Arianos. Irenæus lib. 3. c. 18. contra hæreses. *Infidelitatem* ei attribuunt, Origenes homil. 17. in Lucam. Author libri quæst. veteris & novi testamenti, q. 73. Tertullianus lib. de carne Christi. c. 7.

3 Post hæc, coepit obtinere opinio, Mariam singulari privilegio à peccato originali præservatam fuisse. Huius sententiæ primus è Scholasticis author æstimatur fuisse Scotus in 3. d. 4. q. 1. qui tamen dubitanter loquitur. Nam ait, videri probabile, quod excellentius esttribuendum Mariæ, si autoritate Scripturæ vel Ecclesiæ non repugnet. Hunc postea sequutus est Franciscus de Mayronis in 3. dist. 3. q. 1. art. 4. Contradictum tamen ei, Bonaventur. in 3. Sent. dist. 3. art. 1. q. 2. Thomas in part. 3. q. 27. art. 2. & ibid. Caietanus & in Tractat. de conceptione B. Virginis. Antoninus loco prædicto. Alex. Ales in 3. part. q. 9. Hugo de Sancto Victore de Sacram. lib. 2. part. 1. cap. 5. Richardus, Capreolus & Albertus in 3. dist. 3. Gregor. Armin. in 2. dist. 30. 31. & c. q. 2. art. 1. Durand. in 3. dist. 3. q. 1. His accedunt plerique Dominicani, & Barthol. Medin. in 3. part. Thom. q. 27. Non est ergo Doctrina Catholica, Mariam sine originali peccato, natam & conceptam fuisse.

4 Quòd Maria dicitur *advocata* Eva. Iren. l. 5. c. 16. hyperbole

perbole est, quæ si propriè intelligatur, falsa omnino fuerit. Nam concipiendo & pariendo Christum aduocata fuit Euæ, non orando pro illa. Eodem modo accipiendum, quòd dicitur, *unicum levamen, Domina, Regina cæli, Spes nostra*, &c. apud Fulgentium, Cyrillum, Damascenum.

5 Anno Domini 1096. Virbanus II. Concilio apud Claremontem, statuit, quòd *hora B. Mariæ virginis quotidie dicebantur, officiumq; eius in diebus Sabbathorum solenniter fieret.* Radulph. Tungren. proposit. 10.

6 Officium hoc B. Mariæ Romanum impium est, honorem enim Christi salvatoris transfert in Mariam. Sed rectè monet Bonaventura in tertiam dist. 3. quæst. 2. Cauendum esse *ne dum matris excellentia ampliatur, filij gloria minuat, & sic in illo mater pronocetur, in quo magis vult filium extolli & honorari, quàm seipsam, utpote creatorem creaturæ.* Officium B. Mariæ cantandum primus instituit Virbanus II. an. 1077. Durand. Enchir. l. 5. c. 1. n. 9. & lib. 6. c. 2.

Festi dies.

1 *Diem Dominicum iure diuino institutum existimant,* Abbas Panormitan. in c. 3. licet. de ferijs. Angelus in verbo, *feria* § 43. & Syluester verbo, *Dominica*, q. 1. vers. 77. qui etiam hanc opinionem communem esse testatur. Illud constat, quoniam à seculo Apostolorum fuit obseruatus. 1. Cor. 16.

2 *Vna Sabbathi* apud Chrysof. Ambros. & Remigium est Dies Dominica, & apud Primasium in 1. Cor. 16. Idem sentit August. epist. 119. c. 13. *Dies Dominicus resurrectione Domini declaratus est, & ex illo festinitatē suā habet.* & epist. 86. ad Casulan. vide Isidor. l. 1. de offic. cap. 24. Waldensem in Sacramentalibus, tit. 16. c. 140.

3 Quòd Constantinus lege latā definiuit, diem Dominicum obseruādū esse (vt ^b Euseb. & ^c Sozom. asserunt) legem generalem toti orbi tulit Romano, Apostolos imitatus, & non tunc coepit dies ille obseruari; sed renovavit Imperator traditio-

^b De vita C. 6.
^c flant l. 4. c. 13.
c. l. 1. § 2. 9.

traditionem Apostolicam, vt diligentius & cautius obseruaretur. Nam Orig. contra Celsum, ante Constantinum, Dominicæ meminit. Tertull. de corona mil. & lib. 2. ad vxorem. & sæpe alibi. Hieron. contra Vigilantium. Iustin. q. 115. refert, hunc diem ab Apostolorum ætate obseruatum. vide etiam Apolog. 2. Basil. de Spiritu sancto, c. 27, traditionem Apostolicam appellat.

o Orat in 59.
Lumin.

4 *Natalis Domini & Epiphania* primi meminerūt, Theophilus in edict. cū Theophan. & Chrysost. oratione in S. Philogō. & o Nazian. apud quem vtrumq; festum pro eodē sumitur, quod etiam in Græca Ecclesia obtinuit: licet in occidente Nativitas Christi & Epiphania diuersa essent festa. Festum *Circumcisionis* per 1000 ann. à Christo ignotum fuit in Ecclesia. Festum *Trinitatis* notum fuit prius, sed non receptum publicè, imò improbatum; Alexander III. c. quoniam. de ferijs, Decretal. l. 2. c. 9. ait, suo tempore, Romæ in vsu non fuisse. Micrologus de eccles. observ. c. 60. & Potho Presbyter. l. 3. de statu domus Dei, reprehendūt eos, qui hoc festum celebrant. Festum *corporis Christi* ab Urbano IV. institutum est post an. Dom. 1200. Festum *Transfigurationis* improbavit Potho Prumiensis lib. 3. de statu domus dei. an. 1160.

5 *Vigilie* in honorem *Sanctorum*, primis seculis, nullæ. Harum primus meminit Basilius in psal. 114. & iam vigiliæ intermittuntur.

6 *Festi dies Sanctorum* primò instituti sunt ad cultum dei. Varia eorum obseruatio & libera fuit, sine poena. Nam primis illis seculis nihil legitur expressè de vilo festo, præterquam de paschali. Sacri fuerunt non in se; sed ob res Dei. Nulli ante annos à Christo 200. Socrat. l. 5. c. 21. Paschatis festum & alios dies festos, ipsi homines *sicuti voluerunt, ex consuetudine* obseruârunt.

7 *Dies Passionis Martyrum, Natalia siue Natalitia*, & annotinum pascha Durando Rational. l. 7. c. 1. n. 38. dicebantur. Quia tum verè regenerati, ex hac vita misera in immortalitatem transeunt. Emissenus Serm. de Sancto Genesio. *Beatorum Martyrum passionis, Natales vocamus Dies*. Polyd. Virgil. l. 6. c. 8.

8 Secundo die Febru. à Iustiniano institutum fuit festum *ὑπαγωγῆς*, hoc est, obviationis, per Simeonem, in honorem Christi ad luem sedandam circa ann. 540. Paulus Diaconus lib. 16. Niceph. lib. 17. c. 28. Postea à Pontificibus, hic dies in festum *Purificationis Mariae* mutatus est.

9 Festum *Annunciationis Mariae* primò, non in Mariæ, sed in Christi honorem celebratum fuit, ut apparet in sermone sub Athanasij nomine de sancta Deipara. *Festum hoc* (inquit) *unus est ex Dominicis atque Primarium*. Hinc dicta à veteribus *Annunciatio Dominica*, vide Durand. Rational. l. 7. c. 2. n. 2.

10 Festum *Visitationis* ab Urbano V. teste Bellarmino, institutum fuit. Et festum *Nativitatis Mariae* olim non celebrabatur (inquit Durandus) in Ecclesia, Rational. l. 7. c. 28. n. 2. sed ex nocturna revelatione fuit institutum. Prima illius mentio habetur apud Gregorium.

11 *Pentecostes* dies olim non fuit festus apud Christianos Apostolorum tempore, hi enim observabant pentecosten Iudæorum non Christianorum. Francolinus de horis canon c. 84.

12 Veteres Festum *Pentecostes* non pro ultimo die quinquagesimæ; sed pro toto illo tempore, quod inter Pascha fuit & quinquagesimum illum diem, accipiebant. Tertull. de Idol. Excerpe singulas solennitates Nationum, & in ordinem texe, *Pentecosten* explere non possunt. Et de corona militis, *Die Dominico, ieiunium*, nefas ducimus, vel de geniculis adorare. Eadem immunitate à die Pascha in *Pentecosten* usque gaudemus. Ambros. in Luc. 17. *Maiores tradidère nobis, omnes 50. dies Pentecostes ut Pascha celebrandos, quia octava hebdomadis initium Pentecosten facit*. Idem Serm. 60. Nunc autem quinquagesimus dies tantum est festus.

13 Festum *Assumptionis Mariae*, non receptum nec ab omnibus nec ubiq;: imò dubitatum est sitne hoc festum celebrandum, tempore Caroli, Constitut. Caroli Magn. l. 1. c. 158. *De assumptione. ait, Sancta Maria interrogandum, relinquimus*. Et ann. 818 Caroli filius Ludovicus Pius hoc festum alijs addidit, teste Aventin. l. 4.

14 *Assumptio Mariae*, & anima & corpore, veteribus incerta.

certa. Author Sermon. de Assumpt. Mariæ ad Paulum & Eustochium, *Quomodo autem vel quo tempore, aut à quibus personis, sanctissimum corpus eius inde ablatum fuerit, vel ubi transportum: utrumvis resurrexerit, nescitur* —. Epiphani. hæref. 78. *Sed etsi videntur quidam errasse, querant vestigia Scripturarum, & invenerint visq., neque mortem, Maria, neque an sepulta sit, aut non sepulta.* In libro de Assumpt. Mariæ qui ascribitur Augustino, hæc verba habentur; *Non posse eam, specialibus testimonijs ad liquidum, roborari.* Et, *si dixi ut debui, approba tu Christe & tui: si autem, non ut debui, ignosce obsecro & tu & tui:* & quod non sit impium dicere, eius corpus non vidisse corruptionem, hoc totum est quod asseritur. Apud August. in Sermon. de Sanctis, 35. author non audet definire, utrum B. Virgo in corpore vel extra corpus, fuerit in cœlum assumpta. Et Breviarium Quignonij pag. 231. eodem modo dubitat. Ado in Martyrologio dicit, Ecclesiam celebrare dormitionem Virginis, non assumptionem: & addit, *Vbi eius sanctissimum corpus collocatum sit, plus elegit sobrietate Ecclesie nescire cum pietate, quam quid frivolum & apocryphum inde tenendo, docere.* Sic Vsuarius. Durand. l. 7. Rational. c. 24. n. 1. affirmat incertum esse, utrum assumpta sit in cœlum cum corpore, Maria. & qui primò asseruerunt, acceptum ferunt communi famæ, Oratio apud Damasc. de dormitione Deiparæ.

15 Festum exaltationis crucis non fuit institutum ante an. 630. Otto Frising. l. 5. c. 9. Nicephorus tamen l. 8. c. 29. ait, ab Helena institutū. Et Manuel Comnenus, Festi exaltatæ crucis meminit, Variorum Impp. miscel. constit. c. 2. de Ferijs. & Balsamon in Photij Nomocan. tit. 7.

16 Festum conceptionis Mariæ non fuit initio institutum ob immaculatam eius conceptionem. Petrus de Natalibus celebrari cœpisse inquit, ob sanctificationem eius in utero. Improbatur fuit à Bernardo epist. 174. Pothon Presbyter absurdum esse dicit, celebrare Festum conceptionis Mariæ, lib. 3. de statu domus Dei, ad finem. Hoc festum non fuit publicè receptum ab Ecclesia, nisi post decretum Sixti I V. an. Dom. 1470. ut apparet ex Extrauag. Cum præexcella. De reliquijs.

17 Festum *Purificationis* institutum tempore Iustiniani. Niceph. l. 17. c. 28. & P. Diaconus lib. 10. rerum Rom.

Ecclesia, Successio, Antiquitas.

1 Apud Veteres, *Ecclesia Catholica* est cœtus electorum Dei, per fidem Christo inſitorum. Auguſt. in Pſal. 92. & 62. de catechiz. rudibus c. 20. & Pſal. 76. Cyprian. l. 1. epiſt. 3. & de vnitæ Eccleſiæ. Hieron. in epiſt. ad Gal. c. 4. in lob. c. 26. Epiph. hæref. 35. Chryſoſt. hom. de Turture, & in pſal. 114. Ambroſ. in Eph. c. 1. Bernard. ſuper Cant. Sermon. 76. Dum autem Eccleſiam agnoſcunt viſibilem, loquuntur quoad ſtatum externum & quoad partes, ſive de Eccleſia particulari: dum etiam aſſerunt impios eſſe de Eccleſia, loquuntur de ſtatu externo particularis Eccleſiæ ſuorum temporum.

2 Veteres provocant ad Eccleſiam, quatenus ea tum credebatur ſequi canonicas ſcripturas. Et Eccleſia cognoscitur ex eo quod credit, & ſequitur ſcripturas. Auguſt. contra lit. Petil. l. 2. c. 11.

3 Veteres laudabant *Romanam* Eccleſiam ex hypotheſi, quia in fidei puritate præ cæteris permanſiſſet uſque ad illa tempora, quibus illi ſcripſerunt: non quia Spiritus Sanctus fuit affixus ad illam ſedem. Et hæc hypotheſis notanda.

4 Eccleſiam in terris haud ſemper eſſe viſibilem, agnoſcunt veteres. Ioachim Abbas in Reuel. pag. 2. *Univerſa ſanctorum abſcondetur Eccleſia. Ita enim electi dei ſibi ipſis ſapient, quod ſapient: ut tamen prædicare publicè (prævalentibus tenebris) non præſumant. Non quod animare fideles & ſecretius exhortari deſiſtant, ſed quod prædicare publicè non audebunt.*

5 Apud Veteres, Eccleſiæ particulares dicuntur *Catholica* & *univerſales* propter Catholicam fidem: unde Eccleſia *Catholica* ſeu *univerſalis* ſæpiſſimè idem ſignificat, quod *orthodoxa*: atque his titulis diſtinguitur à cœtibus Hæreticorum & Schiſmaticorum. Sozom. lib. 7. c. 4. narrat Theodoſium Imperatorem legem tuliſſe, ut illorum duntaxat Eccleſia

diceretur Catholica, qui Trinitatem divinam aequali honore colerent: qui diversum sentirent hæreticos appellandos, ignominia notandos esse, & supplicio afficiendos. Hinc etiam sæpe Episcopi Orthodoxi, dicuntur Episcopi Catholica vel universalis Ecclesie.

6 Veteres agnoscunt successione[m]; & ad eam prouocant, quia vixerunt ante schismata, stante adhuc legitimâ successione in Ecclesia Romana; & quia successio coniuncta fuit cum doctrina Apostolica. Niceph. l. 4. c. 15. *Duodecimo loco ab Apostolis, Episcopatus sortem, ordine & doctrinâ suâ obtinet Eleniberius. Tertul. de præscript. c. 32. quæ [Ecclesie] — nullis ex Apostolis vel Apostolicis auctoribus suâ proferunt, ut multo posteriores —: tamen in eadem fide conspirantes, non minus Apostolica deputantur, pro consanguinitate doctrine.* Et successione[m] vrgent veteres tantum contra schismaticos, vel contra eos qui scripturas mutilabant, & novas proferebant, ut Valentinus, &c. Ambros. de pœnit. l. 1. c. 6. *Non habet hæresim Petri, qui fidem Petri non habent.* Nazianz. orat. de laude Athanasij, *Successio fides propriè successio existimanda est. Nam qui eandem fides doctrinam proficitur, eiusdem Throni particeps est.* August. de vnit. Eccles. c. 18, 19. vult Ecclesiam monstrari è scripturis, non successione Episcoporum, vel autoritate Conciliorum. Bellar. de Notis Eccles. *Non colligitur necessariò ibi esse Ecclesiam, ubi est successio.*

7 Successio Episcoporum in Romana Ecclesia à veteribus notata, quia Episcopi tum celebres fuerunt, & locus celebris: & quia fuit Doctoribus magis nota, ob loci propinquitatem. Tertull. de præscrip. aduersus hæreticos.

8 Successio Episcoporum Romanæ Ecclesie, quâ Petro & sibi inuicem succedunt, & incerta est, & iuris humani. Nam Hieronymo de Script. Eccles. Linus secundus & Clemens quartus est. Irenæo l. 3. c. 3. Linus primus est. Clemens verò Petro successit, ut ait ipse in epist. ad Iacobum, quæ ei ascribitur. Magni Concilij Chalcedonen[sis] sententia fuit Act. 15. Romanam Ecclesiam à patribus habuisse primatum, eò quòd ciuitas, orbis imperio potiretur. Iustinianus nouella 131. cap. 2. *Decernimus (inquit) secundum sacrarum synodorum decreta, sanctissimum veteris Roma Episcopum primum esse*

omnium sacerdotum. *Canus. Loc. Com. l. 6. cap. 8. Iſud mag-
n opere aduertendum eſt, Romanum Pontificem Petro ſuccede-
re, non eſſe quidem in ſcripturis reuelatum, ſed aliunde conſta-
re, ex eo ſcilicet, quod iſta ſcriptura genuſſima producit. — Quod ſi
ſententia hac noſtra, minus vobis doctis fuerit probata, — ha-
bemus aliam —. Licet, Romanos Episcopos Petro ſuccedere,
in ſacris literis non habetur ſcriptum, ab Apoſtolis tamen Eccle-
ſia, quaſi per manus traditum eſt. Similiter Covaruias Tom.
1. 2. part. Reſc. § 9. pag. 242. Col. 1. ait, ex Catholica doctri-
na conſtare, primatum à Chriſto datum Petri ſucceſſoribus.
D. à Soto 4. diſt. 24. q. 2. ait, dictam ſucceſſionem annexam
eſſe Episcopatu Romano ex iure Eccleſiaſtico. Simile quid
Caietan in opuſc. de Rom. Pontificis inſtitutione cap. 12.
Bellarminus de Pontifice l. 2. c. 12. hæc habet verba. Quod
Episcopus Romanus, quia Episcopus Romanus eſt, ſit Petri ſuc-
ceſſor, ex Petri ſaclo oriū habuit, non ex prima Chriſti inſtitu-
tione.*

9 Veteres non Romanæ tantum, ſed aliorum etiam Ec-
cleſiarum ſucceſſionem indifferenter vrgent. Irenæus lib. 3.
cap. 3. *Habemus enumerare eos, qui ab Apoſtolis Episcopis inſti-
tuti ſunt in Eccleſia. Et lib. 4. c. 63. Euseb. l. 4. cap. 19. hiſt.
Aug. contra lit. Petil. lib. 2. cap. 51.*

10 Veteres vrgent contra hæreticos antiquitatem: ve-
rum non reſpiciunt eam per ſe, vt conſtat annis & ſeculis,
ſed quatenus coniunctam habet doctrinam Prophetarum
& Apoſtolorum: & ab ipsis Apoſtolis ad minimum, capit
initium. Tertulian Apolog. in fine. *Hoc mihi proſcit antiquitas
preſtrua diuinae literaturæ. Cyprian. epist. 74. ad Pomp. Con-
ſuetudo ſine veritate, vetuſtus erroris eſt.*

Concilia.

1 Veteres laudantes *Concilia*, intelligendi ſunt de ijs qui
fidei dogmata è ſcripturis decidèrunt.

2 Prouocatio à Concilijs ad Romanum Episcopum, non

fuit ut ad Iudicem supra Concilia, sed ut ad Patrem pollentem autoritate apud Imperatorem. Et ex Africa sieb itæpe, ob loci vicinitatem.

3 Imperatores & Reges in primitiva Ecclesia, non Pontificis; sed propria & sua autoritate Concilia convocarunt. Et postea etiam per ann. à Christo 800. Theodoret. l. 1. cap. 7. *Nobilem illam Synodum Nicæa Imperator coegit.* Et Sozom. lib. 1. c. 16. *Synodum Nicæa Bythyniæ celebrandam convocavit Imperator, & omnibus ubiq; Ecclesiarum præsidibus, ut adiunctum diem adessent, scripsit: & inter hos recenset Iulium Episcopum Romanum eo vocatum.* Epiphani. hæres. 69. *Rex de Ecclesia sollicitus, convocavit uniuersalem synodum.* Et hæres. 73. *Nos, ait, qui conuenimus Episcopi ex diuersis prouincijs Seleucia Isauriæ, ad mandatum potentissimi Regis nostri Constantij, Socrat. lib. 5. cap. 8. Imperator [Theodosius] nullâ morâ interpositâ Concilium Episcoporum ipsius fidem amplectentium, conuocat.* Zonaras annal. tom. 3. *Propter Macedonium, iussu Imperatoris, secundum Concilium est indictum.* Sozom. lib. 8. c. 28. *Innocentius Episcopus Romanus —, mittit Episcopos quinq; & presbyteros duos ad Honorium & Arcadium Imperatores, qui ab illis Synodum, tempusq; illius & locum expeterent: qui tamen nihil effecere.* Hieron. in Apol. contra Rufin. lib. 2. cap. 5. *Doce, quis eo anno Consules fuerunt? quis Imperator iussit hanc synodum congregari?* Chrysost. Epistola ad Innocentium I. *Nos (inquit) sanctissimum regem adiunximus, ab eoq; petimus, ut Concilium congregare vellet.* Aeneas Syluius lib. 1. de actis Concil. Basil. *Ego, inquit, dum veteres Dgo historias, dum actus perspicio Apostolorum, hunc equidem usum non inuenio, ut soli Pape Concilia congregarint.* — Et sic discurrendo per omnia, nihil in primitiua Ecclesia reperitur, per quod autoritas hæc congregandi Concilia, solis Romanis Pontificibus pateat. Nec post tempore Constantini Magni, & aliorum Augustorum, ad congreganda Concilia, quasius est magnopere Romani assensus Papa. Ideoq; Chalced. Synodus sic de se ait. *Sancta & magna uniuersalis Synodus, qua secundum gratiam Dei, & sanctiones piissimorum Christianissimorumq; Imperatorum Valentiniiani & Martiani Augustorum, congregata est apud Chalcedonem Metropolim Bythyniæ prouinciæ: nec de Romano Pontifice efficit Synodus nomenclationem,*

tionem, quamvis eius illic consensus fueris. Leo epist. 9. petit à Theodosio, ut suggestioni eius & supplicationi dignetur annuere ut intra Italiā haberi inberet Episcopale Conciliū. Apud Radevicus de gestis Fred. I. Imperatoris. l. 2. cap. 64. Fredericus in Concilio ad Episcopos ait, *quamvis noverim officio ac dignitate Imperij, penes nos esse potestatem congregandorum Conciliorum: præsertim in tantis Ecclesia periculis (hoc enim & Constantinus & Theodosius, nec non Iustinianus, sem recentioris memorie Carolus Magnus & Otto Imperatores fecisse memorantur,) auctoritatem, tamen definiendis huius maximi & summi negotij, vestre prudentia, vestraq; potestati committo.* Card. Cusanus ait: *Universalia Concilia sæpe legamus convocata per Imperatores, imò omnia octo (ut ex gestis haberi potest) usq; ad Ottavianum, tempore Basilijs Imperatoris Constantinopolitani convocatum.* De Concord. Catholica. lib. 2. cap. 2. & cap. 25. *Omnia 8. universalia Concilia — per Imperatorem congregata leguntur.* Primis ergo octingentis à Christo annis & amplius Concilia fatetur ab Imperatoribus non à Pontificibus, convocata. Turrecremata Summā de Eccles. lib. 3. cap. 23. facit præsentiam in Concilijs *Honorariam* siue *Sessionis*, & *Autoritativam*: illa quidem aliquando tributa fuit Papæ: hæc nunquam, nisi posterioribus seculis, scilicet. ann. 1516, Concil. Lateran. sub Leone 10. cap. 11. & damnata fuit Concil. Constant. sess. 4. & 5. & Basiliens. sess. 2. & 16. Similiter à Gerson. Tract. an à Papa in causis fidei liceat appellare.

Benedictiones.

1 *Benedictiones aquæ, cinerum, salis, candelarum, olei, Palmarum, non habentur apud primos patres; sed tantum aquæ baptismatis.* Aug. serm. 37. de Tempore, omnes aquas à Christo in Iordane consecratas asserit. Ambros. de Sacram. lib. 2. cap. 5. Fideles soliti fuerunt de aqua baptisterij secum deferre ad aspergendas domos, Alcuinus de officijs cap. de Sabbatho Paschæ. Bellarm. de extrema unctione. lib. 1. cap. 6. non

6. non obscurè fatetur, aquam benedictam inuentum esse humanum. Quia (inquit) in baptismo curabantur homines ab ægritudine corporali, ut August. testatur epist. 21. Et — de Cinit. Deul. 2. c. 8. inde ceperunt multis etiam extra baptismum, ut aqua benedicta ad curandos morbos.

2 Miracula aliquando fiebant per aquam Benedictam. Theodoretus histor. l. 5. c. 22. & Beda histor. Gentis Anglor. lib. 1. c. 17. sed hæc non probant ordinarium vsum huius aquæ in Ecclesia: nec huius benedictionem ideo factam, ut valeret ad effectus supernaturales.

3 Et Aquam istam remedium esse peccati venialis, & valere contra dæmones ex opere operato, signum est ignotum veteribus. Molanus hoc vidit, sic enim ait, Practic. Theolog. tract. 1. de pœnit. c. 17. prop. 24, 25, 26. Asperio aqua benedicta, & alia huiusmodi, — ad preces publicas sunt referenda. Non enim ausum sum quibusdam dicere, aquam benedictam ex opere operato operari.

Benedictio etiam hominum fiebat per preces, cum ceremonijs Chrismatis & impositionis manuum. Aug. Quid aliud est manuum impositio, quam super hominem eratio? De Baptismo cont. Donatist. lib. 3. cap. 16. Et habetur apud Gratian. Caus. 1. q. 1. Cap. Manus.

5 Panis benedictus ideo dicitur, quia datus est in signum benedictionis diuinæ, è corpore & sanguine Christi percipiendæ ab ijs nimirum qui non permittebantur accedere ad cœnam domini, vel raro accipiebant. Aug. de pecc. merit. & remiss. lib. 2. cap. 26. Non vnus modi est (inquit) Sanctificatio. Nam & Catechumenos secundum quendam modum, suum per signum Christi & orationem manus impositionis, puto sanctificari: & quod accipiunt, quamuis non sit Corpus Christi, sanctum est tamen, & sanctius, quam cibi quibus alimur. Hinc apparet panem benedictionis, datum tum catechumenis, Eucharistiam denegatam: hodie datur non communicantibus. In Concil. Carthag. III. cap. 5. indicatur, Salē solitum fuisse dari catechumenis, loco Eucharistiæ.

6 Sed & benedictio dictus est, quia solebat mitti in pignus amicitie & communionis. Anglicè [A TOKEN OF COMMENDATION AND UNITY]

Paulinus

Paulinus apud Aug. epist. 31. & ipse August. ep. 34. *Panis, quem misimus, uberior benedictio fiet dilectione accipientis: benignitatis vestra.* Rursus, epist. Paulini ad Alipium quæ est 35. inter epist. August. notandum quod dicit, *hunc panem Enlogiam esse tu facies dignatione sumendi.* Hinc enim videtur non fuisse prius à mittente sanctificatum. Item epist. eiusdem Paulini ad Romanianum quæ est inter epist. August. 36. & epist. 31. ad August. *Panem unum, quem unanimis iudicio misimus charitati tue, rogamus accipiendo benedicat.* Eodem planè modo nummi, vestimenta, claves ad collum suspendendæ, mittebantur cum literis pro benedictione. Greg. l. 1. epist. 29, & 30. & lib. 8. Epist. 31.

7 Benedictio panis, in salutem mentis & corporis, contra omnes morbos & inimicorum insidias, cœpit in Concil. Nannetenſi, c. 9. & ante August. seculum, huius nulla fit mentio.

8 Multæ fuerunt annorum centuriæ, in quibus Romana Ecclesia cereos agnos minimè consecravit. nam horum primi faciunt mentionem, Alcuinus c. de Sabbatho S. Paschæ. & Amalarius de Eccles. officijs, l. 1. c. 17.

Clerici. Populus.

1 Clerici apud Veteres à Laicis distincti, quod munus gerebant in Ecclesia publicum, quo distinguebantur ab ijs, quibus non fuit cura Ecclesiæ. Deinde quod in pœnis ratio habebatur personarum; si clerici, maiores erant; si Laici, minores. Abusus ergo distinctionis est, ut populus æstimetur prophanus, & clerici immunes fiant à civili gubernatione.

2 Immunitas Clericorum à iudicio politico in causis civilibus, cœpit communiter obtinere, circa an. 536. Nam in causis merè civilibus, Iustinianus sanxit leges, ut soli Episcopi, de Monachorum & Monialium causis cognoscerent & indicarent. Constit. Novell. 79. c. 1. Et, ut Clerici, apud proprios Episcopos, primum conveniantur; sin propter causæ

naturam, aut propter quandam fortè difficultatem, non fuerit possibile Deo amabili Episcopo decidere negotium, tunc licentiam esse ad civiles indices pergere. Constit. Novell. 83. in præfat. & 123. c. 21. Dico in causis merè civilibus. Nam in criminalibus, iudicem civilem conveniendum vult, qui de causa cognoscat & iudicet, & si penâ indicaverit [Clericum] dignum, tunc spoliari ab Episcopo, sacerdotali dignitate, atque ita sub legum fieri manu decernit, Constit. Novell. 83. c. 1. & 123. c. 21. Neq; mirum esse debet non fuisse antè, hanc exemptionem concessam Clericis. Quia Clerici, præterquam quòd Clerici sint, sunt etiam cives & membra corporis politici: igitur vt tales, subiecti esse debent civili potestati in omnibus. Addo etiam communiter, quia ante Iustiniani tempora, in quibusdam Ecclesijs, Clerici à civili iurisdictione exempti fuerunt, Concil. Agathens. c. 32. & citatur caus. 11. q. 1. c. 17. Clericum nullius præsumat apud secularem iudicem, Episcopo non permittente, pulsare: sed si pulsatus fuerit, non respondeat, vel proponat: nec audeat criminale negotium in seculari iudicio proponere. Ante Iustiniani tempora, ordinaria iurisdictione Episcoporum fuit cognitio & coercitio ob violatam corruptamq; Ecclesiasticam disciplinam. Concil. Chalced. c. 9. Carthag. III. c. 9. Toletan. III. c. 13. Matiseon. c. 8.

3 Anno à Christo 400 Clerici in quibusdam Ecclesijs, immunes fuerunt à tributis Principum secularium. Euseb. l. 10. c. 7. Hieron. in Matth. 17. In alijs immunes non fuerunt. Ambrosius contra Auxentium in oratione de tradendis Basilicis, ait, *Agrì Ecclesie solvunt tributum.* Et apud Theodoretum l. 4. hist. c. 7. Imp. Valentin. Valens & Gratian. in epist. Episcopos Aliq; qui de hæresi suspecti essent, hortantur, vt redeant ad Orthodoxos, quos inter alia hoc nomine laudant, quòd *vestigalia, vti leges possulant: pensitare non recusant.* Neque hoc verum est tantum de tributis patrimonialibus, sed etiam de personalibus. Ambros. in 5. c. Lucæ, lib. 3. & citatur c. magnum. caus. 11. q. 1. *Si consum filius Dei solvit, quis tu tantus es, qui putas non esse solvendum?* Si dicat quis, hæc evenisse de facto, non de iure; sciendum non extare legem vllam divinam, quâ Clerici eximantur à vestigalibus solvendis, secularibus principibus, si opus fuerit. Imò Chrysost. in Rom.

hom. 23. vult subiectionem illam quam Paulus præcipit Rom. 13. exigendâ à Sacerdotibus & Monachis. Huius autem non minima pars est vectigalis solutio, ut rectè obseruauit Covarruv. cap. 31. qq. practic. Thomas in Rom. 13. ait, ex concessione principum Sacerdotes exemptos esse à tributis, atque ita iure humano. Idem asserunt Covarruvias in lib. practic. quæst. c. 31. Ioan. Medina in tractatu de restitutione, quæst. 15.

4 Ius consensus & suffragij populo ademptum, in electionibus Ecclesiasticis, circa annum 870. Dist. 63.

Auctarium.

1 Dogmata sunt Neotericorum Papistarum: licere alicui iurare æquivocè, se non fecisse, quod tamen fecit: pro inimicis orare in speciali, non esse præcepti, sed consilij: in Ieiunio licere sæpius bibere, & medicamenta sumere: multas cogitationes contra fidem, & imaginationes turpes, non esse peccata: modicum auferre, quod pro nocumento saltem notabili non reputatur, non esse peccatum mortale, &c. Ista tamen dogmata, non fuerunt olim nota, & recepta apud veteres.

2 Ante 400 à Christo annos, nemo Veterum dixit, novem distinctos esse Angelorum ordines. Imò aliquando distinctionem hanc evertunt. Theodoretus in 1. Coloss. *Existimo cum thronos dicere cherubim; divinum enim thronum super eos vidit positum propheta Ezechiel; dominationes autem, Principatus, & Potestates, eos, quibus fuerat credita cura gentium.* August. Enchirid. c. 58. ait, omnes generali nomine angelos dici: & *Virum Archangeli nominentur virtutes* —: & *quid inter se dissent 4 illa vocabula* —: [Sedes, Dominationes, Principatus, Potestates] *dicant qui possunt; si tamen possunt probare quod dicunt, ego me ista ignorare confiteor.* Hinc facile est antiquitatem æstimare Dionysij Arcopagitæ, qui novem distinctos angelorum ordines docuit.

3 Veterum communis doctrina est, Decalogi primum præceptum esse de habendo Deo, secundum de Idolis, de-

cimum de Concupiscentia. Philo Iudæus de Decalogo. Iosephus antiq. l. 2. c. 6. & 8. Origenes in Exod. hom. 8. Athanasius in Synopsi. Nazianzenus in versibus de Decalogo. Author operis imperfecti in Matth. hom. 49. Ambrosius & Hieron. in Eph. c. 6. Procopius & Rupertus in c. 20. Exodi. August. varius est. modo dicit, modo negat. vide Quæst. V. & N. Testam. 1. 7. lib. 2. quæst. super Exod. c. 71. epist. 119. c. 11.

4 Veteres communiter vel tacent vel negant, fieri reditus defunctorum quoad animas, ad vivos. Chrysost. homil. ultimâ de Lazaro. Tertull. de anima. Author quæst. ad Antioch. apud Athanas. q. 11. & 13. Isidor. Etymolog. l. 8. c. 9. & Theophylact. in Matth. 8. Videtur autem Augustin. aliter sentire. lib. de cura pro mortuis, c. 15. & 16.

Confectarium.

Nullus Apostolus, nullus Sanctus Pater, nullus per 1200 à Christo annos Orthodoxus, sic vnquam quoad omnia principia vel fundamenta Religionis sensit & docuit, vt iam sensit docetq; Ecclesia Romana, in Concilio Tridentino.

FINIS.

INDEX RERVM

precipuarum.

A

A Bdia opera scilicet. pag. 10 <i>A</i> dferuatio. vid. adferuatio. <i>E</i>thiopum. <i>M</i>issa falso Sancto <i>M</i>atthæo ascripta. 7 <i>A</i>gathensis Concilij quidam. Cano- <i>n</i>es, dubie fidei. 38 <i>A</i>gni Dei cerei ignoti per multa se- <i>c</i>ula. 241 <i>A</i>lexandrina Synodi Epistola ad <i>F</i>elicem Papam, spuria. 35 <i>A</i>ltaria negant se habere in cœna, <i>v</i>eteres. 143 <i>A</i>mbrosij dubia & spuria scripta. 20, & 21 <i>A</i>nastasy I. Pape, epistola 2^a. spuria 33. <i>A</i>nastasy II. Pape, epistole supposi- <i>t</i>itiæ. ibid. <i>A</i>nastasy liber de viuis Pontificiis, in- <i>c</i>erte fidei. 41 <i>S</i>ancti Andrea liber Passionis, sup- <i>p</i>osititiis. 7. Et eius <i>M</i>issa. ibid. <i>A</i>ndrea Cretensis Orationes, spurie. 38. <i>A</i>ngelorum 9 esse ordines distinctos, <i>i</i>gnotum olim. 243 <i>A</i>ugustinus quando primum indidit. <i>Q</i>uadragesima. 122. eorum Sa- <i>c</i>erdotibus ante <i>A</i>nselmum lege <i>n</i>ulla prohibita coniugia. 193, 194 <i>i</i>n Anglia quando prima crux & <i>a</i>ltare erecta fuere. 83, 84. quã- <i>d</i>o caput Papa dominium habere	<i>i</i>n Ecclesiasticis. 210, 211 <i>A</i>nime mortuorum non redeunt ad <i>v</i>inos. 244 <i>A</i>nselmi scripta quedam incerta. 41. <i>i</i>nstituta operum reijcit. 105 <i>A</i>nichristum in Romana Ecclesia <i>n</i>asciturum, asserunt Patres qui- <i>d</i>am. 213 <i>A</i>niquitatem, quomodo urgent ve- <i>t</i>eres. 237 <i>A</i>pocryphi libri quo sensu interdum <i>v</i>ocentur Canonici. 49. quomodo à <i>v</i>eteribus citantur. 50. eos reijci- <i>u</i>nt à Canone pleriq; Patres. 47, 48, 49 <i>A</i>postolorum Canones, notii. 7 <i>A</i>ppellationes quare olim factæ ad <i>R</i>omanæ sedem. 207. sæpe improba- <i>t</i>æ à veteribus. 208. quando pro- <i>h</i>ibite in Anglia. 208, 209 <i>A</i>qua baptismi benedictionem neces- <i>s</i>ariam indicant quidam Patres. 126. <i>A</i>qua benedicta olim desumpta e <i>b</i>aptisterio. 229. non est remedium <i>p</i>eccati venialis. 240. eam pellere <i>D</i>amnos ex opere operato, effi- <i>r</i>ecent inuentum. ibid. <i>A</i>relatensis Synodus II. deprauata. 16 <i>d</i>e Arnabij libris <i>C</i>ensura. 14 <i>A</i>sseruatio erat olim tam vini quam <i>p</i>anis. 148. quare fiebat à veteri- <i>b</i>us. 151. non ad cultum, neq; in <i>T</i>emplo.

INDEX.

Templo. Ibid. à Veteribus interdum improbata. 151
Assumptio Mariae veteribus incerta. 233, 234. eius festum quando institutum. 233
Athanasij scripta notha. 17, 18. dubia. 18, 19
Attici Epistola in fine Concil. Chalced. incerta fidei. 37
Augustini scripta Pseudowigypa. 28, 29, 30, 31
Aurelij Carthaginiensis deprecatio quaedam, illi falso ascripta. 34

B

B *Aptismi necessitatem absolutam quomodo asserunt veteres.* 131.
132 eam, omnes non asserunt. 132,
133, 134. Eius ritus veteres nunc antiquati. 135, 136
Baptisteria olim extra templa. 136
Bede Martyrologium quibusdam videtur depravatum. 40
Belus & Draconis historia quante fidei. 49
Benedicti I. epistola spuria. 34
Benedictiones aque baptismatis approbate à veteribus, 239, 240. non falsis, Cinerum &c. ibid.
Bernardo opera falso ascripta. 42, 43
Bonaventura, Psalterium B. Mariae falso tribuitur. 43
Bonifacii pp. Epistola notha. 34
Brisanni quando primus Papa in causis Ecclesiasticis subditi. 210, 211
Bulle indulgentiales diu incognita veteribus. 216, 217, 218

C

C *Esario Arelateni homilia quaedam ascripta, incerta fides.* 38
Canon Missae aduersatur sacrificio Missae. 141. & Transubstantiationi. 154
Canonica scriptura principium à veteribus. 55
Canonici apud Veteres duplex acceptio. 49
Canonistarum scripta nimis adulteria. 4
Canonizatio sanctorum quando coepit in Ecclesia. 95
Cantus modulatio in Ecclesia improbata à Gregorio M. 169
Cardinales olim idem cum Presbyteris. 224, 225. olim infra Episcopos. 225
Caroli M. liber contra Synod. Nican. I. vindicatur. 40. quo in re, & cuius auctoritate adscitus in Imperatorem. 222, 223
Cassianus Pelagij fautor. 69
Catholicum. quid. 1, 2. Catholice Ecclesia qua dicuntur apud veteres. 235, 236.
Cerei accendi de die improbat à Veteribus. 167. cerei Agni quando ceperunt obtinere. 241
Chalcedonenis Concilij Epistola ad Leonem ficta. 37
Character quid Veteribus. 130, 131. ipsi nullus indelebilis. 130
Chludericus Francorum Rex, à quo depositus. 223
Chrisma à quo institutum. 184. ei nomen

INDEX.

- minum*, tribuunt Tertull. Cyprian. *ibid.*, differt ab oleo confirmatorio papistarum. *ibid.* & 185. quibus corporis partibus olim applicatum. 185. Eius inunctio olim *appendix Baptismi*. 185, 186. & in quem finem adhibita. *ibid.* & 187. non confert gratiam ex opere operato, ex veterum sententia. 187. solebat administrari antiquitus infantibus. 187
Christus est Mediator quâ diuâ quod. 59. Ei plenitudinem gratiæ quo sensu ascribunt veteres. 61
Chrysostomi spuria. 24, 25, & c. Confessionem clanculariam taxat. 181
Circumcisio conferebat gratiam ex sententia quorundam Scholasticorum. 127
Clementis Romani Scripta adulterina. 8
Clerici quomodo olim à Laicis distincti. 241. Eorum immunitas in ciuilibus quando cepit obtinere. *ibid.* & exemptio à tributis. 242
Coelibatus clericorum ortus. 201. cur Synodo Nicæna traditio dicitur. 195. vide Coniugium, & Continentiæ votum.
Cenam Domini necessariam infantibus asserunt veteres. 134, 135. quare dicitur Cæna Sacrificium veteribus. 137, 138, & c.
Communio Laica quamdiu durauit in Ecclesia. 145, 146
Concilia quæ laudantur à veteribus. 237. quomodo ab ipsi ad Romanâ sedem veteres prouocant. 238. congregata olim ab Imp. non à papa. 238, 239
Concupiscentiam non esse peccatum, quo sensu dicunt veteres. 73. Eius primi motus, peccata veteribus. *ibid.* quomodo sine consensu non peccata veteribus. 73, 74.
Confessio quænam urgetur à patribus. 185. auricularis quando primum publicè recepta. 180, 181. quando necessaria esse cepit. *ibid.* non est institutionis diuinæ, iuxta veteres. *ibid.* & 182. qualis fuit illa quam abrogauit Nestorius. 182. interdum facta Laicis. 185
Confirmationis sacramentum non institutum à Christo iuxta quosdam Scholasticos. 187. eius formam tacent Patres. 188. vid. *Chrisma*.
Coniugium, consobrinorum olim prohibitum. 188. postea permissum. *ibid.* Clericorum olim liberum sine voto. 190. Eius interdictum improbatum à veteribus. 194, 195. permissum etiam voto astrictis, si non possunt continere. 199. ei nimium detrahunt interdum veteres. 220
Consecratio Eucharistiæ quibus uerbis fiat. 161
Constantino quale signum apparuit. 82
Continentiæ votum quando primo annexum ordinibus. 192, 193. nō ubiq; obtinuit tempore Hildebrandi. 193. quādo cepit lege latâ urgeri in Angliâ. 194
Controuersiarum fidei deciso penes quædam

INDEX.

quem. 55
 Conuersionem signorum sacramen-
 talem, quibus formulis loquendi
 exprimunt veteres. 153, 154
 1. Corinth. 3. quomodo interpretan-
 tur veteres. 179, 180
 Corona quid Patribus. 169
 Corporaliter vox quid significat, a-
 puà Hilarium & Cyril. 159, 160
 Corpus Christi, triplex veteribus, re-
 ale, mysticum, sacramentale. 162.
 uno tantum in loco iuxta Patres.
 163
 Creatio quo sensu à Patribus usur-
 pata. 163
 Crux transiens primum in vñ 83.
 permanenti quando recepta. ibid.
 & 84. quando primo in Anglia ere-
 cta. 84. ei Veneratio tributa apud
 Veteres, & quare 83. non ado-
 ratio. ibid. quamdiu caruit imagi-
 ne crucifixi. 85. cur cruce se mu-
 niuerunt veteres. 82
 Crucifixi imaginem adorandam La-
 tria, negant quidam Scholastici.
 96
 Cypriani error. 13. ei falso ascripti
 libri. 13, 14
 Cyrilli Hierosolymitani scripta qua-
 dam incerta fides. 19, 20
 Cyrilli Alexandrini scripta suppo-
 sita. 36

D

Damaseno opera quadam falso
 ascripta. 40
 Damasi epistolium apud Hierony-

num, incerta fides. 19. Et Epi-
 stola quarta ad Episcopos Numi-
 dia. 19. Et Pontificale. 24. & e-
 pistola ad Stephanum. 33
 Danielis additamenta reiecta à qui-
 busdam Patribus. 49
 Decalogum quomodo communiter
 diuidunt Patres. 244
 Decretales. vid. Epistola.
 Depositio, Principum à Papa, quando
 capis. 220, 221. 224. (Chalderici
 Regis à quo facta. 223
 de Descēsu Christi ad inferos veteres
 variè sentiunt. 62. &c. cum non
 ut certum de fide, sed ut probabile
 asserunt. ibid. in Symbolis veterū
 rarissimè occurrit. 62, 63. de fine
 descensus, opiniones variae. 65, 66.
 Diei Dominici observatio est de iure
 diuino: 231. quomodo à Constanti-
 no lege lata sancita. 231, 232
 Dionysij qua extant scripta, falso as-
 cripta Areopagita. 8, 9, 10
 Donatio Constantini supposita. 15,
 16. & Lodovici Pij. 41
 Dorothæi Synopsis Theopetrpatē. 19
 Adria an eadem cum Adalquē. 95, 96

E

Ecclēsia Catholica quid veteribus
 & ex quibus membris constat.
 235. que, visibilibus dicta à Patribus
 ibid. quomodo ad eam pronocari
 veteres. ibid. Romana cur præ
 ceteris laudata olim. ibid. non sem-
 per visibilibus. ibid. particularis, quo
 sensu dicta Catholica. 235, 236
 Ecclesia

INDEX.

<i>Ecclesia sola Apostolica, anthemica</i>		<i>232. Nativitatis Mariae. 233.</i>
<i>approbatrix Canonis.</i>	54	<i>Pentecostes. ibid. Purificationis</i>
<i>Elemosyna quomodo dicitur satisfactio.</i>	170	<i>Mariae. 235. Transfigurationis.</i>
<i>Elenatio oblationis in Eucharistia</i>		<i>232. Trinitatis. ibid. Visitationis.</i>
<i>quare fiebat olim.</i>	166	<i>233. Venerabilis. ibid.</i>
<i>Ephremi opera dubie fidei.</i>	19	<i>Fides quomodo iustificat ex Patrum</i>
<i>Epiphani epistola ad Ioan: Hierosolym. immersio rejicitur à Pontificis.</i>	78	<i>sententia. 109, 110 sola iustificat.</i>
<i>Episcopi alij prater Romanum olim</i>		<i>111. fidei non solum iustificare</i>
<i>amplius titulis insigniti.</i>	267	<i>quo sensu dicunt Patres. ibid. &</i>
<i>Epistole decretales pleraq; spurie.</i>		<i>112.</i>
<i>31, 32, 33. 34. 2^a. in eadem apud</i>		<i>Felix 11. epistola supposita. 32</i>
<i>Gratianum.</i>	211	<i>Felix 111. epistola nostra. 33</i>
<i>Eremitica vite origo.</i>	226, 227	<i>D. Francisci ad fratres suos epistola,</i>
<i>Eucherij scripta quadam adulterina.</i>		<i>spuria. 43</i>
<i>36.</i>		<i>Fulgensio falsi sermo quidam as-</i>
<i>Evodij scripta incerta fidei.</i>	34	<i>criptus. 58</i>
<i>Eusebij Casariensis historia Ecclesiastica fide digna. 14. eius Chroni-</i>		
<i>cum depravatum. 16. eius error</i>		
<i>de Monachis Aegypti.</i>	226	
<i>Eusebij Emissemi homilia suppositae.</i>		
<i>38</i>		
<i>Exomologesis quid Patris. 183</i>		
<i>Exufflatio duplex à veteribus in baptismo adhibita.</i>	136	
F		
<i>Fausis Regeiensis scriptum spurium. 36. erat Pelagij fautor. 96</i>		
<i>Festi dies cur primo instituti.</i>	232	
<i>Festorum origo. Annuntiationis Mariae. 233. Assumptionis Mariae. ibid. crucifixionis. 232. cõceptionis Mariae. 234. Corporis Christi. 232. Epiphania. ibid. Exaltationis Crucis. 234. Natalis Domini.</i>		
		<i>232. Nativitatis Mariae. 233.</i>
		<i>Pentecostes. ibid. Purificationis</i>
		<i>Mariae. 235. Transfigurationis.</i>
		<i>232. Trinitatis. ibid. Visitationis.</i>
		<i>233. Venerabilis. ibid.</i>
		<i>Fides quomodo iustificat ex Patrum</i>
		<i>sententia. 109, 110 sola iustificat.</i>
		<i>111. fidei non solum iustificare</i>
		<i>quo sensu dicunt Patres. ibid. &</i>
		<i>112.</i>
		<i>Felix 11. epistola supposita. 32</i>
		<i>Felix 111. epistola nostra. 33</i>
		<i>D. Francisci ad fratres suos epistola,</i>
		<i>spuria. 43</i>
		<i>Fulgensio falsi sermo quidam as-</i>
		<i>criptus. 58</i>
		G
		<i>Alfridi Monumetensis historie</i>
		<i>cen. 11. a. 43</i>
		<i>Gelasij liber contra Eutychen dubius</i>
		<i>37</i>
		<i>Genilium ritus paulatim irrepperunt</i>
		<i>in Ecclesiam. 44, 45</i>
		<i>Graduum consanguinitatis supposita-</i>
		<i>tionis Canonica & Legales, serò</i>
		<i>notae in Ecclesia. 188. ex supputati-</i>
		<i>one Pontificia interdum illicita</i>
		<i>coniugia permittuntur. 189</i>
		<i>Gratia quid Augustino. 102</i>
		<i>Gregorij M. Pp. scripta aliqua sus-</i>
		<i>pecta fidei. 38. purgatorium op-</i>
		<i>pugnat in genuinis scriptis. 179. Io-</i>
		<i>annem Constantinop. reprehendit &</i>
		<i>quare. 202. 203. quo iure dispensa-</i>
		<i>mit cum Anglis de gratibus probi-</i>
		<i>bitus. 204</i>
		<i>Gregorij III. pp. epistola 3^a. ad Epis-</i>
		<i>copos Banaria incerta fidei. 34</i>
		<i>li 1</i>
		<i>Gre.</i>

INDEX.

<i>Gregorij Nazianzenij Tragedia fal-</i>	<i>Idolum idem quod Imago.</i>	81
<i>so inscripta.</i>	19	
<i>Gregorij Nysseni scripta nonnulla</i>	<i>Ieiunium pridie magnorum festorum,</i>	
<i>dubia fidei.</i>	<i>quando institutum. 124. quatuor</i>	
19	<i>temporum, an indicium ab Apo-</i>	
<i>Guilhelmi Neubrigensis historia, cen-</i>	<i>stolisabid. Sabbathi, olim prohibi-</i>	
<i>sura.</i>	<i>tum. ibid.</i>	
43		
H	<i>Iesu nomini quo sensu efficaciam tri-</i>	
<i>Hesperia 7 ultima capita apocry-</i>	<i>bunni Veteres.</i>	61, 62
<i>pha.</i>	49	
<i>Hieronymi scripta spuria. 21, 22,</i>	<i>Ignatii epistola quæ genuina, qua non.</i>	
<i>23. dubia. 23, 24. an correxit no-</i>	10, 11	
<i>stram vulgatam editionem. 53,</i>		
<i>54. vide Translatio.</i>	<i>Imaginum usus in primitiva Ecclesia</i>	
<i>Hildebrandus indixit sacerdotibus</i>	<i>tantum synobolici. 77. historicum</i>	
<i>continentis votum. 193. confessio</i>	<i>quando primum cepit. 78. quando</i>	
<i>eius ante obitum. ibid.</i>	<i>primo adorata imagines. 78, 79.</i>	
<i>Hilarij Pp. epistola adulterina. 33</i>	<i>earum adoratio à veteribus im-</i>	
[<i>Hoc</i>] <i>in verbis institutionis cœna</i>	<i>probata. 80. Imago idem cum</i>	
<i>quam diversimodè explicat Scho-</i>	<i>Idolo.</i>	81
<i>la.</i>	156, 157	
[<i>Hoc est corpus meum</i>] <i>verba insti-</i>	<i>Immersio trina olim in usu, iam exo-</i>	
<i>tutionis figuratè intelligenda, ex</i>	<i>tervit.</i>	58
<i>sententia Patrum. 158</i>	<i>Imperator est supra Papam. 119, 120</i>	
<i>Honorius Pp. fuit Monothelita. 212</i>	<i>Imperium Romanum cuius potestate</i>	
<i>Hora Canonica variè observata à</i>	<i>ad Germanos translata. 122, 123</i>	
<i>Veteribus. 86. tã nocturna quàm</i>	<i>Inferni distincta sedes an vlla iuxta</i>	
<i>diurne ab eis observata. ibid. &</i>	<i>veteres.</i>	64
<i>87</i>	<i>Infidelium opera omnia peccata, Ve-</i>	
<i>Humanitas divina & divina huma-</i>	<i>teribus.</i>	71
<i>nitas, mediatrix est.</i>	<i>Innocentij I. epistola quedam suspe-</i>	
59	<i>ctæ fidei.</i>	33
<i>Humanitas Christi, quomodo Veteri-</i>	<i>Intentionis ministri in sacramentis</i>	
<i>teribus dicitur descripta.</i>	<i>adminstrandis necessitas, ignota</i>	
60	<i>veteribus.</i>	129, 130
I	<i>Ioannis Evangel. caput 6. veteres al-</i>	
<i>Iacobi liturgia adulterina & qua-</i>	<i>legoricè intelligunt.</i>	158
<i>re.</i>	<i>Ioannis Cassiani quadam scripta no-</i>	
7	<i>tha.</i>	36
<i>Iacobi de Voragine legenda menda-</i>	<i>Ioannis Papa I. epistola secunda sup-</i>	
<i>cissima.</i>	<i>posita.</i>	34
43	<i>Ioannis II. epistola ad Iustinianum,</i>	
	<i>dubia</i>	

INDEX.

dubia fidei. 37
Ioannis III. epistola spuria. 34
Ivenci error. 12
Iudeorum ritus antiquatos resumunt Pontificij. 85
Iulij Papa epistola 1^a & 2^a ad Orientales, pro Athanasio, supposititia. 32
Iuliani Martyris error. 12. eius scripta qua non genuina. *ibid.*
Iulianiani epistola ad Ioannem. II.
dubia fidei. 37
De Iustifications cur veteres interdum incommode loquuntur. 105. eius certitudinem infallibilem asserunt. 112, 113, 114, 115. quo sensu eam negant. 115
Iustitia inharrens imperfecta, ex sententia Patrum. 102, 103. operum iustitiam non agnoscunt veteres. 103, 104, 105
L
Atlantij scripta qua, dubia fidei. 15
Laicus communio olim administrata sub utraq; specie. 145, 146, 147, 148
Latina editio. vide Vulgata.
Latria eadem cum Aulicu.
Lagam. à nobis impleri, quomodo asserunt Patres. 116. duobus modis perfecte impleri posse, negant Patres. *ibid.* & 117
Leonis I. Papa scripta & eius papa. 36, 37
Liberij dua epistola supposititia. 32
de Libero arbitrio nonnulli Patres securius scriptos. 68. de recto

sensu Augustinus post exortum Pelagium. 69. eius cooperationem cum gratia Dei, quomodo agnoscunt veteres. 72
Limbum Patrum. nonnulli Patres oppugnant. 64, 65. eius author Marcion hereticus. 65
Lingua ignota in sacris, quando cepit obtinere. 152. Latina per Romanum imperium vulgo intellecta olim. 152, 153. quævis ignota est barbara. 153
Lino liber de passione Petri & Pauli falso inscribitur. 10
Locutiones Patrum hyperbolice de libero arbitrio. 68, 69. de Invocatione Sanctorum. 93, 94. de Iustificatione. 105. de bonis operibus. 106. de signis sacramentalibus. 158, 159. de satisfactorijs operibus. 174. de Virginitate. 199, 200. de Romano Pontifice. 206
Lothgarus de miraculis S. Suiberti scriptor parum authenticus. 43
Lodovici Pij donatio fictitia. 40
M

M
Achabæorum 3. lib. Canonici habent Canon. Apost. 50
Martella prima nobilis monialis Roma. 228
S. Marci Missa spuria. 7
Marci epistola ad Episcopos Aegyptios quantæ authoritatis. 32
B. Maria ex sententia Patrum concepta fuit in originali peccato. 229, 230. quando primus contraria sententia invalescere cepit. 230. eius officium quando pri-

INDEX.

<i>mūm infititū. 231. impiū est. ibid.</i>	<i>num crucis. 84, 85</i>
<i>Maria nimium iribunda Veteres interdum. 94. 231. interdum alicuius peccati incusant. 230. quomodo Irenaeus aduocata Euseb. ibid. & 231</i>	<i>Missa sacrificium veteribus ignotū. 136, 137. imo ab iis improbatum. 144. eius origo. 145</i>
<i>Martialis Burdigal. scriptum suppositum. 10</i>	<i>Missa vox, & missam facere quid veteribus. 141</i>
<i>Martyrum memoria. 93. quando ceperunt in Ecclesia. 97</i>	<i>Missa primata Pontificia, veteribus ignota. 148, 149. eam origo. 150</i>
<i>Matrimonium omne legitimū non est sacramētum, iuxta Pontificios. 126. isdem est sacramētum V. Testamenti. ibid. non confert gratiam iuxta Canonistas. 129. consummatum diuini volunt per ingressum in Religionem, Vet. 200</i>	<i>Misio vini & aqua ex quibus initia oria. 150. non est de necessitate Sacramēti iuxta Scholā. 150. 151</i>
<i>Maximi Taurinensis sermones aliquot quantae fidei. 35, 36</i>	<i>Monachus origo. 225, 226. hodiernus a veteribus damnatus. 228</i>
<i>Mazoreth fida custodia Textus Hebraici. 50</i>	<i>ignotus Apostolorum tempore. 225</i>
<i>Mediator Christus quatenus homo, quomodo dictus à Vet. 60. quomodo nō Mediator quatenus deus. ib.</i>	<i>Monachus primus quis, incertum apud veteres. 225</i>
<i>Melchizedech panem Abrahae, non Deo obtulit. 141</i>	<i>Monachi Egypti de quibus agit Philo, nō erant Christiani. 226.</i>
<i>Mensa Eucharistica quomodo dicta Altare. 142, 143</i>	<i>Pontificij, multum dissimiles veteribus. 227. eorum habitus hodiernus, olim ignotus. 226</i>
<i>Mereri vox quid significat apud Veteres. 106, 107</i>	<i>Monasteria olim fuerunt publica schola. 228, 229</i>
<i>Meritum quid veteribus. 107, 108. congrui, reijciuntur à Patribus. 108. & etiam condigni. 109</i>	<i>Moniales quales primis seculis. 228. eorum origo. ibid.</i>
<i>Melutinosi quid Damasceno. 160</i>	
<i>Mela, ex quo quid Theophyl. 160</i>	
<i>Methady liber de creatione dubius. 14</i>	
<i>Miracula olim facta ad Reliquias Sanctorum a quo. 160. & ad fig-</i>	
	N
	<i>Nabitha Martyram quid veteribus. 232</i>
	<i>Natiuitatis Christi festum quam antiquum. 232. simul cum Epiphania à Graecis olim celebratum. ib.</i>
	<i>Naturaliter vox quod denotat apud Hilarium & Cyrillum. 159, 160</i>
	<i>Nicana Synodus Canonibus quidam suppositi. 16. eius itidem epistola ad Syluestrum, ibid. eius Canonibus Arabici 20 filii. ibid.</i>
	<i>Nicana I Idololatrica. 40</i>
	<i>Nice-</i>

INDEX.

Nicephorus Callistus quanta authoritatis historicus. 43

Nuptia 2^a post divorcium, ab adulterio, rata erant Veteribus. 189

O

Oblatio pro mortuis, & oblatio morientium, quomodo differunt. 143

Oblationes pro defunctis quando in Ecclesiam introducta. 97. sebant pro damnatis. 143, 144. & pro Sanctis, ibid. primitus erant Eucharistica, non expiatoria. 101

Oleo in balneis frequenter usi sunt antiqui. 184

Opera non inficiant nec merentur ex Patrum sententia. 103, 104. quomodo dicantur merita. 107. quomodo satisfactiones. 170, 171, 172, 173. quomodo redimunt, expiant, lavant, purgant peccata. 173

Organorum usus in Ecclesia quando primum receptus. 169

Origenis errores. 12. eius scripta spuria quae. 12, 13

Otonis Imperatoris iuramentum, incerta fidei. 41

P

Panis benedictus quid olim. 240. solebat dari Catechumenis, ibid. & mitti in pignus amicitiae, ibid. in remedium morborum, quando primum caput adhiberi. 247

Panis fractus in cena Veteribus dictus corpus Christi, non aliud sub speciebus panis. 155. quomodo definit esse in Cena iuxta Vetes. 160. quomodo figuram esse negant

Patres. 160, 161. quomodo sub pane sumitur caro Christi, iuxta phrasin veterum. 163

Papa potest errare. 212. non est supra Concilium generale. 214, 215. quamdiu subditus Imperatori. 219. quando cepit deponere principes. 220. temporale dominum, quando natus est. 209, 210. eius Monarchia in Ecclesia improbat. 214, 215

Paphnati historia vindicatur. 198

Papae scripta quanta authoritatis. 11

Paschasius liber de corpore & sanguine Domini depravatus. 41

Patres quatenus sua scripta & dicta recipi volunt. 3. 4. multa apud eos incommode dicta, & quare. 4, 5. videntur saepe Rhetoricationibus. 4. saepe populariter loquuntur. 5. posteriores, priores interdum corrigunt. 6. errores interdum immiscent scriptis suis. 6. nimia interdum additi. Gentilibus. 44

Patres V. T. ante Christum erant in refrigerio. 66

Patriarcha 4 olim pates potestate. 209

Paulini historia de vita Ambrosii dubia fidei. 35

Paulus Thebanus primus Eremita. 226. & qua occasione. 226, 227. quare pauperiam ferebat. 229

Peccatum, omne mortale Patribus. 74, 75. veniale Pontificiorum, non notum Patribus. 74. peccata venialis varia acceptiones apud Patres. 76, 77.

INDEX.

- Peccatorum duplex ablutio apud Patres.* 174
- Peregrinatio religiosa quando coepit.* 119. *improbata à nonnullis, ibid.*
- Petra de qua Matth. 16. quid veteribus.* 206
- Petrus quare dictus petra à veteribus.* 206. *de eo qua dicunt veteres, de alijs etiam Apostolis intelligunt.* 205
- Pœnitentia sacramentum unde & quando ortum.* 170
- Pontificum decreta non semper Pontificijs ipsius authentica. 5, 6, ab his ut dicuntur sacra scriptura & Canonica.* 50
- Possibilitas convertendi, quid Veteribus.* 72
- Possestas ligandi & solvendi qua in Ecclesia.* 218
- Præsentia que concessa Rom. pontifici olim in Concilijs generalibus.* 239
- Preces pro mortuis orta à Montanistis. 99. fiebant interdum, pro damnatis. 97, 98, 99, 100. & pro sanctis in cælo. 100. quales fuerint primitus. 99. 101. quare precabantur veteres pro defunctis. 99. 100.*
- Primatus variae acceptiones.* 202. 204. *Papæ primatus.* 202
- Principes quando primum depositi à Papa. 220. 221. 224. eorum est inspicere regimini Ecclesia.* 224
- Prochori historia de Ioanne Theologo, incerte fidei.* 11
- Prudentio preces quedam ascriptæ, dubie fidei.* 20
- Purgatorium quos habuit authores. 175. non assertum, sed probabili ratione receptum à veteribus. 176. Pontificum à Patribus improbatum. 176, 177. in eo iuxta veteres mortalia peccata expiantur. 178. & sancti expurgantur. 178 in ultimo iudicio purgatorium quoddam asserunt veteres. 178, 179.*
- Q**
- Quadragesima ortus incertus apud veteres.* 120
- Quadragesima ieiunium olim liberum. 121. varie observatum olim. 122. de numero dierum huius ieiunii diversimode sentiunt Patres ibid. stricte admodum olim observatum.* 123
- R**
- Rasura Clericorum serò obtinuit in Ecclesia. 168. improbat olim.* ibid.
- Reliquiarum veneratio, habetur apud Patres, non adoratio.* 81
- Romana Ecclesia cur ceteris prælata à veteribus.* 235
- Romana Concilia sub Constantino & Sylvestro incerte fidei.* 17
- S**
- Sacramenti variae acceptiones apud veteres.* 125
- Sacramentorum septenarius numerus, ignotus veteribus 124; 125. iisdem propriè dicta sacramenta tantum duo. ibid. quomodo nostra maioris virtutis quam veterum,*

INDEX.

terum. 127. non conferunt gratiam ex opere operato. 128, 129
Sacrificare quid veteribus. 140, 141
Sacrificium Adisse ignotum Patribus. 136, 137. imò ab ijs improbatum. 144, 145. quale sit sacrificium, de quo veteres toties loquantur, 137, 140
Sacrificij nomen quomodo Eucharistiae accommodarunt Patres. 137, 138, 139. interdum abusive sumunt. 143
Sanctorum cultus qualis, à Patribus communiter assertitur. 97. eorum intercessio pro nobis quando primum recepta. 89, 90. eorum inuocatio quando cepit 89, 90. & qualis fuit apud antiquiores Patres. 91, 92. quando publicè inualescere cepit. 94, 95. eorum canonizatio quando recepta. 95.
Sancti priusunt visione Dei vltg, ad vltimum iudicium iuxta veteres. 88, 177
Sanguis Christi unica peccatorum expiatio. 173
Sardicense Concilium suspecta fidei. 17
Satisfacere, quid Latinis. 172
Satisfactio quid veteribus. 170. quomodo fit Deo, iuxta veteres. 170, 171. secreta, quando cepit. 175
Scriptura Canonica regula perfecta ad diiudicandas controuersias fidei. 2, 3. in articulis cogniti necessarijs, sui interpretes infallibiles. 35
Signa sacramentalia quomodo tremenda mysteria dicta à veteribus.

163
Sinuessanum Concilium, eiusdemq, prefatio, minime authentica. 16
Sixti I I. P. epistola quadam dubie fidei. 34
Sophronij scriptum incerta fidei. 35
Species panis & vini, quid veteribus. 159
Speculum Trinitatis Pontificum, est fictitium. 96
Statio quid in veterum scriptis. 123
Stephani Epistola ad Damasum quadam, notha. 33
Stipulationes olim facta publicè de continentia in primitiua Ecclesia. 191. & quare exigebantur. ibid.
Subiectionis varia acceptio. 205
Successio cur à veteribus interdum urgetur. 236. Romana sedis cur notata. ibid. Pontificum in Rom. Ecclesia, incerta. 236, 237. tam aliarum Ecclesiarum à veteribus urgetur, quam Romana. 237
Suffragij ius in electionibus, quando ademptum populo. 242
Supererogatio quo sensu à veteribus asserta. 117, 118.
Susanna historia apocrypha veteribus. 49
Synodistri rescriptum, ad Nicanam synodum, nothum. 16
Symeon Metaphrastis auctor parum authenticus. 41
Synodus Francofordiensis cultum imaginum improbat. 80. Constantinop. I. damnat decretum Ecclesie Roman. de Calibatu Sacerdotum. 199

Sr.

INDEX.

Syriacis epistole aliquot dubia.

33

T

Templa quibus erigebantur pri-
mo. 85. eorum dedicatio quando
cepit. 86

Tertulliani error. 12. eius scripta
quanta auctoritatis. ibid.

*Textus Hebraic. & Græcus est incor-
ruptus.* 50

*Theodorei liber de curatione Gra-
carum affectionum, dubie fidei.* 36

*Theophilus Antiocheni commentarii
quidam incerte fidei.* 12

*Thebaurus Ecclesia Pontificum, igno-
tus Patribus.* 218, 219

*Thymiana olim non in usu in Ec-
clesia.* 167

Tonsura olim in usa, non rasura. 168

Græcorum non fuit rotunda. 169.

*eadem olim Monachorum &
Clericorum.* ibid. eius ortus. ibid.

Traditio quid sæpe denotat. 57. non
scripta quid interdum Patribus. 56

Traditionibus qui Patres indulerunt.
57

*Traditiones Apostolicæ ab Ecclesia
Romana improbatæ.* 58

*Translatio Hieronymi quando cepit
obtinere.* 53

*Transsubstantiatio quamdiu igno-
ta in Ecclesia.* 154, 155. quando
primum definita ab Ecclesia. 156.

dubitanter asseritur à Scholasticis
164, 165, 166.

*Trullane Synodi Canones authenti-
ci.* 38, 39, 40

V

Vasa Eucharistica qualia olim.
167

*Veneratio aliud quam adoratio ve-
teribus.* 81, 83.

*Venialis vox varias acceptiones ha-
bet apud Patres.* 76, 77

Vestis lince olim nobilium. 167. sa-
cerdotalis quales olim, & quos.
168

*Veteres qui non citantur à posteris su-
is, minus probati.* 43

Vigily epistola 1^a. & 3^a. nugatoria.
34. eius epistola ad Theodosium,
& c. genuina. 37, 38

*Virginibus quomodo consiliū non pra-
ceptum.* 118. de ea veteres hy-
perbolice loquuntur. 199, 200

*Vita Pontificum per Anastasium, quan-
ta auctoritatis.* 41

*Vinctio extrema olim non à solis sa-
cerdotibus administrata.* 201,
202. olim adhibita ad curandos a-
grotos. 202

*Vota quando ceperunt nuncupari
Sanctis.* 97

*Votum regularis obedientie serò re-
ceptum in Eccles. 229. & panper-
tatis voluntarie.* ibid. solenne &
simplex, nupera distinctio. 199.

*Vulgata editio non erat in usu ante
Gregorium M. 51, 52, 53. non au-
thentica publice ante Concil. Triden-
tinum. 53. non est eadem cum illa qua
Hieron. correxit iussu Damasi. ibid.*

Z

Zacharia 9°. locus in quo non est
Aqua, quid veteribus. 178

*Zacharie Pp. epistola 5^a & 6^a sup-
positæ* 34

FINIS.

83.
ba-
77
/a-
101.
/n-
43
1A.
m,
8
a-
7-
0
n-
1
1-
1
1-
2
7
-
1

C 19734
62891

SL

REPRODUCED FROM THE COPY IN THE
HENRY E. HUNTINGTON LIBRARY

FOR REFERENCE ONLY. NOT FOR REPRODUCTION